

De antiquitatibus Novæ Hispaniæ / authore Francisco Hernando, medico et historico Philippi II et indiarum omnium medico primario : código de la Real academia de la historia en Madrid.

Contributors

Hernández, Francisco, 1517-1587.
Paso y Troncoso, Francisco del, 1842-1916.
Real Academia de la Historia (Spain)

Publication/Creation

México : Talleres Gráficos del Museo Nacional de Arqueología, Historia y Etnografía, 1926.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/jud36ey9>

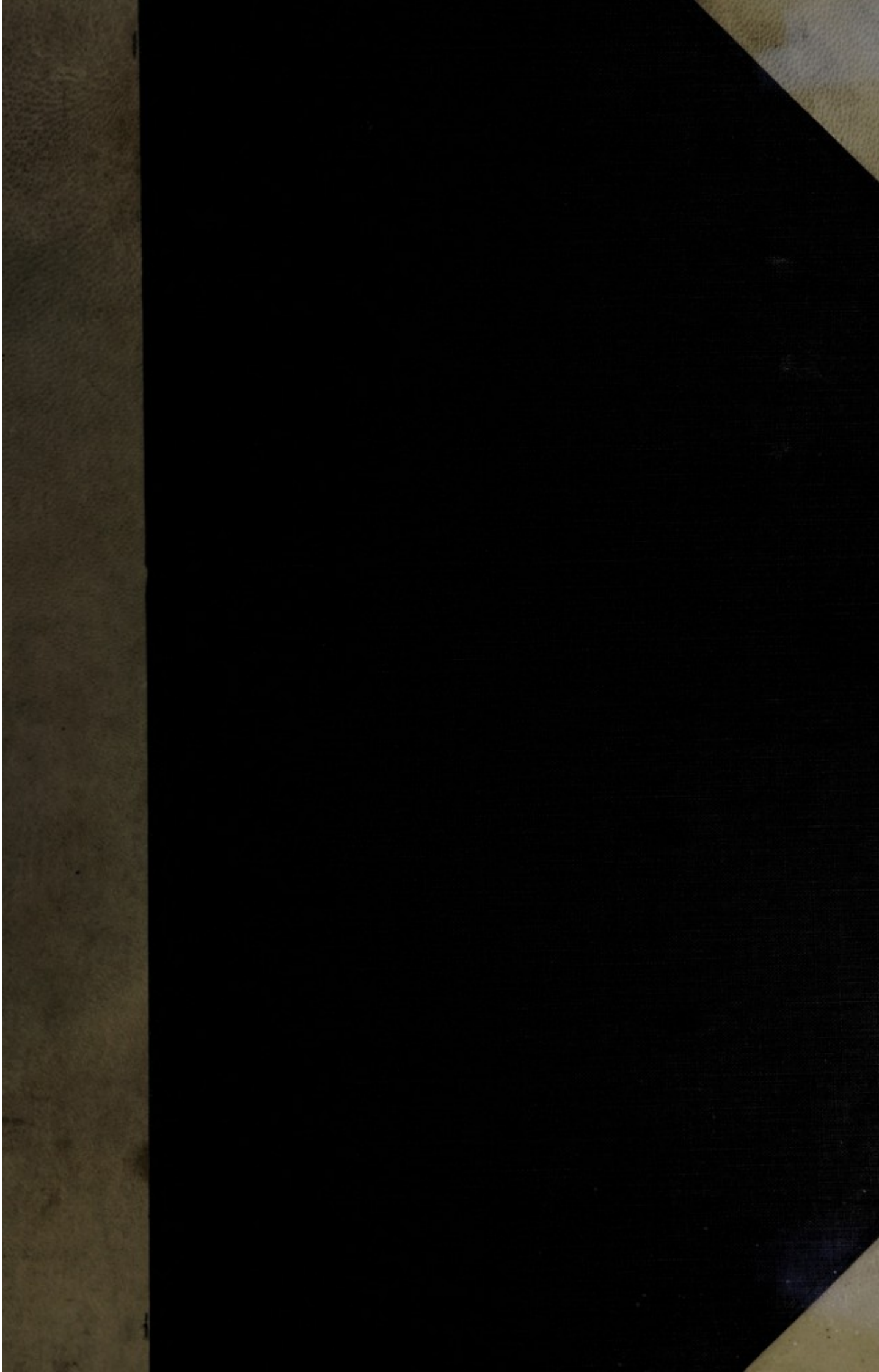
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

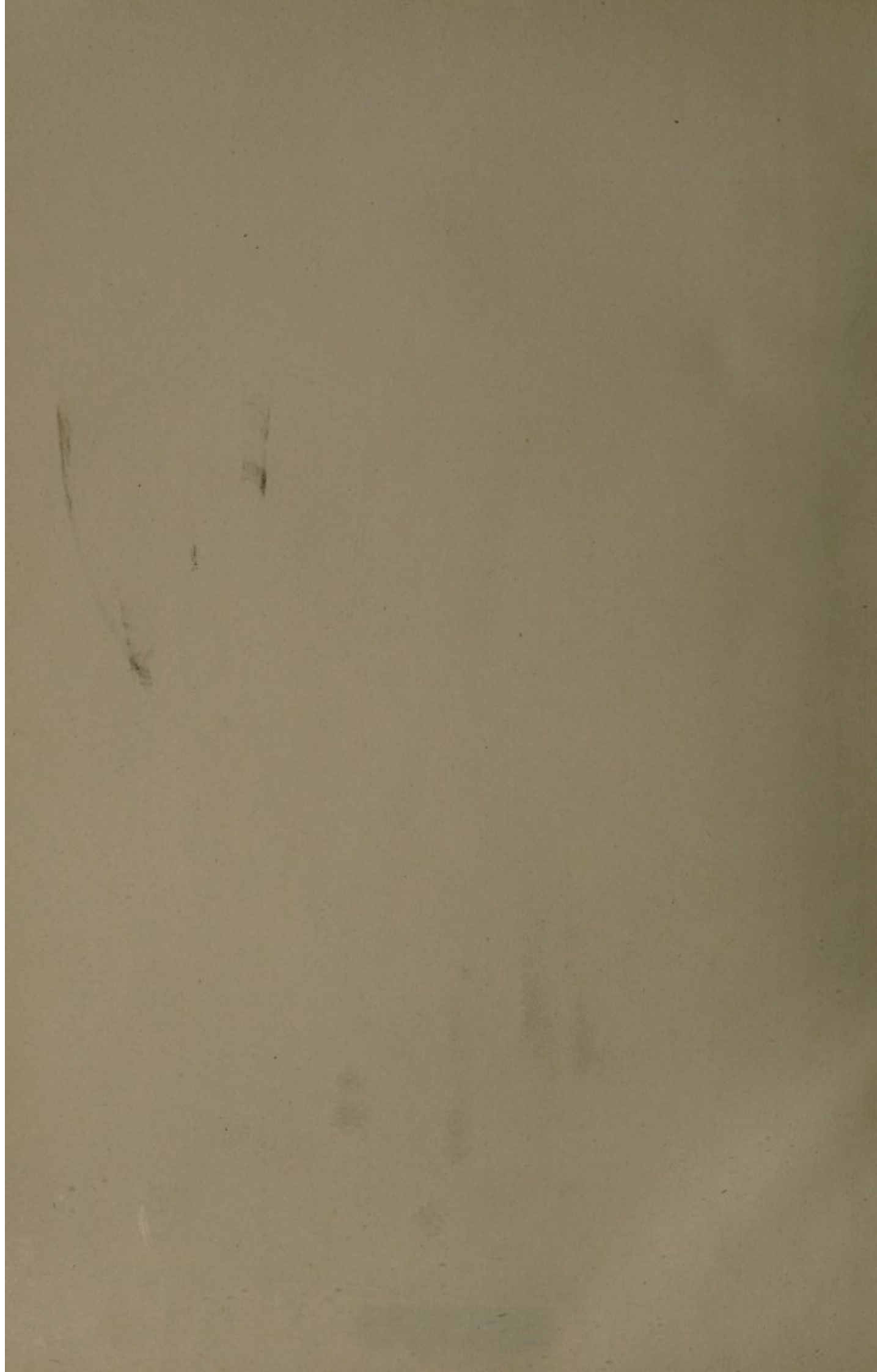
Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

22501500809

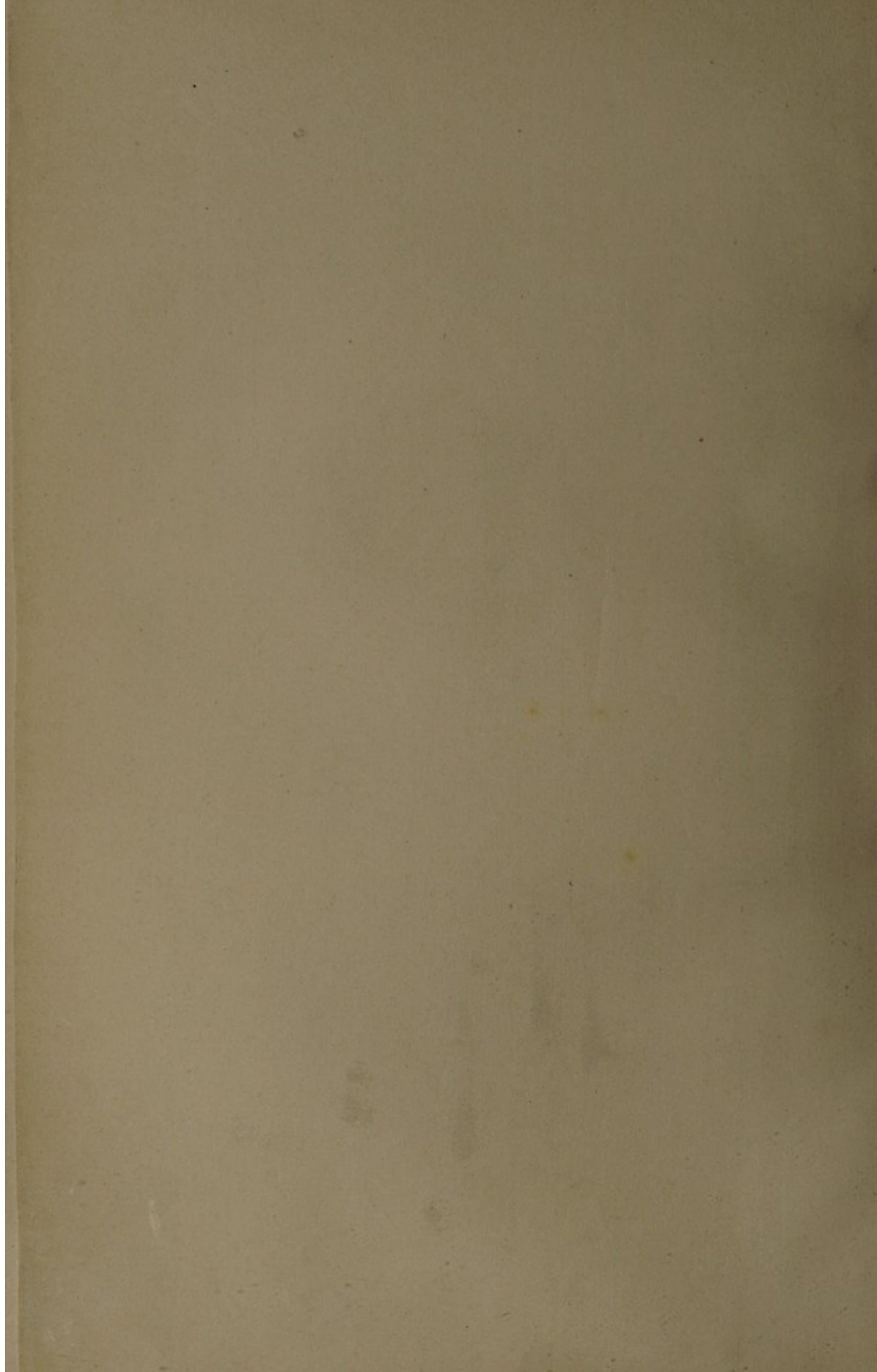

DE ANTIQVITATIBVS

ROYÆ HISPANIÆ

PHORE FRANCISCO HERNANDO

MEDICO ET HISTORICO PHILIPPI II
ET EDWARDI QVINTI MEDICO PRIMARIO

CODICE DE LA REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA
EN MADRID

EDICION FACSIMILAR

MEXICO

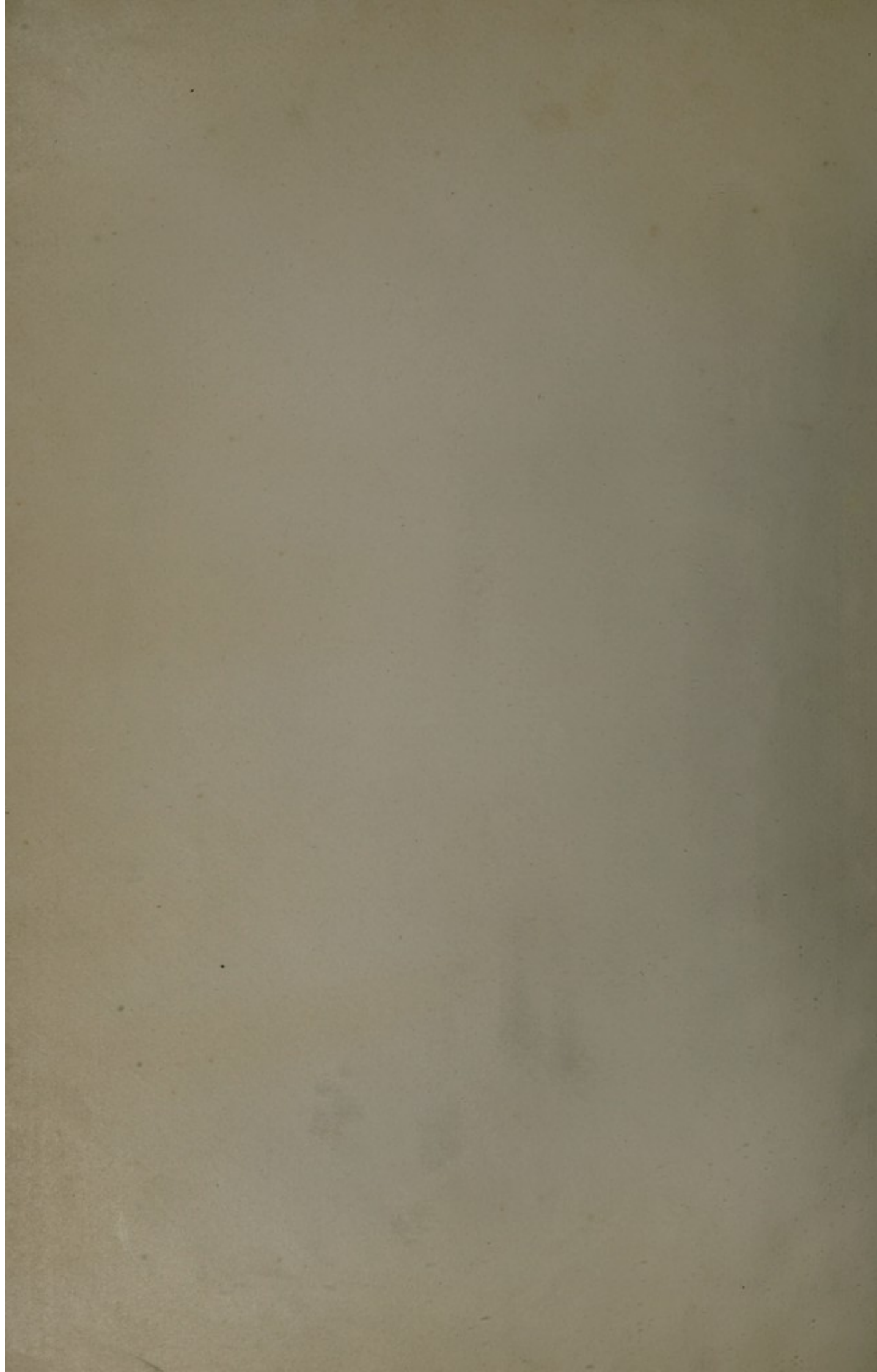
TALLERES GRAFICOS DEL MUSEO NACIONAL DE ARQUEOLOGIA
HISTORIA Y ETNOGRAFIA

1928

327. HERNANDO, FRANCISCO — *De Antiquitatibus Novae Hispaniae* Códice de la Real Academia de la Historia — México, 1926. Folio; 169 lvs-plate. Facs. edition of 16th c. MS. by Francisco del Paso y Troncoso. Natural history of New Spain: animals, plants, medicine, minerals. Scarce. Cloth. Few marginal wormholes repaired, otherwise fine. 12.00

3834.—HERNANDO, Francisco.—*De antiquitatibus Novae Hispaniae*. Códice de la Real Academia de la Historia de Madrid. Edición facsimilar. México, 1926, holandesa \$ 75.00

DE ANTIQUITATIBUS
NOVÆ HISPANIÆ
AUTHORE FRANCISCO HERNANDO

MEDICO ET HISTORICO PHILIPPI II.
ET INDIARUM OMNIUM MEDICO PRIMARIO

CODICE DE LA REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA
EN MADRID

EDICION FACSIMILAR

MEXICO

TALLERES GRAFICOS DEL MUSEO NACIONAL DE ARQUEOLOGIA.
HISTORIA Y ETNOGRAFIA

1926

DE ANTIQUITATIBUS
NOVAE HISPANIAE
AUCTORE FRANCISCO HERNANDEZ
MEDICO ET BIBLIOTHECAE PHISICAE
IN BIBLIOTHECA REGIAE MEXICANA
CONCEDE DE LA REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA
EN MADRID

De las publicaciones hechas a expensas del Gobierno Mexicano
por D. Francisco del Paso y Troncoso.

(2) (FOLIO) ZC. 782. AA5

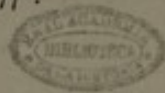
Wellcome Library
for the History
and Understanding
of Medicine

1

De antiquitatibus nouæ Hispaniæ //
libri tres, auctore Francisco Hernando
Medico et historico Philippi secun-
di et Indiarum omnium Me-
dico primario. //

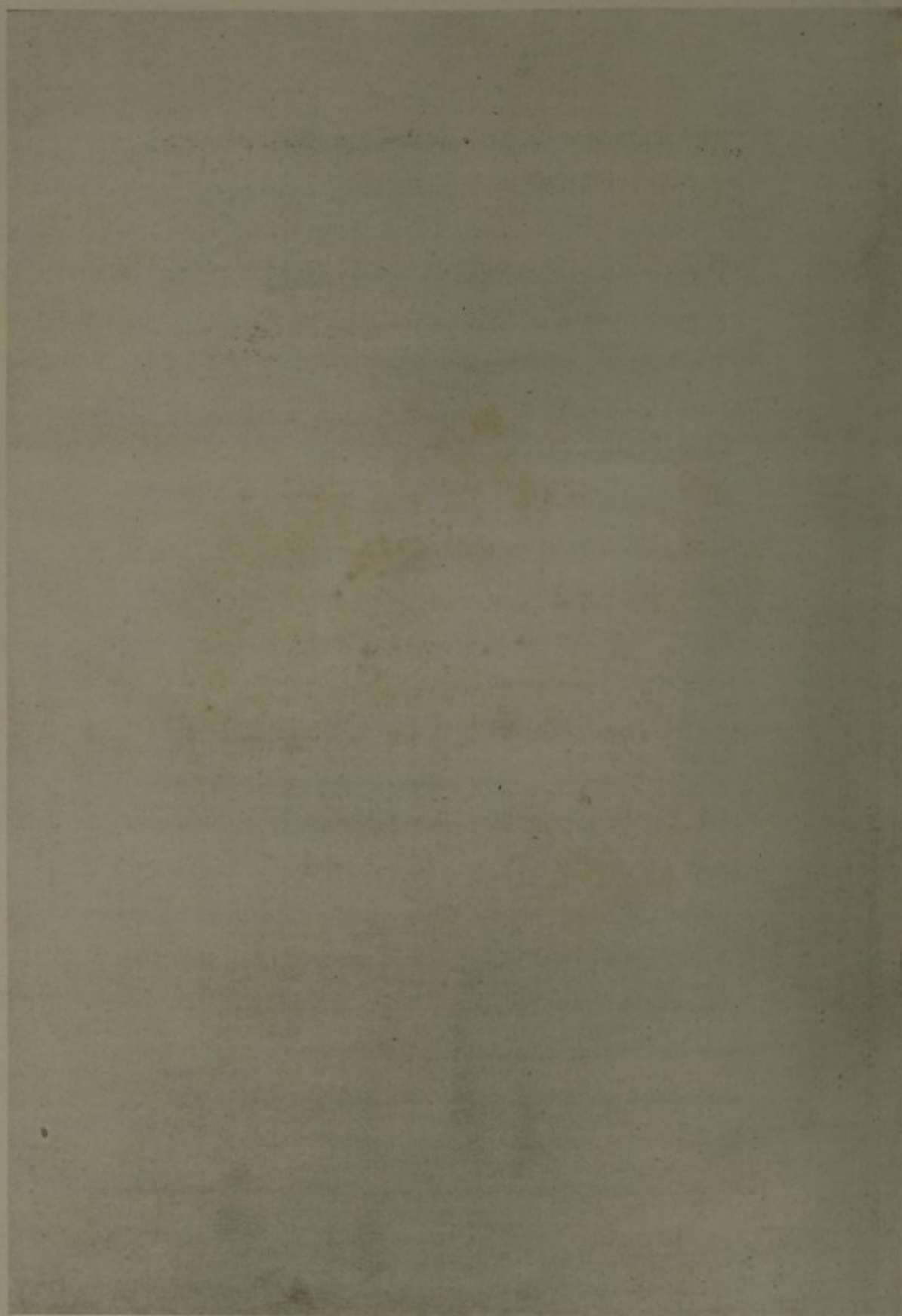

Prohemium ad Philippum secundum Re-
gem Hispaniarum et India-
rum optimum maximum.

Et si me *historia rerum naturalium huius orbis* ta-
tum profectus sacratissime Rex et manuscribendi an-
tiquitates videri possit ad me non pertinere, non tamen
ab illa adeo distare puto mores utusque gentium, ut
magna eorum pars non celo abstrusque fuerit tribu-
enda, nam licet voluntas humana liberasset a nullo
que coacta sed sponte sua quaslibet actiones obeat, tamen
philosophorum doctissimi consent eam esse inter animam
et corpus concordiam, mutuam que correspondentiam, inter
que corpus et astra, ut sepe numero honesto a quoque post
habito cali et corporis sequamur affectiones, et raro reperi-

antur, qui aduersus eorum, impulsus ac vim immoti
tranquilliq[ue] persistent. illud erat difficilius et quod mema
gis auertebat ab hoc opere, fuisse scilicet harum gentiu
ritus adeo variis atq[ue] inconstantes, vt vix aliquid fir
mum atq[ue] perpetuum tradi queat et hos ipsos vix posse
ab hisce hominibus extorqueri aut quod cauentes sibi aut no
bis inuidentes in arcibus ucondant quacumq[ue] habent
cogita et perspecta, aut quod maiorum suorum rerum
immemores (tanta est eorum ruditas atq[ue] recordia). nihil
possint dictu insignis referre. At ego consulens historia cui
clementia et liberalitate tua nauo operam qua sine hac
parte omnibus numeris absoluta esse non posset ac stu
dens huius obis claritati et iucunditati nostrarum gentium,
et quod maximum est splendor tuo et harum gentium
commoditati e quarum uesse arbitrabar nosse illa
rum ritus et mores, adhibui quantam potui operam et
curam, vt huic parti non omnino videretur defuisse. iace
remque qualia cunq[ue] fundamenta fabrica indies
fortassis a nobis dilatanda atq[ue] augenda. interim
suscipe sacratissime Philippe hac qualia cunq[ue] his
toria semina sinon qua potuit facundia saltem qua uo
luntate tradita et affectu non vulgari erga tuam ma
iestatem, cuius amplissimum imperium in xpiana
Reipublice gratiam Ep. optimus maximus cunctis

rum aominus Longosannos dignetur tueri atque scri-
uare.

De antiquitatibus noue Hispaniae liber
primus.

Indiarum omnium generalis descriptio

o. Caput primum.

Quarta hæc orbis pars ab antiquis pene omnibus
incognita, et Caroli Caesaris auspiciis nostra iam tan-
dem tempestate patefacta (ut ab eius generali quadam
~~descriptione~~ ~~historiam~~ ~~hanc~~ ~~exordiat~~) in superiores infe-
riores que Indias Occiduas diuiditur eadem ^{est} medio
ferè in Isthmum ita coarctata ^{est}, ut parum abicit quin
bipartiatur, inde ⁱⁿ longelate que in austrum et boream dis-
tenditur. Isthmus brachio haud dissimili ortum versus
obliquo elatere superiorem meridiem spectante inter
arcticum et australe oceanum porrigitur. Quæ parte
incipit latissimus est, ac deinde leniter littora abduçens
a li quatenus in austrum descendit. Mox in æquinoç-
tialem ortum se contorqueus eadem ferè latitudine longo
spatio procedit. Post longiori tractu quo magis orientem
solem petit, ibi angustior fit, et ubi tenuissimus, inferio-
res Indiae Pelta Amazonica similis hærent: ibi ^{et} duæ
licet parua tamen celeberrimæ vbes assident in maria
spectantes diuersa, nomen Dei Arcticum, quem

geōvopes vocare possis, Panama, seu ~~Guaya~~, archa
le duo et septuaginta miliaria distantes inter se. illa est
istius latitudo minima maxima vero mille miliarium a
Colima quoad partes 20. est, ad Palmarum fluvium. Cuius ostium actuali linea ab aequinoctiali semisse remotius
est. Superiores quidem Indiae interitum et occasum Asiae
et Europa iminent, tantum quae inter eas extenduntur,
quantum frigidum laboratoris regionis promontorium am
uosis montibus quibusdam provincia distat, sex mille scilicet
et nonaginta miliaria vulgari sententia. Nivosi
autem montes quadraginta partes ab aequinoctiali or
culo, frigidum vero promontorium sexaginta unam
et quadrantem plus minus distat. Quae magis ad occa
sum vergunt, quae quae carum occidentale latus intrum
summit, promontorium Californiam ad meridiem pa
ulo Italia minus promittunt. Huius frons non in plura
cornua, ut illius scinditur, sed in unum sub aequino
ticio, promontorio de Corrientes Xaliscoica provincia
oppositum desinit. Inter haec duo promontoria simi
lis Adriatico sinus Ruber, illo licet amplior, (ut quatuordecim
torum et viginti miliarium pateat) ore excipitur, tamen
aliquanto brevior. penetrat in intimum sinum fluvius
miraflores Padomator. qui actualiorum vocatur, Axam,
Tetonte acum, et Tiguam amnes exonerat. latus meridi

em spectans arctico et australi oceano oblitatur. Quae arcti-
 tico abluit, et littora sua in aquilonem inferiorum Indiarum
 littoribus opposita ducit, nec magis adortum, quam inferiores,
 excedit, sub eodem ferè meridiano circulo definitur. Inter
 utraq; littora arcticus oceanus ingreditur, et ut longius ad
 occasum pergit, (quo littora paulatim locand^{ta} arctior fit, et ad
 insulam ^{hispaniam} Hispaniam et Cubam arctissimus, maxime
 cum ad sinum Mexicanum proximus accedit: illic enim
 Isthmi et superiorum Indiarum littora in Iucatanum
 et floridum promontorium eminentia, ac Cuba insulaque
 istum sinus claudit, adeo in arctum agunt, ut ei per ducen-
 ta et quadraginta miliaria aditus pateat ad sinum (haec
 Iucatanum et Cuba distantia intercedit). Et licet altera in-
 tereandem insulam et Floridum promontorium via qua
 vis arctior aperta sit, huic legi adstringitur, ut depositis
 aestibus inter Iucatanum et Cubam, in Mexicanum
 vel Cortesium sinum perpetuo influat, natura ad huc
 incognitum arcanum. Floridum promontorium quin-
 que et viginti partium est, Iucatanum ad unam et vi-
 ginti ferè accedit. Ab his Mexicanus sinus in orbem flec-
 titur. Eius intima nova Hispania occupat, a Fernã
 do Cortesio, a quo sinui nomen non gentis Hispanismi
 litibus debellata. Latus earundem orientale Islandiã
 ac Britannicas insulas prospicit, eius fines Rasum ac

frigidum sunt promontoria . hoc ab Islandia quater
centa et octuaginta miliaria abest, ab Hiuernia 11
sex mille et sexcenta, totidem a Thorcyrolandia promo-
torio. Niuosi montes et California, vltima occidentalis
lateris signa perhibentur . Eorum intercaedo duorum
millium et quadringentorum miliarium est. Inferio-
ris India apud Asiatica illa Chersonesus aurea dicitur.
Quid in eis non scater auro? tota fere earum moles vltra
aequatorem, austrum versus recta iacet. Nam citra
parua portio relinquitur, nisi qua Isthmo haerent,
ambriuntur oceano: a septentrione arctico, meridiona-
li abortu, ab occasu australi, quem de Sur vulgus
vocat. ab austro per quadringenta et quadraginta mila-
liaria, Magallanico futo: haec huius est longitudo, et
in eandem India contra huiusmodi . ipsa lata fronte ab
Isthmo ad promontorium cui nomen Anegado, quod in parti-
bus octo citra aequinoctialem circulum est, borea obiciuntur,
inde in austrum pergunt, paulatim hinc inde ad
dextram et sinistram distenduntur, et inter vtunque Ocea-
num, Donec sub aequatorem veniatur, littora ducunt, or-
tum occasum que spectantia . Post ad septentrionem ob-
uersa in orientem solem longius porrigitur, quam
ad occidentem, vt arctidi Guinea, Nigitarum vel Sene-
ga regionis promontorio non amplius quam bis mille

miliaria distent. At ubi latissime patuere, nisi quae
 picunt Africam (nam a promontorio sancti Augustini
 ad alterum frigidum promontorium penè directo litore
 prouehuntur) sensim littora retrahunt, ac subinde
 tractiores fiunt, fastigantque se molliter, donec ad Ma-
 gallanicum fretum accedant, et per miliaria circiter
 nouem (quanta est freti latitudo) a gæto distent orbe.
 Harum littora sedecim mille et tercenta miliaria circum-
 circa metuntur longitudinem a bella promontorio
 (quod partim citra æquatorum duodecim est) ad fretum
 que Magallanicum sub partibus quinquaginta du-
 abus cum semisse ultra eundem collocatum quatuor
 mille et octingenta. Latitudo maxima quatuor mille
 miliaribus constat. eadem inter Sanctæ Helenæ Sanc-
 ti que Augustini promontoria iacet: ambo latitudinis
 australis partes habent duas, illud octo et semissem. et
 si ab his in septentrionem ^{iniciationes} non se promississent, absolu-
 tam Pelta Amabonica reuulissent formam. Isthmus
 ab occidente supremum latus ad partes octo citra æqua-
 torum iugo transuerso tangit: ob multa memorandus, et
 quod illic per miliaria centum Vianæ, et S. Michae-
 lis sinus diuidat. Hic clausura et nomine ad austra-
 lem oceanum partes sex ab æquatore abest. Ille ad
 arcticum clausura quodines prima continentis de bellatio,

et prima deducta Hispanorum Colonia, et Prima in
victissimi Regis nostri Catholici nomine inferiorum In
diarum apprehensa possessio, ac Martini Fernandi
encisii eiusque fortissimorum Comilitonum ad Darien
num fluvium illustris victoria, sed quæ non minoris
momenti fuerit, quam otumpanensis apud super
iores, et Vasco Nuni de Balboa apud Divi Micha
elis sinum gestis continuata, Demum quod in eo In
dorum continentis primitia. Deo op. M. Carolus Pan
quiacus fuit. /.

De enixu Mexicanarum mulierū,
et infantum duplici lotionē.

Cap. secundum.

Cum noua nupta ^{fructu de} utero gerens septimum ~~cor~~
~~apertum~~ mensem attingebat, consanguinei eius simul
 epulati de eligenda obstetrice, cuius arte et consilio usa
 securius et facilius emicaretur, consultabant. Adven-
 tes ergo eam, quam peritiorē in urbe, atque in sua
 arte præstanda diligentiorē nouerant, ut grauidæ
 salutis præces, ^{hæc} parientem que iuuaret, summis pre-
 ciis obtestabantur. Respondebat illa lenibus blandis
 que sermionibus, facturam eam re quantum posset om-
 nem que diligentiam, et studium adhibituram ^{quam} quod illis
 usui grauidæ que salutis et indulgentiæ fore intelligeret.
 Atque ita deinceps eam frequenter inuisibat, nec tã-
 tum ductitabat in balineum, Temaxcallipatria in
 qua nuncupatum, ac inter eos passim consuetum gra-
 uidæ mixis que, aut a morbo aliquo resurgenti-^{amq. obsequio} bus, sed
 id quoq; vitæ ^{de finiebat} prescribat Institutum, ad tempus
 que pariendi magna cura et Religione seruandum,
 quod consistebat ~~ad illius~~ securitatem et facilem enixum
^{fore valde comodū. spontane}
~~maxime gestare~~, ac demum partu instante stre-

nue parientem adiuuabat. Quod si primipara sub
partum elanquescens, ut solet interdum euenire, mori
^{contingebat}
ebatur, in calicolarum relata numerum Diuarum
inscribatur catalogo, Deabus deinceps debito cultu
venerata, et celebribus tumultata funerariis. Si vero
fœlix contingebat puer peritum, obstetrix infantem, ac si
ratio ^{ne polleret} ^{q̄ sibi diceret,} ~~in eo digeret~~, et ~~periret~~ ^{audita}, alloquebatur,
contendens in primis a superis propter illum ortum,
auspicatum que accessum ad hanc lucem, et sciscita-
batur, quam sortem aut fatum a primordio mundi in-
genitum duceret. Quando prorscindebatur umbilicus ob
ortis ^{penè} lachrymis prædicebat instantes Calami-
tates, qui q̄ eum manerent casus et labores prænar-
rabat. Abluobat fatum consuetis quibusdam præcu-
lis maris deam salutans, et cum enixa blande lepore
q̄, ut transactos limeret dolores locabatur. Et contrario
illius consanguinei magnas pro præstita diligentia
obstetrici gratias referēbant, gratulabantur ^{et} quelle
ob susceptam prolem, ar quæta demum ad demul-
cendum infantem se se conuertēbant. Quatuor die-
bus præteritis anatallibus, ac tempore instantes
quo esset. 2. abluendus, incidendum que nomen, potiou-
nes ac varia genera ferculorum eis consuetæ para-
bant, qua q̄ lauatiouis festo celebrando essent idonea.

Circum item exiguum, Arcum, quaternasque sa
^{in magnitudine Feichali conuenienter}
 gitas ~~prædictas parat~~, interum quomodocum, ea hisque
 vicem paliorum præbent Mexicenisibus. Verum si
 quella edita erat in lucem præsto aderat huius illi, ac
^{ei sexui peculiores}
~~cueiti eunt sexus vestes~~, magnitudine congruentis
~~etati~~ præterea capsæ, colus, fususque, et quidquid spe
 rat ad textura opificium. Quo facto parentum conu.
 sanguinei conuenientes, ut lavatio celebraretur, obi
 tricem accersebant. Hac solè quam ~~primum~~ ^{primum} ~~ca~~
 to labium aquæ plenum circa complurium medium
 collocabat, tenens que ambabus manibus nudum
 infantem, et appositis prædictis armamentis dice
 bat ei. Fili mi deus ometeueli, ac ome cioatl in nou
 num decimum que calum imperium exercentes te
^{in hanc lucem produxerunt}
~~crearunt in orbem duodecimo~~, indeq; in hunc calamito
^{conducentes}
 sum, atq; arumnis ^{plenum} ~~scatentem~~ mundum ablegarunt.
 Amplectere igitur lymphas vitam seuaturastuam,
 seu Diuam chalchihuitlycue, ac simul manu dextera
 comprehensa aqua caput infantis proluibat. Sub
 iiciens, en elementum, citra cuius opem mortalium
^{seculari}
~~superesse nequit ullus~~. Deinde eadem trigabat pec
 tus dicens, Accipe caelestem aquam sordes cordis ex
 tergentem, secundo q; admouens capiti dicebat, fili
^{ut hanc tuam} ^{ipohi} ^{nemini dote} ^{duasquiere}
 accipe diuinam aquam, sine qua ~~non~~ ^{non} ~~mi~~ ^{mi} ~~vita~~ ^{vita} ~~cont~~.

tat, ut emundet, ^{extinguat} profusetq; infortunia tecum congenita
ab ipso mundi primordio: est enim ei peculiare aduersam
^{obluasi fortuna} ~~pellere fortunam~~, simulq; perleuebat vniuersum in
fantis corpus culum, clamitans, qua parte lates in
felicitas? aut quo membro occuleris? Discede a fatu,
hodie siquidem renascitur ob salutare ei in spersas a
guas, sub imperio Chalchiutlycue, maris Dea, quo
tempore ⁱⁿ vertus calum ^{expellebat} et ^{subiciens} seruabat infantem, dicens, mag
ne Teucl a comecio atq; animouum conditores vobis offe
ro infantem, quem ^{effinxistis} ~~efformastis~~, et in hanc calamitatu
abieciſtis ~~mundum~~, ut excipiat eum, et vim vestram
in generetis. ac secundo eleuans dicebat, te quoque in
uoco atque obsecro Diu a ^{citilla tonic} Citlaltatonate, ut impartiare
infanti huic vires tuas. Tertio eleuans dicebat, vos
o caelestes Diui inuoco, numem que vestrum implo
ro. Perflate obsecro hunc infantem in generantesei diu
inam istame vobis emanantem facultatem, ut ca
lesti vita fruatur. Rursus quarto eleuans dicebat
Soli ac terra, optime cunctorum pater, et tu terra pa
rens quoque omnium, en offero vobis tenerum hunc
infantem, suscipite amabo eum, et quando in militare
vita institutum natus est, postquam ~~praeclara for~~
titudinis exhibuerit indicia, inter arma mori concedi
te. Statim dextram manu comprehendebat Clipeum,

arcum, et sagittas, accuncta pariter elevans, in hunc modum
 alloquebatur solem, alterum harum gentium martem, op
 time sol suscipe hac bellicatae adicata tibi quibus impense
 delectaris, ~~per~~ mitte que, ut eis dem instructus infans ca
 lesti tandem ^{felicitate potatur} ~~potatur~~ ~~beatitudine~~ ubi incredibilibus frui
 deliciis conceditur militibus qui cadunt in pugna. Dum
 haec peraguntur, quatuor ardentibus tadis nomen ter
 repetitum indebatur, et quoque dicentibus capere arma ca
 pere arma puer, quibus luminari maximo et p. accas
 et inseruias. Mox in uoluto crepundis irruerant pueri
 escas iuxta locum ubi ablutus fuerat repositas ^{ingressi} innotatu
 ri, ac fugientes, et in ea ipsa fuga inguigitantes clama
 bant, tu ainterest, ore cens nate infans in p. abium profi
 cisci, et in conflictu ipso ^{mo} occumbere, ut in calum tandem
 eucharis, ministres soli, tranquillam q. et felicem vita
 degas, inter eius familiares, qui fuere dum spiritus ma
 sit pugiles fortissimi, et in pugna demum desiderati sunt.
 Quatragedia ^{quatuordecim p. uerbis} indicabant, pueros omnes bello geren
 do in obsequium solis dicatos nasci. His peractis re
 ducebat obstetrix infantem in domum parentum pra
 euntibus tadis, quae ardere permittebantur, donec
 prorsus ex hausta ultro extinguerentur. /

De lotione puellarum. Caput III.

Haud aliter abluere recens natas puellas consue-
uerunt, et si praeterea, quae numeratae sunt, aliis quoque
obsterix ^{deprecationibus} ~~precibus~~ ueretur. haec ergo manu collectam
aquam ^{ut ex opere possis diuina} ori instillans dicebat filia aperias, ~~ex infusa deam~~
chalchirublycue, hoc est ~~eam~~ ^{ornatam} ~~vestitam~~ smaragdis, cuius
praesidio luce hac fui conceditur, ^{ipsa} ~~in~~ ^{quoque} eadem pectore
ad murmurabat, accipe aquam, quae corefrigerat. em-
mundat, et corroborat. admovebat eandem capiti sub-
iciens, Accipe chalchirublycue aquarum Deam geli-
dam, ac perpetuo mobilem, ut quam nullus unquam
somnia oppresserit. ipsa illa batur visceribus tuis adha-
reat quae tibi, ^{duces} ~~ut per te ueretur~~ pervigil, ne te noxius obruat
sopor. lauans quae manus addebat, recede furtum a pu-
ella. Mox in ^{voce submissa} ~~ingui~~na subdens, ubi later aduersa fortuna
nat^u procul a quella esto, frigida a ^{virtute} ~~virtute~~ propulsa.
~~Quae omnia voce submissa praeferebantur.~~ his utitur
peractis ducebat infantem in peregrina domus. impone-
bat quae cumis ^{tales} ~~huiusmodi~~ effundens porces. O altissimi pa-
rens omnium, noni caeli deus creauit hanc infantem et in u-
trum norum istum mundum proiecit, obsecrote, quando
ad nullam aliam Deorum ^{illum} spectat munus custodiendi fo-
uendi quae ^{cui datum est} ~~quos~~ recens natos in sinum admittas tuum. Tu
quoque noctis Deus, yhoal teuhli, ^{cui datum est} ~~qui~~ ~~concedere~~ ~~concedere~~ ~~concedere~~ ~~concedere~~
ad sis precor faxisque, ut placide ac tranquille dormiat.

Mox alloquebatur alta voce curas dicens infantum pa-
 rens, ac praesidium puerorum, accipe fatum hunc, sinu
 que foveas. ^{erant. n.} ~~Quin etiam~~ emixarum omnium mores at
 cum primum natoscumis imponerent, salutare eas a-
 pellare que mortalium cunctorum vniuersales pa-
 tes, ~~et~~ obtestari, ut benigne infantem exciperent, cum que
 diem magno gaudio et ^{capimi hinc} ~~antia~~ ^{perfulas} celebrare. /.

De domo Telpochcalli Caput.
 quartum.

His peractis parentes non immemores educa-
 tionis filiorum vita ^q eorum tuenda at ^q dilatanda,
 quod non aliter posse obtinere arbitrabantur, quam si
 optime educarentur, honestos que docerentur mores, di-
 cabant eos alicui ex collegiis in quibus pueri puella
^q instituebantur. Erant haec quouis insigni oppido qua-
 tuor, ^{genera} virorum bina, ac bina mulierum, ^{consecrata} ~~consecrata~~ Deo que
 sal ^{consecrata} ~~coatl~~. In horum altero ^{in dy gentis} ~~latius~~ lenius ^q, in altero
 acerbius, ^{seuerius} ~~ac~~ durius praescriptum erat vitae insti-
 tutum, ut cuiusvis natura eligeretur conuenientius.
 Accedente ergo tempore voto complendo opportuno, conue-
 niebant consanguinei affines que in domum parentum,
 revocabant quem in manoriam ^{aut} ~~quero~~, puella, proge

mitorum votum, locum, ubi educandi essent, atq; institutu
 deinceps seruandum. idq; Diis gratum, ac sibi ex usu futu
 rum suadebant, ^{cum} ~~et~~ ad vitam commodius, iucundius quæta
 sigendam, seruandam et dilatarandam, tum ad rem familia
 rem amplissimam a Diis impetrandam, atq; obtine
 dam, ut quodis cereperissent modum placendi Diis, qui
 que res et publica et priuata ab illis essent gerende.
 Et (ut de masculis loquar) nascentem infantem ebesti
 gio parentes vouebant collegio calmecac, aut Telpoch
 calli. Collegio quidem Calmecac, ^{ubi morantur} ~~et~~ cum perueni
 ret ad ætatem maturam ministraret Diis, ^{et huiusmodi} quibus
 aut ad finem usq; vita ^{in seruietate} ~~ministraret~~ obsequium, aut
 ducta uxore ^{regum} ~~esset~~ a consiliis ^{inter omnia Consilia in rebus} regis maximiq; a populo
 adeoq; ab ipso rege ^{habent} ~~haberet~~ in precio. Collegio ve
 ro Telpoch calli, ^{ubi} ~~ubi~~ cum a lris iuuenibus in situ
 eretur, donec aptus esset rebus militariis, ^{gerendis} aut
 urbanis studijs obeundis. Prius vero quam eò puer
 deferretur, iuuenum educatoribus splendida paraba
 turcana ^{condidantur} ~~apud~~ ^{parentes} ~~parentes~~, qui facunda ad ins
 titutores et magistros longaq; oratione habita, ut fili
 orum instituendorum curam paternam quamque ge
 rerent, summis precibus obtestabantur, suamq; fide
 obstringebant, non vulgarem illis pro beneficiis in
 filios conferendo gratias aliquando relatuas. Con

vocant's teachca
 u, siue pedagogis
 et telpuchteghoa,
 prefectus ut, quia
 quæpiam inter semis
 aut vicissent impo
 ho. deprehendi
 impetio.

190.1.
 190.2.

tra pollicebantur illi, quam possent, eamque praestare
 tuos operam. Exceptus ergo puer intra Telpochcalli domi
 nesticis ^{advent} ~~exercitibus~~ ministerijs, choris q̄ et Tripudijs, ^{exercitibus} do
 nec procedente tempore in his omnibus non segniter versa
 tus ceterorum puerorum eligeretur in magistrum.
 Quod si bellica virtute praestabat, quam ostendebat, quo
 ties occasio sese offerbat, ^{occasione} quatuorq̄ hostes contigisset captos
 ducere, designabatur Tlacatecatl, seu aliter rectorum me
 bis. qui magistratus indies pro virtute ac
 meritis commutabatur cum digniorib̄. Erant autem quos
 vis Mexicano vico quinque Telpochcalli aedes. Nec
 vitae institutum admodum videbatur, ^{ut dicitur} difficile, si qui
 dem pueri pateris alibi domibus, in collegium ~~totius~~
 Telpochcalli, ^{ut quodlibet} ~~se se~~ ^{conspiceret, non sine dormituri} recipiebant. Sed si nocturno
 tingebat foris manere acciter puniebantur. et, ut
 mittam lintea gossipina, cochleas, plumas torturasci
 nis, aliaque huiusmodi ornamenta, eius collegij do
 mesticis ^{et familiaria} praescripta, illud silendum non putavi virum
 usum in eo ^{hōib̄} ~~salis fuisse~~ ^{valde} ~~semibus~~ ^{soluisse} concessum, hisque mi
 nime salam, sed occulte. Iuuenem autem quem edui
 um offenderent, si clara stipe ortus esset, laqueo strā
 gulari, si vero ignobili, verticorum geminatis ichi
 bus occidisse. Faserat singulis collegis bimstermisve
 concubinis ~~pro~~ arbitrio uti, et cum liberet, absolvere

ligione, et uxorem ducere: Dum tamen prius collegio
dono darent ^{ante} viginti ex his quas appellant
quanti h. Erant tamen inter eos quibus id genus vi-
ta adeo placeret, ut illud in mortem usq[ue] profiterentur
ne q[ui] vnquam cum alio commutaret, aut inde nisi
regis coactio ^{velent} ~~egredierentur~~. Non eligebantur
ex his Senatores, qui vrbes aut oppida moderarentur,
sed inferiora quae ad eos deferbantur munia, qui-
bus interseruit reipublica, et vniuersa vbi ~~essent~~
~~sui~~. suam praestarent operam.

De domo Calmecac Cap. V.

At viri proceres vrbis, seniores q[ui] uouere consueuerant
collegio Calmecac natos suos, vbi idem instituti minis-
trarent Diis, id enim vitae studium modestius ac sanc-
tius erat, seuerius que. Inuitabant ergo idolorum
ministros, atq[ue] inconuivum vocabant, nec non senes
quibus ille vicus erat curae, h[ab] q[ui] a prandio parentes
alloquebantur ^{q[ui] esset eorum animo decedentes} ~~essanimum suum aperientes~~ ac di-
centes, decreuisse consecrare filium Deorum ministe-
rio, ac talibus magistris eudiendum committere iam
dudum destinasse. Laudabant sacerdotes consilium
operam q[ui] omnem suam eamine pollicebantur adhibi

ruros. Addebant non tradidi sibi quorum sed Deo, nec
 esse in eorum potestate situm, ut honestus euaderet, sed opti-
 mi ac maximi Dei, ipsos tamen, quantum in eis esset, lu-
 raturos, ut omni virtutum genere adornaretur. Mox
 parentes nato accersito multis obicia dona simulachro
 quædam cohoat. offerrebant, fingebant corpus pueri ara-
 mento, globulos vocatos pucariis collo in ponebant, et
 sanguinem a punctis auribus missum, velut religionis
 confirmationem quandam et stabilimentum cærentes Diis
 dabant dono. Si aetatem adhuc tenebam agebat, globulis
 in templo relictis in domum parentum reuertebatur, do-
 nec in ^{fulgorem paululum} paulo ~~superiorum~~ aetate procederet. Si vero ma-
 tusculus, ipse ministraturus erudiendus que manebat
 sacerdotibus. ^{Collegiis} ~~Laborem~~ ministris omnibus noctu somnos
 captare in collegio Calmecac erat mos, in roboribus omni re-
 cessariis exerceri, ^{scor. sign} cubare singulatim, et e censibus per-
 tinentibus ad collegium intra domum alii, media noc-
 te surgere ^{ut offenderent} effusus ad diuos precis, corpus qui id ne-
 gligenter exequentis Maqui mucronibus ad sangui-
 nis usque effusionem perpingere. Erant iidem humi-
 les innoxii, Eiusque instituti obseruantissimi. Ebrui
 ac adulterum morte plectebant, aut strangulanti-
 tes laqueo, aut adhuc virales trahentem habitus com-
 burentes, et vel ob leuissimam culpam prædictis mu-

crinibus ^{myborū aures} nocentibus effodiebant. auree quæ erant inque
rosillos vulgaris animæ versio. Velut aliâs verberari
viticis, quarum sunt apud Indos per multa latiss
sima et impense aculeata genera. Balneis uteban
tur nocte intempesta fontis cuiusdam urbana ^{† f. si} tinctia
quis. Statis diebus acibo ad meridianum usq̃ tempus ab
tinebant, perfectum vero Arama. cualli vocatum a
ferculis etiam cibariis quietem perabant, nil præterpa
nem et frigidam adsummentes. Erant qui nihil que
sarent ad noctem usq̃ intempestatam, atq̃ alij qui meri
dietantem canarent. nocturne q̃ gelida epotata, que
tantes vel bibita illa violari ieiunium. Docebantur
ibi germane et facunde loqui, salutare osiuis, reue
reri maioribus et senibus, et cum segenius obibant præ
dicta, aut opere ipsodocumenta non exequiebantur,
pungebantur aculeis. Instituebantur præterea cal
tibus quos divinos nuncupant, et hos hieroglyphicis
litteris (quas etiam docebantur delineare) servabant
in scriptis chartis. Discebant quoque temporum
rationem, augurandi artem, et eam partem
astrologia quæ de futuris rebus responsa fert,
et rerum procul eventa prædicit. Quin etiam in
terpretandum somniorum doctrinam discabant
tant a sacerdotibus, qualem illi a maioribus accen

perant, ut iram perditam illam, et perniciosam signora
 tia tenebris involutam plebeculam deluderent, atque ex
 carnificarent, ac sese comendarent populo, et pro viris
 sapientissimis, et semi deis venditarent, templorum
 que census ^{amplificarent} ~~coagmentarent~~ et auferrent. Toto quoque
 nodo que indissolubili seruanda castitatis se se
 obstringebant, aliaque huiusmodi, qua studiosam
 honestamque vitam subolebant, magna cura et re
 ligiosa obseruatione profectabantur. /.

De cenobiis feminarum.

Cap. sextum.

Pone templum maximum cuius vis visibus insigni
 bus ingens fundata erat aula, inquam excipie
 bantur feminae ad tempus dicatae Diis, quarum
 nonnullae esse conferebant ob eos quibus laborabant
 morbos, aliae rei familiaris coacta penuria, aliae
 sanctimoniae et virtutis causa, aliae ut a Diis impe
 trarent diuitias aut vitam firmam et diuturnam,
 sed magna ex parte, de desiderio bonorum coniugum ob
 tinendorum a Diis, ac proliis facundiae compulsae.
 Mirari subit hac in parte earum gentium securita
 tem, ianuis parulis, (nec dum enim fores valuas ve nos

uerant) abiq; cuiuspiam vti praesidio diu noctuq;
degebant, nec erat qui auderet illarum officere pido-
ri. Pollicebantur ergo Dijs per mansuras in templo,
quatuor, quinq; ve aut amplius annos, et eo tempore pra-
terito viris nubebant. Sub proximum in templum a diti-
s condebant capillos, ut vel hoc indicio vateret esse dicatas
Diis, vel ut a sacerdotibus qui Casariem enutriebant,
querent internotari. Nebant gossipium cuius magnus
est apud Indos proventus, aurum q; multiplicum
mirabiles ac varias pennis, quim etiam lintea voca-
ta ^{in seruiando} terebant sibi atq; Dijs, et verrebant, mundabant
que ad em compluuium atq; aulam templi, nam gradus
et sublimia sacella solis sacerdotibus licebat emunda-
re. Mirtebant interdum sanguinem a varijs corporum
particulis, vnefarijs litarent Dijs, irasq; eorum plac-
ant. Perfesta sole nnia procedebant cum sacerdotibus,
a templum lustrabant sinistra eorum parti adhae-
rentes, verum neque cantabant hymnos, neque gradus
conscendebant. Alebantur communibus bibanorum ergo-
tionibus, a coracique affinium et consanguineorum. Dirui-
tuntq; et bonorum quorumdam hominum vocati selemostiu-
nis, atq; beneficijs. quidabant eis carni um et placenta
calentium, quantum sat fore existimabant illis atque
deorum oblationibus, perpetuo enim calentes offe-

rebantur, ut vapor (sic enim ipsa ferebant) ascenderet ad Deos, et eos oblectaret. Pariter sumebatur cunctis victus, nostratum sacerdotum more. Nunquam exuebant vestes, quas semel induerant, aut honestatis gratia, aut quo instantetempore mimistrandi Diuis, ac labores consuetos obeundi celerius atq; expeditius assurgent. Festiuis diebus tripudiabantur coram Deis procarum gentium more singulis congruentia aptantes saltationum genera. Si vir quispiam cum aliqua eorum habebat rem uterque morte ^{aut} plectebatur, feminae cogebantur perpetuo seruare id vitia institutum, quin eadem tunc seipsas mille vltro affligebant cruciatuum generibus, ratum firmumque habentes id scelus non posse latere Deorum ~~oculis~~ ^{oculis} effugere, aut earum corpora a putredine, vitiove alio sordidissimo liberari.

De Mexicanorum connubiis. Caput septimum.

Cum iuuenis ad aetatem ducendae uxoris idoneam perueniret, congregabantur ^{ueniebant} consanguinei, ut de iniungenda comproare, euitandi, (ut ipsi testantur) adulterij gratia, et proliis procreanda, consul

tarent, et ^{longam} ~~prolixam~~ super hacre adeum orationem
habebant, ad virtutis studium adhortati, Decorum
cultum, et matrimonium amolendum ^{adhortati}. Grati
aspro monitis filius agebat, fatebatur qd, iam diu qd
tate uxorem ducere, ut tranquille et caste viveret, Ma
rem qd propagaret. Cogito ergo adulescentis animo
inuitabant duces qui graecant iuuenibus ad canam,
et ea peracta ad eam maximam eius re gratia comp
tam illis seniores oferebant, addentes, si per eos liceret,
sibi fore per quam gratum comparem ^{iuueni dari in matrimonio.} adiungi.
Dices ^{et ducibus respondantibus} respondebant non minus fore eis eam rem, ac
ipsis parentibus in eundam ~~huc~~ ferebant face
in iuuenum collegium. Sequenti luce ante meridi
em viri senes feminae que in se nectam iam constitu
ta adibant domicilium quella, qua in iuuenis
uxorem exoptaretur, et a parentibus conabantur
obtinere ut illam iuueni in matrimonium collo
darēt. Respondebant magna ex parte filiam
adhuc esse tenera aetatis, necdum viro maturam,
aut dignam tali coniugio. At illi rursus auctis <sup>gre
canis</sup> contendebant, quellam iuueni locandam ee
toquere, tertio quoque petentes, sed cum quarto
idem tentaretur, Respon dere erat mos iam se quel
lam alloquutos, cognouisse qd stare sententiam

iuveni nubere et si tanto dicitur se reputaret indignam. Tunc con-
 sanguinei dabant operam ut fausto signo dominante in do-
 mum sponsi ducerentur. quale est Acatl, comactli, Cipactli, et
 similia, de quibus infra quantum sat erit loquemur. quo
 tempore quispiam ex cognatis iuuenis inuitabat puella con-
 sanguineos, demulcebat ^{parentes} ~~socios~~, ac domo ornabat. Uteba-
 tur in conuiuio cuncti propore cacaoatl, ^{et} uino, quod ex suc-
 co Metl, quibusdam plantis admixtis temperari solet,
 quoniam ebrietatem, si modus absit, inducere soleat, absti-
 nentes, praeter senes qui id temperatissime sumebant.
 Secunda hora pomeridiana abluebant puellam, qua
 ta deaeritate et cura poterant, et pro illorum temporum
 more plumas rubrescentes maxillis agglutinabant. Ves-
 pere autem prius quam duceretur in socii ades, pra-
 cipiebatur sedere media in domo iuxta focum: Domina-
 ri siquidem conubiis ignis Deum sibi persuasserant,
 et ibi cum ^{et sermone et habebant} ~~longam orationem habebant~~, docebant quod
 qui se gereret in ^{seruandis} ~~tuendis~~ et gubernandis rebus familia-
 ribus, ^{obsequando} ~~demulcendo~~ coniuge, atque in seruando ^{et demulcendo} ~~placendo~~ que
 socio socioque, et eorum consanguineis Deabusque ac Dijs
 excolendis et venerandis. Audiebat omnia puella atten-
 tius, altaque mente recondebat. Gratias agebat pro nomi-
 nis, pollicebaturque cuncta de quibus admonebatur, qua
 religio seruaturam, et monstraturam re ipsa, quam li-

benè consiliis seniorum pareret. Occidente iam sole ducebatur
in sponsi domiciliū, ut ⁱⁿper agerentur hymenæi, ubi per
multis ^{totis} cito q̄ a consanguineis utriusq̄ coniugum habi-
tis ~~habiti~~ sermionibus, ferebatur nupta insistens de sociis
dam emulseribus medicinam facientibus, quas spatios
sermone vocant titici, comitantibus eam per multis qui
sanguine coniuncti erant, praecuntibusq̄ similibus in
honorem ac deus connubiū. Indicium (ut ipsi dicebant)
gratiarum, quas agebant superis, ac dignitatis eius ins-
tituti flammam splendore imitantis. Præcabantur
+ uncti temporis adstantes faminae superos, ut per arfabili-
tas talisq̄ coniux filiabus suis contingeret, atq̄ aque pro-
perum matrimonium. Contra sponsus exirebat
non sine immensa lætitia intralares sponsam, comi-
tatus cognatis, ac manibus ardentem lampadem
portans. Mulieres vero quas vocant titici, ut lede-
rent circa mediam domum, ubi erat focus, ad mone-
bant, quellam tamen sinistra iuuenis, ^{lucis} adiungi,
adnectentes cuius uxorio linteam viri, et eo signo
do indissolubile matrimonii vinculum praesignan-
tes. Quin super eare per multa illis dicebantur
arcana. Mox mater iuuenis donabat nurū
cuius, quo e vestigio indueretur, ac socrus generū
linteo, quo fere ^{per} solus ^{maxile} eius temporis mos ferebat.

Appendens que nodo humero dextro, maxtlat.
 quoque, ante eius pedes apponebat, ut ^{eo} cum
 tempus esset, praecingeretur, ac pudenda contege-
 ret. Paulo post sponsi mater a quam et matrem
 aferebat, quibus nurus ora manus ^q lauaret, ac
 deinde varia genera cibariorum, equibus ^{offas} qua-
 tuor sponsi admouebat ori, Eadem indulgentia con-
 socio uente erga nurum. Quibus per actis mulie-
 res tici vocatae ducebant eam in callam quam
 cubitum, ubi casta (ut ipsi existimabant) uenere potiti
 hilarem noctem transigebant. Mane vero conueni-
 entes consoceri consocri que interrogabant iuuenem,
 an re uxorem intactam, vel uiolatam offendisset, quod
 si respondebat, contaminatam stupro sensisse, virgi-
 neum ^q ereptum tam pudorem, indignati magno
 opere perforabant uasa omnia, quibus fercula que
 comederant, fuerant, et parata et apponita, noua
 nupta consanguineis dicentes, neque nuptam ser-
 uasse pudicitiam, neque illis pudoris eius curam soli-
 citasse. Sed, si intactam responderet, ^{comperisse} offendit, in-
 genti cuncti afficiebantur gaudio. Congratula-
 bantur consanguineis ^q uella, ac eam magnis
 laudibus extollebant alacres et letitia ingentem ^q ^q
^q, nouas ^q imitant amicitias, a deo solidas. fir^u

masq; ut in vita usque extremum magnae par-
te permanerent. Producebatur in quartum usq;
diem eaelebritas, inter mediocritiam fortuna
homines, accit caeorum ^{postquam} lectum ubi
fuerant nuptia ^{magna cum festis et laudibus} ~~tristiter~~ celebrata, leuabant, et
iuxta complurij modum exultabant, eo opere lae-
titiam animorum exprimentes. Quo tempore denu-
o admonerentur ab amicis ^{quod} ne omnibus Recens
coniugati quid deinceps cofacere expediret, ut suauem
tranquillamq; ^{ducerent} agerent vitam, et inopia graue ⁱⁿ ~~in~~
excuterent. Cum vero ⁱⁿ procedente tempore intelligerent
nouam nuptiam utro genere consanguinei omnes sple-
dide exulabantur, existimantes non aliter quam
refamiliari subito decorata eam fecunditatem pro-
dignitate celebrari posse, et animi laetitiam declarari.
Agorandio vero gratias agebant superis rerum om-
nium conditoribus ^{pro} homine inchoato, ostentabantur
que eos, ut eodem gaudio edthum in lucem infantem dar-
retur videre, quo viderant ^{conspexerunt} genitum, quiescit maio-
ribus suis decori atq; ornamento, aliaq; ^{per} multa fere-
bant, quibus beneuolentiam atq; animi affectum testa-
rentur. His ^{per} actis et multis vltrocitoq; habitis ser-
monibus ab affinis et consanguineis, fata gratula-
bantur, adhortabanturq; ut abstineret ab eis omni-

bus, quæ facti et sibi novero documento esse possent, et ut idem cu-
rarent, parentes admonerant. Relata quæ promoni-
tis gratia in propria cuncti domicilia se recipientes disce-
debant. /.

De legibus connubii.

Caput. V III.

Fas erat militibus, divitibus, heroidibus, et re-
gibus plures uxores pro facultatum copia ducere,
et si Otomita, Chichimeca, Macateca et Pin^{ca}es
huius nova Hispaniæ coloni vinca compare ad vi-
num omnes, si heros excipias, essent contenti, nec
pluribus uxoribus, aut sanguinis propinquiori gradu
coniunctis uterentur. Alicubi rependebantur cacahuat,
rebus ve alijs quibus fieri consuevit commutatio,
alibi vi aut clanculum rapiebantur, magna tamen
ex parte precibus extorquebantur a parentibus in-
conjuges aut amicos. tam numerosis consortibus usos
arint, ut maiori cum voluptate vitam degere, et
velut multos ab eis suscipere liberos, aut quos
sent eis in ministras et seruas. conde corarent q, et si
parent domos, nisi fortassis factum sit lucricupi-
ditate, aut gratia sup electilium texendum at

que augendorum. Ne tamen prius uxores succubant
viri quam viginti complerent, etatis annos, cum femina
vix decem integros nocte nubere viris. Gemitu cum
filiarum, et interdum quoque sororum vitabant conu-
bia, ceteros cognationis gradus ^{spernentes} minime exhorre-
bant. Quin affines quandoque ducunt, et nouercas,
a quibus parentes natos non suscipiunt. Alicubi eti-
am socios & filias vitas fuerunt, utrasque simul con-
tinentes domi. Ex his quasdam uxores, amicas ali-
as, et alias vocabant concubinas. nempe uxores cu-
dote susceptas, Amicas, quas iam facti mariti, a pa-
rentibus postulauerant, et concubinas, quas ipsi contra
parentum consensum aut veniam, inscisse sine
dote receperant. Hereditas pertinebat ad uxorum
filios nati maiores, et si reuerentia et observatione
regia dignitatis inter viros primarios heredes habe-
rentur filiarum uxorum quae in reges Mexica-
nos suum referrent genus, etiam nati minores,
et quorum matres minime attulissent dotem, sed
copiarum exortes in viri aedes inductae fuissent.

De Moteccum & uxoribus et con-
cubinis caput
nonum.

Multæ erant Moxcumæ Mexicensibus, quo
 tempore hispani penetrarunt in hasceas imperanti
 intra extraq; urbem regia. quarum alij fuerat, ^{mutas} alias
 incoleret regia iam dignitate potius, quædam genio, non
 nullæ vero illius splendori atq; amplitudini inseruirent.
 ædes quibus gratiq; delectabatur Tepac vocate,
 viginti superba erant ianuis intorum vias que publi
 cas patentibus, quibus præfigebatur aquila tigrin
 unguibus discerpens, quod erat regium insigne ve
 rillius etiam impressum. tibus quoque complu
 is amplissimis ac pulcherrimis amplificabantur,
 sed gratiq; altero eorum, quod fons aqua dulcis a
 manibus reddebat, centum atq; ba. neis que certu.
 Aula erant lignea, ^{aurum pauimenta} ^{frimissima} sed ~~frimissima~~ atq; pulcherr
 ma ^{materie} e abietis, cedive, cupressi, pinus, ac pal. ma
 rum ^{constrata erant} ~~materie constructe~~. Parietes iaspideis, mar
 moribus, porphyro, nigro quodam lapide rubrisli
 neis distincto ac candido nitentiq; micabant. Cæla
 nitebant varijs Imaginibus et figuris, Sternaban
 turq; stolis acta getis, stragulisque gadijimis, et
 plumis, Intertextis quoq; dasy podum ^{plis}. lec
 tulivarati erant ennumerosa linteorum ^{congenie} ~~congesta~~
 multitudine. Per paucis hominibus ipsiq; incam
 rem designatis licebat intra has ædes nocturne

re, solis alioqui mulieribus concessas, quarum mille
aut amplius eas incolebant. et ut ab inarrant milli
aria tria siterue ancilla q̄ numerentur. Mote
cum enim ^{in sum usum} ~~stis~~ sumebat ex heroum filiabus, illas
quæ sibi maxime placere, cæteris, heroidibus, domo
ticis eius, amicis que impartitis, In uxores q̄ concessis.
quam sorem usu venisse aliquando aiunt, ut centu
et quinquaginta ex concubinis Mote, cum a vtro
simul gerentes inventa sint. quæ tamen demonum
suassu, quoniam ad earum filios non pertineret he
reditas magna ex parte abstrahi nitentur. Et sic
unu chorum custodum verices gererent quædam
vetula anosa, quibus & iudicia illarum fatu
um q̄, expresscripto regis erat cura. /

De heredibus Caput

decimum.

Filius nati maior ^{re linq̄ batur} ~~constituebat~~ ^{re linq̄ batur} paternoru
bonorum heres, sed hac lege ut fratres, accerfa
tibus nepotes, que ei libenter ^{gereret q̄ morem} parerent, secum ha
beret, ~~et~~ ^{et} præberet alimenta, et cætera impari
retur, quæ vita commode degenda ^{essent. necess.} viderentur
~~et~~ ^{et} Cuius rei gratia vixerat domicilium,

quod viris & feminisq; nō. sateret. h. aut vero sō. rebat regi
 vectigalia uniuerse maiorum res, agris ve impō. et so
 liva rependi. Aut si vsu veniret in ea regione e singulis
 capitibus eadem exopti, pro quouis fratre aut nepote sta
 tam mensuram cacasat. fumenti in diei, linteorum, plu
 marum, gēmarum auri, similibum querezum per sō.
 rebat. Tanto que onerabantur contributionum poru
 dere. ut non semel per soluen di immites aut fidei iustiori
 oīs iraderentur in seruos, aut publice licitarentur in
 emporijs, ut elegata pecunia amissa libertatis grati
 a, ei ad quem pertineret census fieret satis. Verum si
 femina erat maior natu primo que in aomo paren
 tum genita, frater atate proximus locata sorore, tra
 dita que vno parentum bonis gō. tē. ac fratri
 bus, quem admodum diximus, necessaria deinceps sup
 peduabat. deficiente vero h. aede qui paternorum bo
 norum substituere tur dominus, aut hereditas spee
 tabat ad regem, regulus q; oppidi donabat cui liberet,
 impo. antiquo vectigali, ratione tamen habita
 cognatorum atq; affinium, aut redibat ad gō. pu
 lum, dum tamen is redderet domino p. annua
 tum censum, cui ^{redderet} vniuersa eares erat obnoxia.
 et, quanquam ea essent magna ex parte heredu
 apud ^{has gentes} ~~novas~~ Hispanos leges, at que instituta, in

violare q̄. et religiose apud omnes custodirentur, erat
etiam, ubi adnatos promiscue omnes res paterna gestine
ret et in a quas partes diuisa eiusdem veniret distri
buenda. quod erat (ut michi quidem videtur) æquius
atq̄ commodius. Nec deerant pro uincia in quibus et
si hereditas spectaret adnato maiores, non tamen
ei prius concederetur possessio, quam aut sententia
populi, aut regis ipsius accederet decretum. Cui rei
cauti parentes antequam exire discederent sole
bant ^{animi sui sententia exponentes,} considerare, ~~agere~~ ^{animum,} ac declaran
tes quemnam inter filios heredem decreuissent cons
tituere. Verum in oppidis, quæ regum non parebant
imperio, sed patrum conscriptorum iudicio, atque a
uthoritati diuersa prædictis erant hereditandæ le
ges, cum tamen nunquam non generis haberetur ra
tio. Quod spectat ad reges Mexicensium, heredi
tas pertinebat ad fratres natu maiores non ad fi
lios, et in sex actis ad filios fratris senioris atq̄ ita
æmiceps. Si uero orbatus fratribus nepotibus filiis
que contingebat mori, hæres constituebatur pro
pinguiori sanguinis gradu coniunctus, dum ta
lis esset qualem regis deceret dignitas. Alioquin dig
nior quispiam, regum finitimorum Mexicanoq̄ confe
deratorum imperio eligebatur suffragijs. Non est u

tamen hac in parte silentio praeterendum Mexi-
centium, Tescu quensium q̄ reges oppida aliquot fi-
lis filiabus que non sine hæredum spontanea consen-
sione, ne stupregia in contemptum veniret, aut insedi-
dum vita genus deturbaretur, concessisse, atq̄ desti-
nasse. /

De seruis Cap. vndecimū.

Capti in bello, donec immolarentur Dijs, o-
ciosam splendidam q̄ vitam, (quod caelestibus
sacriati essent) agere permittebantur. Solum serui
cogebantur ministrare heris, ac dominorum pa-
re mandatis. Fas erat parentibus licitari filias,
et cuius se ipsum precio commutare. Ut
conuentioe a obtineret ternos adesse testes exigebat.
Qui furto surripiebat frumenta, semina, plan-
tas, lintea, cohortales, aliaue domestica animalia,
vestes, aut quiduis simile, redigebatur in seruitu-
tem si pro auxer erat, neq̄ subrepta pro otis responderet.
Si vero in seruitute iam constitutus a furto non abs-
tineret, aut laqueo collo deuincto cogebatur mori
aut mactabatur ante Deorum aras. Qui homi-
nem liberum pro seruo vendebat, habebatur seruus

cuius quem iniuria vendere tentauerat. Et hac lex iniu-
olabilis seruabatur, ne quisquam deinceps auderet
licitari liberos, aut in obsoleta infantes adhibere. In ser-
uitutem etiam redigebantur filij, cognati, et consortes
proditorum regis. Vir liber qui accedebat ad seruam ita
ut illa peragnans euaderet, seruebat domino seruam
cum ea ^{eam in uxorem duceret} ~~contraheret matrimonium~~: Saepe enim ser-
ui ducebant heras in uxores, serua quoque nubebant he-
ris. Egeri seque se ipsos venditabant, quin et
aleatoris cum sortis erat aduersa redigebantur in ser-
uos, praeterito tamen prius anno. Meretricis quoque
iam senescentes, deformes aut valetudinariae, sponta-
neam seruitutem obibant: nam iam neque a prociore
minum libidinis accipiebant, neque morerat paupere
res vicatim alimenta exigere aditionibus. parentes
vondebant aut oppignrabantur filios in seruos, sed libe-
rati iam venditum aut oppigneratum substituto alte-
ro in libertatem assere. Quin familia aliqua obs-
tingebantur pacto, atque conuentione ad exhibendu-
in perpetuum seruum, pretio tamen maximo. In-
tereunte aliquo adstricto aliorum cui sires non suppe-
bat per soluendo, uxor aut filius redigebatur in seruitu-
tem, praecipue si adstricti ad id fuissent conuentione.
Filij seruorum, seruorum quoque habebantur liberi. Nemo

poterat vendere servum, nisi prius collum eius anu-
 lo ligneo circum dedisset, neque hoc facere licebat te-
 mere aut sine iustissima causa consensu re iudicum.
 Hos vero poterant in Deorum honorem immolare,
 aut eos quo ex aliis gentibus et quæ ad regem Mexica-
 num non pertinerent precio compazassent. ijdem
 tamen in libertatem restituebantur, si per statas an-
 ni celebritates in regiam sese transfuge recipere-
 rent. quibus nemini nisi hero aut heri filio fas erat consistere.
 Quod si quisquam alius impedimento esset, multo
 quo redigebatur in servitutem, seruo donato libertate.
 Licebat servis uxores ducere, ac frumenta seceret
 elatione capto lucro se ipsos asserere in libertatem.
 Id tamen raro usu veniebat, quod segnes essent, ac de-
 lecti animi, putarent quæ pacem esse pro liberta-
 te recompensam a se a dominis. / ~

De cohabitatione Mexica- norum Cap. duodecimū.

Cohunt multi vnicam domum, aut quod ne-
 cessarium sit cohabitare fratres ac nepotes, cum
 non dividatur (ut diximus) paternas, aut ob
 angustiam urbis et hominum numerosam

209

^{turbam} Illuvium. Pro qua fabricanda scalpunt lapidibus
laxides. Aptiores ut scindantur atque scalpantur sunt
quidam translucidi silices, qui candidi, nigri, atque
caerulei reperiantur. Utuntur quoque securibus, et
rebus, et aeris scalporis admixto auro, stanno, et in
terdum argento. Ligno effodunt circa lapidiciv
nas saxa, ligno que ex isthino lapide gladios, ensi
ses, castrando Mith idonea instrumenta, sagitarum
spiculorumque mucrones, et nouaculae miro quodam
opificio efformant. Similibus ergo ferramentis laxi
des poliunt, tanta dexteritate et artificio ut nostrat
tes. Sculptores longe ante cellant, et ~~supersessent~~. Conde
corant variis picturis parietes, et maiorum stema
ta fascinosaque passim ostentantes multiplicant.
Proceres, divites que grossissimis stragulis multiformi
bus imaginibus variatis, multimodisque colori
bus parietes adum tingunt, atque exornant. ne
non palmis, storiis palmis, bombicis, misquitae, et
nostratibus praestantioribus. Nondum inuenerant
ianuarum fenestrarumve valvas, aut ~~ge~~ ssulos
portis securitatis gratae obdiderant. Perpetuo
cultis foris aditus patebat in domos immensa om
nium securitate, quod si fur aliquis forte fortue
na ^{offende} ~~re~~retur, quod rarum erat et mirabile

atrocissime puniebatur, nec minori pena advertebatur
 in comitentibus stuprum et adulteros. Tadis utebantur lux
 cernarum loco, alijsque resingorum lignorum varijs ge-
 neribus, cum abundarent cera, quod est maxime mirū.
 Oleum extrahebant ab ossibus pomorum ahoaca quahu
 it, semine chian, ricinis, adipe alicum, piscium, et ver-
 mium, quod tamen ^{in lucernas} minime adhibere in lucernas. Pro
 lectis utebantur fumenta ^{oleum} ~~cedrum~~ culmis, storis, et, cum
 maxime sibi indulgerent, linteis, atque plumis. Pro cer-
 uicibus erant illis ligna, lapides, aut quadrangula que
 dam subrellia, contexta ex palmarum iuncorum ve,
~~et~~ ^{et} tiphæ foliis, aut ^{ceris} quibusdam generibus arundinum,
 quibus etiam insidebant, subrelliis humilibus ex eadem
 materia, cum appendicibus quibus inniteretur dorsum
 243. vbi. quanquam terra magna ex parte considant. Promē-
 sa solum est, vbi spurce, ac sine ulla mordite et civilita-
 te ^{quoniam sumunt} comedunt, linteis obsoniorum reliquias extergentes. Car-
 nibus facile parant, ^{et} acontulis resolutis chilli in-
 tinctis magna ex parte contenti, cui solam quorundam
 generum ^{et} pma vocata tomame plerumque addunt,
 tanta est consuetudinis, et eius esculenti vis, ^{et} gratia, non
 adeo ^{non} agentes nutriendas solum, sed ad ^{et} nexim, appetenti-
 amve magno ^{et} ere excitandam. nec mirum, vix
 enim reperias aliquid quod horum hominum effugi

at ingluuiem, aut curus saporem non sit expertus quā
touscum periculo eorum palatus. Carent vino ea vi
uis expresso, et si labuscis totolotli vocatis implican
tur sylvæ, et arbores passim coræcorentia, sint que
vini et ebrietatis amicissimi. Suavior potusea
his quibus utebantur erat paratus ex farina
cacaotli subacta aqua addito interdum melle,
et aliorum quorundam leguminum pulvere,
hic autem ebrietatem non inducit, sed refrigerat
corpus. quamobrem illo utuntur adversus æs
tum sudore etiam perfusi. Conficiunt quoque
ex fumento indico vinum, admixta mulsæ, (mul
tis enim mellis generibus abundant, de quibus alibi
sumus loquuti) quod vocant atolli, et est potus mul
tis plagis familiaris. quem admodum et quod ex
reliquis conficitur seminibus, verum neq̄ hoc ine
briare potest nisi incoquantur stasa herba ac radi
ces. Aquam magna ex parte bibere consueverunt,
nisi cum conuiuarentur, quæ erat illis et gratissimæ
inebriari atq̄ desipere adiectis herbis, quæ et mentis
officiunt, et ori conciliant guttorem, venenis que
et quibusdam fungorum lethaliū generibus, qui
bus intantam rabiem agebantur, ut optarent ab
aliquo iugulari, aut se ipsos laqueo suspendere, a

ut ente confoderent, inexpressibili ardescerent siti, et
 et ferocissima amentia concitati. Hoc tamen tale
 tantum quae malum invident reges herodes quae ple-
 si, inter dicunt^r adeorum carnis, gravissimis pennis
 pumitantes transgressus. Quinetex ystrahyat^r decocto-
 parant pocula, addita farina chian, hisqui bibere non assu-
 uerunt amara et ingrata, sed suavia consuetis degustare.
 Extrahunt^r palmarum perforatis cerebellis liquorem
 qui in vim quoque verum venit, utuntur^r quinetiam
 succo rucium indicarum, aut mel^r incocto, oc pat^r, seu
 vna medicina magno salutis mentis q^o discrimine, et
 pinge habitus oris strage. Ut omittam vinum ex saccharo pu-
 ms, et ex alis mille reb^{us} permixtum, adeoque iudat in
 sanitate, atq^{ue} ratione liquandiu carere, v^o dum h^{oc} caude
 conantur^r vita subeant periculum. Quinetiam^r e-
 bria (manifestis diebus vel permissa a iudicibus aut rego-
 vonia id contingat) ^{occidunt} r^ondentur^r medio in foro, quod est
 illis immenso pudori, ac domicilium evertitur. Ne-
 gentimodo modicum res utant eum, qui sponte sua desi-
 git. Summum vero harum potionum premium erat
 insania, qua correpti aut sepositi aut obliuiscerent.
 Quinetiam matres sorores et filias rem cum i^llicita ob-
 lundisorem habituri interdum adoriebantur
 et si h^{oc}rum non erat copia abutebantur viris, atq^{ue}

utinam hodie bache et huius modi rebus absurdis omnino non
~~perceretur~~ ab illis parceret

De institutione Teuhyoti.

Cap. XIII.

Initiandum titulo teuhyoti, nempe eximio, ac a
regis secundo, pro claris progenitoribus ortum esse
oportebat, aliter ad eandem dignitatem suscipiendam non
licebat accedere. aliquot diebus antequam eo insigni
mi quisquam illud daretur accedebantur cognati,
amici omnes, alijque vicini, et finitimi heredes, ut tantæ inte
re sent celebritati. quibus iam in urbem convenientibus
selegebatur, cui proæ esset signum propitium, et bene
dolum. ^{in hanc} ~~instituetur~~ ducebatur circum magnæ comi
tatus turba in templum hoitsiloxochitli, quod omni num
erat maximum. ipse proceribus inmixtus viris ad aræ
per gradus conscendebat. flectebant omnes genua co
ram simulachro eius Dei. initiandus supplex solici
ta animi intentione persistebat. Proibat summus
sacerdos maxima ministrorum copia stipatus, et
osset quidem mucronato aut aquilæ unguibus cutem
narium usque ad cartilaginem perforabat, modicu
cis inflatis vlcusculis, quibus ^{in hanc} ~~instituetur~~ ^{in hanc} ~~instituetur~~

^{multas} ^{partes} ^{praeter} ^{ea} ^{quae} ^{afficiebat} ⁱⁿ ^{iusu} ^{ut} ^{imagine}
 affigebat. Multis ~~praeter~~ ^{praeter} ^{ea} ^{quae} ^{afficiebat} ⁱⁿ ^{iusu}, et
 vestes omnes, praeter ea quae pudentia tegerent, detrahebat.
 Discedebat ille nudus, se in aulam quandam templi
 recipiens, sedensque humi per rugil orabat. Interim
 hospites qui celebritati interessant laute a sacriterque
 conuiuabantur, sed mox in salutato illo disceden-
 bant. Appetente nocte quidam ex sacerdotibus de-
 ferebant candidato lintea crassi ac vilis staminis,
 quibus indueretur, bina subsellia atque e gladio ^{typaque,} ^{loma}
 contextum stragulum, quibus et sederet et inle-
 beret, ^{pignem hunc} atramentum etiam quo atro colore tinge-
 ret corpus, ac met. aculeos, quibus aures, brachia
 ac cura ^{per} pingeret, praeter ea et vas quou-
 ignis contineretur, patina que thura Tecopalliro
 cata. ut sacra faceret diis, accendere ce debant.
 Manebat ipse solus, aut duobus tribus vetantibus
 veteranis strenuis que comitatus militibus, qui
 dormientem excitarent, docerent ^{quod} ^{eum} ^{facere}
 expediret. A somno dies integros quatuor ⁱⁿ ^{notis} ^{et} ^{tonac} iubebatur
 abstinere, et si visu veniebat vel tantillum ab dormis-
 cere, per punctus aculeis excusitabatur, singulis
 que quibusvis intempestis noctibus simulachris
 deorum odorem praebat, et guttulas sanguinis
 ab aliquibus corporis particulis missas offerebat,

atque consecraret. Circumibat semel delubri comolu-
rium, effusa humo quater nos scrobes faciebat, capilli-
que papyrum actinctas sanguinea aurium, lingua,
manuum, atque pedum arundines singulis solens hu-
mabat. His peractis edebat (cum eo usque nihil gustas-
set) globulos tantum quatuor, e fumento Indico pa-
ratos, quos vocant tamales, Calycem ^{exiccabat} ~~quod~~ frigida plerum-
potabat, quod etiam non nulli e proceribus temulaban-
tur. Quatuor predictis diebus exactis petebat
a summo sacerdote sibi licere alia in visere templa
obtinere, verum non multo post in maximum redu-
ebatur teuhcalli, benigno ^{obtinense} regnante signo, simul
redeuntibus cunctis quicum detulerant. Hi summo
mane abluebant, exergebant que dulcis somis inse-
rim, eorum sententia, musicis resonantibus instru-
mentis, per multis que non sine alacritate summa
saltantibus, in quibus candidati laudes præcine-
tur, relatoque ad altare linthea illa vulgari aquis-
sus tunc temporis tegebatur detrahebant, prælin-
gabatur que capilli ad occiput fascia e coccineo corio
parata, e qua non nulla pendebant plumæ, a lintheo-
demum magni precij induebatur. Imposito etiam a-
lio quod eam dignitatem deceret atque indicaret.
Sinistra manu iubebatur tenere arcum, dextra

sagittas, ac sacerdotes adhortabatur ut ordines, quos
 suscepisset, semper esset memora, et quemadmodum
 nomine ornatusque esset a plebe separandus atque
 distinguendus, ita deinceps, prudentia, liberalita-
 te, temperantia, fortitudine, ceterisque virtutibus et
 egregiis exoribus, studeret ut illi turbæ homines ex-
 cellere atque superare. Ut religionem suam tueretur,
 presidium ac deus sese patriæ exhiberet, subditos
 protegeret, ac hostes debelleret. Ut diligentem se præ-
 taret in omnibus, non segnem aut ignavum, præ-
 terea ut aquilam, tigrimque imitaretur quando eos spec-
 taret illorum unguibus atque ossibus fuisse nares co-
 211. foscas. quæ sunt inter faciei partes prominentiores,
 atque insigniores, et ubi consistit hominis pudor. Im-
 ponebat deum novum nomen, atque ita mentem illi
 sanam ac vitam felicem imprecatus dimittebat.
 Hospites ad eam celebritatem invitati in compluvio me-
 dio parata iam tunc vescabantur cæna, civili-
 bus interim pulsantibus ossa, tympana, tibias, 244.
 237. tubas que et alia instrumenta, quæ ad musicos
 concentus attinerent, Et saltationes stipudia que
 207. pro toti usque vocata exercebant, editis a cunctis si-
 mul cantibus motibus que concinnis et sibi mira
 proportionem correspondentibus. Cæna erat lauta,

omni que et potionum, et esculentorum genere mag-
nificat abundans. Nec deerant indica coha-
rales, perdicum varia species, quas vocant co-
turmices, dasipodes, lepores, cervi, apri, patij, a-
natum aliarumque avium per multa genera,
præterea serpentes, vipera piscusque diversi, mul-
tiplicia poma, olera que. Quid memorem coronas
contextas incunctissimi aspectus et odoris, ^{arabici} taba-
cos ac vina patria, quibus tunc temporis licebat
feri ebrios. Donabantur conuiuæ, ac templi sacer-
dotes plumatis, cristis, lineis, calceis, aurium labio-
rumque ornamentis ex auro gemisque conflatis, aliis
que huiusmodi per multis. Infodiebantur fra ami-
nibus maium factis a summo sacerdote, aurei
acini, margaritæ, gemma cyanea, smaragdi,
aliaque præcio minime inferiora, quibus eam
dignitatem assequutus, a cæteris dignosceretur.
Præligabantur quoque eius capilli, quo tempore
geriebatur bellum, ad uerticem. Erat primus
inferenda sententia, sede, muneri bus, bello
ac pace: a præsto erat ubi illi subsellium, quo
stare ^{omnes} ~~cessens~~ posset statim considere. /.

De consecratione regum nouæ

Hispanie. Caput. XIII.

Mexicanorum imperatore evitā disceden-
 te, Reges tescocuenses, et Tlacoxami, teteuhqui, et
 tequitlatoque, magistratum ordines, Mexicensi
 um lingua ita nuncupati in orbem similiter conueni-
 ebant, et alium qui defuncto succederet omnium suf-
 fragiis designabant, sed magna ex parte fratrem (ut
 diximus) maiorem natu, filiosve, aut si fratris ne-
 potibus, ac filii orbatu interpret coniunctum san-
 guinis gradu propinquiori, dum tamen dignus repu-
 taretur regio munere, aptus seruandæ Reipublicæ, at-
 que Imperio maxime dlatando. Electum ergo am-
 plā pompa, sed cunctorum silentio ducebant nudum
^{operti} exceptis ~~per~~ uideris, in templum hostiis loquuti, quod
 omni numerat maximum, et inde per gradus ad ipsas
 aras insistentem bimis hieribus, magna in eo Imperio
 æstimationis, qui huic rei erant iam diu dicati. præ-
 ibant Reges prædicti, in quorum linteis texta videba-
 tur imagines, quibus designaretur munus quod eadie
 essent obituri Pauci vulgariū hominū ad aram
 tunc conscendebant, atque hi ut nouum inducent Re-
 gneret ^{statis libris ministrandis assiderent quos} ~~stata exercerent~~ instituta, quæ numerosa
 hominum turba a gradibus, solo, atq; tabulatis prospice

tabat. Accedebant igitur ad altare cum eximi aze
uerentia, flectebant genua coram simulachro hoi
tzilopochtli, ac digitum quo prius terram tetigissent
suppliciter admovebant ori. Mox summus flamen
indutus pontificijs ornamentis comitatus que
innumeris alijs inferioris ordinis festiuis ornatis ves
tibus, nec verbum loquutus vniuersum regis corpus
atro quoddam pigmento huius rei gratia parato,
atque ^{tingebat.} permixto. Ac mox ^{tingebat} delibutum sal
lutatumque, dijs pro more sacris quibusdam aquis
irrorabat, atque aspergebat, fasciculo concinnato ex a
rundinum, cedi, ac salicis folijs, ob quampiam fortas
sis ipsius cognitam significationem et proprietatem.
Imponebat mox capiti linteum, cui essent hominis in
serta ossa, caluarieque, et huic imponebatur albidu
migrum, cyaneumque aliud, similibus variata figuris
et imaginibus. Collum circumdabant quibusdam
coccineis praelongis que floribus, ramulis multis dependen
tibus, quorum extremis partibus adnectebantur regia
quaedam insignia. Appendebant etiam a tergo cucu
bitam refertam puluere cuius vis profligaretur pes
tis, arcerentur dolores, morborum que omne genus,
et infringere nentur fascino, veneficorum delu
sorumque noxia artes, sic ut nihil horum ei posset offi

cere. Apponebatur sinistro brachio saccus patii
 ot hunc refertus, figlinum q̄ vas plenum carboni-
 bus, quos ex quereis corticibus concinnant. quibus
 ornatus assurgebat Rex, et huiusmodi apponebat, mag-
 naque reuerentia, et modestia insigni odorem ^{suauis} fructu
^{obole} ^{de} ^{regis} ^{suauis} dabat, et cum ^{huc} ^{per} ^{regisset} sedebat. tunc
 summus sacerdos sacramento obstringebat eum nu-
 quam non patriorum deorum religionem seruaturum,
 minime violaturum iura, statuta que maiorum, ius-
 tum atque æquum ante oculos semper ^{habere} ^{positurum},
 subditos, confederatos et amicos nisi iustissimis de-
 causis nunquam laesurum, Prestiturum se in bel-
 lo forem, effecturumque ut sol cui sum solitum non
 destitueret, illuminare ve desineret orbem, ut q̄
 nubes pluerent, decursus suos prosequerentur ri-
 ui, a terra genus omne feminum fructuum, atq̄
 oleum abundanter suppeditaret, quæ omnia et al-
 lia similia his, quæ humana facultas nequeat
 prestare nouus Rex, imo ut illi iurarent Deus
 pollicebatur iurabat q̄ exhibiturum. Gratias
 agebat sacerdoti summo, inuocabat deorum,
 adstantium q̄ opem et auxilium, atq̄ uia descen-
 debat per gradus admixus eisdem, qui ascendente
 iuuerant. Tunc omnes proclamantes applaudebant,

gratulabantur que ei, felix faustumque adis imperium postulantes, quod diutius potiretur saluo universo populo, tunc colloqui inter sese hos videre in enarrabili letitia, illis varia instrumenta pulsare, omnes vero hilaritatem animi variis signis ac nutibus mutuo manifestare, atque ostendere. Antequam descenderet primarii omnes viri qui intererant, novum adorabant imperatorem, in dominum que ac regem promptis animis suscipiebant, quod testabantur dono datis plumis pulcherrimis, conis, colearum spatula libus, torquibus, aliis que multigenis ex auro paratis ornamentis, linteis que, quibus hominum cranes erant intexti. Comitabantur deinde illum in magnum quodam atrium, atque ita discedebant. Rex se debat in throno vocato t lacateo, nec templum quatuor diebus deserēbat, ut per eos dies orationi, sacris, aliis que huiusmodi incumbere, daret que incessanter operam. Semel tantum singulis quibusque diebus cibum assumens. Carne tamen usus, sale, oleo, cetero que regibus consueto cibarium apparatu. Semel etiam utebatur quotidie balneo, rursus que noctu late patenti abluebatur piscina, ubi e confosis auribus sanguinem extrahebat. Offerebat que diis pluvie quos vocant t laloques ceteris que complu-

uio temploque adstantibus simulachris, ex placentas,
 flores, fructus, columbas, turtures, coturnices, ac san-
 guine proprio tinctas arundinum astulas condona-
 bat. misso e lingua, naribus, manibus, pedibus, aliis
 que corporis particulis sanguine. Quatuor his die-
 bus exactis, accedebant ad eum cuncti proceres vrin
 Regiam reducerent, quod peragebatur celebritate
 incredibili, magno que populi vniuersi applausu et
 pompa. paucissima enim vultum regium prospectantibus
 post consecrationem. idemerat modus vngendi cæse
 ras reges subditos Imperio mexicano, ^{sed} nisi quod gradus
 minime conscendebant, ac demum a Mexicano impe-
 ratore velut omnium regum maximo quod factum
 erat firmabatur atque sanciebatur, reuersis tandem
 in patriam electis gaudio magno laetisque conuiuuis
 celebrabatur, animi alacritatem ob dignitate obte-
 nens obtentam testabantur.

DE MORTE MANIBUS AC SEPULTU-
 RA. Caput. xv. /

ANIMAS ESSE immortales firmum ratum
 que habebant, sed in altero ternum lo corum corpo-
 re exitas consistere omnino ^{erat illis persuasum} iudicantur: nempe
 celo, inferno, aut terrestri paradisso. Cælo, cui præ-

erat sol, dicebantur potiriij qui bello occubuis-
sent, aut qui in preliis capti ad diuorum ma^otaba-
tur aras, quocumque mortis oppeterent genere, quod
multiplex erat, profestorum, diuorum que quibus
immolabantur ^{ratione} varietate. Caelum putabatur lo-
cus planus ^{et in pectus} cui sol praeset, atque ita inde oriente
excipiebant clamoribus, ingenti strepitu, et seu-
tis pectus que vehementer pulsatis et concussis,
intuebantur quod transmissum per illorum cauatasa-
gitis foramina. Cum aliter non liceret ad eum pros-
pectandum oculos attollere. Aiebant eam sedem coe-
litam esse, ^{hanc} hilarem nemoribus, qua varijs arbo-
rum generibus in caent, multorum generum
innocuis tamen animalibus, et pulcherrimarum
auium cantu, atque frequentia. Nec in dubium
veniebat quae cunctae caelicolis offerrentur, ab his
qui adhuc debebant inser viuos, ad eos perueniri
re, nulla oblationum particula illis de cedente, ex-
cipi quod a caeli incolis quibus sacra bantur, et a coomo-
dau in usus. hos mutari ^{uno anno} post ~~annu~~ ^{interuallu} ~~annu~~
inaues varijs vestitas penmis, vagari quod caelo ac
terra sugentes mare hinc zirsilim rorem illapsu
floribus eorundem que cauitatibus insidentem.
Addebant in paradisu terreum excipi naufea

gos, et eos fulmine, et eos qui perissent lepra, sca-
 bie, lichenibus, indiculæ ab ipsa nana huatli
 vocata, a quibus ^{reperit} in uniuersum orbem emanauit,
 aut articulari oppressos morbo. Affirmabant et
 hunc locum omni deliciarum genere affluere,
 omni carere molestia, et vere perpetuo ^{ac in cunctis rebus} frui. Cucur-
 bitis, malsio, chilli, blitorum atiplicis et okrum
 pomorum que uniuersis generibus perpetuo vites-
 centibus. Subiiciebant eius ña incolas esse deos
 illos pluriarum auctores, quos talloques patri-
 a lingua moserat vocare, placare que effuso te-
 nerorum infantum sanguine. Pre dictis ergo ma-
 bismem pe contagione infectis, sordidis atque concla-
 matis discedentes minime comburebant, sed hu-
 mabant, aptantes manibus virgulas, maxillis
 semina blitorum, vultum cyatho tingentes colo-
 re, et undiquaque conscisas chartas addentes, que
 occipitio quoque, ac reliquo corpori adhibebantur vel
 ut peculiare quodam diuorum ornamentum. Cete-
 ros omnes qui cum illi essent, et quocumque alio mo-
 do exhalantes animam, in baratum arbitraba-
 tur turbati. Sacrificia si quis dem, ieiunia, pre-
 ces, sanguinis missiones, et cetera, quibus dem al-
 cebant Superos, ^{ad} caducas tantum rebus a diuis

impetrandas putabant pertinere, sedem vero
quam anima exuta a corpore obtinerent, de
pendere a genere interitus. Hos ergo a vivis
^{acriter} discedentes facundis quoque et placidis aggre-
^{non sicut in his que} debantur sermonibus. (est enim eagens natura
^{subsellis}) ipsa facunda, dicendi q̄ circa magistros perita)
referentes, peregrisse iam illos vite sua cursu,
et luce hanc ^a haurienda abundum quo ^{visum esset} videretur
superis, in locum scilicet perpetuis horrentem
tenebris, et qui nulla vitari posset industria,
vixisse iam ^{diuorum} superis beneficio, et quem supe-
ri dedissent cursum ^{pergitte} ^{limine} ^{terminis}, quanquam
vita angustis clauderetur terminis, fato iam non
licere obsistere, aut constantem rerum ordinem a-
vertere. tartareos iam diuac illos euocare in orbem,
quibus esset relicta laribus, vxore dulcissima, ac
charissimis natis, et pergratis amicis, parcedu.
Conuersi que ad consanguineos defuncti dicebat,
opera esse illa dei, natura que rerum, que effugo-
renemo posset, non mortalium hominum, morada
natos in hanc fuisse lucem ingressos, ideo que mor-
tem ab omnibus a quo animo tolerandam, et
multa alia, que nemo non possit ex prefatis con-
jicere. his peractis mortui contra fiebant Cui

ra, et undiq; pappo, quam amari ipsi vocant, cir-
 cum dabant. Aspergebant oscaput q; frigida
 adicientes eas viuentem potasse, eo dcm q; esse
 illi mortuo agendum pæ longum illud iter.
 atq; ita illas linteis, quæ inuicem funerei amic-
 tus, deuincta consutaque admovebantur vas-
 culo inclusas inderebant, qui amictus pro-
 vario mortis genere, ac sorte morientium, sole-
 bat quoque multis modis variari. Admovebat-
 tur insuper papyrus alias, addentes, fore tem-
 cum non mediocri essent illis vsui. Combure-
 bant etiam, vertebant que incineris vestes om-
 nesq; ornamenta, quibus viuens esset vsus, qu-
 tantes ita futurum, ut eisdem minime de-
 retur moriens, sed muniretur aduersus hyemem
 ac vehemens frigus plagarum quas esset per-
 transiturus. fuluum etiam canem itineris so-
 cium adiungebant Laxis gossi pii filis collo-
 alligatis, autumantes citra eius auxiliu
 flumem tartarum ^{transire} ~~transire~~ minime posse, quo
 superato chartas illas plutoni tartarorum de-
 o, esset dono suppliciter daturus. Cum filis
 alijs Laxis actedarum facibus, quæ etiam
 funebribus vestimentis adiungebant. Mori

entium feminarum vestes plucatas atq; apte
 conuolutas reponerant. In octua gessimam usq;
 a morte diem, quotandem urebantur. Idem re-
 petebatur anno completo, secundo quoque, tertio
 ac quarto, atq; ita tandem finirebantur eaequi-
 a. Nec desipienda fimserat; postquam enim
 inferorum attigissent limina in alia rursus non-
 nem tartara affirmabant peruenturos, ac
 flumina eorum agentibus occurrentia cane e-
 quitantes transgressuros, addentes quamplurima
 his non minus querilia, quae quoniam me-
 moratu indigna michi visa sunt, silens grate

Armatum (ut dicitur)
 cogito inuoluit
 in ducere in subter-
 ranea quaedam velut
 considerantia reponere
 bant, ad ditionem
 verillis si heros
 erat funus, in rese-
 phis et seruis et eo-
 rum cordibus con-
 sperso cadaueris
 q; demum versum
 bustum res singulam
 cineres sepeliebant
 si in igno bibis ac
 uulgariis quis piam
 similiter collocat
 appositaque aliunde
 ac 2. bonorum (si g
 erant) parte damnum
 humani consueuerat
 autem illis

rij. Urebant autem corpora quae iuxta illoru
 ritus ad ignem pertinerent fimseres ad quos ea
 cura esse r delata, aliis interim duobus occine-
 tibus, et spiculis quae comburebantur transflu-
 gentibus cadauera. Mox super cineres ossa
 que spargebantur aquae, et demum serbere-
 fumabantur, orbiculari forma effusa. mis-
 sa in fauces, (si nobiliserat moriens) smaragdo,
 si vero infima sortis lapide ytrolino quem vo-
 cant hexoetli, longe viliori, et hoc cordis loco mo-
 rientibus affere existimabant. Intereuntes pro-
 ces papyri immenso quodam circundabantur
 at si nec calor eadem peragebant, rerum suarum 3. in eadem portione conuoluta.

apparatu, factaque ^{eisdem} ^{effigie} signo multu
 ti coloribus ornata plumis viginti seruas pariter
 immolabant. Seruasque totidem transfixo per
 multis sagitis iugulo, qua die comburebatur
 ferus, ut quoquo tenderet administraturi, velut
 si apud viros ageret, i sequerentur.

~~hic adijcienda est, de sepultura~~

De sepultura Regum Mexicanorum.

Caput .XVI.

Incidente Mexicano rege in morbum,
 personam adijciebant vultui tescatlipuca, aut ^{7/5}
^{7/4} hioitzi loxuchli, alterius vedei ea his qui summi ^{7/6}
 consensu omnium iudicabantur. Neque detrahe
 bant, donec aut sanitas restitueretur, aut mor
 tem osiret. Quod si moriebatur, eius rei provin
 cias omnes, regesque imperio Mexicano subiectos
 brevis faciebant certiores, ut fuis lacrymis ac
 frequentibus suspirijs, ut parerat, regis obitum
 celebrarent, et animi pro mortuo domino desy
 derium atque maiorem testarentur. Accersebant
 heroes omnes finitimos, seu subditi seu fæderati

ti essent, dumtamen possent intra quatuor
dum adesse funeri. Ergo cadauer textili
stragulo collocatum per vigiles quatuor in
tegras noctes persistentes non sine immenso ma
iore gemituque abluabant, tondebant verticem,
preciosos que capillos religiose seruabant, existi
mantes manere in eis anima eius vestigia. Mit
tebant in os preciosam quampiam smaragdum, ac
septendecim lineis ^{disco} ^{louis} ^{multiplicibus} ~~variorum colorum~~ variis fi
guris ^{variis} ~~incautibus~~ inuoluebant, quorum supre
mum simulacrum hoitzi loxochtli, esset intersea
tum, tescatlipoca aut alterius cuiuspiam non
sibilis dei, in cuius ueneratione fuisset Rex dum ui
ueret propensior. aut in cuius ^{delatio} esset sepeliendus.
~~delatio~~ personas apabant deorum simula
chris, margaritis, gemmis et auro preciosas, et
occidebant seruum cui cura erat domesticus
ignis, ac domesticas imagines placare iucun
dis odoribus. atque ita ferebatur in teuh callica
clauer, aliis lugentibus, aliis uero (talis enim
erat mos) carmina in laudem et gloriam dei
functi, ^{de} cantantibus. Proceres ac Regis fa
miliares et domestici ferebant manibus, cli
peos, sagittas, sceptras, signa, cristas, et alia qui

bus viris solēbat ^{amplificari.} ~~condemnari~~ cum tripodium
 exerceret, aut gereret bellum, aut quando in
 cederet per urbem, ut in eius rogam bustum
 ue conijcerentur, ^{simulq;} vererentur ~~que~~ in cineres.
 Excipiebat cadauer regium, summus pontifex
 cum reliqua inferiorum sacerdotum turba,
 prodiens ad hostium usq; compluuij, canebat
 tristia, obmurmurabat nescio quid, ac de inu-
 de comburi cum supellectilibus cunctis secū
 delatis precipiebat. urebant quoque arma
 eius, telaq; plumas, atq; signa, quibus ^{proci-} oracū
 tibus cum se conferret in proalium, solebat acce-
 teris dignosci. nec non canem cui iter aditurus
 insideret, et a quo viam doceretur, transfixo
 collo sagitta. Dum pyra incende batur, ureba-
 tur Rex, et iugulabatur canis, sacerdotes his
 centum plus minus seruos occidebant, quo-
 rum corda educta ab excisis pectoribus projici-
 ebantur in pyram. Corpora vero recondeban-
 tur in xero Lopho. Erant hi serui Regis, aut in
 eius diu sacra oblati a ^{sepe decessis.} bilibus amicis, occide-
 bantur vero ^{cum} ~~tunc~~ in honorem defuncti, tum
 ut ei quocumque se conferret sequenti seruirent
 atq; ministrarent. Eligebantur ^{tamen} vero ad id

funeſtrum impenſe et lugubre ſpectaculum ho-
mines gibboſiſſimos, conuulſi atque monſtroſi,
nec faminis ipſis tunc ^{tempore} parcebat. Inſpergeba-
tur regis cadauer, tum intra Regias aedeb, tum
in templo varijs florum differentijs, multa q̄ ciba-
riorum, et poti onum genera, ac ſtruta ad huc
fueretur ei apponebatur, velut in oblationem,
quam nemo praeter ſacerdotes faſceſſet attingere.
Poſtea die combuſti Regis cineres ſeruabant, ac
dentib quos ſigna bis nequit abſumere, cum ſma-
ragdina gemma ore geſtata et intra Capſam inclu-
ſa, recondebant. Cuius interior facies terrorerat
ob monſtroſa ſimulachra ac deformes ferasq̄ deoru
^{inſculptas} figurab. eadem etiam inſuſos ſeruabant
crines quos totonderant naſcenti ac morienti, et
in huiſmodi ac miſerandos uſus reconſiderant.
obturabatur illa magna et peruigili cura, im-
poſito ligneo ſigno, aut ſtatua qua defuncti fa-
ciem caeteramq̄ habitudinem referret. durabat
quatuor dieb exequia, quibus per multa uxor fi-
lij ac amici Regis defuncti gromore offerbant,
apponebant q̄ buſto, coram Capſa ac ſimulac-
stro. quarta die occidebant quindecim plus mi-
nus ſeruos, vigesima quinos, ſexageſima ternos,

et postrema quæ octuagesima numerabatur,
nouem X

~~comen. pi. libri de concordia~~

Quibus sermonibus deos et ho-
mines alloqui consue-
uerint. Caput. xvii.

Statis præscriptis que precibus obse-
bantur sacerdotes rescat linguam ut universales
ac particulares morbos auerteret, quibus omni-
potentem illum fatebantur, incorporeum, deorum
que maximum, atque supremum: et si aliàs
faterentur hominem fuisse, velut et ceteros diuos:
non enim capiebat illorum animos, incorporeum ex-
tate genus, et quod nunquam fuisset carnis indu-
tum. Aliis animum abantur extorquere ad ipsa re-
rum familiarium copiam, et qua ad bene beate
que uiuendum essent necessaria liberaliter sup-
peditari. Aliis dum gereretur bellum victoriam
aduersus hostes ea porcebant, non tantum sibi
persuadentes cogi deos, sed allicij, flectique blã-
dis sermonibus, ornatis que, et ita pijs eorum
affectibus fauere, a liis electo et consecrato Regi,

praefectoque populis prosperam fortunam, am-
plum et felice imperium, probamque mentem
ad subditos recte gubernandos ^{deprecabantur.} postulabant. Aliis
summus sacerdos moriente rege alterum qui eius
loco meritissime sufficeretur, postulabat a supe-
ris, aliisque ut perniciosum emedio tolleretur. Ali-
is contendebam sacerdotes remitti a caelestibus crimi-
na eis indicata: erat enim consuetum semel in vita
facinora quae quisque perpetrasset alicui eorum ve-
niam consequendi gratia detegere. Et si acceperim
ab aliis, longe diverso seclerum veniam consequendi
more usus, inscriptis scilicet chartis criminibus,
deinde perustus, atque ita adlegatus ad platonem,
necaliter condonari sibi putasse a tartareis diis. A-
lia quoque oratione sacerdos alloquebatur confesos,
certos illos faciens, si sincere candidè quae iniquitates
detexisset suas, dimissas iam sibi esse ad unam
omnes, atque obliteratas, Deo enim detectas fuis-
se non homini terreno, sin minus ibi seclerum longe
fuisse grauius perpetratum, ubi peccata remit-
ti contendebant. Ut deinceps cautiùs innocentius
que viveret, hortabatur, utque operadiis gratam
exerceret in eorum obsequium; et criminum ex-
piationem ac vitæ ante actæ fastidium et satre ^{actum.}

tatem ~~ex~~ probatissimis deinceps moribus testa
 retur. Atque ita demum gaudio magno per
 fusum, ac ve luti amolestissimo criminum onere
 levatum dimittebat. Denique aliter a diis præfec
 tis pluviae imbres postulabant, aliter novus rex
 alloquebatur tescatlipucam, protans benefici
 o gratias illi agens, et pro Regia dignitate sus
 cepta, et provincia gubernandi tot tamque va
 rias gentes sibi tradita, ^{atque comissa.} postulabat que ut id præ
 staturo sibi propitius adesset. Aliter regem nuper ~~ex~~
^{apud} ~~electum~~ heros quispiam admonerat, ut sedeseret in
 componendis rebus imperio que gubernando gere
 re. Aliter alius pro plebe universa lætiam expli
 cans ab ea conceptam obrecens electum regem,
 ac desiderium ardentissimum quo omnes
 longissimæ eius, felicissimæ ~~que~~ vitæ tenerentur.
 fausta que bello ac pace fortunæ, et patriæ reli
 gionis dilataræ. Extat et alia concio qua
 Rex oratoribus respondebat, præterea oratoris
 alia, alia proceris cuiuspiam pro Rege, atque
 alia qua Rex nuper electus adhortabatur po
 pulum ut a vitis abstineret et studeret cultu de
 œum, militia atque agricultura, omnem que
 eis operam navaret. Verum et heros alius pro

posita a Rege laudabat, commendabat plebi
ac miris laudibus extollēbat. Alius ex plebeis
gratias agebat regi promeritis, curaque et soli
citudine virtutis omnium, et Reipublica admi
nistranda in his etiam quae spectarent ad ammu
probatos moribus excolendum et imbuendum, vi
tia vitanda, et amplectendam virtutem. Polli
cebaturque plebis nomine eaeque cum totis viribus
quae praecipiebantur, et quorum essent admoni
ti. Quin Rex idem natos, natasque omnes fall
cunda oratione ad virtutem sollicitabat, deterre
bat a vitis, et persuadebat ut tales se praebent,
quales regis natos esse decebat. Admonebat ne
maiorum suorum praclarum sanguinem vitio
rum execranda contagione violarent, sed virtu
tum omni generi incumbentes, non modo illi par
cerent, sed indies redderent splendidiorē, atque
illustriorem. Mater quoque filias, quoties expedire
arbitrabatur, alloqui solebat, commendans pa
ternas admonitiones, et ut saluberrima parentis
consilia insculperent cordi, tenerime deprecaba
tur. Addens non pauca alia documenta, quae
ad honestam et studiosam vitam peragendam
spectarent, ac privatim docebat quibus vestibus

quo ornati, incesu, sermone, aspectu, alijs
 que decentibus corporis motibus ut esset il-
 lis oportunum. Præterea ut excederet secordia,
 superbiam et affectationem circa omnia vitæ
 ac fugere. Atq; adeo quidquid alijs hominibus
 vel minimum possidet trahere honoris. Proceres
 quoque alij viri regulæve natis suis humili-
 tatem et modestiam commendabant, sui que
 ipsorum veram et exquisitam cognitionem quæ
 aliter fieri non posset ut dijs aut hominibus
 placeretur. Pudicitiam quoque summis præ-
 comiis extollebant, ut cælestibus mortalibus
 que spectabilem et impense præciosam. Et quo
 pacto se gererent in cibo aut potu ^{sumendo} ~~moderando~~ ^{Contempensâ dogi}
 multis docebant sermonibus. Nec non circa
 somnum colloquia, ornamenta et necessitudi-
 nes, sine quibus vita in curde degi nullomou-
 do posset. Summo tamen opere continebatur,
 vitari quecumque ad cibum potum q; spectantia
 a feminis quibusque porigerentur, ut quibus-
 sape venenum permisceretur a veneficis mu-
 lieribus, quarum magna apud has gentes gras-
 sabatur copia. quæ omnia ut non penitus o-
 mittenda duxi, quo significarem quanta fecerit

illis etiam idolatriæ et antropophagis virtu-
tis, institucndorum que hominum cura, qua
taque orationis vis, sic neque ad unguem
enarrare consiliumputavi, ^{cum} tum quod ad histo-
riam pertinere mihi visa non sunt, tum quod
quid in commendationem virtutis, et vitiorum
detestationem adferri dici que a viris grude-
tibus et probis ^{per} creata tempora potuerit, qui vis
vel mediocrit ^{perditis} ingemif valeat facile conijcere.

De senatu regio considen-
te apud Mexicanos et
de tribunis. Caput.

.XVIII.

Assidebat Mexicanis senatus regius,
ad quem pertinebat lites dirimere, ^{sum Civis reddere} et punire
crimina. Senatores eligebantur Regis suffra-
gio, senes, nobili stirpe nati, honesti, a quom
rectum que amanteb, timentes superiores, nullis
obstricti amicicijs, aut odijs perturbati, magna
que ex parte ex sacerdotibus, qui divinis, circade
lubra versati inseruiissent. Ad hos patebat

provocatio a cæteris iudicis conuentibus Mex-
 icani Imperij, et ab his ad ^{Yasimicoan.} ~~teuklatoquet~~, maxi-
 mæ authoritatis viros, ac Regi ipsi coniunctos
 propinquos sanguinis gradu. et ab his demum
 ad ipsum Regem quem semel saltem singulis
 mensibus, super quibusq; non omnino leuibus
 causis consulebant: ut eorum iudicio regia quo-
 que sententia accederet, neque vlla ex parte vio-
 laretur ius, aut ulli inferretur iniuria. De-
 signata erant eis oppida, agri, censusq; unde
~~ita impo-
 nitur~~ laute alerentur, Ut om-
 nis abesset occasio expilandi ciues, aut violandi
 iuris. Octuagesimo quoque die quarum ius
 provinciarum iudices veniebant. Mexicum, ut
 litium omnium que apud ipsos gererentur, et
 eorum que super eis statuisserit atque decrevis-
 sent redderent rationem, Regi vero eorum que
 maioris ponderis viderentur nec senatores tan-
 tum sed federati etiam Reges temporibus sta-
 tis conuenientes, si quid esset quod deliberatio-
 ne egeret cum Rege Mexicano consulta bant,
 aut Tlacopano et Tescocano Mexicum abe-
 untibus, aut Mexicano Tescocum aut Tlaco-
 pam. Aderant autem scribe, qui hieroglyphis

41
p̄ficiis literis, aut dispositis calculis seriem
lit̄is notarent, quarum nullam ultra octua
gesimum diem licebat differre. Erant præ
terea, ^{prætores ac recubitatores} duodecim alij ministri prætorum, q̄
deprehenderent reos, scelera eorum inquiren
rent, etiam præfacta deferrent ad iudices,
munere ad eos spectante lit̄is, quæ vicem pa
liorum gerebant, delineato: quod qui vis
statim deprehenderet, et esset virgarum
loco quastamen regionum censuum vectigalium
que ^{cultores} ~~receptores~~ et si nostratibus crassiores manibus,
cum flagellis uti nosset, ferebant. Totidem urbi
præficiabantur tribuni, sex nobiles ac sex plebei,
qui primarios vniuscuiusque vici homines quid
fici expediret, ex hisque ad urbis moderationem
pertinerent admonerent, ut hisdem per alios
ignobiliores iussa ex vestigio exequerentur. /

qui punirentur legibus et quo
pacto in maleficos adverte

retur. Caput. XIX.

Carceres erat videre humiles, humore

manantes, tenebrarumque et horrois plenas,
 ut ^{vel eorum metu} ~~et interfecto metu~~ ^{metu} ~~cuncta~~ ^{fermidade} ~~facinoribus~~ ^{atque} ~~possent de~~ ^{utque genere iuris}
~~cohererent~~
 terræ. qui sistebantur ad iudicium si super aliqua
 re sacramento obstringebantur, digito terram
 tangebant, ac deinde linguam, quasi eorum que
 assererentur terram omnium parentem intestem
 vocarent, aut si aliter res haberet quam iuxta declara-
 rent, terram sibi gravem esse, deos obtestarentur. Er-
 rat cum nominarent deum eius criminis de quo
 accusarentur. Tonderi mus erat iudicem aut sena-
 torem, ^{qui deam bene convinceret} quisquis is esset, gambiret, acciperetve
 a litigatoribus aut res munera, et a sede ve-
 lut indignum consortio tanti senatus in jenti de-
 decore deturbari, quæerat in illum animæ ad-
 versio severissima, ac pene morte ipsa gravior,
 et atrocior: et si interdum capite quoque trunca-
 retur. Occidebatur homicida, mulierque pro-
 curaret abortum, ^{ad legem de morte capitali} adulter, et fur, modo rapina aliquo
 gravi ^{scilicet} esset aut sæpius iterata. Proditor
 quoque Reipublicæ, aut Regis, et vir qui mu-
 liebi veste deprehenderetur indutus, aut fe-
 mina quæ viri. Nec non qui alterum provocaret
 extra locum aut tempus belli, aut qui venere
 mascula aut agendo aut patiando uteretur. Quin

A
pag. 1. v. inipotah
268 nisi septu age
simul anni ecce
derent, i. d. u. e. a
his qui sunt ab
per fe. Am. q. d. am. fa
cerent. q. b. cent. y. m. i. s. s. i. s.
mendaces q. s.

capti bello, ut diximus, redigebantur in seruos,
ac dijs per festivos dies immolabantur. Dicati
quoque calmecac laqueos strangulabantur,
si ebrj aliquando offenderetur, aut incestam
impudicam ve venerem exercere. puniebantur
etiam grauiter qui diebus festiuis artificiali
incumberent, neque adessent sacris, aut dona
consueti offerri dijs exhibere negligenter, deniq;
qui cumq; deficerent ab eorum religione recte et si
ne culpa seruanda. Venefici praetera, detrac
tores, et qui cunq; aliorum vita, rei, aut fa
mae officerent aut insidiarentur. Ratio vero
puniendi maleficos talis erat. Si vir quispiam
vulgaris crimem aliquod capita exprobra
bat, in carcerem protinus coniectus in lignea
caueam iudicatur includi atq; detineri, donec
tandem patefacta abunde culpa, et conuicto
criminis caput abscinderetur. At si iudex forte
fortuna contingebat propitius, et amicus, dila
ta morte conabatur reus artem quampiam Reip
publice utilem, aut Regi gratam suo pte inge
nio excogitare, cuius gratia condonata ei
culpa ab instanti morte eriperetur (talis enim
erat inter eos mos) verum ea lege deinceps seruus

esset regis, et in eius artis exercicio perseverans illi reli-
 quos iuste sua a nobis miseret. At si primivus vir
 erat, qui facinus morte dignum commississet, intra propri-
 as aedes illum praetores senatorum iussu continebant,
 donec culpa ex arte cogita et perspecta, hieroglyphi-
 cisque notata litteris primo ad iudices, ac tandem ad
 reges deferretur. Quod si morte Reperiebatur dignus intra
 domum strangu-labatur, si vero culpa paulo levi-
 or erat, regi iubebatur in ^{bello} ~~seruine~~ proprijs expensis in-
 seruare, quamdiu pro Cimicis gravitate expedireni-
 deretur. Quae omnia maximo arcano et ^{silento} ~~secreto~~ persege-
 bantur, nec minori ergo senatores observatione, ac
 que reuerentia, quos tamen habebat obtestari, ultra
 aliqua pena dignus esset reus decerneretur.

DE RATIONE BELLII GERENDI. CAP. XX. ^m

perpetuum vero aduersum Tlaxcaltecas, Michua-
 canenses, Quauhquemalenses, pamicinos, ali-
 asque finitimas nationes, sed minime subdi-
 tas imperio, Mexicenses Bellum gerebant. si
 uicid fieret ut milites laboribus et bello assue-
 scerent, nec torpescerent ocio et seclordia
 siue, ut bellica virtute se praestantes eximie
 — ut caperet quod molaret dies.

siue quo religionem suam et imperium (quod uide-
tur veri similius) longe lateque dilatarent. Quam
bellum saepe numero inferebant trucidantibus
missis legatos, alicuius iniuria afficientes, aut
expilatores eorum qui Comercij gratia uerabantur
apud exteros, exposita tamen prius populo aequa
occasione belli, arma summandi Causis explica-
tis, uocatisque in Consilium Senibus, feminis
que longa Confuetudine, quae uivacissima in-
ter has gentes sunt, et ducentos plerumque
annos excedunt, ut bellorum praeteritorum memo-
res, Super eis, quae geri tunc ^{se supert} uellent ferent se-
tentiam. Quo tempore duos supremos duces eligi
moserat, qui manentes in urbe Cominus pugnantibus
mitterent Copias et Comعات, quod que uideretur
exercitui fore exusu, et bello apte et Comode geren-
do, atque absoluendo prouiderent, et secundos ab
his duos alios qui milites ducerent, et moderan-
rentur, et ab ijs caeteri magistratus ad militiam
opportuni eligebantur praeter binos alios, quos
Rex occulte designabat, ut superiores in pugna
desyderari contringeret, aut si morbi alicuius
mori, aut Segnius quam oporteret obire munus su-
um, trucidatis illis aut pulsatis meorum loca suff-
ragarentur.

Expeditione ergo sumperacta mittebant ad hos legati,
 qui rapta restituerent, et iustam uxorem interemptor
 compensationem extorquerent, admonerantque, ut deos
 Mexicanorum in delubra sua inducerent, venerarentque
 cum patris. a quoque venant hostes sibi fore in-fensissim^{os},
 atrocque igne atque gladio bellum eis illaturos. indignum
 enim mexicana unitate excusmabatur proditrum modo
 adversus inermes et improvidos arma gerere. Quod siue
 in omni expostulerent, rapta restituerent, mitterent donayac
 hostibusque, a liosue Mexicanos deos patrijs in se
 rerent, fœdus inibant cum eis, redditis tamen censu
 aut Contributione aliqua regi Mexicanorum. Suerores
 ponderant paratos esse prodij suis, aris, focis, et patris
 mori, vim quam cumque sibi illatam repellere, acris
 suat lares que deuaeraturis obsistere, mittebantur cu
 gio, qui comعات omni generis in uia publicas ducon
 dos surarent, erant enim magna ex parte desertalocape
 netranda, ac destituta hominibus, atque hominum
 frequentia. qua cura atque providentia cum iam iter
 a militibus, et exercituroso ageretur, Stabantur
 hanc in diebus domicilijs humilibus, quaeque eis con
 sucta sunt, omnia celeritate edificatis, numerosa
 hominum turba, et in credibili comعاتum copia. //
 Necnon arte paratis Stagnis consuetis potum gene
 ribus refectissimis -

ubi milites sitim obiter experient, aestumque abstin-
neris labore et defatigatione Conceptum extrinqueret,
atque leuarent. Aderant siquidem *vasa patia*, a
quibus ipsis in natiuitate, quibus absque mora, et Contra-
tione ulla refici atque in Staurari possent. iter uero
agebat exercitus mirando silentio et ordine, nec sine
peruigili speculatorum sollicitudine et cura, qui per
petris exploratisque circumstantibus locis, et pate-
factis, atque detestis fraudulentis sublitis que hostium
in cursiombus Sabatis uniuersi exercitus conuulerent.
procerant ei prater alios quatuor uiri grauissimi, au-
thoritate et Consilio plurimum valentes, apud quos ex-
rerum bellicarum, et puniendorum Criminum, cate-
rarum quererum, que ad Senatores solent pertinere,
supremum esset ius. Hi milites Culpa Capitalis
uictis clauarum ictibus occidi iubebant publico in loco.
ubi salentes Capitebus clipeis contectis conspectisque ab
omnibus ceteris essent terrores. proceres autem uirum
uijs publicis interemptos exponebant, posita deduxerunt
rapina. Cum ergo iam sub hostium conspectum uen-
tum esset, editis maximis clamoribus quibus hos-
tes detererent, *na* de opportuno quoquam, et tuto
in loco castramentabantur. Mox ad colloquium
nodati, per duelles euocabant, concurrebant duobus
uei illorum

ad totidem viros Mexicanos, qui eos adhortabantur
 ut sese Mexicanorum summo imperatori dederent,
 vita Consulere, rebusque suis parcerent, neque
^{p. militarent}
~~recellent~~ hominum fortissimorum virtutem magna
 sua clade atque perniciē ^{periculi} experiri. Nunciabantur
 omnia proceribus adversariorum, ac ducebant exer-
 citus infesti, reuertebantur, negabant eorum nomi-
 ne, quod exposcebatur fateri, aut fateri inimicorum
 et legationem irridebant, mimi sue deterrere satagebant
 audacibus. Tunc alterutris mexeribus suis redē-
 tibus mexicani rursus uehementes clamores ultra
 lahes et sibilas edebant, strepituque, tubarum clan-
 gore, et bellico tumultu complebant omnia, ut me-
 tum hostibus incuterent, mimi que atrocibus in-
 fugam, si fieri posset, conuerterent. quod si id bis neque,
 ut demorerat fieri, nec cederent, sed sese tueri, at-
 que obsistere perseverarent, pyram interitumque exer-
 citum construebant, urebantque ingentem papyri ac
 thuris patij copiam, quoderat belli iam iam inferen-
 di ex fero et fuso sanguine indicium, irrumpen-
 dique toto impetu in hoeres. At perduelles conculta-
 to ac disperso igne significabant non absterac car-
 bones hoeres, cum oporteret, die capturos, atque itade-
 mum sequenti luce prælium permixtis signis comit-
 tebantur.

interdum parva victoria, raro amissa, ^{saepem} ~~anteadum~~
etiam anticipi, et ferebat locorum natura, et hos
— nium fortitudo, aut fortuna, quae in rebus bellicis
praecipue solet dominari. quod si vincere ~~et su~~
veniebat, et subiugare hostes, expugnare
quae propugnabantur oppida, et Mexicano sub
dere imperio Captorum ~~et~~ Capti proceres offereban
— tur regi, ut prohibito decem penae Summeret, ac
duces ad duces victoris exercitus pertinebat.
ut scilicet, si ita visum esset, euestigio occi
derentur, aut si magis accideret in aliam occa
sionem diis servarentur immolandi. recedente
vero exercitu, aut militibus in sua oppidat
quedomicilia irrepermissis, procerum dignior desig
nabatur, qui ibi maneret cum ea militum turba
quae videretur sufficere expugnatam urbem, aut
regionem servaret, et tueretur, donec pacatis om
nibus, et substituto gubernatore, in patriam decessit
se conferret. interim vero uectigalia imponebantur
quae ^{et copijs et in summis, quos adhuc tenuissent} ~~aequas~~ portionibus Mexicano, et Tlacoano, et Tlac
copanensi regi impartirentur, Sicut in praesio Suppe
— tiat tribussent Mexicano, iuris ditio vero ex pac
— to soli Mexicano pertinebat. Leges autem quae
exercitu religiose servabantur haec erant. Miles
qui deserebat

imperator proposuisset ~~se~~ mollicium yuniebatur
 aut patria proditorum morte atrocissima, abscissis nepe
 superiori atque inferiori Labro, naribus, auribus
 utroque Cubito ac pedibus, interemptumque uiscera
 tim edendum distribuerebant ^{tribus cohortibus} ~~tribus cohortibus~~, ut neminem
 lateret tam seuera animaduersione. filios uero at
 que Consanguineos eius Ceterosque ~~aut~~ proditorum
 aut Consortes aut Socios ~~conscios~~ in perpetuam
 regni redigebant Seruitutem. Vimem bibere mi
 lites in unum uersum prohibebantur, solaque
 uti licebat potione, quae pararetur ex Calcaat,
 aut frumento indico, Similibusque semi
 mungeneribus. ^{ingit abscissis minime feruere} Signabatur uero Stata ad res pre
 lio, quod inter utriusque exercitus ^{statura} ~~caetera~~ mag
 na ex parte Committebatur, qui locum non cupabat
 quauis salte, seu bello apertus atque designatus, ac
 uelut Sacer habebatur. Signum dabat imperator
 mexilamibus, ubi forte aderat, in hoeres impetum faci
 endi concha tubaue, proprio ore pulsata, tetra Coque
 sis uero domibus ^{Humano} quodam paruo, quod ap
 pensum gerebat ^{humoris} dorso. quale nos apud tetra Coque
 ses magna religione seruatum cum uestibus
 caeteroque ornatu bellico ne ca hoas Coyotim, et ne
 ca hoas yilimti regum tetra Coqui uisimus a Cu
 zausimbit a lia certa imitatione ~~primedus~~.

alij uero proceres piscium sibus. et cum receptus
caneretur eodem modo Sigmum dare conuectabant,
si regium ^{vexillum} Sigmum in terram deturbabatur, euestigio
cuncti tergauerentes agebantur in fugam, Ceruicibus
bentes dnum idem ^{presagium} Sigmum, et Certissimum ^{ni dicitur} ~~presagium~~
pernicii, nememorem modo ritus aliarum nationum, q
in ora locadrom limib emarrondos. Umuersim cuncti
lapideos enses buchijs pendulos gerabant, fugamque
interdum Simulabant, ut maiori cum impetu teme
re ruentes hoeres perderent, quos ^{praefaris} ~~longe glorio~~ suis erat
uiuos capere, seruareque mandatos ante aras, qual
in ipso conflictu confodere. non licebat dimittere que
piam ex captis etiam redemptum pretio, et militari
donatum magistratu. Quidulcem, aut uinum quempiam
primarium Captiuum in urbem ducebat, in magna ha
bebatur praecio, et pulcherrimis domib ornabatur.
Qui Captum bello libertate donabat, aut alteri conce
debat, Capite plodebat: lege. n. Cautum erat, ut u
mib quib que miled. hoeres quos ^{dijs} Caperet, immolaret
dij. qui surripiebat Seruum, punitur morte.
velut impurus, Sacriligusque, et qui surparet
aliquid eorum, quae pertinerent ad Calites, aut
ad uirtute masenam. Occidebat quoque qui rapie
bat arma domino suo, aut praefedis bello, a huc
ad militase studiu p hneret.

habebatur enim omen aduersum, ac uictoria
 contraria fuit hominibus praesagium. Non licebat
 filiis procerum uicinis flumarum, Coriaceis
 loris, preciosis uestibus, Cocleis, torquibus
 alijs ue pulchris, aut auribus ornamentis de
 coratis per urbem incidere, donec specimen
 bellicae uirtutis exhiberent, hoc re aliquo su
 perato, aut interempto, nec prius uictoriam
 quam Captiuum, ^{in colunt} salutabant, gratulanti bus
 tamen cum suis uictoriae uelut triumphantes
 posito claris trophaeis. demum uero fasces
 ei ornari quibus uellet, Cristas capiti impo
 nere, e preciosis ^{et uarijs} praemijs concinnatas, Capillosque coc
 cineis tyrijsue loribus unctis, iuxta uerticem, quod
 erat in tepidi animi, et eximia pulchritudine
 diuis praclarum indicium ~

ut haberet uerbis Mexico Cempimum eam ex
 pugna uerunt hispani Cap. 21.

Completur uero Mexicana urbs, Cum primum
 illam expugnauit Cortesius sexaginta autam
 amplius domorum millia ^{ua.} ~~inter quae praeter~~
 delubra, regia, procerumque aedes, saxis
 et tabulis dexterime fabricata uidebantur.

eminere caetera humilibus sunt, et angusta,

ac ~~et~~ ^{omnes} ~~et~~ ^{omnes} ~~et~~ ^{omnes}

neglab dignian
 de spozha 3 mib
 en la guerra

apud hispanos, tribus terrarum suis patet adhuc in eam
 cum cetera partibus occupet, quarum altera ab oriente ^{discussa}
~~et~~ procedit in ortum, bis mille passuum ^{spatio}, altera sep-
 tentione in aequum spacio quinquemillium, altera
 demum a meridie in septentrionem in teruallo passuum
 duum millium. Tot vero feruntur monoxilis partibus sine
 in deperuo lantibus in urbem et portantibus uita neces-
 saria, a ~~conuicinis~~ uicinis, finitimis que oppidis, utro-
 que illa que mexicanorum sunt, uel quinquaginta mil-
 lium numerum excedant. Continet utraque partibus
 longitudine centena passuum millia ^{zua}, latitudine
 uero ^{quinquagena} ~~spacium dimidium~~, sed ambobus centum quinqu-
 ginta. ^{eam} in ea ~~quam~~ sita sunt quinquaginta a ferè op-
 pida, in quorum non paucis, quinquemillia tertia sci-
 mus numerari, in alijs uero alijs ^{plus quã} ~~supradecem~~ millia
 pars eius, que salsa est, in tro et salca abundat, obaluci-
 naturam, non ob causas alias inaneb, quas quidam
 somniant,

ut haberet uobis quinquagesimo partibus mibus a sex pug-
 natione anno. Caput. 22.

Et adem uobis in staurata ^{locu} ~~locu~~, quod diximus fuisse qui
 ut sitam, distante a meridiano toleti longitudine partibus
 nonaginta septem, ac quadraginta quinque mibus
 habenteque borealem celi elevationem decem et noue
 partibus

ac ~~triginta~~ ^{triginta} millibus nobis hae
pro dentibus, magna ex parte usendi fortibus atque apud
nobilitate adibus hispanorum praeter aliam mediterranea habita
tam diu, quae ad viginti millium numerum videtur accedere.
Vicia publica sunt mille et quingentis passibus longe ac
lata quinquaginta. fori latissimi, amplae gratiae, tem
plam numerosa, accanobis Santhimonia, doctrina, et frequen
tia virorum mulierumque praecleara. Scatet xenodochijs,
scholis, atque Collegijs amplificat eandem intercessit
senatus regibus, praetores, archiepiscopus, praestantiss
si rerum quarumvis faciendarum artifices, ac bona
rum artium scientiarumque cultores. et, ut paulo
multa complectar, quid quid apud hispaniam floren
tissimas urbes aggregium potest offendi. Quid memo
rem ditionem latissimam, amantissimos agros hor
tos, fontes mitidissimos atque dulcissimos, fertiles et mri
quos agros fumentis, pecorum armentorumque, et
piscium multorum generum abundantiam, Metallorum
auri, argenti, aërisque, uten salis gemmarum caetero
rumque mineralium omnium incredibilem Copiam, iu
cunditatem blanda ac perpetuo serenatis temperies, u
riorum fructuum olerumque quouis anni tempore uber
tatem, feminarum indigenarum pulchritudinem, pres
tantiam, celeritatem, et fatiditatem equorum, et alia
multa,

quae silentio praetercunda duxi, Cum quod tacere tutius
sit, quam paucade eum bepra clarissima ^{ffari} ~~ffari~~ tul
ne videar illam potius amice ludare, quam propri
is meritis que, velut a quibus censor ac iudex depre
re coloribus.

de vrbis Mexicana temperie Caput 23.

Mediocris (nequidem existimo) vrbis Mexicana constat
inter Calorem ac frigus temperie, sed ob paludem
paulo humidior: Nam neque hyeme coguntur in
cola confugere ad ignem, nequa state vexantur ad su,
sed satis est illis si frigeant ad locum soli expositum
se conferre, Si vero plus satibz Calcant medrahi
am a state solis ^{indiat} ~~indiat~~ ^{indiat} ritate. a maio inchoant plu
via, et in Septembrem usque perseverant, quorum
mensium temperie veri nostros reb pondet, tunc
enim p lmta circiter omnes, et florent, et fructum
proferunt. sequentes quatuor menses in frigoris non
nihil inclinant. a februario usque ad maium mu
let cit p a us per calor, et velut quodam aestivum tempus.
Solu dices magna ex parte Calum, sed ob La Cusonem,
ut attigimus, humorem putredom interdum dominatur.
poculiana sunt huic vrbis vocata puncta, exanthema
taue, qua febres solent comitari. quanquam miserdel
ab aegrotantium in fronsavi superentur, si peritubac
solis medi cub ^{accedat} ~~accedat~~ ^{accedat} ~~accedat~~.

Liberis propter morbum, nempe in hac regione.
difficilis, remmet vesicae affectiones, dysen-
teriaeque, et diarrhoeae, ibidem magna ex parte frequentes.
Nutrimenta sunt humidiora et, magis fecunda, quam
quam gustui suavia, et si placeant eis ceteris sim-
semel conueta. aestiui fructus patijque et
noctates toto fere anni die cursu apponuntur
mensis, suppetitque eorum copia. Vix est in orbe
ciuitas qua nutrimentorum (ut Sileam aurum gem-
mas, et argentum) fecunditate et abundantia fo-
ri ac soli, valeat cum mexicana comparari. ||
Quid plura? Dicat uberrimo te ac pinguis si mouer-
sari solo, ita splendens, abundansque omnia. mil-
lium rei gemma, et omnium feracissimum ferti-
litate, et abundantia. equi, feminae, domus, uiae
publicae ac infantibus, quae omnia si his patiens
lingua enuncientur, a. c. litera initium sumunt,
(ut apud eos abiit in prouerbium) Sunt pulcherrima.
patium tantum ac natale solem, si Mexici d-
gis, quae ^{ipsa natura Comotus} ~~constat~~ ipsa desyderare nati-
ra. ac, si libere uellimus loqui, ^{hispanorum} ~~harmen~~ meli-
ores mentes. In di sunt magna ex parte imbelles,
timidi, mendaces, in diem uiuentes, pigri, dediti
uino, ebrietati que, Neque omni ex parte pij. Dij faxit
moliora

Sed ad p[ro]p[ri]am spectante natura, et tota h[er]editaria
 signi, quo fit, ut artes addiscant etiam per difficilia,
 et in tentata ignorantibus, et quiduis extra magistrorum
 opem pulcherrime et exquisitissime emulentur. Sed nec
 plantae altas radices agunt, aut quisquam est animo
 conoranti et forti, atque utinam homines qui in d[omi]n[is]
 cunctis, ac demum h[ab] occupare in Cipiunt p[ro]pagab[ile],
 siue omni ex parte ortum ducant ab hispanis, siue ex
 diuersarum nationum orientis progenitoribus caelo
 parentes in mores non degenerent in d[omi]n[is]. Sed cae-
 tera annectamus. qui morbum aliquem eua d[omi]n[is],
 difficile conualescunt. aestate inchoant in h[ab]it
 et sereno tempore ventorum a praecipue borealium
 inualescit. frumenti indici ac nobilitatis, legu-
 mimum et reliquorum Cerealium in exhausta est
 ubertate. illud est mirabile vel trium millium pas-
 suum in teruallo tam multipliciter variab[ile] re-
 periri temperierum diff[er]entibus, ut h[ic] augeat, illic u-
 rariis, non caeli, sed sitium et conuallium ratioe,
 quibus cedit p[ro]p[ri]a caeli sequacissima, uelut
 penè temperata. quo fit ut haec ora bifera, atq[ue]
 trifera sint, nam quo tempore h[ic] uiget frugibus
 illic aestas inualescit, atque alibi homines et
 reliqua uiuentia uernant in multis temperies,
 est et ubi hoc idè contingit, qm.

qm. regio recinguasit. ac cœlum perpetuo blandum te
peat. Quid memorem tot plantarum animalium
et mineralium admiranda natura, tot idiomatum
differentias, Mexicensem, Teticoquensem, Oto
miten, Tlaxcaltecam, Quex-tecam, Michuacane
sem, Chichimecensem et alias per multas, et q̄
vix numerari possent, ^{viximus} ^{et p̄ hunc} ~~breuius~~ ~~rationes~~ ~~per~~
tiorum intervallis, tot mores ac ritus hominum
tot vestium quibus teguntur, et aliorum ornate
torum modos, quot vix exequi humanis queat
animis. Et si quantum potuimus adhiberimus
operam, ut absentium, quoquo modo fieri posset,
ponerentur sub oculis, quando vera eorum ima
go subis queat presentibus, experimento ipso com
prehendi, atque ut eadem sunt offerri, atque
presentari.

de rebus admirandis novæ hispaniæ. Cap. 29.

Mirum est apud Iulatanam Camproum Ciam demo
nem quendam familiariter cum quibusvis hispa
nis hominibus versari solitum, eorum Concilijs
adesse, et veras eius ^{audire} voces. Et apud
eandem ruinas ^{quæ sunt} ~~quæ~~ ~~romæ~~
nosum more sunt fabricatæ, ac similes iuxta
midellam affendi, non longe a huaxacensio
pido,

alias vero a quauhnahuacensi non pluri
 memorstantes, quas fama sit nunquam
 eadem repectas mensura, ac ad Cuiusvisque
 minima rei Contactum solitas agitari et Colu-
 ti, nunc uero (ut narrant) immobiles, obdem
 ptum in uicia temporum, et indigenarum in-
 curia lapidem in quo tota pene artis et studii
 re monificae occultabatur ^{lycebat} uis. Reperta quo-
 que esse ossa ^{humana} innumera non uno in loco, sed
 praecipue iuxta et 3 Coquum in Credibilis mag-
 nitudinibus, ac dentes maxillares qui latitudine
 quibus pone in cras undique aequarent, Solent
 esse iuxta Oculis non longe a Quauhnahuacensi
 agro axolotl tantum Vocatis habi-
 tationis Cibis, qui multarum auium Culorum
 cura ^{impidissimis} Semper Conspectatur ^{impidissimus}. ut
 que adstentis, ac quidquid ^{alium} inmundicissimum
 incidat, quam celerime detrahant et expu-
 gent, cuiuslibet esse apud quauhnahuacenses
 qui in mirabilem altitudinem equadam Conua-
 le nulli quantumuis perspicaci non uidentur
 ascendere a cluuiis in loca Superiora. Agros
 etiam patere iuxta tuztalam quos Cercopte Ci-
 quidam parui de magni ita habent in terbedi-
 uisob

ut limites quosdam velut Constitutos non per
 transeant, aut ad alienos agros penetrent,
 quaedam etiam loca fulminibus frequenter in
 festari, alia vero proxima nullum inquam
 sensisse. praeterea Teccis pami non longe a yauh
 tepicensi agro fontem tanto impetu erumpere,
 ut quaternum hominum altitudinem excellat,
 atque ita repellere omnia ut moles gravissimas
 coniectas in eum resquat et multatim turbas
 glutiat aut deuoret. Quae etiam aethnae reperi
 ri per multas sed praecipue quae apud in Caragual
 xalappam, et urbem angelorum sunt, quae per
 petuis flagent ignibus ac fumos terrificos effun
 dant, admixta fulgine et fauilla, quodque magis
 mirum est, inuisibus totanno conspergi, si quis
 eximium cum venti calore incessanter ⁱⁿ bellum
 gerere, ac aliquando diuertas miram aquarum
 nigritiem primum, ac cinerum copiam euomu
 isse, et circumvicina oppida obruisse atque inu
 dasse. terram passim tremere, eiusque hiatu
 homines ipsos latissimaque flumina, tandem
 quotidiano absoruisse, et rursus coalescentes
 reiectasse ac oppida, et eorum incolas omnino de

montem esse non } leuisse. in quibusdam etiam fluminibus arborum
 culatapa qui } cadentia folia, statim lapidescere.
 ad pedum vniuersis hinc contra eum, cum radicibus late patentibus tohibere.
 mat.

fontes esse, qui æstate aquis affluent, et hyeme
 aridæ Cant. fontem uero huaxtepencensem dulcissimam
 & saluberrimam aquam, ^{est} ~~est~~ statim ab exortu in
 non medio Cremo effundatur ^{flumen} ~~flumen~~, postquam me-
 dio Cremo processit intervallo a sulphureis aquis ualè
 taminari inficique, ut nec bibendo quidem sit ido-
 nea. fontes etiam dulces et amaros calidos et spi-
 gidos modicis sibi interualis. Quid memorem sa-
 lis differentias per multas, apud eas demgentes
 passim desatæ, et aquas in ipso exortu uisæ &
 feruere, fontes aridæ centes in biuio tempore,
 et per siccitates aquarum affluentel abundantiæ.
 alios salientes in traxsum mare, quorum hym-
 pha, quam diu aquis impermixta durant, senti-
 antur dulcissimæ, alios sine, et illinc erupentes.
 aquas Carnes coquentes, ac feruum liquantes,
 saxa immantia, quæ leuissimo mouentur im-
 pulsu, gemi ~~gemi~~ ^{magna ex parte uidentur esse} hominum, ^{et} flumen con-
 charum ~~resum~~, et alia multa his similia, q̄
 per maius oculum (nunc enim obiter scribi
 mihi) salub. fortassis ^{antiquis} referentur: namque
 ad plantas et animalia ac metallicorum
 nonnulla miracula pertinent, in historiæ
 rum naturalium qua potuimus cura et dilig.
 et fide maxima tradita sunt,

^{Coopi}
Corpus tegunt, iuxta humerum dextrum nodo adal
 ligato, haud aliter ac mulieres, quas aegyptiacos
 — truo cant, per his famias vagantes facere solent.
 ditioribus mos erat festiuis praecipue diebus mume
 20^{volar}sis ~~linteris~~ ^{Coopis} ~~annulis~~ ^{dis} variatis coloribus.
 Cum ceteris diebus nudis plerumque incederent, vi
 ginti, ut diximus, annos nati uxores ducunt, quam
 uis paucim, ceteros ad quadragesimum uel quinquagesimum
 — sistant. licet eas dimittere, sed non nisi legitima ex
 causa. laborant zelotipia, at quideo non raro uerbe
 raxcaesolent. inermes incedunt, nisi cum belligere
 dum sit, ubi eis qui fuerunt ab aliquo affecti in uia,
 licet prouocare hoorem. Chichimecae ex terno mercat
 — tores non admittunt, ceteri magna ex parte utitur
 — ^{com}mercijis. Sunt mendacissimi, furacissimi que,
 et eam obrem emphoneles ac uenditiones solent in
 — ter eos erogatis in primis membris ac presentibus ips
 — rebus quarum mutatione fiunt celebrari. famis
 ac laboris impatientissimi sunt, quamquam ahi
 — phcentulis emaisio ~~et chili~~ paratis, et chili ^{im} ui
 uant. dociles sunt, et tollerantia in signi, qua
 obrem in multis artibus claruere, ut di ^{disciplina} ~~disciplina~~ est,
 etiam sine magistrorum ^{disciplina} ~~medicina~~. Sunt mites
 assentatores, et cum uimeticque cogunt. obsequis
 — regibus praesertim heroicis

quod a pusillanimitate videtur proficisci. Sunt
valde religiosi, sed hominum mactatores, atque
deuoratores. in Cum bunt uenerij etiam maclu
lae, neque pudet eos a deo portentosae libidinis,
aut tanti sceleris dabant pœnas. Augurij ^{sorablogis} ha
bent fidem, atque Cudunt futura pœnoscere.
atque ^{et} ita diuinatores uenerantur qui de rebus
dubijs rogentur, Cum sit nullus propter summum
deum qui de futuris Certum ac statum iudici
um ferre possit. Mulieres Coniugum Colorem ac
formam libenter emulantur, non uenturales
ceis, na hois ac Cucit tantum contenti. nutu
unt Comas, qual Certis huius genere demigrare con
sueuerunt, pulchritudinis gratia, et ut fe daam
mahia quae Capiti bus inualentur extrinquant,
quibus interdum foedissime ^{ut quae capiti uolunt} uelantur. nup
ta Cum uolunt eos Capiti nodo uexata fronte
ligatos. nigras uero et in nupte solutos, ges
tant, antica et post anteriori et posteriori par
te fusos. Ubi dicunt medicamentis quibus pilos
praecipue longiores euellant, prohibeant que renal
ci, formi carum stercore, ^{ad illi} et audio ^{re}, Capillis
interim cilijs ac supercilijs palpebris ac cilijs
parentes. ad pulchritudinem enim spectare pu
ant

frontes paruas et refertas Capillis, ac ferenu-
 lum occipitium. quod oneris quoque ferendi
 causa deprimitur ab obstetricibus, sub primu
 in hanc uellem ingressum, tunc enim Caluarin
 est tenerissima serua herque ea figura supi
 nis racentibus in Curis. Nudunt decem
 m. annos natae, suntque inuenerem pro
 pensissima. pariunt tenera ad huc aetate cos
 tituta, et mammae praegrondes, atque pro
 bras habere gestiunt. quo fit, ut nato stu
 meris impositos lactare facile plerae q3 possit.
 faciem extergunt leuuntque, atque ita deus
 et gratiam sibi conciliare putant. hoc fit Lacte
 seminis tetton te con + sapot, quod mamei hui
 tim uocant, fugatis quoque eo modo Cubilibus, a
 quibus non paucae nouae hispaniae nationes ^{acris} m
 restantur acris. Sibi inuicem ad morib meden
 tua herbas, nec omnino sine maleficijs, et in uo
 cata de momem ope. ^{implorata.} quam obrem non semel scdm
 culum contingit abortire. Caeterum frima sunt il
 lis Capita, fortassis qm ^{illa} Semper de se praesert ^{ostendunt} caelo.
 Lauant haec frequenter figida, et non semel abal
 neis cadit, quod alijs solet esse perniciou sum.

labori non nisi Coacte aut Compulse in Cum but,
raro inter sunt Chores, neque ab, quam iuben
terge, aut exigente religione. et auro longesur
onis, ut Caeteris quoque nationibus usu uenire
solet, temperantiores. Altera manu gossipium
tenent, altera fusum, quem in mixtum vasculo,
ac minime ex caua tum Cui Ca Cupidem magnam
dustria et Celestitate Cui Cum agunt in Speres tamen
frequenter puluere bicatibus dextrae digitis, ut le
moribus redditis. aptius gossipion tenent in f. la. 96
lutea, abaque Complura vestium genera, contin
nari, et terti Solent.

de vestibus atque ornamentis quibus utebantur
in bello Caput 26.
utebantur in ^{prelijjs} bello (ut praeterea tubas, tympana
que, quibus Signum belli dabant reges,) galeis
quibus plumatis, quibus protegerent Capita, fra
gilibus qui dem et parum se cura matera, orbicula
ribus Scutis, ^{fabricatis} ex arundinum assulis, et aurum ^{mult}
~~hinc~~ ^{nessi} Colorem pennibus ^{fabricatis} saculis, has
tis, glandijs, sagittis que ^{multicronatis} ystlina ^{multicronatis} Cup
piae. Vestibus uero et Crystis exuarijs pluma
rum generibus contextis, velut aquirarum psi
falorum, que et Baskitis, boititillim quechul
tor, et similia.

ceterorumque animalium pellibus, velut leonum
 leopardum, tigrium, vulpium, et Carnu. fortitudi-
 nis vero ac bellicae virtutis indicium erat Sole Cap-
 itorum que aut in bello tuncidatorum hostium in
 signe soleis calcari, maxime latiore, ac producti-
 ore d^{is} ~~ma~~ ^{que} pudenda tegi, preciosis ^{ac deperis} ^{hispanicis} ^{lucis} inter Opes
~~etiam~~ ^{ton} ^{sob} Capillos, ac Crum ligatos, et
 in Cris tam Coccineis Loris Compositos gestare,
 et gemas varijs facies partibus affigi.
 de Emporijs Caput. 27.

Est vnicuique viclo vicinum forum, quo quinq; oq;
 que die, aut frequentius celebrantur emporia, hi
 antiqui vocata, non in urbe mexicana solum
 sed in ceteris quoque nove hispanie ^{vrbibus} oppidis. inter
 mexicenses foros + ^{erat} ^{est} ^{latissimum} latissimum ^{est}, ac
 sexaginta fere millium hominum Capax, deinde Tenuch-
 titlanense, in quibus nulla pene die non Congregat
 numerosa turba ~~hinc~~ ^{hinc} ⁱⁿ ^{venit} ^{et} ^{milierum} ^{variarum}
 rerum celebrantium emptionem. ac venditionem. Sin-
 guli mercatores ac mercatores Statim Considerant locis,
 neque vbi licet alterius ^{se} occupare sedem. Quin pre-
 ter hos foros amplissimos (ca est in eos convenientiss
 indigenarum copia) via quoque publica eidem pro-
 xima feruent mercatores, vbi offendant ligna, laz-
 bones, fililia uasa coloris rubei,

quae nostratibus pulchritudine minime cadunt, Ceu-
rum aliorumque animalium terga, sicca, et macera-
ta, ^{bestia} ~~ferata~~, atque depilata, et varijs etiam in Prae-
loribus. equibus fiunt Calcei, clipei, Scuta, femi-
nalia, foratiles, et lignorum armorum tegumenta.
praeterea aurum omnis generis pelles, maceratae et
herbis refertae. Salsis differentiis variatae, ut pes
gossypinae, variorum Colorem, ex quibus conouuntur
stagnula, panna, Maxilla, tapetes, mappae, matras,
subulcula, naeuae, et Cuir, aliisque huius generis permulta.
Venduntur quoque lintea ex palmarum folijs, gla-
diolo, magnei, auium pennis et dasipodum ^{Contextura} pennis,
sub tegmina gossypina, filaque candida et multis
alijs variata coloribus, praeterea aurum genera-
quarum Carnes ^{deseruiunt} alimonia, plume vestibus, alae
au Cupio ^{trapedijs ac saltationibus qd per canes} tota vero deseruiunt in uelutli. Spec-
tandigniora sunt quae e lignea materia, plumis et
auro fabricantur, quibus nihil non solet in dis-
tincta similitudine et arte subtilissima representari,
ab indiciis artificibus, qui sunt haereticissimi ^{patissimi}
et ⁱⁿ huiusmodi laborum patientissimi, mirra quoque
opera ex argento solebant in foros produci licita
da, aut in sculpta metallis aut ex aere ducta.
Lanceae Sexanguli ^{compositos} ternis partibus aureis actu
— tadem ^{facta} argenteis.

Simul Cohærescentibus, nimirum glutinatis, sed
 fuis, et in ea ipsa fusura ^{consolidatis} commissis, atque con-
 solidatis. ahenæ modicæ cum mobilibus ansis,
 pisces a sternis squamis aureis et argenteis. psi-
 taci quibus lingua, capita, atque alæ essent mo-
 biles. Simiæ Capite pedibusque flexilibus tra-
 quentes fusum, ac uolentes. aut tenen-
 tes malum, aliumue fructum, quem mandere
 viderentur. quæ omnia nostri artifices non potu-
 erunt ^{enunciari} assequi, licet in maximam tantorum ope-
 rum adducti admirationem. Quin et gemmi in ip-
 sis interpolandis hispanis artificibus non sunt
 inferiores. Scalpendis uel perforandis. vendunt
 ergo plumas, aurum, argentum, gemmas, uariis
 morborum generibus medendis commendatas, et
 Stagnum, plumbum, auriscalcum margaritas,
 ac mille Cochlearum genera, non paucis quondam
 suppellectilibus prælata, vestibus ornandis et am-
 plificandis, nunc uero sibi, et nullo ^{habita} in pretio tra-
 dita, aliaque permulta adeo uaria, et interdum
 quoque adeo leuis paruique momenti, ut risum
~~placum~~ que moueant, uerum id est hominum in-
 gemum, et ita est anathema Comparatum, ut quæ
 a lixâ estimantur maximi, sint alijs risui, atque
 contemptui.

Quid referam herbas, folia flores, radices et semina, q^u
^{adhibens}
~~et~~ in medicamenta et in cibaria ^{adhibent}, inveni
untque sponte magis vel pueri morborum et famis
compulsi violentia, medicis nihil rogantes, quum ^{tot} uen
denda unguenta exponunt, emulati noxios myzopolas,
^{tot} Syrupos uocatos, Stillatios liquores, et Compositorum
medicamentorum genera ~~permutata~~, (sicut medicinis Sim
plicibus magna ex parte utantur) ~~atque~~ ut ne candidis
quoque et fugandis ^{inimicis} pediculis, pulicibus atque Culicibus
muscisque herbulas Comodas et noxias et liciten tur.
^{At} ~~tot~~ equorum rebus desumptos venales non exponunt
cibos? rara sunt animalia, quibus parcat eorum ^{partes} gula.
nam et uenenatissimis uenturæ anguibus cauda
et capite abscisis, atque reiectis, Canibus, talpibus, gl
ribus, lumbricis, pediculis, muribus, muscis atque La
cubris, ne fimum Lacustrem memorem, et alia extra
animalium et plantarum Classem, horrida, atq; nefan
da. Vendunt prætereæ ibi Ceruos, aut dissectos, aut in
tegros, elixos arietes, bouum Carnes, Latæ Cornes, dasi
podas, Lepores, tuca talpæ, Canes Cuzatibus mus
tellarum genera. quæ omnia uenantur, educant, at
que impingunt domi, et tandem lucri percupidi
in emporia proferunt uendenda. ad sunt ^{tot} popine
ut mirum sit, tantam carnium molem posse a ciuib^{us}
absumi atq; duorari.

quando præter supradicta suppetent pisces et Crudi et
 assi, atque intra fumenta ceat placental in c. u. s.
 placentalia ex fumento et ovis uariarum auumio
 fedra, Marsij elixi, Caudique atque etiam in Spicabco
 hæ rescentis magna Copia. præterea radicum, fabarum
 phaseolorum et leguminum. Numerari nequeunt
 pomorum indigena, atque noctua genera, siccæ et
 uirentia, quæ idiueneunt, et in maiori quam cætera
 precio habentur. Cacaotæ, de quo interpretantur Latiul.
 quid memorem uariarum præmentorum in Cognitas nos
 tris differentias, quæ conflantur e floribus, fructibus
 radicibus, folijs, Corticibus, Saxil, lignis, et alijs,
 quæ modo ad amicum numerari Cæta fastidium non
 possent. Mel quoque multiplex, Siue regional quod
 apum prouenit Opera, seu quod humana industria
 saccharo, maïsio metæ, aliarumq; arborum fructuumq;
 succo parari solet. Venit quoque oleum Chian
 quodeorum Simulachra vni di Carisolent ab im
 bium et uetustatis iniuria et Condri esca, quæ
 quam butiro frequentibus in parandis fer Culis, pm
 que dme, adipe, et sæuo utantur. hæ deq; atque isti
 in glandijs. Quæ uident uaria uim genera ab ipsis
 passim per mixta, de quibus suo dicet in loco. Dici
 nequit, quot quamque uarias res uendendas exponat,
 quot ad Simulachra,

quanta hominum frequentia ferueant emporia, quae
ta cura atque diligentia Gubernatores Mexicani, et
Intelectuales praetores, eorumque ~~liberos~~ et ministros
moderandis adstent rebus. Sed ne poribus intacta ora
relinquantur, hanc velut imaginem eorum quae in
emporibus offenduntur ducimus Sub oculis ponenda.

Quarum rerum usu, ex his quae veteri orbi cognita
sunt, Carerent Mexicani, quo tempore nostris ar-
mis cessere. Caput. 23.

Nondum pondus aut men Suram nouerant. Carebat
aereis numis nisi Comutatione aut Semine Calcaot. feri
etiam usu, in cuius uicem ^{for} subrogabant ligna, lapides,
et interdum ^{sufficiebant} aera, Candelis quae et succum quarum uel
gerabant ta de. nauium praeterea omni genere, Si la-
noas uolatas excipias, hoc est ligna quae dam in com-
baum longarum modum excauata. Mortem ne sca-
re, et si alijs multis modis distinctis praegustis gustus
et vehementer Caput ferientibus non Carerent, pre-
terea equorum et iumentorum omnibus differen-
tijs, notisque, praeter figurab diuersarum rerum,
quae ^{ab} hieroglyphicis uocantur graeci, ^{his} quibus animi
sensa ab sensibus significabant, Disciplinasque
pene omnium cognitione, Comodis uestibus, Calceis, fe-
minalibus, Carigis,

pileis, tum citharæ, et quævis etiam a ^{materia} ~~ha~~ ^{que} corpore
 operire possent præter linteorum genus, quæ nec
 omnibus quidem licebat uti. ferreis telis, ar-
 mis tuticibus, gladijs, Culcitibus, Typis, tor-
 mentis bellicis, valuis, fenestris, Carribus
 bouum, arictum, Caprarum nostrorum que apro-
 rum, et suum. frumentum nostrorum oleum
 que cunctis pene generibus. iten legibus iustis
 legibus, ac statutis, nihilibus republicæ probeco
 hercenda, atque moderanda, magna que ex par-
 te necessarijs artibus. et quod omnium misera-
 bilibus erat ^{et cultu} cognitione veri dei, ac veræ religio-
 nis ~~cultu~~ ^{et observantia} doctrina, atque obser-
 uantia, alijs que ad hunc modum non paucis,
 que ad uitam animi et corporis in cunctis acuta
 culpam transigendam nulli non ^{necessi} ~~videri~~ possunt
necessaria. quæ omnia fortassis desideratano suo
 huius plagæ omnium (nequæ quidem puto) rerum
 bonarum feracissimæ, culpa, et iam periculosa
 misera, sed seclordia eorum, qui potest tot a vobis
 condito sæcula in tanta ruditate permissere.

de antiq

Comentariorum rerum indicarum liber. f. m. c. i. c. h. e. r. n. i. d. o. m. e.
 (Dicoet h. i. c. p. h. i. l. y. p. i. z. et i. d. r. u. m. o. m. n. i. u. m. m. e. d. i. c. o. p. r. i. m. a. r. i. o. a. u. t. h. o. r. e.

de antiquitatibus nouae hispaniae liber secundus, fra-
cisco hernando medico et historico philippi secundi, et
indiarum omnium medico primario auctore.

Quam habuerint de caelo et astris Cognitionem, quaeque
meteorologicis conuenierint de summo praesagia Cap.
primum.

Caelorum multipliciter famae habuisse perspectam
de sole uero, luna, crionis stella, uenere, septentrionibus,
caeterisque a striis quibus nomen inesse fatebantur, nihil
fere praeter uulgares quaedam obseruationes, et fabulas
plurquam annales nouerant. arque ita rerum Causas igno-
rantes, luminarium defectus, Caliditates, ac quibus
simile, misere ~~foris~~ solebant Reuereri, atque per-
timescere. sed et a meteorologicis, et in a et in sublimi
aere generatis, quae sunt fulgura, Cometae, faeces
traebes, uirgines ardentes, Lampades, Columnae,
nix, nebulae, pruinae, turbines, et similia summo
turabent praesagia, atque ita Candelas centesimas, et
iugis montium insidentes grandinem uirtutem cen-
sebant praemonstrare, uenax uero, imbres, pruinae
decidentem rorem in star, anni illius fecunditate
rim tranquillum, et serenum tempus, imbiumque
terminum ac finem. Ac demum stellas candentes regum
et regno rem uicissitudines.

de Medicis quos Thici vocant Caput. 2.^m

faciunt inter indos & romis Cui medicinam viri atque mulieres, quos Thici vocant. Hi nequedi sunt morborum naturas, et differentias, neque ratione morbi, Causae, aut accidentis medicamenta Con suesunt admonere, aut methodum Curandaeum agnitivum servant nullam. Meri empirici sunt, herbasque solas, mineraliumve, et animalium partes, quas velut permansu traditas atque hereditario quodam iure acceperunt a maioribus, admovent medendis quibusque morbis, docentque posteriores nichil in institutionem vixali cui peribiscentes. Nulli secant uenam, et si incisa Cute quandoque detrahant Sanguinem urantque Corpora. Vulnera simplicibus medicamentis, aut eorum farina Curantur admota. quibus magna ex parte iuuantur, Baro Compositis permixtisque medicamentis utentes, ideoque apud non est repere chirurgos aut pharmacopaeos, sed medicos solos qui omnem prosuofaciunt medicinam. mirum dictu quam inepti in artificio se et cum uniuersa plebis discrimine. Siquidem ut balneis acris emixas Statim a parte Cogunt, et gelida se subque recentibus natos in faniculos et ab ipso acreo balneo, quod

temax Calli vocant Lauare. quibus non et febriles
quos etiam pueri, ab iac exanthematico genere
comitantur, frigida suffundunt. Illud minoru teme-
ritatis non est, quod diebus impense calentibus illiunt
febricitantium Corpora, Calorem Calore vinci, Cum redar
quuntur auid ad res pondentes. Nihil in pharma-
cis ue fementissimis venenatisque, ^{no}venenulo pro-
parationis genere Corripit, aut fecerato. quibus inu-
est non uesigio exanimari morbum patientes, melius
precipue ante assumptis medicinis, quae humidorem
concoquere aut euacuationi reddere idoneum possit.
nec intelligunt uariapharmacorum genera uarijs
uacuantis humoribus aptari. Crisis dierum ue in-
dicatiorum mentio nulla, etiam statim a parte
frigida et adstringentibus medicamentis ut permittit.
corroborandorum remm, ut ipsi dicunt gratia. udi-
pohis deberent reserare uia uteri, menstruaque uo-
care. eis dem medentur excrebenti Oculorum Carmi,
gallicomorbo, et motu ob humores in articulis deflu-
entes pueratibus orbans. ac potremis non omnino
citrauentem felicem siccitate fortans id effiiente.
est etiam Cum Calidissima medicamenta adhibeant
oculis tentatis inflammatione, Cum magna ex parte
ad morcant tumorebus praeter nam. Citra uel Comdistinctio
nem frigida glutinosaq; autas

tem gentia multatemporum morbi aut loci affectione habita
~~tem gentia~~. itaque miris abundant salu. deat mare
 rer barum differentijs, sed acciunt eis como de sti,
 aut verat a billis sumere vilitates.

de prandio privato regis degeiul perurbem in cesso. Cap. 3.^m

Instante meridie timpano que prandi, quod teponaziliuo
 cant iuxta templum hoizilopuchti pulsato, intra Cubicu
 lum regium mensas sternere dapibus que multiplicitibz
 onerari erat frequens, atque Consuetum. ~~apone~~ ^{stanne} banter
 ha a concubinis, qua so e Cum non nullis familiaribus
 regis praedicto praerant prandio. Exempta vero fame,
 et mensis iam remditio Cum quo piam para sito placide
 so cabatur, et illuc ~~salis~~ ^{terij} ~~dis~~ ~~ca~~ ~~ritatione~~ agebatur mi
 sum. donec prandij publici tempus iam adesse munci
 aretur. Cuius ferula Condiebantur ab a Conomis. tuc
 ergo progredie banter in Caena Culum quodam amplissim
 vbi offendebat epulas mensis impositas, ac que piam
 ex sacerdotibus solis adesse Caena Carbonel ~~in~~ ~~conso~~
 gestantem, a midorem patij thuris, verdu b caelum
 effundentem. tunc ergo offas aliquot ore sumpt ab epo
 pinguiori bus ferulis versub quaternas orbis pligal
 dispergebat, atque euestigio a Conomis quib piam ea omnia
 cibaria impetie datur p rincipibus iuris, militibus, eroge
 mit, quotque erant in urbe. Caena vero ad eum modum per
 atra,

reuertebatur rex in Cubiculum, ubi morabatur, donec
audiret causas (quod Status, tantum accersis qui
beidam fiebat diebus) rursus in publicum accede
re iam ut ipse prodiret. Sed cum esset illi perurbes
incedendum prae publico uniuersae urbi praemia
datur praemio, non hercle ob aliud, quam ut sub
ditis posset benefacere, et pauperum inopia sub
uenire, utque innotesceret cunctis, uerba uerba
inter uisus, praebant autem plus quam de cem
hominum milia cum ex proceribus ciuitatis, tum
ex his, qui uerum regiam Status anni temporibus
et huius imperij proem Cijs agminatum confluebat.
procedebant in ordine, distantes longo aere in
teruallo. At inter deambulandum cum hero equo
pium, quem imperator secum habere colloquebat.
non cum manu gestans maximum. Nemo inter uisus
uia obsequio reuerentiam, et si quot quot ad eum
mis fas esset illum salutare, et membris cula offer
re pro quibus optimum magna ex parte praemium re fere
bant. Quod si aedes aliqua adeo dirute forte fortu
na offenderentur, aut quae piam uisus labantes struc
turae qua illi deformitati essent, pro hinc rege u
bente sarciebant, et cum maxima interisset,
mora, ne spem die conspiciebantur eperatae.)

deprandio publico regis. Caput quartum.
 Solus accumbere mensa, sed in genti pompa mune-
 rosaque, ac preciosa cibario rum omnium generum abun-
 dantia. mensa erat pulcherrima, aut ceruorum trigee-
 umue terga, varijs tincta coloribus. Sedebat Hæta
 podelignea parua humili et puerilibus varrata formis,
 atque rerum imaginibus. Mappa mantilia, atq; oraria
 Gossypina erant, ac per singulos dies recentia, candidis
 simeaque, Semel enim non amplius in mensas prode-
 cebantur. adhibebant etiam quatercentum famulis hero-
 icis natiuæ parentibus initio Congestab abacis, ac
 ex regis præscripto tractabat ad mensas. Nam pro-
 gredientes tandem sex virgula signabat, quæ inter
 omnes maxime arderent, atque ipsa promouebat Con-
 siderabat. Supponebantur ferculis in censi Carboneb,
 ne frigeb Cerent, aut gratiam cum tepore amitterent,
 quod fieri quoque hodie conspicimus apud veterioribus
 in Colab, non apud reges modo, verum ad hominibus
 medio Cas fortuna, et raro alijs Cum uobis Continge-
 bat. nisi forte æconomis ferculum aliquod summo
 pere Comendarent. Antequam sederet, prestis aderant
 viginti aut plures ex concubinis pulchrioribus a grati-
 oribus maximo domino, aut hebdomadistæ, aquam
 Lauandis manibus ferentes, reuerentiâ atq; humi-
 litate præcipua.

accedebat studio, ac rete lignea mendam cum dicitur.
ne in credibilis hominum adstanti multitudine cenati
regi generis foret atque molesta. isque non alicuius
piam apponebat auferere quaedam. Cateri enim fa-
muli, et reliqua adstantium turba prouidente domino,
neque ad mensam accedebat, nec quiquam loquebat?
nisi forte parasitus quibuspiam, aut qui sciscitanti, aut
aliquid inquirenti domino responderet, pedibus calcia-
tis in regiam aulam non licebat intrare, nec potius maxi-
ma, ut hodie fit, propinabatur pompa. Adierunt magna
ex parte sexuinq; proceres senili aetate constituti,
aregetamen distantes, quibus ferula non nulla
in amoris pigri exhibebat edenda, ex his quae si huius
debantur suauiora. Accipiebant illi magna reueren-
tia, ac comedebant demissis oculis ac minime sub
pecto domino, quod erat summum in regem obsequium,
cultusque praecipuus. Et tempore varij varia musi-
ca instrumenta pulsabant, qualia scilicet ea ferebat
aetal acgens, velut tibiae, cocleae, ossa striptas
uersis excauata, timpanaque comitata cantu, at
que ita suauiter aureb; demulcentia. Adierant quo-
etiam grandaeni pumiliones, gibi, conuulsi, rose
monstrificaeque, atque spectanda naturae delicia-
rum, et amplitudinis causa. Qui simul cum proce-
ris apud medio rescebant. iis,

qua Supererant, cum tribus millibus Cubitum reges,
 qui assi debeant Compluvijs, ac foris propinquioribus.
 cuius gratia ^{tria milia} (ut referunt) ⁱⁿ Crum, &
 barijs referta. apponi erat Conuectum. tibi de mque
 uasa ^{feronata} potionibus, qual potare mos erat
 mexicanis. patebantque omnibus Cella ⁱⁿ naria
 et ⁱⁿ naria, in credibili multamentorum, potio
 nemque refertae copia. tum in foro Coemptorum,
 tum allatorum auentorum regijs, accipijs
 conductoribus, et tributarijs. ⁱⁿ Ceb Scutellae,
 ollae, Crateres, vases, ac reliqua huiusmodi ^{vasa} fidi-
 lia uasa apponebant, neque nosticibus inferi-
 ora, et haec semel tantum, nec amplius erat usui.
 non deerant aurea gemmaeque, etiam valde me-
 merita, sed minime utebatur eis, tum quod gra-
 tiora essent fidiha, tum etiam ne semel inque-
 ratur culis rursus ad mensam non carerentur
 quod a fidihibus nisi facilius exequerentur.
 Auunt reges humanis carminibus minime ^{et} ob
 praeterquam religionis causa, imolatum dijs.
 cum caeteri quibusuis dum modo hominum essent,
 ac bello ociosorum ~~resca~~ libenter noscerentur
 Mappis remotis Concubebant uxores amicae ^{et} Concu-
 binaeque, quae adstiterant prandio, ^{et} a quom ^{et} abluen-
 dis manibus porrigebat.

eadem qua prius observatione, atque reuerentia.
et statim recedebant ab deo, que honestatis
pudicitiae gratia. in aditum penetralibus, praesens
cum reliquis. idem facientibus a deo, huiusmodi
ad assumenda sepulchra, primarij et
minori, exceptis his ad quos spectabat eiusdem
custodia, qui ob id munus obsecrandum pro sumpe
rant. C. 106.

quibus obsecraretur a prandio Cap. 5.
remotis mensis, ac discedentibus cunctis liceret
singularibus cum adne. modis tamen proxi-
mariobus aliquot vno excipiatis, quales erant
reges, et 3 Coquenses, Haloponenses, alijque
per paucis amicitia aut sanguinis proximo gra-
du coniunctis, aut ob virtutem bellicam eo hono-
re decorati, quibus liceret in honore calcitrare, sed
autem ob regis reuerentiam prostratis ac vultibus
tegebantur lineis, et similia cente frigore pro-
fatis liceret preciosis operis, modo haec alijs sui-
horibus acerbentur. Salutabant vero supplici-
ter regem, et ter quaterue flebant gemma, et
submissis oculis, ac domino minima perspecto.
alloquebantur eum genibus flexis, ac vultus
retrahentes, respondebat rex ex li. voce grauique,
ex oratione breui ssima.

non tamen Cunctis, aut ^{perpetuo,} ~~semper~~, alienis, qui a se
 cretis, aut Consilijs erant, quam intelligebant esse
 eius mentem Superare, ^{pluribus verbis interdum} ~~sepe~~ ~~memore~~ declarabant,
 atque ita demum retrocedentes egrediebantur, Cuius
 reprobere, ad suadum et in Ciuile haberetur. In spe
 athis laxabat animum musicis auditibus Concentibus,
 et Carminibus, quibus gesta bella, et marorum ^{decentia} ~~canen-~~
 tentia fascina, nulla tamen Syllabarum mensu-
 ra seruata, pedum uel Connexu, aut aequilibrio, sed
 compositis oratione soluta, aut parasitorum quorundam
 delicium uel Romimum Lepidum, quibus motu cum adu-
 lteris staret impetum mirum in modum solebat obla-
 tari. Erat cum prospectaret iuuenes proijcentes in
 sudine excipientes que, et mira uelocitate conuoluen-
 tes teresque dam, Laue, ac impense graue lignum,
 ac pedibus, gemibus que, et poplitibus in credibilibus mo-
 dis uersantes, et contrquentes, quod nocturnis manibus
 uosis diuissime mea re ~~uessa~~ exercitati uixissent
 prestibus. interdum erat illi voluptati uideri horum
 humeribus alterius insistentem, alterium Secundi,
 qui cum in eam altitudinem conscendisset, tanta ue-
 locitate varijsque modis saltabat, et concutiebat,
 ac si in solo planissimo conderet. Cernebat quoque
 contendentes Ludopatviki, qui praeseolis fabrisque
 certo modo collocatis exueret.

mun Cupati patelli, & signa distinctis lineis quibus
dam, notatum & serarum modo. Nec raro se con
ferbat in lactis, ubi pilla ~~illam~~ illamali & hucata
ab indis ludebatur, quae con Cinari solebat ex qua
mi olli de quo habita mentio est interpretab, veis
earum Lachryma, ac sponte effluente liquore
haec pilla dura est ac grauis, sed ea velocitate et
impetu in excelsum transuersumque resiliens,
ut notateb illab maiores que euentu nomen
habent longe ~~mittant~~ et superent. impelluntur
illae varijs corporis partibus repelluntur que ab
eis qui oppositum tuentur locum, neque in omnibus
silet attingere. interdumque ex utriusque fado
nis consensu non licet nisi Solis clumibus, ta
tumque esolo primo se cundo aut tertio resiliē
tem pulsare. Victores conoruebant qui in lomp
foramen signatum, quod impense angustum erat,
ac vix eam capientem teab mittebant. neque re
liqua, quae ad hunc ludum spectant pro sequilibz,
aut s Cruzulo sius enarrare, quando a quibus
dam anteme scripta sunt, a pluri bus et rom apud
his gamiam nouam et veterem notata atqz co Specta.
illud si esse minime visum est, si cui s se scilicet
peateps. mexi canis seipos imprenium videtur
non solum in ludo, sed

sed per multas quoque alias occasiones, proponere
 et passim reperire (tanta est quorundam indocibilitas)
 qui eo certamine facta chara aliis libertatis dis-
 pendio atque adhuc perpetuam servitutem obre-
 parum aut nihil sint gravati. ~~Et~~ ^{erant} ~~erat~~ ^{erat} aliud
 laxandi animi genus quod motecumae non parum
 videbat, urbi que interdum uniuersae, in quod con-
 ueniebant hominum aliquot millia, ac interdum ipse
 quoque maximus rex, aut iuxta templum horti-
 pocaltli, aut foris regia proximis, ornati tergo
 ribus auium, ferarumque, et quorundam qua-
 drupedum, varijs florum aut foliorum moti-
 quibus, et manibus, quod nitote hixtli voca-
 bant tripudium ue, de quo ~~qm sequenti~~ ^{in paulo post} ~~sequenti~~
 sumus nonnulla didici, in hoc non amplius. quod
 quod proponi premia solebant, his qui uelocius
 in loca interdum sexaginta milia passuum, in-
 terdum plura distantia peruenirent, et citius
 reuerterentur. quod in credibili temporis angustia
 peragi magna ex parte conueiebat.

de Nitote hixtli Caput. 6.

Utebantur Saltationum Spectandis quibusdam modis.
 in Nitote hixtli a mexicanis ad haec in his uoca-
 tis aruitos. et quancquam interdum tercia, interdum
 ii. milia hominum ^{quae}

plurimae concurrerent, simul tamen erat omnium
Cantus, una vox, idemque, et eodem tempore et cor
poribus, et singularium cuiusque partium motus, atque
iactatio. varia tamen in quibusque differentiis, re
sultantque ipsius mirum in modum respondens, et con
sonant. Nec solum Cantu motuque exercebat.
sed in Comedia aut tragedia modum aliquam rerum
gestarum imaginem praeserebant. Quo fit, ut plu
res essent rerum earum in latiorum generum inter
dumque regis Laudes Cocinrentur, interdum Cuius
piae herois regulae, quandoque dicuntur alicui
in Cuiusquam, eius dei, in Cuius festi honorem cele
braretur ~~Cocinre~~ narrarentur Laudes, interdum
vero in Divina causa cederetur. In cetera autem
numerosa nomina, ne naturamque Cuiuscat enim
seu amplexum Cantus, vocabatur Salta
tio, quae exerceri solebat vesperae praecedente
festum alicuius dei, ex his quibus ea perdit
gentis prodigiis colebat, et venerabatur, quae
sub noctem cepta in matutinum usque tempus
~~perducebat, et producebatur~~, ad huiusmodi raris
splendoribus ac luminibus gratia. et flammis
fragrantium Carbonum, in Censoremque hinc
rum. exercebatur. Cuius templi maximi fere
viris singulis singulis

feminas dextro brachio collo imposito Complectenti-
 bus. + La Cui lo. Tepe Cayot. Luero, seu pithurae Caput
 regum Saltantium ac exercituum tepudra
 condecorabatur presentia, qui exercebantur etiam
 iuxta templi maximi forum, velut Ceterae feri
 omnes Stationes per quatuor Singulorum man-
 norum festa, quorum praecipua erant, + Lacaxi
 peoalitzli seu festum signi hominum extoratio,
 et panguetzalitzli seu signi festum. Quid memo-
 rem Cuexte Cayotl, quo imitabantur Saltandimo-
 dum, ornatum, et formam gentis huasteca
 ac belli quo fuerunt superati quaedam imaginem
 vario sono, ac maris tumultu sua Ideo
 modato. Chichime Cayotl, quo primordia atque
 originem ab ea gente ductam recolebant. xapon
 Cui Catl, seu Cantum Symposiorum quo ludae
 invitantis ad cenam heros concinnebantur
 colo Cui Catl, seu rustice Cantum, Celebrat
 in nuptijs, quo comendabatur matrimonium,
 contra hentes, + Incahuahualitzli Cui Catl, seu Can-
 tibus riatum, quo referebantur labores adle-
 rentium regibus consueti ac atque ammaux
 rigalia. xebue yxcueluech Cui Catl, seu Cantus
 quibus promissae varijs ludabantur heros,
 huexom Cayotl,

seu huexo cinctum Cantus, quo victoria laeis cele
brabantur habitae, ac praecipue quo tempore feruntur
in molandi diebus. praeterca Otton Cui catl, Cui tlate Cayotl,
michoal Cayotl, Haxcalte Cayotl, Coyx Cayotl, tla
cahoiliz Cui catl, Cempoalte Cayotl, temasca Cui
catl, anahoa Cayotl, Cozlate Cayotl, o3tome Cay
otl, aliaque, ubi gentium trophaeorum, et ar
tium honorifica fieret mentio, Neut ipsis met no
minibus indicatur. Cantus erat magna ex parte gra
uis tardusque, et quae occinebantur soluta ora
tione digesta. Ornamenta, terga uariorum anima
lium, plumaque, et Cristae uerbicolores. Armo
rum, telorumque, uelut arcuum, hararum
sagitarum, et ceterorum genera innumera. Flores
uarii in torques aut momi pullos longos, Gemasque
splendentes, quibus omnibus gentium quarum
imaginem conabantur sub oculos ponere, solebant
imitari cultum, corporis habitum, Colorem, ues
tes Capillos, atque ea quae ori, naribus auresque
et ceteris corporis partibus infodiebantur. musi
ca instrumenta quibus praeter uoces strepitu ac si
bila cantum iuuabant, erant hoc hoc etl, ac tepo
nastli tympanorum genera, tibia magna ex par
te arundinea. ossa multis stijs excauata, et orbis
referti ^{illis.}

quorum fere omnium viam prae seculis imaginem
 ut hinc patet, ceteris que cunctis nationibus quoque
 modo fieri possent representantur, atque innotes
~~causat~~ cont.

de aurijs, Cauis, atque armamentarijs motellu
 ma Caput. 7.

Ferat Motecuma aha domus amplissima, tabu
 latoque in nixo lapideis columnis, viae pice excisis
 pulcherrima, inde prospecta datur hortus maxime
 latissimus, stagnis decem insignis, quorum
 nonnulla aqua impediuntur salda, ut auci me
 rina, que de iociaru gratia ibi alebantur, con
 uenientem in depohum exmerent, et ab que con
 gruenter, a liqua uero dulci, ut fluviali libu
 lacubris sub que essent accommoda. haec sub in
 de vacuata obflumarum mundiciem, iterum
 atque iterum impidissimis aquis opplebantur,
 totque, ac tam varijs stipabantur auium pe
 reginarum differentijs, no sho que in Cogitaru
^{in un. 26}
~~ozot~~, utrix cuiquam Censeatur Credibile. Cuius
 generi Conuetas notab que ab Spragedant, ter
 centum hois, ad quos earum aendarum orntlu
 rademandata. ex detra dñs uero flumib pulcherrim
 matexebant? Lintea. tapeta, clipei, Crustae fla
 bella, a liaque auro intertextu precioso ~~nota~~.

spedatū pulchra, et regia maiestate digno operā
habuit et aliam non minus amplam domum, cui
erat ab auiibus deoemptum Cognomen, et Sicae
qua praecessit Sermo auiibus etiam diu Carthae, cuius
que in eius alebantur auarijs excedebant magnit.
aut quia deseruiebāt au Cupio. Nec solum; hī aueb
alebant, sed delicias gratia etiam homines qui
ab ortu ipso eēt. Candidissimi, pumilioes, gībī, rup
ti, Conuulsi, et quouis modo mononosam formam pra
seferentes, aut raram, et non uulgarem Corporib
habitudinem. inter quos aiunt fuisse permultos,
qui tales nati non essent, sed iniuria naturae illata
in eam deformitatem degenerassent. Terrantiō
Caula permulta terribis Contexte, quibus lo
escerentur leones, tigres, pantherae, et si, ac
lupi patij. demique omnia penē feruūm, et
quadrupedum genera. Non deerunt Serpentes
multiformes in Clusi amphorib, Lacerta, Cro
codili, et huiusmodi alia nonnulla animalia
accipitum praeter ea, et aquilarum omne genus,
quibus tercentum homines praerant. a lendis,
atq multendis, atque seruandis, praeter aulu
pes qui numerari rix possent. Nec non auium
in Cognitano omne genera, nec minus quam illae
a cupio opportuna.

aiunt ibidem fuisse aulam gemmis ornata,
 atque auro, in quam Seno Ene mo tel Cumare
 ciperet, alloquuturub perquam fami li oruer
 demonab, ac responsa derebub euenturib accep
 turub, Erant et alia regie aedel in quas re con
 debantur plumae, et genera fumenta ce a. eas
 dem in colebant a Conomi, thesaurarij, arith
 metici ~~receptorab~~ ^{exatrab} aliqque, quibub res familia
 res regis cre debantur. na illic earum do
 mium Carebant a dicubis execrandis, quibub de
 monab adorarentur, existimantibub nihil com
 mode aut pi cari, aut peregi posse cita illoru
 auxilium ac mumen. Erat praeterea domib
 alia in quam re condebantur bellica instrumen
 ta. Cuiub pponibub prefixu erat, velut eius rei
 indicium, atque in signe arcubum, ac omie
 phoretia. Erant autem praecipua apud eos ar
 cub, Sagitta, funda, cluuae, spicula, iacuba
 et enses Lapidea, galea, atque scuta, quae
 cum magna ex parte lignae essent, ac super
 ne plumis aut auro illita, maiorem pulchri
 tudinem, quam fortitudinem pra se ferebant. pra
 terea Calige militares, et brachiorum arma
 menta fabri cita ex eadem materie obtebraque
 Corio

Cubpidi ensesque parata, aut ex uenenatorum
pis cum ossibus, aut ex isth' lapide, ex quo gladi
ob quoque mirabili quadam arte efformantur,
qui lapis lignis adiungit, et tenacissimo quo
dam glutine feru minatur, velut inter naturalia
erit a nobis fortassis referendum, quibus en sibus
in urbe uti facti non erat mexicanis, nisi Cumbe
lum est, gerendum, aut exercenda uenatio.
Habebat praeterea alios multas aedes dicatas de
licijs suis ac genio, ornatas in idarijs, quibus
erant Coniue variae herbarum medicatarum
odoratarumque differentiae. mirabiliter ac
supra quam dici poterit in eundem intueri tot flo
res, arboresque multiplices diuini odorem
spirantes, aptatas in uarias a specuque pul
chras formas, nec tamen his fructiferis li
cebat interserere, aut oleum gemis ullis
seorsim dicatis in hortis excolenda. He
morrhoidiam habebat extra urbem latissima,
quibus omne animalium gemis laudabatur
muro, aut aquis, quae in eundem uideban
tur, ob aquarum artificij in eundem huius
bitu nitida fluentia. Stagnantibus cineribus, uina
ria; praerupta Cupidinesque ex his extat
hodie

Chapultepec, penol, et hoaxtepecensis arboros
 tuadasylva, arboribus regionibus longinquis
 non sine maximis morum laboribus, et msump
 tibus aduectis, odoratissimis que, et multigenis,
 adornata, dulcissimis iucunda fontibus, et
 limpidissimis aquarum rivis, nemoribus tunc et
 in decaluentibus, montium faucibus, at
 que fragmimibus et excessis arboribus opaca
 et umbrosa. Nivellis iris darum vocare
 agros omnes ad Cortesij heredes pertinentis,
 quibus nihil in orbe pulchreius iucundius
 aut iris diu. paradisum alterum terrestre
 esse videtur. Nivellam iniquasunt, atque
 amplissimis arboribus consita. Nihil in his
 sese offert oculis quod minus iucunditate,
 et amantate non placeat, delectet, et bl
 diatur.

de Motecuma Custodia, a cret^{is} filiis quo
 fami persolvendis Caput octauum.
 preerant Custodia motecuma sescenti her
 eb, quorum nunquamque quatermi semice
 armati serui conptabantur, alio seruo etiam
 uiginti, aut plures, atque ita numerus augetur
 turimples quam tria hominum miliaria. Quibus
 omnibus, (ut paulo antea trigis)

videtur suppeditabatur ex mensazagis, exceptis Seruis
quibus non licebat ascendere ad Cameras, sed oppulentibus
compluvia, a publicis uias: erant. n. Subditi mexicanae
imperio praeter tria millia uirorum, quorum unius cuique
parebat oppidum aliquod triginta quorum singulis centi
suboliturum Contegit miliaria Contigissent, qui omnes tene
bantur adesse interesse Mexicanae urbi Stahs anni tem
poribus, quibus nullo modo licebat ante factam illisake
undi Copiam discedere, aut unquam faserat nisi relic
tu filio aut fratre uelut ob side, quam obrem Cum ne
mo non haberet Mexici a deb, Sexaginta domorum mil
lia, ^{pluraue} ut fama est, ibi Solebant numerari, ~~pluraue~~
nec erat ullus in uniuerso imperio qui non redderet
quo tamis quicquam regi, aut qui a uedigali bus per
soluendis omnino esset immunus, et absolutus. Hoo
es si quidem illi triginta regium dominium sui ipso
rum testabantur ministerio. plebeij uero quos
macehualtin uocabant, seipsis, rebus que ouib.
ex his quidam dicebantur Conducere, alij uero
fundos habebant, quorum dominium ad eos pertine
ret, his fructibus praediorum in tres portiones di
uisis tertiam regi continebant, inter quos nu
merabantur pisces, canes edules, in di cae co soz
tales, aues preciosas uel sitae pennis, dasipo
les ceruis,

Coyamelli, aurum gemmae, ceteraque metalli-
 ca, sal, mel, cera, lintea Cussta plumaceae, gos-
 sipium, Calaoatl, Centli, Chile, Camotli, fabae,
 phaseoli, pomauaria, olera, ac multorum gene-
 rum semina quibus praecipue nutrimenti ^{loco} uti
 mos erat ~~erat~~. ^{aurano} Conducentes uero quotquotque
 mensis reddebant, quantum tenebantur ex
 pacto et conuentione. Hoc autem adeo nimium erat
 ut serui, (quod seruorum modo in uindabant, inco-
 modum ~~admodum~~ domini) non carentur. Nectan-
 tum rerum suarum impotes erant, sed neque sui
 ipsorum integrum habebant dominium, aut si-
 bi ipsis satis licebat imperare. Et de suis enim
 si bebantque et uereb induebant, filiasque
 seruabant, ex praescripto regis, aut regulo-
 rum ad quos pertinerent oppida, praeter uehiga ^{de his}
 regi, que omnia mexicana ^{ex his regionibus} ferebant ^{equitibus}
~~regione~~ quantum uel longinquas, onusti, ac uene-
 tis similes: nondum enim ueterinaria nouerat
 ideo oneri cuncti, a ipsis pene in cenabulis assecti,
 si tamen alicui palustis monoxilorum que mi-
 nime suppetebat copia. aut saltem ferebantur
 ea quibus Motecuma domus opus haberet. Ce-
 tera enim uel imperiebant militibus, uel repen-
 debant auro.

argento, gemis, alijsue superfluitatibus, quas reges
magni aestimare solent, atque in avarijs Senare.
mexici etiam Comoreta erant horrea, atque (ut
di Numest) a debiquat + Colli recondere tur, a Cono
mibus que maximis pre erat, cum alijs quibusdam
gradum ferocibus, qui reciperent, Cuorodent, et alij
opus eet, dispensarent, reddita Cum exposceretur
hiero glipmias, Calculisue ratione. Curuisque
oppras ad stabat ^{eradu} receptas flabellum inquam uema
mgestans munij eius in di Ciem, Cui exsibe van
tua redigalia poruzenda euestigio Supremo a Co
nomo, Cum rerum quaruuis mimich Simarum exq
sita ratione, quod si quicquam fraudulenter gereret,
multabantur Capite, puniebant que pauit Con Sangu
nes, eius etiam Consilij expertes, ac minime Cons
cij, ut uelamentior Cunctis terror ~~in~~ inijceret.
Velut Con uincti Sanguine regia rei, ac Comu
nis domini proditricia. deprehendebant quoque,
et in Carcerem protudebantur agricola regia
censub retinentes, in Con staret a geitudine ali
que legitima occasione Coadros non Sponte sua de
feci aregijis in stibus defecisse. tunc n. clemen
tia erga eos shi mob erat, Si uero in Curia, aut
improbitate, debum Cogebant per solueret, quod si
prescripta illis presig

praesignata uel tempora transgredierentur, tendebant
 in seruitutem, ^{uendebantque} ~~uendebantque~~, aut diuit in mola
 bantur. et quamuis provincia aliquot modicis
 uedignibus obnoxia essent, et motecumam
 perio potius ornatu amicitiaque quam usui,
~~de quo curandum esset~~ diuitia tamen regum
 mexicanorum erant infinitae, sumptusque quoti
 diani pene immensi, ac diu mirabiles. fabri
 cis uero destinabantur quorundam oppidorum
 censibus, atque Contibus, quemadmodum et
 sociis iamque Continenter fouendo. Ergo can
 tum inde huiusmodi uedignis motecumam
 pendebant, imperiumque a septentrionali pla
 ga, ad uel australem protraheretur. Erant
 aliae federatarum, aliae uero nondum subiu
 gum missae, ^{licet} ~~erant~~ finitima imperio, uel ut hae
 caltecarum, panucinozum michuacanensium
 xaliscentium, chichimecarum, floridorum, q
 uatemala lensium, teoantepecensium, et 3 loqn
 sium, et Tlalopanensium, aliarumque nationum
 huiusmodi, quarum nonnullae nec hodie paucis
 philippo secundo regum omnium maximo a c poten
 tissimo, in diarum que occidentiarum, in Sularum
 que orientarium domino, in Curia nostra potius
 et militum perueria, ^{in facta} ~~quae hodie in fortitudine aut in libertate~~

De templo Mexicanorum, ac xerolopho. Cap. 32
nomen.

Vocabantur abeagente templa teuhcalli seu deorum
aedes. hae mexici erant permultae, ^{Singulae} sicut ^{pro} propriis
his deseruientes, nec sine sacellis atque aedibus
idolorum habitaculis ac sedibus, in quibus obsequi
orum deorum turpissima, ac valde deformia
collocabantur simulacra. in his sepeliebant herodes
quorum expensis fundata erant, caeteri namque
pauimento, atrijs, atque compluuijs humabantur.
omnium maximi sturthuram referebant, et statim
reliquo rum fabula ueniat sub oculis. qua
drata haec erat, quingentis fere passibus angulis inter
se distantibus, ambiebatur muro lapideo, quatuor
hostijs tantum in quatuor uias utrisque publicas
patulo, in cauedium huius spacij pauimentum
iacebat constratum terra atque lapideis. Soli
dum nec alibi ac ipsum compluuium octogoni
um, et quinquagenas uel ab ab angulo ad an
gulum protensum. in de pyramidis modo assue
gebat opus atque ^{a paulatim} ~~in pyramidem~~ attenuabatur
in planiciem tamen quandam quadratam uel de
cem uel uel undiquaque extensam, ac longam
desinent, ad quam gradibus tredecim ^{supra ceterum}
_{a parte occasu}

condescendebatur, spectantur pulchritudo, et cui sedit In primis
 genere fabi Latib: praecipue descendentes ascende
 tib: que cum pompa Sacerdotibus, aut hominem que
 piam immolandum deferentibus. Suprema parte bi
 nae spectabantur ara, quinae longe spirit homas,
 et a sese inuicem separate, altera adextera, a si
 nistria altera, tam propinqua proceris margi
 nib: superna plomicea, ut vix aliquis vale
 isset, at ergo illum obambulare. unum quod
 que ex altaribus lapideis clauderat muris, ob hor
 rentia signa monoro similib: continebat quelo
 cinno, et eleganti sacello, cameris ligneis, ac la
 quearibus per pulchre conuictis, quibus imposi
 ta erant tunc cameris ordine funigatae, quare
 gra. exelsitate in credibili assurgebat ^{mole} ~~maxima~~,
 supra pyramidem, ergebaturque, praeter alta et fir
 moda heris, ^{inde} ~~et~~ quae uniuersam urbem, Latib
 et inco rbes et oppida longe lateque probo pda
 ret, quo nihil grahul occurrere oculis poterat.
 inter exnemum gradum atque aras forum
 patebat, quo sacrifici solita obibant munia, ci
 tra ad stantium, ullius ualiterius rei in
 pedimentum. Uniuersa plebs in ortum oclu
 lob conuersa intentis (ut uide poterat) aus,
 supplex orabat

per singulos aras, Singulorum dico rum maxima si
mulachra ^{vise} collocabantur, praeterea turrim quae
retraerat supra sacella, adeoque supra pyramides,
conspiciebantur aliae quadraginta ^{supplures} dieb parib alti
tudinis circa alia delubra minora ambien ha ma
ximum, q^l3. forma constarent sim, non tñ. in oriente
sed in variab atque diversis Celi plagis ^{converte}
bantur, nec omnino cita rationem, sed ut
non mihi viderentur differre a maximo. et haec aut
pari condrabant amplitudine, aut eib dem con
sebra bantur deis. vnum erat turbinatum acae
rit dicatum deo, quem uocant quet Ba Co at,
ut motus ventorum circum a forum, tur
binu que responderet. ingressus erat ad illum os
tium ue draconi maximo ore ac gutture per simile.
cui horrida deformes que ^{essent} ~~mag~~ ^{mag} ~~nes~~ ^{ne,} ~~in~~ ⁱⁿ ~~scul~~ ^{scul} ~~pae~~ ^{pae}
tra, canini dentes ceterique minores tanta
videbantur magnitudinis, atque deformitatis
ut metum ^{intra} ~~in~~ ^{intra} ~~stantibus~~, atque horrorem ^{intra} ~~in~~ ^{intra} ~~cuteret~~,
studia etiam erant quaedam templa, atque oi.
ex parte genibus dispositis liber pateret as con
sub, alia uero iuxta quorum singulos angu
los, singule etiam a diculae assurgerent.
verum omnia domos sortie bant, pruatib q^l3 deos
nec noet sacerdotet dicatuseoru cultus.

iuxta singulas portas Compluviij templi maximi,
 singula aula ampla Constructa erant, minori-
 bus alijs, non omne quamplurimis ^{cellis} Cameris cum
 circa dispositis plenis armorum. erant enim domus
 publica atque communis, et tota urbium vis et om-
 nis pendebat. erant et aliae aulae tres cum tabulatis
 magnis ^{et} excelsis, parietes lapidei ^{depique} ac picturati, tecta
 lignea, et simulacris signisque referta, cum pluri-
 bus sacellis, cellisque parvorum ostium, tenebrosas
 ac lucis quam minimum admittentibus, ubi collata
 bantur idolorum innumeragenera, magna, parva
 medioque, et ex varijs materiis differentijs
 fabricata, madentia omnia humano sanguine, et
 immolatorum ^{atque} Cruore horrida atque atrox. quimetpari-
 ere obtegebantur Cruore duobus digitis alta ^{per} mensa
 vero dodrantalis crassitudinis, humanis ^{et} vestigijs
 spolia amplissima deorum, ac templorum
 spectabile delubri: et tamen quotidie eo penetrabant
 sacerdotes, iuuantque mea sordide et foeditate ver-
 sari, et humani sanguinis migratam in odorem hauri-
 ere. Nec licet omnibus ea adire loca, sed tantum
 heroibus proceribusque viris, hisque, ea lege nec
 uum offerant dijs immolandum. Caetera occupant
 stagmentum aquae dulcis, auisaria, hortique, herbis et
 arboribus odoribus pulcher

rimos que flores ferentibus Consi, tales enim que
erat mexi Camum vit Bilopuchiti templum, dissol-
sis Conocratum. quod in Colebant quinque millia plub
mibus ~~hominum~~ Sacerdotum alti ex Cratarum a diu
censibus. Sunt enim ditissima habentque oppidanos
permultos, ad quos spectat ditutate tam staurare, at
que sarcine, Carnes, omnium generum fumentas
pisces, ligna, aliisque vitae necessaria ^{perbere} ~~Subministrare~~
re. Erat autem e prope du templi maximi quodam
velut theatrum binis turribus Conspicuum, quorum
tetrus ac cameris appendebant, Cum primum hispa
ni eis locis adfuere, Centum triginta sex mille Cah
uarie, praeter alios innumeros, quae parietibus
turribus que ~~erant~~ ^{erant} infusa, hinc a litoralibus
hominum Cunctae fœdis demonibus in molitorum
adesunt Sanguinis humani a honore debiti su
mo rerum auctori, appetentissimi atque ambitio
sissimi atrox et miserabile spectaculum, sed humane
misericordiae atque fragilitati, velut in imagine Cernea
de, perquam accommodum atque Conueniens.

de Sacerdotibus Mexicanorum. Caput. 10.

vocant mexi Cami Suios Sacerdotes & ~~Linnia~~ ^{Linnia} ~~Casq~~
aut & ~~enama~~ ^{enama} ~~Chaque~~, i ~~llouingue~~ ^{llouingue} ~~sumim~~, ^{quærit}

ve lut ^{max. bonifex,} ~~sum~~ Sacerdos

Achicauhtli. Disunt hi ad docent suae religionis ar-
 cana uia uoce, et hieroglyphicis notis, quae popu-
 laribus ac profanis non licet detegere Citra periculū
 ac graue Supplicium. pluribus eorum fas non est
 uxores ducere ob dignitatem, qui si rem habere cu-
 muliere aliqua fuerint deprehensi, grauissima
 iniuria nota acriter puniuntur. alij Cesarie m neqz
 sciri tondent, neque perhent, abluunt ue, atque
 ob id in mundum gerebant Caput, et sordidis ani-
 malibus refoetum. uerum hi Somnioniam qua-
 dam in Signem uidebantur praeseferre. alij enim
 abluunt Capita cum balneis utebantur, qd
 erat frequentissimum, quo euomebat, et Capilli,
 et supra longi munditamen spectarentur. ¶
 Vestis Sacerdotum Gossipina erat, candida an-
 gusta, et prolixa, palium uero linteum alligatum
 nodo circa humerum dextrum, et propendentibus
 gossipinis filis, uelut strigibus, a clunibus infi-
 crebantur femur diebus nigro atamento, aut, cui
 lex iubebat, Cruzas brachia, ac faciem Caodemio-
 num quibus in seruebant imitati formam. praee-
 runt minist. huius Lopezhtli qui in quibus hominum millibus
 sed non ~~no~~ omnes aras, attractabant, ferramenta,
 uasa, aliaque instrumenta dicata celebrandis sacrificijs.

qualis erant ^{vasa} ~~vasa fictilia~~ quibus in Cen Sob Car bones
Continerent, diuersa ~~Capacitate~~, et magnitudine
quædam aurea, argentea alia, Sed plura fictilia
Lutea. quibus dam illorum ad motus Sufficbant
ginet, effigies, quibus dam ignis incendebatur, qui
minus quam permittebatur extinguere, proz sub enim ex
tinctum esse, valde inauspicatum Cen Sobatur. q
si forte fortuna contingebat, puniebantur uehementè
terij, qui habebat Curæ ignem et incendere ^{fonte} ~~ser~~
uare, atque ita in Credibilis lignorum Copia quo
tamis imo quotidie absumebatur. Sufficbant quo
que eis dem uirrob proceres, oblationesque, ac
mille huiusmodi alia. Sufficbant Simul Lactia
herbis floribus pulueribus, et odoribus arborum
Lachrymis uarijs, gummi que in Censissimi
odoribus. Sed Herbis præcipue patij genere, quod
Coppalli, ^{aut Coppalli} uolant, habebant etiam Scalpelloz
+ limos et noua Culab fere odorontales, quibus
Linguam, brachia, (uasa, et Cæteras Corporis par
tes, pro uirrob Cuius que uolunt et affe dnu Sla
rificabant. Habebant etiam a Culcob metz quibus
uarias parti Culab pungebant, excipientes Sangui
nem chartis, folijs metz, atque arundinum. habe
bant etiam p a leas, a sulab arundini, ac ternis
funiculos

quos per vulnereum teaderent farmina, seu
 aureb, seu lingua, pudenda, aut manus per
 focarentur. Erat præterea inter gradus et aras
 quædam mensa lapidea affixa solo, cuius
 cum bebant immolandi, Cultum præterea ystli
 mum, quod ipsi vocant tēpatl, quibus pedibus induta
 sedra que cartilagine corda uellebantur, offerenda
 statim dijs, Sanguine excepto nasibus curditims.
 et penis plumarum rubearum manipulis e
 uestigio dijs imþergendo. Verrent autem sacra
 loca que dicata sacrificijs, Scopis plumaceis,
 is uero qui uerebat nunquam uerte bat ter sa
 simulacris, Sed reuocens exequabatur mimb
 terium: tam modico apparatu tantam perdit illi
 homines exercebant Carnificiam, et tam numero
 sab^{horum} turbas ingulabant.

de origine gentium nouæ hispaniæ Cap.^m 11.

inter nouas nationes uarias nationes nouam hanc hispa
 miam incolentes, antiquissima est illa chichimeca
 rum, quam fama est ab aul sua cendi bus sitibus
 sub boream straxa hisciprouinciam uenisse, anno
 septingentesimo vigesimoque a xpō. Seruato reno
 teo nato, ac antea excauasse, Cissab que, nigris
 habitaret exesse.

circula lacum temuchitlanensem, uerum perijisse prae
uolunt eorum nomen, a lijs permixtū coniugio. Cum
pax sedes occupatus accessissent nulli parebant regi
aut ullis effatu dignas domos edificauerant. Nul
lius erat apud eos frumenti uolus, Serendine aut
greges pascendi. Nil eos sollicitabat cura, Cunc
ta sponte dabatella, sufficiebantque eorum uita
feliciter transigendae, nemora ac syluae. Montes
antaeque mudi ferè incedentes, uelut hodie emise
poribus incolebant, errantesque et instabiles hic
et illic uagabantur. radicibus nichitabant, her
bisque ipsis et quarundam arborum suapte natura
ad surgentium fructibus et pomis, nec non quorunda
animalium Carnibus, que arcu et sagitis, (quam re
sunt dexterrimi) fundebant humi. uescabant uero
eis Cruentis neque expectis ignem, sed soletan humo
exiccatis. in superanguibus, lacertis, alijsque imma
dis horridisque reptilibus. extantque hodie innumeri,
qui ita uiuant, nec digitem latem animam a pul
crit ad uitam ciuiliorem. et si nonnulli Carnium
coctarum inea, quam barbaro am uocant, nouerit-usus.
et cum mores ritusque a deo essent feri ac barba
ri, erant tamen valde religiosi, et deorum obser
uantissimi, solem uelut praecipuum mimen adorabant,
eidemque offerebant ser

serpentes lacertos et huiusmodi & serpent animalia
 aut a solo separum attul^{unt} ~~lenta~~. omneque
 genus aurum, a baculis ad papilionem. non plac
 bant deos alicuius animatus. Sanguine aut ullis
 nummis statua signa effixerant. vni cam uxo
 rem du^{le} bant singuli, et hanc nullo consanguini
 tatis ^{quidam} coniundram ~~ordine~~. Erant feri, belli, caque
 uirtute precellentes, cuius rei gratia vniuersae
 huic regioni sunt dominati. Descendit in haec lo
 ca post hos gens quaedam fortis, a longecius
 hior ^{or nome} originem ducens ab a cultu a canensibus.
 hos a septem quibusdam antibus prodijisse, ~~et~~
sem hab regionem Semorci peritiores que mexicanorum
 tradunt, et in locum campestem a cap. somundesa
 disse, ubi multos annos erectis tentorijs pmanse
 rint, et si in humas atque p. h. l. m. g. a. b. p. artit. De
 rum flumine eam oram alluente, decorum (rosis
 visum est) ~~muta~~ in sanguinis conuerso colorem, et
 terrificam faciem ostendente, profecti ~~in~~ orientem et
 septentrionem uersus, sedes mutare properarunt.
 et demum ~~temba~~ ^{ost} septingentis plus minus annis,
 in hac loca peruenere, nec omnes simul, sed alij
 post alios, interiectis interdum centenis annis.
 quo factum est, ut tetzcolami priores omnium di
 cant in capumisse.

mox at Capotzincenses, ac tandem Mexicanos, quin-
ter at Capotzincenses et tetzcoquenses in insulis qui-
busdam angustissimis paludis Mexicanae Concederunt.
Sunt qui asserant hos omnes venisse a palestiniis
angusti trajectu mari ex decem tribubus, quos Sal-
manasar assyriorum rex Captos duxerat in assyria
imperante israelsi osi rege et ierusalem ezechia, ut in
4to regum libro Capite decimo septimo legitur, ante hos
his mille supra ducentos annos, quae res et si incerta
sit non oio spernendis videtur imitari Concederentibus.
primo enim non paucae apud novam hispaniam didi-
ones offenduntur, quae aut hebraeae sunt, aut hebre-
is penè similes, ac inde velut emanantes, se-
cundo scimus ex eis dem sacris literis sex mensium
itinere pedestri in locum ad quem se contulerunt per-
venisse. tertio nomina haud aliter ac apud hebre-
os a consilio, nec sine et hinc aliquo imponitur.
4°. mores sunt similes, nec dissimiles ritus, sa-
crificia, vestes, Calcei, Linthea, promissis Crinibus,
quod illam imitab ac diuorum aedes in Colhibus e-
ditis que ac montanis Concederent locis. et quae
cumque de illis sunt a prophetis praemuncia-
ta videntur harum gentium euentis ^{responderere.} mirum
quod ~~esse~~ in modum. Nec omittendum pro teme-
lis uelut et illis

facundissimam, et emulam immo latonem, uerū
 siue haec uerō sint similia, seu potius falsa nec
 plene perspecta, atque Cognita, ad reliqua quae
 ad aduentum harum gentium nouae hispaniae spe-
 ctant ^{Litub} ~~particulariū~~ enarranda conuertamur.

de tertio cognis urbem ac regionibus Cap. 12.

primi igitur omnium, ^{post a. 133 cap. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.} tertio loquenses in hac penetra-
 uere oras, nec statim Consedere tertio loqui, sed alijs
 prius, atque alijs locis. Diuitius tamen huc uulsa
 non longe a tertio loco per manere. Series autem do-
 minorum huc uulsa ad hunc modum se habet.
 primus eorum uocatus macatus octo et septuagim
 taregnauit annos, secundus uocatus te cutli, octo
 et triginta, tertius ayotus te cutli, quatuor et sep-
 tuaginta, quartus quatlahui te cutli quinquaginta
 quinque. quintus toto mochtus te cutli quinquaginta
 duos. si ergo omnes tercentum plus minus
 annos in huc uulsa imperium exercuerunt.
 nullis interea ex alijs uulgalibus, sed im-
 mibus cunctis, etiam infimae sortis hominibus,
 sextus yahotus te cutli regnauit, ^{annos} tertio et quinquaginta,
 cuius tempore prima ex alijs hominibus
 uocatus tepohoyant lala uulsa sunt, sep-
 timus xilotus te cutli, qui regnauit viginti et
 o Proanos,

o Draucb thala olt 3m, quiti h idem, nomib + hcol
yahot 3m, qui quinquaginta heb, quo tempore
electus est reca ho a Coyot 3m, ut regi sub tet 3
coquans quoque succederet. decimus + 3ontemac
qui annos quindecim, unde Cirrus Cuit Inoat
3m, minor, quiti h idem. Si ergo reges, ~~huexut la~~
dominati sunt ^{huexut la} quadringentis atque octuaginta
plus minus annis, donec tandem ad tet 3 loquense
dominium transijt imperium huexut la. Regia
quam obrem regum quoque tet 3 loqui seriem
praecedentibus ^{stahi} ad ne ^{ed} tam, si non nullapraemis
sero de tet 3 loquana urbe. Sita ergo est longitu
dine nonaginta septem partium, ac minutorum vi
ginti quinque, Latitudo mevero partium undeviginti
ti, ac triginta septem minutorum. ^{quomodo} Urbs longe
didime est) antiquior Mexicana, utque ante hos
octingentos annos sit condita, ac regum tet 3 lo
quensuum imperio Mexicano, dum floruit, fe
deratorum regia atque sedes, Centum millibus
habitatarum, si pagos, si Coos que mureb,
ac trecentum plus minus amplissimis ac diuis
nobilis, nunc tantum tredecim, Campeculoco
sitae, et iuxta littorapaludis intra ambitum Mexi
canorum, montem inclusa ab urbe Mexito Lucas
sitae.
Sunt hinc quidecim millibus.

passibus distant, cum terrestri, quinque et triginta mil-
 liis intersit, clementi ac salubri Caelo gaudent
 temperie que perpetuo blanda atque mirabili. fructus
 per tamen inclinante infirigidiorum, et humidiorum.
 neque eis morbis quibus mexicana ob salutem
 cui imposita est, adeo obnoxia. Domus longe lateque
 velut et Ceterarum Circiter urbium novae
 Hispaniae intersedistant, magna que ex parte vi-
 catim confluuntur. ac Circiter Circiter omnia
 eorum omnium, quae in primis necess.
 sunt, velut Marsij, blitarum, xenopodis,
 chian, chilli, Cucurbitarum, phaseolium ac si-
 milium faciunt sementes. ita fit ut non verbel-
 ter idere queat, sed habet per idem hortos, et a-
 mamissimos quosdam, ac late patentes campos,
 praesertim Sirciter adunias, quorum nume-
 rosa copia undique Circiter vallatur attingit.
 abundat ea regio armentorum ac pecorum gre-
 gibus, indigenae, ac nostratis frumenti copia,
 venatione fexorum, Ceruorum, avium multi-
 genarum optimis animalium carnibus, quadru-
 pedum Carnibus ac limpidissimarum dulcissima-
 rumque aquarum fontibus, Cumpaludibus or-
 tione non omnino destituta. Mediocris Circiter
 fortuna,

nam Cum auri argenti que fodinis Careant, Comor-
cijs agricultura, Lomificio, huiusmodi que alijs
artibus, his parmenses que et que Coloni, qui centum
plurimum sunt, omnem suam opera Collocant,
preest in diebus gubernatorum Cub ex eorum gente,
cuiusmodi subdunt pretores, omnique tribuni.
ab his pro uocatio fit ad preterem quendam his
pamem, electum a Mexicano pro rege, et ab hoc
ad conuentum Mexicamum. Adest preterea Cano-
nium unicum famulatum Canorum, ad quos pertinet
condensio Mexicenis archiepiscopis, huiusmodi
post Romanum pastorem Supremi Capituli eccle-
siasticum ius, administratio Sacramentorum
euangelij interpretatio, populi eruditio, et (ut
uno uerbo oia complectar) quidquid ad diuina
Cultum et Studium uirtutis uideri potest necess.

et 30 qui uicos, at que oppida, que numerosa
sunt, non expedit particulatim recensere, uerum
gentes que et 30 quo conuocantur ab in rege
ad publica ministeria tot ee dicunt, quot ole
et 30 Colano regi ^{et 30 Colano} prouere. prouere autem quot
quot amari Septentrionali, et que ad uentales
bitant a parte ortus et occasus longe angustiori
bus finibus comprehensa.

Cum enim Mexicani, qui a Chichimecis originem
~~traxere~~, ducere non minus gloriantur, ac tetra-
 quenses, in hac regione peruenissent, reges tibi
 cogis in eis imperium iam suum longissime dilata-
 uerant, admissere tamen inter se cum
 Mexicanis et cum eis amicitiam iniere.
 Illi uero tales ac tantis in rebus belli, ac pacis
 gerendis. Se prestare, ut rei totius summum, ac
 imperium a reliquis exceptum sicuti sint consequuti.
 in tantamque uenere fortuna amplitudinem, ut
 de terrarum omnia, aut trium uicibus
 consensione sanctum sit, ut quoties bellum
 aduersus nationes nondum missas subiugare
 gerendum pariter esset ab omnibus, si diuina
 cunctis gloria contingeret, et ab omnibus cons-
 titutum haberetur trophaeum, raptauero spolia
 deincepsque persolueda uectigalia in omni-
 cedent commodum pro ratione sumptuum
 ut Curis que, iuris ditio uero, atque in pecunia
 ad solum regem Mexicanum pertineret. Ea
 gens initio Ducibus praeiit, a his uero trecentis
 annis Superioribus regibus gubernari coepit. Ho-
 rum prior ~~Aboltecat~~ in Chichimecarum uocatus
 domibus octuaginta tantum diebus regis se deponi-
 tu est.

Techoatlallat3m Chichimeca septuaginta integros,
annos, y3 tril xochitl, sexagintaquinque, quorum
tempestate nihil memoratu dignum reperio euenisse,
sequutus est hos Necahualcoyot3m, regnavit quatuor
decem ac septuaginta. huius aetate bellici exorti sunt
tumultus, dominante Mexici y3 Coatl3m, bellum
commissum est aduersus Tepanc^{ab} Censeb seu Atzac
polt3an Censeb, prouinciasque, regna, et urbes
alias. Verum eius dexteritate atque fortitudine,
Te3 Coquen3e regnum restitutum est, atque a tyrannice
militum manibus ereptum, quamobrem vocatum est
aculhuacanense, quod est brachij. (Et ipsi interpre
tantur) bellatoribus. Nam cum At3 Capolt3an Censeb
reges, ac Comanensium, Coatlachomenensium
ac aculhuacanensium dominos superassent,
Necahualcoyot3m multo prior parentem occidissent,
et natum ab imperij sui finibus, puerum
adsue tenera aetate constitutum propulsassent,
deteruissentque Mexicolob ac Tlacopanob,
ac patrum circiter urbibus spoliassent, tanta
ui impetuque illis Necahualcoyot3m occurrat,
accursitis tum ex regno patris, tum etiam e
Mexicosis et Tlacopanensibus, cohortibus
uteos superauerit,

supra quae salubritatis gratia domos non modo reges
sed principum quorum cumque viciorum congru-
ere erat motus, lapidum vix perceptibili multu-
ra, sculphura artificii, stenturaeque concinna
et tenaci, etiam cum variae formae
lapides lapilliue aptabantur ad fabricam
archaeorum, dyliarumque cindarum muro
ampulam et minutissimam. Alteram vero
edificandam curauerat acclius montis tectis
cotaturo loco a tectis quatuor milibus distans
teplis munitis passibus, per multos in rebus
haud absimilemora cadenti, sed bis mille
aut amplius lapideis gradibus (per eos. n.
in singula eius membra conscenditur) praeter
reliquam collis excessitatem, quorum saepe
numero vel quadraginta ex unco viuo
saxo (tanta ad fuit nativorum Saxorum cono-
ditas) fabricati sunt, spectandam
et aularum, plantarum sponte natentium
lympharumque praecipiti de cursu, quae aliu-
de aqua dudibus inuehuntur, blandissima
varietate conspicuam. Quin et alterius nati
in rebus bellicis gerendis (ut narrant) dexterosi-
mo, atque fortissimo exercitus duci, ~~et~~ ^{et} ~~que~~ ^{et} ~~de~~ ^{et}
pari, supra quae dicitur charo,

Concrude vestigia hodie extant, quem tamen
 (ut et hoc obiter attingat?) ob suspicionem nefan-
 di Crimib; quo Conpulsatum esse rumor erat
 comburi suscitã vel ob hanc vicam rem eximius
 atque commendabilis, præcepit. huius fere imagi-
 nem, parmam, in Sigmia, tubas, tibias, ac tela
 ceteraque ornamenta, quibus tum bello, tum etiam
 publicis teipudijs exercendis vti Conueuerat, quae
 magna reperiunt religione seruata, cum timpano,
 quo Sigmum belli dabant, quo dies esset rerumpendum
 in hoc vel, aut receptus Canendum, deprimi cura-
 uimus, ut proini le partem ea sub oculis nostro-
 rum hominum ponerem occiduab res, et ij qbus
 videre tam Seposital gentes nondatur, quo
 quomodo fieri posset, ead dem animo Conci-
 perent. idem faciendum Curauimus de Neca-
 oal pib; mli, qui illum Sequutus habet qn-
 quaginta regnauit annos, Cuius regia quoq;
 binde extant, altera ubi hodie est xenodochium
 altera ubi haec didramus, quam ne grauo relic-
 tor si ^{Li huius in sequenti huius illi tum} sequenti capite deo supsero
 de alijs Spectanti tuba ad ornamentum vris tets
 Colana, Cap. 14.

Est n. ~~hanc~~ omnium nobilior atque recentior, etaz
 — h; ci præclarior studua.

in qua præter aënosam abietem, quæ Complauij alte-
rius in medio septingentis abspic annis vniuersæ per-
seuerat, et quam vix septem horis. Complecti
extentis vniuersis possint, præter labyrinthos,
atque rixeme abiles viarum supernos, subterra-
neos que amphantus, gubus rex, quoties in mon-
tem veniebat, aut oportere uidebat, se se abde-
bat, atque occultabat, monoxilisue nullo conspi-
cunte in lacum mexicanam mille fere passi-
bus ab urbe diuortem occultis quibusdam monti-
bus, et cum culis procedebat, præter memorosam
atque incredibilem hortorum, uiridario uerum
amplitudinem, atque varietatem, multorum
generum auiaria, stabula ferarum, et pisci-
nas, Saxas conlucationes, præter mul-
tiformes canales, quorum, et si Saxorum
scalptura quoque possit a uerum et argentum
a deo que ipsa gemmæ in uideri, præter lapid-
eum lapidumque rudium, ac diuisiua
atque quata mirabili artibus ope comparat, et nuncu-
rat, aut diuisat atque seruientat, sed ut ad
bulo ac calce ^{et} conuexat, massæ que modica
depressionem atque conuolutionem, et friatam, cons-
pedugratat, ut uisus firmum si uisus
pulchrum præter uisus oculis præbetur ^{et} pedum ^{et} calce.

praeter haec inquam omnia et alia, quae uix ualeat
 ullus pro dignitate laudare, et illud mirabile
 uideri possit, quod uiginti pluraue Saxa hono-
 ra magnitudinis, quorum multa quater mem-
 borum aequant Crassitudinem, intabulata sunt
^{ad uiam}
~~sub ducta~~. quorum unicuique leuando uix quin-
 quaginta millia hominum in tanta machinae p-
 temeria suffecisse, satis habeo persuasum, haud
 alio usua, quam ut aui culae, quae sponte sua re-
 gis in aedibus hostis que uersari solita sunt,
 paratum haberent potum, aut si in uibilibus
 possent explere, hauseris imbibit, aut impioris
 simis aequis, quae modicis quibusdam fo ueris,
 suapte ex cauatis natura, recipere uentur, Suauis-
 simisque concertibus ad ston hium aures melle-
 rent. huius aetate tot bella gesta sunt, tot sub-
 iugatae prouinciae, ut breuis a mari Septentrio-
 nali ad australe imperium suum di. Latuerit
 horum quoque duorum regum potestatem aetate
 et exaltata, atque hoc in censes bellum gesse-
 re aduersus regem et Colamem, at quem exita-
 num, quod tamen, et si hoeres in fensos at q3
 inuisos, at hoc calbecis fugientes ne ca ho a lco
 yot3m in et3 lo quum auxilij ac protectionis ca.
 se se recipiente b

paulo ante exceperat, atque tutauerat, sed Cur
huius viri heroica, atque humana facta p[er] se
idem per Sterilitates Sumpta undecim occasione
ne presentia ceretur annonam multante erub[er]e
re conditam atque seruata[m] impertiebatur p[er] sen
dem tempora splendor ille nugatissim[us] appa
re exorsus est, Singulis c[on]citer quibus queno
tibus quatuor integrorum annorum spacio: aus
picatus Si quid e[st] anno Chichimetecpatl
u[er]o dicitur anno matlatl^o cetecpatl. quo etiam
tempore non paucis in locis montium quorun
dam decidere Calamina, Colles que se sponte pre
cipites dederunt, euulsa que sunt vel per miracu
lum saxa immensae molis, extingui autem
omnino visus est quatuor omnino ante aduentu[m]
hispanorum. quo tandem tempore cuius prim
ceps hic discessit, quadringentis sub Con
cubinis, equibus, et audio tercentum quingun
ta quinque filios subleuant, ad fortatibus
Cum iam propinquus esset morti subdit, ne
obdisterent genti et longinquis regionibus quam
cristissime eo accessurae, aut frustra contingeret
fatis, sed cederent. Sextus uocatus Calamatim tyra
nice aregemoteccuma ad regnum eue[n]it. Solum
prohabitio fratrum

nativitate atque honestiore, ad quem tum natura tum
 virtute ac meritis regnum pertinebat, quatuor regnavit
 annos. sub huius imperium hispani de ora maugitij
 atque proci denho, in duas regiones uesti classibus per
 uenere, et tam longe a paterno solo ^{romini} 10 hys 76 pulorum ^{ur}
 fiamque, ~~reditam~~ ^{et hominum} regnum in iudat Carolo Casari
 eiusque minoribus breui subdidere, nempe perteritab
 bellicis tormentis, equis, militari potentia, tubis, tim
 panisque, armis telisque fulgentibus et ferocis,
 ac tantarum rerum adeo imperitis et ignaros, ut
 protinus se impares tanta generi humano iniuria
 iniuria ferenda, atque ~~reprehensa~~ ^{augete} iudicarent.
 sed uolentem ab eodem mote cluma, a quo eundem
 fuerat in imperium in Carcerem Cortesius conre
 cit, quod succenseret regimexicanorum, Schema
 tisque per mentes afficeret amicitiam cum ^{hispano} ~~bono~~
^{duce} meuntem, et illatam nim atque iniuriam
 a quo animo tollerantem, minaretque resmen
 ter hispanos. Septimus praefectus regno a Cortesio
 volatus est Teocolo 3m, regnavitque moderante
 imperij mexicani ha denat, os mortem mote clu
 ma miseranda, quauitimos 3m, sed recedente la
 resio copias auxiliare at luxcalocis peti huc
 interceptus est a fratre Coana 3m, quem o Anauel
 possis me mesare.

Verum hoc credente Cortesio Capto, Sequitur
est nomen Hernandus, hunc vero ^x ~~Yxtli~~ Xochitl,
qui cum octo integros annos id moderare rex regni
Victoria Cortesij perpetuo arma est Sequitur, que
vestem illam eundem ac pone nullam genti Consuetud
sua aduice & que exitum in tanta Hispanorum fre
quentia nunquam spreuisse, aut cum his yemien dico
mutasse, non est sententia quidem mea si lentio prae
eundem, ut alios tu coam, quos Caesarco iam in his
orib aono fulgente Gubernatorib quibz iam potius
uocet, quam reges. Sed iam ad reliqua pergamus. Te
placere te & loqui domini Complura, quibus de
ob mexicanorum venerari erat mos, a corpore que
titla caoam, que Balcoatl, et huiusmodi loquendi, quos
homines fuisse inter eos constat, sed deo ab, ac uelut
deij quodam Seminarium deorum, immortalis que
vim, cum tamen ante Mexicanorum aduentum
solum tantum ac terram loco communem habue
rint, sed unum erat ^{maxi} ^{mum} ~~amplissimum~~ inter omnia sex
centis sublimis cubitis, ~~et~~ et amplitudinis miranda
a cuius Culmine prospectantibus mexicana urbs,
(tantacrat illius excelsitas) proximè uideretur
subiacere. ubi huiusmodi loquendi summi deferaban
tur honores. Exstant hodie eius uestigia lateantque
Caudorel

ingent etiam munc aggerata et eleuata in faonju' copia
 ubi Elar venturum deo, (cui enim rei masse munc
 stupidiſſimum hominum gemel gentium et in coram
 more non ſibi perſuaſſit?) faciebant Sacra. Quid
 memorem Motecuma domum aut uolatam Cuita
 calis ubi quere terſloquensium tepudijſ Cantibus
 in honorem deorum, regum, heroumque Compoſi
 tis, quibus illorum res geſtas enaerabant, exor
 cebantur. qui modo Carceus preſtat ſum. et
 alias plures, que nix queant uolacius diſſer
 tiſſimus prodigitate laudari. Ornamenta mulierum
 atque uirilium erant ſimilia his quibus utebantur
 mexi Carri, quamquam femine operirent Cucit. que
 dam palij genere uolatu que 3 que mitis exgoſſipijſi
 ſis candidiſſimis Contexto, et uiri Lintheis - ſm. a. ſis
 nullis uariatib' coloribus, Contraſm timorū uolentie
 morem. Sacrificia quoque, et hominum in molitione
 feie eadem, et ſi longe minor numerus hoſtium, ſer
 uorum, aut emptorum precio, trucidarentur que
 Mexici. Nam cum apud hos per annos ſingulos
 plus quam mille et quingenti extra diſm deorum luy
 tum et honorem Cordibus perirent, apud terſloquens
 uix tercentum homines in moliti que tamet con
^{etiam erat}
 ſuet uolent, ortu execrando illo ritu ad eorum ſi
 fate,

1
timiditateque pudenda, minime audentium bello Cap
tob. Seruos in^{tra} membra sua ac mel Seruare, ut
lut ex ille abscis edendi humanas Carnes ab hinc
centum annis, ex acerba fame, qua vel fuisse
peruendum, vel trucidatorum hominum Carnibus
velendum. Nec legum iudicium, aut gubernandi
alienum a bello Mexicanis Seruabatur
institutum. Erant siquidem praetores acti hinc
plebis a quibus causa ad Senatores euocabantur
aut si opus esset ad regem, tunc unatibus ue Consiliis
(ita n. libet appellare tunc regum amicorum, atque
inter se se Confederatorum Concilium) cum aliquid occur
reret, quod maiori examine et Consultatione habenda
opus, eas demque ob causas rei trucidabantur. ue
rum illud non videtur omittendum tam Severe fuisse
animaduersum in ^{faci} ~~ratione~~ ut uel ob Hadli spicam
unicam exptam Capitali yenna yunirentur, aduheros,
terium uero, ac praecipue regiam maiestatem Com mala
Lanteb adeo, ut rex quidam Tet3 Coquensis pa
ulo ante quam ad has regiones Hispana arma pe
netraissent, non solum uxorem suam interimitus
serit, sed quadringentos alios viros ac feminas
qui reperi sunt, vel minima eius facinoris mis
ti Culpa. quod tanto ^{erat} ~~fuit~~ Cunctis tenoris, ut pate
ris a di bus, qual

(in uulnere n. u. sum, antea ducuntur hispanos,
 nondum nouerant) ^{inuentis feminis} et rebus ^{nullam} preciosisissimis ubiq;
 relictis ^{Contingebat hiis part} atque ^{illis} ^{illis} cuiquam uiauer
 e ^{non} ^{sediam} ^{etiam} ~~conducere~~ ~~Mexicanorum~~, ex quorundam senten
 tia ~~capitis~~ declaramus

prodire mexicani ut eorum notis hieroglyphi
 cis deprehendimus ^{huc} ex opido cluicomu totl. panem
 habuerit ystac mixcoatl, qui duas dr., sortitus uxores,
 equarum altera ~~conducit~~ uocata sex suscepit filios,
 xelhua scilicet, temuch, ~~temecat~~, xicalomcatl, mix
 tecatl, et otomitl. ab altera uero quatuorcatl, cui
 postea diuini honores sunt delati. xelhua maritus
 natus famae est fundasse quauhuacchullam, ystocan
 epatlan, ~~teuhzantlan~~, ~~teoualan~~, ~~cuzcatlan~~, ~~teu
 titlan~~, et alia permulta oppida, Temuch uero ~~temuch
 titlan~~, a quo primam argentem uocata m ferunt te
 muchla, ac mox mexicana, ab hoc uero quamplu
 ribus de ceteris alijs ortum duxere, eubque pro
 leb ~~universa~~ fere noua hispaniae dominata est. te
 degit enim ^{in imperium} ~~in~~ imperium gemis omne suum
 et alias innumeras nationes misit sub iugum.
 Umecatl permulta crexit oppida ~~versus~~ ~~campum~~
 quare ~~uocata~~ angelorum edificata est, quoru
 nonnulla ~~in~~ ~~cupata~~

mun Cupata sunt, Totompaacan, ~ Cilapan, Cue
+ Lox Coapan, et ad hunc modum in finita penèlia
xicalan Catl longius abscedit, et mare attin
gens Septentrionale non procul a litore edifica
vit urbes non ignobiles quarum duabus imposu
it nomina, xicalanco nempe, in provincia max
calcemici, non longe a Situ ~bi hodie est quæ
veram Crucem vocamus, et xicalanco prope
tauasum, quod est amplum atque oppulentum
oppidum, Comercijsque nobile ac frequens.
mixte Catl viam tenuit versus oceanum
australe, ~bi erexit Tututepecum, et Actlan
mem. Otumitl vero processit in montes Cui Cum
vicinior Mexicenti urbi, et Cotochia multa
duxit, sed præcipue xilotepec tullam, atq;
otumpan. et hæc est in memo Sior gens ana hual.
quæ præterquam quod differt idiomate, tum
quoque ~bitur Catl Crimibus. quæ Zaltecatl edifica
vit aut inauravit + Lox Callom, huc in Cui Cum
chulullam, aliis que per multas urbes, qui
fuit (ut aiunt) viri honestus temperans, et in
penor religiosus. ~xitque Calabã, Castul, et Con
tinent, Cohercite reuanijs et ueberibus carne,
et ut sumatim dicam, acerbam atque innocentem
~itam transegit.

leges tulit ipsi natura Consentaneas, Comendavitque
 uentis uirtutis Studium, utam ipse agens hones-
 tissimam, ac probatissimam exercens morem, in sibi huius ieiuni-
 um, in idem sicut tempus minime Conuenientem, ne e de solo
 notum nomine, primusque omnium placandorum deo-
 rum gratia, proprii que affectus Cohærenti effudit sa-
 guinem, non tamen mandatis hominibus, sed quoniam
 corporis aliquot partibus, et precipue auribus et
 Lingua ob summam penam contra vitium menda-
 cii, et audiendi parum decentia. in quam rem sunt
 hæc gentes a natura propensissima. Existimant in di-
 uinitate interisse, sed deo sed disparuisse, in proxi-
 mia Coasta ^{3a} Coasta iuxta mare, auent que ^{tu} qui hoc ue-
 rum esse credunt, tum qui dissimulant mortuum
 deum esse aeris, adorantque eum ac venerantur
 pro nomine + Sax Calteca, ex Cholulenses Cæteris
 gentes, quarum ~~extremæ~~ edificauit oppida, peragunt
 que in eius honorem innumera quotannis sacra. nunc & dicendum
 de regibus Mexicæ. Caput 16 ^{videtur}
 primus Chichimecarum dominus, qui ad hæc regi-
 ones peruenit, uocatus est Tototepeuh. Secun-
 dus Topil eius natus, qui a viginti ætatis suæ
 annis regnauit a hinc ^{caute} quinquaginta. hoc ei
 uis discedente, ~~man seruant~~ sine dule deca
 supra centum annos

sequuti sunt duo uiri, quorum hoemac, Cum alijs
eius partes sequatis expugnauit tullam, adijt qal.
Nahuiotzin Cum socijs progressus est in paludem,
huic successit quauh Texpetlatl, huic hoecm, huic
nohoalcatl, huic achitometl, huic quauh tonal
Cuius regni decimo anno peruenere in chapulte
pecum Mexicani, successit illi matacm, huic que
ca, illi chaschuhctona, huic quauhlix. mox ycal
atonac, postea Ciuhctetl, Cuius imperij tertio
anno penetrarunt mexicam, in eam, quae hodie
occupant sedes. Sequutus est xhoiittemoc, huic
cuxcux, et hunc Acamapichtli. Cuius imperij
sexto anno interemptus est Cum filijs suis ad A
chitometl. At illan Cuetl regina, nutrix
infantis fugit Cum Acamapichtli herede, in ue
stem Coatlichan. At Achitometl, postquam
duo decim imperasset annos, fug recessit in mon
tana loca, ne a suis occideretur. Ob eius fugam
aut ob atrocitatem urbs Culhua Canensis, quae
sub est delata. in qua ob defectum regum mode
rati sunt eam oram atlapotztlense, quauh
nahuaci, chasci, et huexotzin ci. Verum per
ea tempora Acamapichtli fundus est Mexicano
rum imperio, atque illud tranquille curauit
et viginti Gubernauit annis.

post hunc hostilitatibus totidem annos, ac bellum adue-
 rit sub Cusfua Canensibus gessit. sequentibus est Chimalpopo-
 ca, regnavit que decem. mox it3 Coat3im quatuordecim
 et cum tet3 Coquensibus, et Chalopanensibus bello
 domuit at3 Capot3ancenses, et xochimilcenses. II
 mox hoc hoc motu cum, triginta, intulit que bellum
 Chalacensibus, quauhna hualensibus, et Mata-
 hualcanensibus. huius tempestate inualuit trius
 annorum spatio fames, cuius secuta Coatime-
 xicani, tepanecani, et Cusfua Canenses in uariis
 regionibus Cerealiis que rendorum gratia sunt disper-
 si. Sextus ab Acamapich regnavit Axayaca, qua-
 tuordecim annos, cuius etate bellum gessit est,
 inter temuchit3imensei, ac Itelulcenses, qui
 imperij raderam bello superati fecerunt, monuerunt
 sine rege quadraginta sex annorum interuallo.
 qui hunc temporis cessit imperio in Cupabatur
 mo Cui3it3li. prædictus uero Axayaca expugnauit
 Tenacatepec, Callimaya, metepac, Callist3noaca,
 Tlacatepec, teuh tenanco, malinaltenanco,
 T3ima Cantepac, Coatepec, Cuit3alpisco, teuh
 xahualco. toco alluya, et Ocuillam. T3icocit3
 3im octauus scum est quaternos annos post
 nulli nationi illius ab illo bello. Aoi3ot3no
 mus duodecimum, Cui3itate

mexicana vis demersa est, ac pene absorpta.
aperitis iussu regio quibus fontibus intra terminos
Cuyualcani. et hoitzilopochci, fontium autem erat
nomina Acuecuelatl, Thilloatl, hoitzilatl, xochca
atl, et Coaatl. Hoc euenit quatuor omnino ante
eius mortem. Duobus uero et uiginti antea uentus
hispanorum in his oras. Defecit quoque illius
aetate sol tempore meridiei, quinque Circiter
horarum spacio obtenebrato caelo. et apparen-
tibus uelut per noctes inuenire solet, astis
haud sine metu harum gentium reuerenti
per timor centium (caest eorum uidentur) des-
censura ex caelo monstra quae tristissimis ipsi uoca-
bant, et genus hominum deuoratura. ex quibus
nauit idem rex prouinciarum Thihloali, mocha
ci, Tlapam, Chiapam, xastepeci, Thontlani,
xochtlani, amertlani, mapachtepeci, xocolonchi
ci, ayutlani, macatlani, et Coyoacani. Non
metelcuma secundum huius nominis undecim
annos obtinuit imperium, huius tempestate
ua fames grassata est, tribusque integris ^{annis} contine-
ter, nec sine in genti terra ariditate, et sterili-
tate rerum omnium, pluuia fuit desiderata. qui
obrem Mexicanos in exteras oras sunt diffusi aliq
monstris simili uocant,

aduentus Hispanorum, imperijque ad eos transfo-
 di, ut ipsi Credebant ~~propaganda~~ ^{praenuncia}. quae per hunc se, aut
 quia in expugnatione erunt a nobis referenda, aut quia
 uidentur in Credibilia, neque ad mortuum spectat,
 factis enim uisum, sed morem uel que, et res ges-
 tas que uidentur fere retinentur memoria. qui
 enim Cedit humanas uoces edidit et uel ab
 futura calamitate conquestus, occurrisseque
 multis nobis de ~~manera~~ ^{am} Cihualcoatl flentem et
 prosumptentem in haec uerba, heu me miseram
 iam quam Citissime sum uos off. off. charissi-
 mi derelicturam, mortuamque feminam post
 quatuordecim reuixisse, non sine adstantium
 in genti timore, et miracula de motec. Cuma, quae
 uisisset omnia, praedixissetque eius imperium
 breuiterum, accessurosque exterarum natio-
 num uiros, qui has regiones obtinerent, et Colonias
 ducerent, ac uixisse per haec viginti annos fili-
 umque peperisse. Expugnasse idem dicitur ayotla
 tepelum, Cuzcoma, ysthoacan, Cozoman, X-
 coma, Calatepec, Chichiquiauhco, Yolloxone
 quitlan, Atepec, mitlan, Tlapan, Nopalco,
 ystec Tlallopán, quexlan, quetzaltepec, autli-
 oal, Tatalacan, eius demetate apparuit ille

Cometa

de quo dicendum est, in expugnatione Mexicana.
nove hispanice, quae peracta est a hispanis
anno anatali. xpi. opt. M. M. D. xy. Decimus
rex, qui mortuo moteccuma successit, cuius loco
ac est vocatus, octuaginta sex dies regnavit
quo tempore epidimicus morbus vocatus a mexi-
canis cocoliztli tam late pererat provincias quas
• salubres atque deservit. ut vix superesset aq
condouera humarentur, mexicique in cub est.
in locum ac vicem sepulturae. Unde decimus
vocatus est quauhtemoc, moderatusque fuit
tuos annos Mexicanos, qui postremus omnium
imperavit: hoc evenit quatuor annos ante eius
mortem. ~~duobus que et viginti ante adventum~~
~~hispanorum, in hac orbe. defecit quoque haec~~
~~regis aetate solis in meridie eius enim tempo-~~
re expugnata est Mexicana urbs, provinciaeque
alia huius novae hispaniae, ^{ad} in qua ^{tunc} eo tempore
~~no venire~~ ^{accessere} Quodam illi frons Cam monachus, qui
habere gentes evangelium primum omnium, exi-
te Sordimonia, et publicis Conciliis magna
cura atque diligentia docuerunt. iam ⁱⁿ dicenda
de regibus + Late luci Caput 17. ^{videt}

Ergo Divisa est urbs quem admodum ad modum
superioribus

in duas partes, quarum altera uocat^r temuchti
 + lom, et + tlatelulcum altera quae hodie mexicana
 et diu^{is} talob^{is} ^{noie appellam⁹} uolam^{us}. illius reges dicti
 sunt mene huius dominos recensebimus. Conu-
 bruium enim causa + tlatelulcum a mexicano
 rege descivit, quam uis sint qui asserant ab
 ipsa fundatione varijs ducibus paruis esse.
 primus ergo + tlatelulci rex, cognitus ex mome-
 menti Mexicanorum, et muncipatus quaque
 pitzahoac, sexaginta duos annos potius est
 regno. Debellauit hic Tenayucenses, Coacaten-
 ses, ac xalxocanenses, vixitque, quo tempore
 Acamapichtli, et quo hoitzihoit. Secundus tra-
 cateoatl, seu meridius deus + tlatelulcum ornat
 que + triginta annos moderatus est. huius tempeste
 + expugnati sunt Culhuacanenses, et Coyaca-
 tenses, tertius quauhtlatzatzim ornat que
 + triginta, habuitque coetaneos duos temuchti
 + lom reges, scilicet ytzcoatl, et boehoc motecu-
 inam. huius tempestate expugnatae sunt pro-
 uinciae atzcapotzaltli, et Coayx^xtladcam, Cucix-
 + lom, quauhtimiam, Socimilcenses, et quib-
 nahuacenses. Quartus moqui huius + nouem impe-
 rauit annos, quo tempore + tlatelulcum ^{completa}
 redijt ad ^{reges} Mexicanos ^{reges}.

quod est propter augurium, securi Latine pro se
 dantur iter, si vero res deset, ^{o bituro esse} illi de more magna ex
 te est, mortem quam ei tristissime, ~~col appressuam~~ reformidabat,
 arque ita qui maior dignitate aut natura inter eos Cete
 ros tum temporibus solebat adhortari, ut bono animo
 essent in trepidoque, ad mortem, si ita sor ferret unili
 ter suscipiendam, atque tollerandam. Auditibus præterea
 nocturnis sicut Lyra cedentium Concepta ingenti
 audacia ac pulvere perenni imposito in sequebantur sec
 torem, Certum habentes id efficere te scathipocæ phantasm
 a ~~simulacrum~~ ^{o sum di su} Simulacrum ue ingentis magnitudinis præ
 cat ~~ata~~ Capite ^{o sum di su} visam, quem deum boni ac mali Confren
 tur esse dominum. quod si assequerentur fortiter tem
 pes non antea illum dimittebant, quam postulatæ
^{postulata} ~~petebatur~~ exhibituem, ac condonaturæ libera
 liter, alij vellebant ^{ferri} ~~in ipsi~~ ^{si de datur} eius Cor,
 quod si proreæ plumas in manibus reperirent propter
 sum reputabatur augurium, si vero Cæ bones, aut
 sordidos et ^{potestatis} ~~causos~~ pomos præsagium ferebatur esse mor
 tis. Bubonis Cantus Latifer habebatur, præterquam
 cum ^{bubrot} iuxta midum ~~subriet~~. Non erat autem picahortæ
 sub noctua, ac præcipue cum sonabat Cuel Cuel, quod
 est eamul, eamul, pluto mis. n. esse nunciã sibi per
 sursserant, et que iufu erat tartarei dei ^{in ora} omnia ^o ~~o~~
 caret interlunium

atque hoc fabulis permixtis, quae ad eius rei Causas
reddendas pertinerent Confictis, ^{combat} persuadere ~~conabantur~~
nobis velut pueriles et nullius momenti Silentio pre-
tereundas. Quin et multum tellurum gemit habebatur
in terra, ferubaturque morbum aliquem eventus
praesagire, mortem ve, aut inopiam. Si occurreret
illis Lepus autem Consequens Subiens hiimum habe-
bant Sirones eodem tempore ^{momento} ~~quinto~~ de populari
eorum Sata hortibus, aut devorare domos, fu-
gituros ve Seruos ad loca ^{unde} ~~ubi~~ nulla possent dili-
gentia ^{extorqueri} ~~inueniri~~. facti etiam illi Sobus opinatio ista
animalis in gentem malum ^{dicebant} praesagiebant eorum eventura
quod, ut Certius Cognoscere, nescio quibus ~~videbant~~,
superstitionis inuentus indignis memoratu. Nec quide-
bat eos Constantem affirmare Tezcatliyocam, quem fa-
tebantur esse deum animalium parvorum, atque sor-
didorum formas passim induere. formicasque rubras
aut candentes visas, ranas etiam aut murei Con-
didos, insignia praemixtione infortunium. quae omnia
a maleficis nocendia fieri arbitrabantur, quorum erat
apud eos in genosopia. seu vere hi essent malefici, seu
falsi sese, ut metum ceteris incuterent, ut et hodie
fieri a permixtis illorum visis, simularant. Occurreret
illis (sitamen fidesunt super hac re digni) phantasmata
Cadaverum.

positis teant Lamiam aut Compluvium ~~positis~~, a ciboque
reliquere muris, ab anguib; et stermitamentis, ab in
fantibus et puellis ab amas aculmis vicientibus maris;
ab ignozum Crepitu, a fracto mentis, a domo recentis,
et igne mea primo excitato, quem brevis inualesce
re optimum fore, et fortunatam Anbitalulum testa
bantur pre signare, tarde vero nec cita difficultatem
in cendi, adversum. ab alneo seutem ax calli et la
bantibus dentibus, a mille ex alijs, & silentio
pratercunda cuxi, praterentis abunde horum homi
num in dicantibus imprudentiam, atque stupiditatem.
de quibus solibus seu aetatibus. Cap. 19.

fatentur Cuzualanenses deos Creavisse mundum,
verum qua ratione ne sciunt referre, et si firmum ha
berint ^{peu} praterijisse poor illius originem Solem quatuor
prater hunc qui modo orbi preest illustrando. primus
ergo Solem referunt ^{exactum} praterijisse aquis, quibus immersa
et suffocata animalia cuncta interierint. Secundum
Casu a celo, quo homines ceteraque viuentia feris
interemisse. Et o tempore habent firmum gigante
terram occupasse, quorum extant hodie vestigia
ossaque adeo immania, ut ex eis coniectare liceat
giganti dodrantem superasse longitudine, tertium Solem
referunt exhaustum igne, et eo tempore univesum
quod orbem flagrasse.

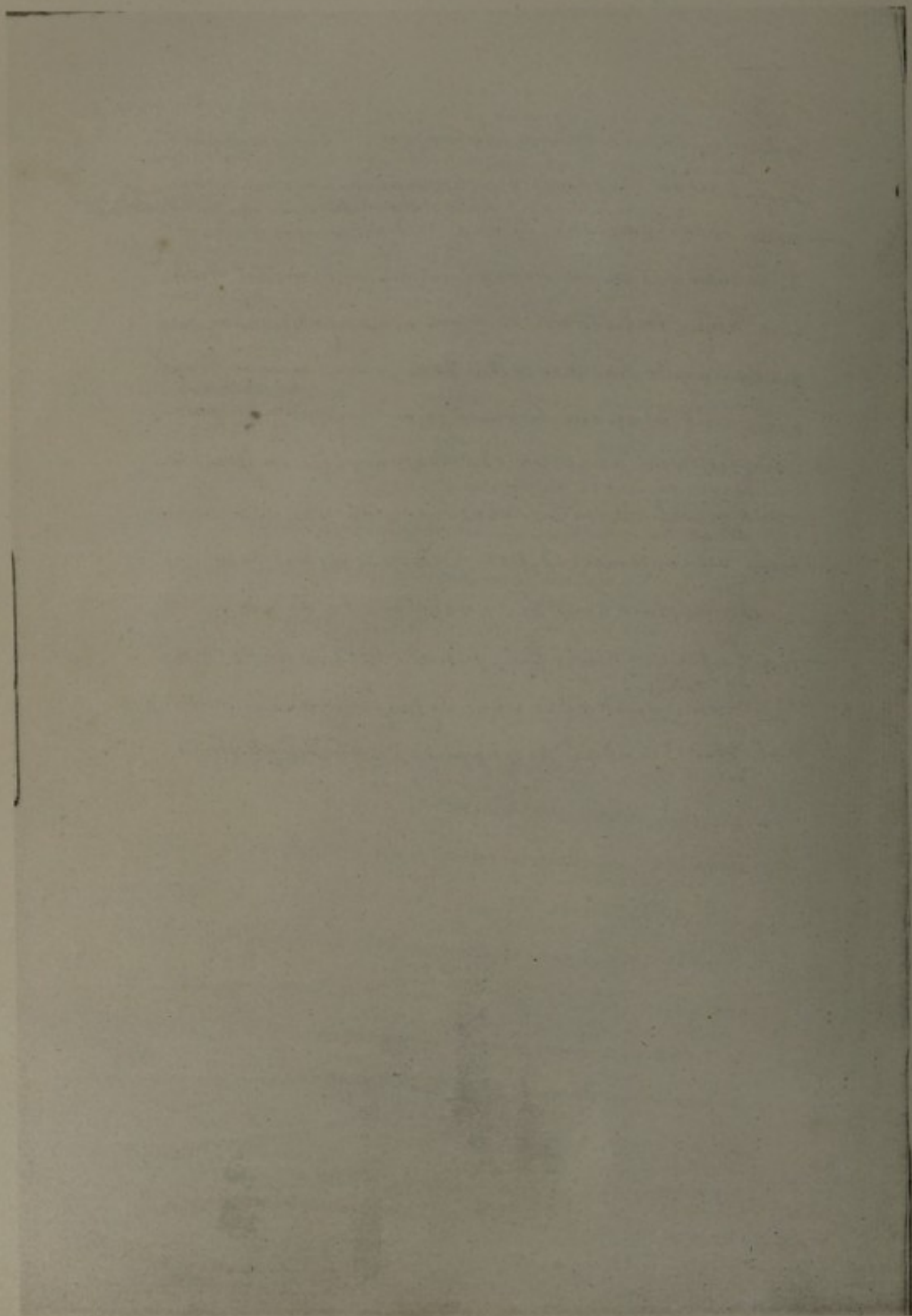
gentesque et Cuncta animalia exarsisse. Addeunt quor-
 tum Solem perijsse ventorumui, acturbimem, quieo
 impetu ac violentia tunc temporis oia, conflauit, ut eoi
 ficia funditus deleuerint, nec firmis^m pepercerint Struc-
 turis, comminuerint rupes et res alio qui im mobile
 euulserint ac procul deuastauerint. permanentibus in
 hominibus, Sed in Simiis, et Cercopithecos Conuersis.
 quibus quo mundus modo illustratus Sol, nec cuius
 referre qui periturus sit, verum narrant quarto
 Sole obeunte tenebras uniuersum orbem ^{subi} intrasse, et
 perstitisse facie viginti quinque Continuo Sannos, quorum
 quindecimo vi quidam generatus est ac deinde fami-
 na, quae illi filios peperit, ac post decem alios appa-
 ruisse Solem, de Sipo dis ^{Prochripatio magna} vocati die gemitum. Quae fratur
 annorum suorum Computationem ab eo ^{lumine} exigant die
 atque figura. itaque numerantibus ab eo tempore in annis
 usque mille simum, quin quagesimum septuagesimum
 quartum uadit est eorum ~~uocemur~~ Sol octing-
 tos et octuaginta. ^{ergo} itaque multis ab Africanis hieroglyphi-
 cis literis Sol esse constat. nec solum eis ~~shinhu~~
 atochli, qui est initium primi anni, mensis ac diei qui
 ti Solis, sed eis quoque uidentibus quatuor Solibus ^{usi sunt}
~~tantum~~ uerum prudentes patiebant memoria excidere,
 dignum censes, ut nouum Solem ceteraque
 uerba sequentur.

variant praeterea tunc post natum hunc quintum Solem mte
rijse omnes deos, unde licet iudicare ex propria illorum
sententia quales essent hi, quos venerabantur, dij, qn.

Tempore procedente Sinit orbi,
de Sitoris Mexicanis, numerandi ratione, ac mensi bus la
put 20.

Uantur litterarum loco aegyptiorum more rerum Sitarum,
his quas volent indicare imaginibus, quae in Scri
bunt chartis ecori Cibus quarundam arborum parati
velut in Capiti Camaguahuita ^{alijs anobis} in nostra naturam
Ciarum occidentalem ~~historia~~ monstratum est. eas de
infulpunt Lapidibus, aeri, Corio, ^{parie} ~~reth~~ huiusque, ac ves
tibus interunt. Librorum voluminum quoque facies
in sese conuoluebantur, atque implicabantur, ut
uestes, quorum hodie extant non pauca. Carent qua
rundam novitatum Litterarum prolatione, quae
hodie etiam quidpiam enunciantes aut noventibus
exarantes nobis Sitarum. quales sunt. B. D. F. G.
H. R. S. nec non L. sed in principio ^{solum} ~~tantum~~ distinctum.
de Mexicana tan tum loquor, Sunt enim alia inno
ua hispania ^{constantia} ~~ta~~ ^{lege} ~~quae~~ ^{mutata} ~~est~~ ^{est} lex, de
bus Simaiat otium Contigerit aliquando fortassis age
mus. Vix n. est proum Cui ulla, quae propriam se
peliarem linguam non sortatur. Brevis etiam ad
alijs distant intervallo

omnium tamen optima, et communior, quaeque gentis
 huius novae hispaniae magna ex parte conoratur ^{genetibus} comen-
 tum mexicana est, in qua ut ^{genetibus} mensuram annorum
 a harum quereorum varios numerandi modos feci-
 cem atque fecundam dictionum compositionem, neque
 graecae linguae hae incedentem, verborum in flexio-
 nel viris atque mulieribus, non in modo ^{incoherens. hebraeis} ueritatibus,
 non in festis annorum et mensuram, in illud inordinabit
 apud gentes adeo incultas et barbaras. Vix reperitur
 verbum ullum temere significandum impositum, etsi
 nec est imo, imo pene oia tantis consilio et prouiden-
 tia fuisse aptatae, ut uel solo nomine cogni-
 to, ^{solent} ~~uenerunt~~ ad rerum significatarum natura-
 ras perdiscendas atque inuestigandas pueniri.

De Antiquitatibus noue hispaniae libertatis franco
 hernando medico et historico philippi²ⁱ regis hispaniarum
 et indiarum, ac totius noui orbis medico primario aut hae

dedijs Mexicanorum Caput primum.

Multos variosque perdita illigens, et satanae technis
 misere ludificata uenera satas deos, quorum natura
 apudde, cum numerosam turbam esse fatebantur,
 unicum tectatlyocam, Corporis expertem, omnipote^A ^{quae hinc hinc}
 tem, Creatorem omnium, atque moderatorem ei^{consequenter} ^{affirmantibus} ^{non Cabant}
 hae, quo factum est, ut eius Simulacra^{quibus} adderent uo
 cata Conspicilla, nihil eum latere significante,
 multiplicibusque Compellere cum nominibus Consue
 uerint. Huic tibiuebant Sapientiam, et pulchritudine
 summam, huc felicitatem perfectam, omnique ex parte
 conornmatam, et hunc esse^{res} uite feliciter transgenda
 necessariarum, malorumque uicissim omnium, pro
 arbitrio auctorem, atque dis pensatorem, humanique
 cordis Conscium. ^{et per se ueritate et} Quem alloquuntur Saepè sa pius caege
^{testantur} et nonde sunt qui affirmant, Sub aerea interdum
 forma, aut nebulae specie, interdum uero Subte
^{in hinc} ne brosa figura ~~hinc~~ ^{hinc} que, sed qua humanos semper
 Latet in hinc, nec oculus Cuiuspiam mortalis se
 Inquam obiectaret, ^{perstranda}.

hunc ut adversa averteret deprecati solebant, om-
niūque contendere ut impatiētia secunda ac prob-
pera, eundem venerantur, Solebantque totum
in pro cursu, Lupidūm proclique fœnis ac Sediū buri-
carias publicas et rētia consuetudis, quae frondis
odoris queramis passim conserebant, atque exora-
bant, præter ~~viginti dies~~ ^{quodam} vicenōs dies celebratū eius
dei privatim, consecratō. Sed quæ isthac o. Mexicani
dementia est, Credere eum quem fate mini omnipotē-
tem, aliorum deorum egere opera? Morbis detentō
deorum sūmum execrari, atque ita somnitatem non
modo sperare posse, sed euestigio impetrare? quid quod
magnum esse ~~fu~~ olim fuisse, fama per crebuit inter
uos, mortalibus natum parentibus, a cetero
infantulorum educatum. An non vos ipsi referitis
dicula quam plurima gessisse, dum interitū ob ageret,
et que dici non possint absque intus pudore? tam quædam
factum ex mortali homine nefario atque ridiculo, cum
scilicet sol recumbat nobis certur, neque possit aliter quin
disiungi, quam deis cunctis morientibus, cum eis pariter
interiisse? Cumque de origine eius varia cū cum
feruntur sententiæ, eadem que pueriles, omnes, ita
unanimi consensu assertis, a liquando ortum, et ab ita
de vita primordia sublepis. Sed tam constantia ad
fides et in feriozis ordinis deo: ~~facet ac prope astitit~~

quorum maximè habebatur hoc. 31. loquochli ^{vebat}
 ter ^{præ}riorum mars. huius originem amexica
 norum ^{his} huius acceptam videlicet sim, si pos
 teritati tradam, nedum ipsi qui ita nomen huius,
 subiciunt et adorant, totque summum millia in
 eius honorem, et ornamentum quotannis matraada
 et effusa cum sanguine vita, immo Linda de Creue
 re. Alterum vocabant parnalum prædicitur
 substitutum, et vicarium, ac dominum bellicite
 militibus. quæ obtingentia facinora, qua peregrinorum
 vixerunt in decorum numerum ^{re}lati sunt. ^{magis} ^{præ}
 siquidem bellica gloria, secundum ^{vet} se locuta
 secunda floruisse fama est, tertium quæ Balcoath
 qui tunc loca ⁱⁿ his celebrata, dum secunda fuerit
 tur fortuna, fuerat dominus ac rex, ferunt duobus quo
 dam in his oras mexicanorum militum Cohortibus,
 aut a solereuo Catum Hengalla in hodiernum usque
 diem Soruari in Columen, aut Conuersum fuisse in
 paciam, unde res sub ^{viventem} ad huc rediturum
 expectant. quo fit ut eundem reuertente in, Coribus
 computarint, ^{quæ} ^{præ}imum huius regionis in Cæsarum
 ditionem redactum ^{et} accedente. a ^{libi} præterea uenerunt
 tur unob feminasque obactum multarum inuentio
 nem, quæ republicæ fuerint ornamenta et usus, in
 decorum numerum ^{re}lati.

quae artem, si Cunctis erant Communis, nemo non Saera
faciebat in ventoribus, offerens Singulis quibus que
festis totius anni illis de Consecratis ~~munera~~ dona,
si vero privata, eius tantum artis perit. huiusmodi
obsequijs praestandis obtemperabant. atque ita Merito
rebus deum venerabantur yacatecutli, fabri argentarii
totec, Lapidum Sculptores chi Cuna y^{ho}3 Cupitli, et papa
loxooal, piscares opuchli, & universi vero Cuncti
omacatl, et tet3 cant3 on Cui~~us~~ ~~de~~ ~~est~~ obsoniorum
et viny deob. templa quibus proponebantur huius.
Simulacra idolaque, perpeho mundacant, splendē
tia et candida, altaria apte ornata, et in gentibus
militata domis, sed veritatem ynicel immolatorum
hominum tergis fastis gossipio, aut alijs generibus
stramentorum, velut momento Saerificij obla
tidis, et hostium ex Stregis, atque Captus,
et Simulacra, interdum que pavimenta rosa huma
no Conspuebant Cruore. idolorum Mexicanorum in
finitus erat numerus, at variaque magnitudo, et in
varijs collocabantur templis, perque ex Cratacul
edum Saclludis ponebant. et quamvis prope ha
cerum nonnulli in Cupatione Carerent, binum milli
arium numerum traduntur vicissim qui huius Cetera
signa oblationes et nomina cent Consecrata. atque ita
ometochli, seu viny deob, effigiabatur, su Stinendo
Lum Capiti impostum

^{oppletem}
 quod ^{oppletem} oppletem meo, cum eius festum celebrabant:
 quod frequenter fieri & suueiebat. deam uero aqes
 uocatam matlacuya Cyanea indubant subula
 la, qualis est aquae color, & caput ueneraban
 tur duos deos ^{te} ^{te} Capita, pileis qui suis damnos
 tati sui perquam similibus. habent etiam prodi
 is Solem, ignem, aquam, ac terram, & bene
 ficia quotannis accepta ab eis. tonitrua quoque,
 fulgura, et fulmina, ^{periti} mchicadi, et per Lu. Si.
 sunt etiam intertia. nonnulla qui suis debent ad
 rationem Credant ob man Suehidinem, alia uero, uel
 ob id quod fecerunt et inania. uenerabantur ^{quintus}
 papilionis, salubral, puliceb, Culiceb que, ne sibi
 molesti essent, aut infensi fugiatis, ranab quoque,
 & piscium ^{illis} uerem Concederent Capiteam. quod
 uel non nulli ex indis Senioribus quos Superbae reton
 sului at que rofau, affirmauerunt Superioribus
^{eorum}
~~indis~~ nunquam fuisse persuasum his ceanimati
 bus uelam inesse mimen, uerum templorum
 positibus miris que Conueni. S. Seaffigi, eorum Simu
 lactia, urines deorum illis Concesse. Cunc
 torum uerrent sub Culob, et terrori Stugo
 ri que essent. in Cuique tamen permittit Concc
 tari quod uelit, in tanta praecique hominum u
 ditate, atque ignorantia.

de alijs dijs deabusque Caput secundum.

Deorum Maxima, diuorumque mater uniuersalis ha-
bebat eaque Thalli yollo nuncupata est, Cui medica-
mentorum uniuersitatem acceptam ferunt, velut
Chicomacatl ferculo omnium apparatus. et Tzapot-
zatez picis, bituminis, resinæ, atque gummi resinae. et
nem numerandis huius farinae dijs, deabusque moro-
sul Sim, Stramentorum, Lintheorum, Sporularum, Sali-
natorum, pistorum, Scalptorum, architectorum, medico-
rum, obstetricum, aurificum, argentariorum, agei-
colarum, Corollas et Torques floridos Contextentium,
aliorumque similium opificum, seculares Coluiffones,
deoque uniuersim dixi esse sat fuerit. quaedam sigda
mimina feminarum specie et Cultu alia uirorum for-
ma et ornamentis venerabantur insculpta. atque in
pluuia deos Thallo que nuncupatos, paradistecos
fuit habitos in Colas. Sa. cerdohem ornatos, vestite sep-
plandos proponebant, maximis passim delectatione
ribus ingentem eorum gentiam quotannis in fanthum
(preholor) turba iuxta delubra adeoque aras illorum in-
gulata, ut qui in tribus dicerentur preesse. Celebris
erat maris dea Chalchihuitl y Cue, signifer que deus uersi-
li Scalptis imagine, Cui xihue Cuhli nomen, Summo
honore semper habitus, pla-

cadus que oblati quotidie Copalli. prima es Culentaur
 offe, haustus que peiores, et peiora ^{libamina} ipsi offerbantur
 Libamina degustanda. floribus Conde Coronant fo Cos,
 pretereaque Stato ^{cuius} quouis annidie solennia illi facie
 bant. Sed quartu quolibet Celebriora, ac celeberrima
 nonagesimo Secundo, recenti ex subditata a quocul
 soene, ac innumera Seruorum copia in eius ^{honora} ampli
~~tu~~ ^{caede cul} Combuora a quereugetia. Sed nequede puit
 illis duob pluto tartari uedeul, in ^{monte} Cut-ly
 volatus, aut pro serpio, cuius mexicanum nome
 est Mitdecioatl, quoru flauoris distincti dicebantur quib
 animam earum quab diximus aegritudinum uiagentes
 in infernal Sedes descende bant. Solem etiam inter
 ca hicolorum venerabant pae Cipuos, humana
 illum experimente forma, Capise rota rrdraa undique
 exornato, radijs e facie procedentibus, ac uelutis,
 illuorantibus, imposito que quauh ^{jo} amitt nomine.
 et cum certam diem illi Sacram quotanis Statuisset,
 singulis etiam quibus quiclu cibul ⁱⁿ quimis uarij sex
 partibus Corporis effusis guttis eilitare soleb. Condu
 cebant. orientem matutino exceipiebant, ac uelut Sa
 luta bant di Cones Liborem pendumque diuum fulgidu
 ac paecluum Solem iam in Choasse, at que ex gih
 rasse cum Ora, in Staurasse que lumine suo. pariterque
 pensabant, qd e luce esset illi mortalibue huz.

aut quis eorum extitit maneret. occidentem uero alij se,
Sequebantur sermonibus, uelut gratias pro lumine be-
neficio accepto reddentes, ac proclamantes ab solus
se iam pondum uastum luminare, ac splendidissimum
orbis huiusmodi opus eius diei feliciter iam conuenies-
se, atque peregrisse, Cumque defectus eius plures cau-
sas minime haberent perspectas, aut certum conueniens
huius rei a deo monstrificae temporis, si priuauit lumine
obscure luna ei, terra que uisum dabat, neque mentem
concepiebant timorem, impenesque mirabantur turbati
lumen, longum certum fulgorem, horridamque et lugen-
tiam rerum omnium a deo que uisum ^{faciem} huius, torpentem pla-
neta uisum uisum uisum influente faciem. nec mi-
raritatem contingebat, sed certo certius existimabant,
per defectum demones quos quatuordecim ab aere
quo uisum uisum uisum uisum, occiderent uisum uisum,
demones que a uisum uisum uisum uisum uisum uisum
funditus uisum uisum. Quid memorem uisum uisum
na natales diuis duobus pyra combustis atque in duo
illu lumina conuersis celebret, aut eorum demone
Tab non nisi duorum omnium inter uisione se uisum uisum,
aque his similia, que in uisum uisum uisum uisum uisum
turdignora. quim et Simulichra editis qui uisum uisum
collu uisum, aut monnem Calumini uisum uisum
bat, inis praecipue e quibus sequeret.

proficisci iubet, munus a situ personarum, et
 uxorum, tam uero feminarum forma, et ex calen-
 sem diquidem, ac munitis Candore alio, qui Cen-
 que illi essent, mulieris facie effrigebant, ornati
 que, sacrifici, ad quos ea cura spectabat, seu lo-
 cubus imponendos seu habentes priuatis in domibus
 et ludo atque seruandos. neque ex ahaquam
 seminis bliturum Concinnae materiae ^{trivalliam}
 digemis ^{mi supatice} patris, nominatis nomenclatura, aut dicato-
 ribus qui eis memini ^{erant, et ageribus} buri, in Cuius dicitur huiusmodi
 etque Consecratis. Addebant praeterea signis loco
 dentium Cucurbitarum semina, oculorum uerom
 uicem phuseolos miruculos, et nigro nitentes colore.
 quibus Signis ^{in partibus}, que erat in urbe in memera, uia
 uia nutrimentorum genera offerebant. nec decant me-
 mina alia equibus ferebant pendere in fortuna ac ma-
 bi, interea numerabatur Cio Coatl, Cio a teubi, a huius
 dea, quae cum inter uiuos agerent primo partu interijssent
 era ratione in diorum numerum essent Relata
 dicebant. haec dea statis diebus in terras descendere,
 et mille morborum Chidius generibus afficeret
 plebs, qui illis forte fortuna fiebant obuij, quam obrel
 qm huiusmodi domis, ere dicitur iuxta tuuiasa collis,
 de mulcundab qm d ab quo curabant. quid memore
 4. ab indent huiusmodi Comuni,

appellata nomine, ad quas ferebatur Spectare uere
ris munia, deo uealios praefectus hemorrhoidibus.
a morbis quidendum, nempe uel obeam ratione
obscuros atque fudendos. 13thi hunc, apud cuius
a di Culam lotus aqua infantes firmum habebant
ab omni morborum, quibus infestarentur in uita
enassum.
in Columes, aut xipetec, quem autuma
bant oculo rum agitudinibus praefici, gallico
morbo, Lepre, lichemibus, et Scabies, terrae
deum, quem uulgari nomine thaltecutijuo cabat.
quid quod multis Syderum generibus, mimen
(quem ad modum diximus) rebant. messe. quae
uarijs de causis continenter, sed cum sole
praecipue orientia uenerari con Sueuer. hoser
go innumeras que alias de orum Cohortes, (quas
nemolestus sum, si membra tim en narrem, pertu
seo.) maximo studio in defessa que Cura uere
rebantur atque colebant, no omni die que erief
rei praestanda persistentes s'ureo blati, in sp
so que dijs Ore, ge Corpore indiquaque uul
nerato emman bat. praestabat hoc Saludo
tibus iuxta publica templa, teusicali uo
cata, acq' uerit uero in proprijs, atque pua
tis domicilijs. atque ita cum p^m excitabit
a somno,

balneis, hyeme quoque praegelida humiditas,
 ut erat mos. ~~deinde~~ deinde missum Lapide
 is Cultis, quae istli vocant ex auribus Son-
 guinem dijs Laribus offerebant, nec Sinesy-
 mi amaris, ffure praecipue patio in ignem con-
 iecto, effumanteque. exsuscitabant uero ^{is} Sta-
 tim Sole domesticos ac familiares, ut
 ut in idem otus in Cum berent, Simileque dijs
 caelestibus praestarent obsequium, nec infan-
 tibus tres quatuorue annos raris parca bant,
 imo manus eorum ad mota ^{uona} imponabant aris, ut obla-
 tionibus assuecerent. Cumque Lectrymae huc
 et uagibus implerent omnia, in tempestiua
 & laudo excitati somno, et huius aetate ualde por-
 tuno, parentes magno perfunde bantur gaudio,
 exion manteb, quo maiores essent. Lulibus,
 accumulatiores dijs pro susceptis beneficijs
 gratias referri.

Mexicanae Sententia de mundi origine
 de que bonorum opum premio et alijs. Cap. 3.

Mundum Carui de principio, et fine ^{tandem huius} ~~minime~~ Carui
 tum magna pars harum gentium sibi oro.
 persuaserat, verum quae nam fuissent eius
 primordia, quando ue, aut quo pndu esset debi-
 tum nec cre dant de finire.

ut in Soluta urbis Mexicana templis que
 tam supra brua hominum millia^{na} in fiedis
 simorum deorum gratiam atque honorem atrocibus,
 ac varijs mochi generibus Confusus educ
 Hæque ad huc perhytantibus Cordo⁹ Citra Cremen,
 aut Scelus ~~Culpam~~ ^{teucida} nullum, mi Seve accidere nentur. Quim
 et in templorum peristilijs cellula^{castris} constituen
 tur, in quas ut beas proceres recepti millemodis
 deorum de mulcendorum gratia se ipsos distrahat,
 et excarnificarent. De hominis Creatione nihil
 tradidere memoratidignum, præterquam ter^{ca}
 tificata referri acceptam, illud animaduersione
 indignum non indicant, nullo modo Coluisse ha
 gentes marmorea signa, aut ex ali aquauis ma
 teria fabricata, quod illis in se mentem adiu
 mitatem putarent, sed quod illorum quob^{oro}
 veris habebant dijs Simulachra essent, atq³
 signa, ^{quæquam u} quod si horridas ^{stabus} teucias deformaque
 extrus ^{effingebant} formarent nonnullas ad dijs etiam fero
 cium ratione que expertum animalium effigie
 Simulachris ^{non tñ ers} non tñ ers ^{dijs habuisse} dijs habuisse ^{arbitrari} arbitria
~~substantia esse multi quoque stant~~ ^{alijs rep} alijs rep
~~rebus differere, que ad omnes misse~~ ^{in more} in more
~~num tribus, quorum mens est eodem modo~~ ^{trij absq} tri absq
~~cre simile & credent, aut quæ dea forma con~~ ^{dubum Con} dubum Con
~~uenient, atque a loquerentia familiaritate de~~ ^{ac abq} ac abq
~~berint, sed in omnijs quoque et sensu crentib⁹~~ ^{mentes} mentes
~~atque~~

non reput
 veri nolle
 qd amputant
 affirmant
 primo effigies
 dijs habuisse
 passi audiebant
 reddere respo
 sione
 cum eis colloq
 uentes
 dios que pro
 libitum sum
 in more
 tri absq
 dubum Con
 ac abq
 mentes
 su

atque citate et senjia ferax, quæ aliunde quam
 diuina hunc credobat emanare ita comodo suo Culos duxat
 potest atq³ representat

~~quod nunquam vidisse, neque audivisset~~
~~in iuramento, quidam etiam neque audi-~~
~~visse, ^{etiam} aut quod ratione carentibus ani-~~
~~malibus divinitatem ^{injuria et iniuria} ~~vidissent, sed quod~~
~~ut deorum immensam potentiam et maiestatem~~
~~significasset ^{expressis} ~~aut atrocitate et sagittis~~~~
~~ferarum, quae non aliunde quam ad iura~~
~~firmamentum, et presentata ex symbola topo-~~
~~graphia, ex personarum ^{quamquam} ~~causa. Non me con-~~
~~stat esse in multis qui contendunt sacerdotes~~
~~reges proceresque, et primarios virum unius~~
~~demum familiaritatem, et quae conspi-~~
~~ciuntur forma fuisse fabricata, ~~etiam~~~~
~~ad eorum ^{aliam causam} ~~obedientiam a sacerdotibus~~
~~ipsis accepisse demonas nunquam sibi visse~~
~~fuisse auditos, sed quae feruntur ~~meras~~~~
~~fuisse ^{sacerdotum} ~~impositiones~~ ~~volentium auctoritate~~
~~et fidei mexicanae religioni conciliare de-~~
~~lubrorumque censuram et copiam huiusmodi~~
~~mendaciarum atque fragmentis ^{conjugatis} ~~multis~~ ~~casatque~~
~~ad augere.~~
~~de quibus ~~Si~~ ~~demum~~ ~~agendum~~ ~~et~~ ~~de~~ ~~canonibus~~~~
~~Cumulo. Cap. 4.~~
~~Diebus a mediano de ~~usque~~ ~~ad~~ ~~sequens~~ ~~em~~ ~~item~~~~
~~pestam memorabit.~~~~~~~~~~~~

mensis ^{præteritissimi} ~~Completæ~~ ^{quingz annorum} ~~diebus~~ ^{ab alijs aduigebat}
^{quingz et 6. horis.}
 ginta, in duo decingiti digestis mensibus, et annorum Cumulatis
 quinquaginta duobus annos. quo Completo nouus ex suscitabatur
 ignis, ^{ignis} ~~autibus~~ ^{illis} ex Cutiendo aptis, Concussis atque
 refoctis interire, Cum veteri iam amplius uti nõ liceret.
 Singulis quibusque mensibus deorum singulis faciebant
~~factura~~
 Sacra, que fixa vocabantur, nam mobilia a uirginibus ^{celebrabantur}
 uel festis.
 norum sumebant progressu, secundum monita quæ ab
^{ueneratis}
 coactis, inter præcipuos, ~~deos memoratis~~ et hæc eadem for-
 tunam, et infortunium dicebant præ sagie atque politici,
 tunc temporis natorum, de quibus omnibus est modo anobis
^{Latinis}
~~Singulis~~ loquendum. Nos exegerat singulos annos ad sin-
^{ordie.}
 gulas orbis plagas, referre, at quæta numeratis quaterdec-
 cim, quater incipientibus ab unitate, quinquagesimum seculum
 demum attingere, ^{quæ} ~~præerat~~ Celeberrimum omnium dice-
 baturque annorum Cumulus et Sacer xixh teuhitli ignis
 deo. in eo ignis nouus, ~~denominerat illi nomen, in condebat~~
 ab stipitibus, quarundam uerborum surculis Confri-
 catione quadam ex Cutiebatur, Cum veteri (ut dic-
 tum est) amplius ^{ne} non fas ~~non~~ esset. De anni u.
 initio varias hodie reperio Sententias. Verumpto-
 tior illarum secundæ die februaryi docerim cho-
 asse.
 designis genealogicis. Cap. quintum.

ut enatali die in hanc lucem prodeuntium praesa-
gient fortunab signi Signa Consti tuebant, et unj
cuique illorum tredecim dies eius naturam parti-
cipantes assignabant. Quia uero dierum sub his signis
comprehensorum numero, qui ⁶⁰ signi Suprabacen-
tum tantum erant, Dies anni tercentum Sexagim
ta ^{quinis} mumerati Corresponderi minime poterant, firmis
illis ad exordia signi prioris uersus ^{con} reuertebantur.
atque ita variatis dierum quorum uel signis, de
uini ^{cuius} que natali sententiam ferebant. Cumque
quibusdam ^{caeteris diebus} ~~eorum dierum~~ priuata alia signa pra-
essent, quae interdum erant felicia, atque inter-
dum aduersa, Dominantis signi fausta in faus-
taue natura priuati felicitate, in felicitate ue-
aut emolliabatur, aut exacerbabatur. Quam
obrem baptismatis dies ubi in signum incidit
in felix in diem ^{fortunatius} differre batur fortunatiorem
ex his etiam signis festorum mobilium expresser-
bantur ordinem. At quando computatio ea cepit, aut qui
anni dies huius signis res prodeat, nemo haec te pestate, aut co-
pulum habet, aut docere posse fatetur. q. fit, ut praedictis
in caetera ue aut fortuna praedicationis ^{re q. n. modo} ~~nunc~~ ^{modo}
do, ^{re q.} ~~aut~~ ratione firmata, nullum capere momentum possit.
quid ^{re q.} quod neque mensis, dies lune, aut anni moti
solis res prodeat,

et si postremo mensi ~~si audiam~~ quatuor quoque anno sex dies adiungi Consuevit

si nighi diebus ~~velut et nobis unum vocatum bisextilem, et moni solis~~

si ceteri Consti ~~an me respondet, a diuina familia et Consuevit e d.~~

ti, 5. dies addere ~~de festo primi mensis et Secundi Caput sextum.~~

consuevit sit, ac ~~primus anni mensis vocabatur. At Laoda lo, et alibi~~

4. quoque anno die ~~quahout con, initiumque (velut dicitur est) Capiebat~~

unum, et in ohi ~~ad die Secunda mensis february, Cuius prima successus~~

solis trescenti sexa ~~rum celebrare erat mot dicitur, (et quidam ^{autumnis} uolant)~~

gintadie quinque ~~dijs + la lo quibus, et alij uero malunt sorori eorum,~~

die et hora sex res ~~imbrium dea, in Cupata Chalchitl y Cué, et ut~~

ponderant. ~~non nullis a lijs placet, Sacerdoti maximo, ventoz~~

~~que ^{deo} maximo que 3a loast. quanquam non fuerit omnino~~

~~abre suspicari, festos hoc cedet in praedictorum omnium~~

~~deorum cessis gloriae, atque dignitatem. per hunc~~

~~mensum ingentis infantum turba, apud multa at quadi~~

~~uersa Ca Cumina montium in molabatur. equibus,~~

~~(proh facinorandum) in honorem deorum pluuia~~

~~quam uelob haec sacra putabant imperandam, tene~~

~~ra innocentiisque Corda extrahebantur, . iugulan~~

~~do infantis preciosis uestibus indutis ferebant. be~~

~~ticis humeris impositis, pulcherrimis plumis, ua~~

~~rijsque; et odoris floribus ornatis ad locum, ^{quorundam} uidebat~~

~~in molandi, praecunte numerosa Canentium saltan~~

~~tium ac tympana pulsantium turba, quod sicue~~

~~mebat teneros illos infantes~~

ad solum, ~~ubi immolandi essent~~ miseranda morte oc-
cubiturob instantem mortem praesentire, ac lugere,
et saebymis affatim perfundi, faustum Auspiciis, ^{que}
habebatur sacrificium, ac pluuiae uberimae certissi-
ma concipiebatur spes, sin nimis sterilem fore eor-
annum iudicabant. Eodem mense tuce dabant
in eorundem diuorum honorem captorum in praelijs
pionum multitudinem non mediocrem, quos tamen
non prius in templum iopiti vocati deferbantur
euellendorum Cordium gratia, quam cum eis allig-
tis ad rotas ^{ensed que innoxij, iud gestantes} lapideas pugnam miserandam conse-
ruissent, multis que ~~plagis~~ confodissent plagis. pra-
ibant victores, qui superiores in bello facti eos subdi-
derant ac ceperant, variorum colorum plumis
(id enim erat eorum praecipue ornamentum,) conde-
corati, saltantes, a laori iustu, et virtute bellica
sustentantes. ^{bellicom,} atque haec, et alia huiusmodi singulis
quibus que huius mensis diebus mos erat exerceri. Men-
sem secundum vocabant + ^{sempre cognationem} La ca xipeo alisth, cuius
die priori sacra faciebant deo totic, qui xipectiam est
muncipatus, immolantes ~~se~~ non paucos seruos, cui-
his, quos in praelijs ceperant, direptis euacri grotor
goribus, ^{unde celebratum nomen,} ac ~~direptis euacri grotor~~ uerticis capillis simul
cum pelle, ^{unde celebratum nomen,} quos victores qui eos diuis dono dederant
relictae praeciosae

ac in Diva indicium servarent, quo d fieri sole
 bat in Calpulli, seu in amplis quibusdam aedibus,
 ubi ^{magis} oppidorum proceres mos erat concurrere, ut
 deliberaret. quid fieri expediret, ad servandam guber
 nandamque et amplificandam rem publicam.
 Te habebant ergo fieri Capites hostes Capillis apprehen
 sos, ad mensam quandam Lapideam tres dorson
 tes ^{extremis} ~~pluribus~~ ^{extremis} ~~atque~~, Latam vero duob, in qua erant
 Confodendi. et imprimis Supini insternebantur,
 extensisque Cruribus etiamque ministris a deo ve
 hementer apprehensis, ut moveri nec minimum possent,
 binis eorum Crura, et hinc brachia, et altero Capite
 utraque manu signatente, a sacerdote, (melius
 dixerim Carnifice) Lapideo Cultro habere mucroni
 ferreo, quo stentur noxii Orbis in Colae Simili,
 ambabus manibus apprehenso pedibus subitis atque
 immemiter secabatur, apertoque thorace et immissa
 per foramen atroci Cruentaque dextra euellente
 charum Cor. quod postquam Solis Simulachro ob
 tulisset, in uas re condebat. Exhaurigē, quo
 dictum est modo eximio Corporis viscere, acuta
 potissima sede, atque receptaculo, et fornacim
 nati Caloris, Sanguineque, in uas quod xilara
 uocant excepto, redditoque visceri, Cadaver per
 gradus hinc hinc precipitem dabam.

quod Cadent in paruum quodam forum, templi
ue Compluuium excipiebatur a semibus quos tur
cua culti vocabant, qui cum iuuenes eidem adstis
tissent, duobus porreauxoribus, alijs iuueni
bus assidentibus seu sacri ministerio velut
parentum vice praestabant. et quaequamul
coniugibus vitam magna ex parte agebant deo
um tamen Sacrarum non raro intererat ministerio,
rebusque sacris peragendis interdum operam na
uabant, festiuis praecipue diebus presentibus dijs.
Hi igitur Cadavera excipientes in suum ferebant
Caspullis, ubi Lcera et dissecta in partes oppi
danis vicatim edenda impertiebantur. quorum
dneptis tergoibus iuuenes aliqui induerant,
a cetero horrido illo ^{vestiti} ~~in~~ tegumento bellicosi
mulectra aduersus a lios Coctaneos Contere
bant. et qui animosius certamen imitantur
cebant que victos ducebant velut in proelio
Captos. Madabant dem deet a lios Seruos,
sed ^{no prius quam} ~~postquam~~ Cum eis ad rotam Lapidicam
alligatis, (sacerat horum hominum factas, et
que in humanitas) neque valentibus a bea
vel digitem Latem ^{adere} ~~ad~~ trahi; aquatior unil,
Simo do viros Licet eos appellare, armis munitis
pugnatum esset.

tunc erim plures penè Confectos, atque ad men-
sam destinatam Sacris perducere, sicut ceteros
mactabant, quo factis cyperis solis more ducebant,
herosque regesque pro eorum foribus preciosissimis orna-
ti plurimis ac vestibus
de festi mensis tertij et quarti Caput septimum.

Mensis tertij Toloctontli men Cupabater, cuius
die priori festum celebrabatur + ~~his~~ loquibatur
in fiam die, et meo teneros ac mueros
infantes trucidabant de latro in montium cul-
mina. offerebant quoque dijs temp yopiacus
e diem permittit florum eius anni, non ante
ab ullo ~~offat~~ offatorem, quam deus ille
debitam portionem accepisset. Tunc etiam opi-
fices Corollarum ~~relati~~ xochi magne vocati Sa-
cra dea Coatlicue faciebant, quae etiam mun-
alio nomine mun Cupabater Coatlontona. hoc
eodem mense humones exuebant pelles, qui
per precedentem in Auerant, in antiumque
yopici templi hinc rebus Sacratum recon-
debant. quod fieri mos erat lente ordineque
et magna pompa procedentibus, nec tamen si-
ne teterrimo humanorum Corporum putre.
mox varijs mul

multimodis que Ceremonijs perquam Religiose observatis
ablucebantur. nec deerant a grohi qui pollicerent. si Sa-
mitati resitui Contingeret, Seruarique in Columna eui
modi sacris, Solennijsque ad futuros, quorum nonnulli
Semitati resituebantur, aut de momum opera, totteque
sacrisque technis sacrisque, et uersutis artibus
animas proteudentium in Orcum, aut Sponte Sua mor-
bo desinente, aut intensa quadam Cogitatione uis, qua
non nullam in Corpore Cuiusque hominis imbrabere, no-
est ambigendum, peca tempora Captiuum domini, Cui
in uersa domesticorum familia uiginti integros dies
seipos in deorum honorem dis Cruciabant, abstinentes
etiam ab alneis, et Capitis abluione, donec occisorum
pelles in locum praedictum re Conderentur, libenter fate-
tes ob Captiuos suos qui post liminio essent morituri,
suapte Sponte dis torqueri. Quibus peractis Solone u si
cum Cognatis et affinibus Lute Conuocabantur, mul-
tis modis cum ossibus ^{antecurab} interea occisorum sacrificio
Ludentes. ~~per~~ omnes hos uiginti dies mensis ^{primi} Carmina
in deorum Laudem Sedentes in Cui Calli occinebant,
siue in eis diebus, in quibus Chorea ducturi, aut
Saltatori Cantus actupudiorum varijs instituan-
tur, atque exercebantur generibus. Quartum mesel
uocabant huius tocostis, Cuius prioritate centent
fumentum in di Ci deo,

sacra faciebant, in eius que honorem eius quatuor
 antefestum a ciborum omni genere solebant abstinere.
 ipsa vero festadie spargebant typhal, glidolot, iuncos
 triangulares, ac similes alias herbas in Cundi ad
 pedibus et odoribus quarum apud Mexi Canompalidel
 in gens luxuriam copia, ad domiciliorum proforis sub
 domiciliorum, sanguine aurium tibarum, quide
 dorum, aut aliarum corporis particularum Sanguia
 madentes. preferentibus Ditoribus Surculos Atzoath
 quibus foveas et aras domesticas exornabant. Quin et
 culmos eius dem fumenti ad huc teneros stipatos quoslo
 rihui in domo Calpulli Cumalijs obsonijs spectandos
 apponebant. Quibus peractis euisce se conferebant in tem
 plum dea chi Comeoati, alterius nempe Cereris, ac circa
 ea fides, in Cundis que priorum generibus delectabant.
 quella autem omnes ordine in Cedentes fumenti modis
 anterioris anni spicas in positas dorso in Simum effun
 debant dea, ac domum rursum relatis velut reser
 crata ad preparandas fruges prae seruanda que domer
 a cuius uis generis animalium noxa utebantur. fmi
 gebant quoque ex + Boalli Sigmum huius dea, et in te
 pli Compluvio Collocato + Crolli, phateoibus, et hian, ge
 mit omne liberalius offerebant, velut earum rerum
 que hominum uitae necessaria sunt ~~possunt~~, atq; auctori
 queros ergo emptos apari

tribus, in uictimam primo mense uelut in Cau Soma
bant, mox festis quibus quod diebus paulatim uigila
bant, donec imbribus affatim decidentibus ab atroci
illa Carnificina deisterent, atque absterent.
de festo quinti et Sexti mensis. Caput .3.
prima dies mensis quinti mun Cupati toxatis Celeberis
maerat Sacris dicatis deorum maximo titlacaore, in
cuius honorem occidebant iuuenem et Corporis etiam
dotibus praestantem, Annum integrum antequam
immolaretur deliciaeum omni genere sum, et in
tribus quibus que bonis actibus, quo in teremptis
tribus alter Sequenti anno eis dem immolandis ritibus
atque Ceremonijs. hic uero florum manipulis gestatis
manibus, torquato Collo, et pennis ornato Capite, nec
medio cri Mexicano Comitatus turba per urbem mce
debat, et cum obuios omnes per humane ac placida saluta
ret, Salutati obuique omnes pro cumbentes in terram
eum quem esse dicebant tezcatlipuca simulacrum
suppliciter uenerabantur et adorabant. Niginti diebus
ante Sacra illius celebranda morte donatus batur
tum uestibus melioribus tumetiam quatuorpe
ellis in id usque tempus educatis magna Cura atque
reuerentia, quibus prohibere ueretur, Sed cum iam
dies tantum quatuor superessent, a billa in quatuor
occubiturus

in perquam ^{voca} Luta accordebatur Coniuvia, et ludis
 gratissimis demulcebatur. Instante vero morte
 de ferri solebat m delubrum ubi erat moriturus,
 ac deserentibus eum in media via vxoribus Solutis
 eos seculo Conferere. gradibus que Conscensis ac
 quatermum fitularum quibus Conuenerat orime
 re quoties animi laandi gra eis demulsi libebat
 singulis Circa singulos gradus perfradib tan
 dem lapidea mensae in Cubabat, priuabat^q corde
 ac Capite, quod palatium fixum Alecto, ante^q prae
 ante templum permittebat pendere. Amense sexto
 uo Catv et Balqualisti rursus in finem dijs fieri
 sacra, premissa quateridui media, et sparsis undi
 quaque pulchris et odoratis herbis. quas Cum ledu
 ri in agros pergeret, Dis parebat occultabaturq omni
 um pene ut argentum tuba, a loqui rebus omnibus
 proceribus spolianda, aut si obsisteret, atqueremore
 tur in Simiter laudenda. Accedente vero festo Hierat
 mot quodam genere mutimenti yulenteue quod vo
 cant + Balli, ac millemodis in Samie. Eadem die pe
 nas luebant ministri deorum, qui aliquando de publico
 officio, munij sue obedijs, iners. Mexicanapalude, eous
 que, donec demortui relidij, a parentis amicitiae domij
 deportarent. eodem mensi qmptis. serui Captiuiq occidebat.
 ornat in signibz

deorum in quorum honorem mactabantur. et occisorum
corda in paludis hiatum omnia absorbentem ~~concreta~~
~~fontem~~ ~~in~~ mergi, quimunc ut audio oculis gest in mergi ~~conque~~
cebant

de septimo et octavo mense Caput nomem.
primadie mensis septimi te Cui sortentli nominati
salis dea hoixto Cioati sacra facere conquelebant.
quam + lallo cum Sororem minorem nati esse predi
cabant, inque honorem feminam dea ornatam
in signibus priuabant vita. Ante festi diem feminam
omnes urbis Corollis ystrauhyat. impositis Capiti,
Canti que et tripudijs exultantes, Agebanturase
mbus quibus dam di Cati ducendo choro, et moritu
cam Sacrificio mulierem Strabant, ac Cricum se
priebant, noctem omnem precedentem festum trasi
gentes in somnem, Cantibus que et tripudijs dan
tes continenter operant. Sumo mane Sacrifici Cui
ti quanta poterant diligentia et Cura ornati
ac manibus Cempoal xochitiferentes Solem
exercebantur Saltatione, quam uo Cantu
tote listis. Mox haud pauca Captiuis Comitatu
feminaque examanda in templum + lallo Cui
se Conferebant, ubi in primis Captiuus, et uul
ma omnium in Seranda femina mactabatur.
prima uero die Mensis octauis uo Catabo ei
te Cui lloito

Sacra faciebant de xilonæ, qua non aliter per
 agebantur, quam egerint omnibus in urbibus pestis
 vocatis novem integros dies in cenâ, totidemque
 dierum turpidijs interdum ^{acumbis} aures ^{juris} faminisque
 civitatibus, interdum a sacerdotibus, aut iuris
 proceribus celebratis, et morte femine ad eam
 et hæc rem. Cui Supradorsum alicuius Supri
 nae salenti impositæque Caput abscondebatur, eue
 labaturque Cor et offerobatur Soli, quem hoitzi
 loyuchitli quoque vocabant, at que ut ad eam
 Licobat Cunctis xilotli, Lux Catholice et tenens
 marisq. Culmibus nesci, olfacereque floresse
 poalxo chitli, Cum prius tale aliquid audere
 sceleris nefandum haberetur.

de nono de Cimo, et undecimo mense. Caput
 decimum

prima die huius mensis Luxichinaco vocati
 Sacra faciebant hoitzi loyochitli bellorum deo,
 que Symposijs, turpidijsque, a primo exorū
 tibus oblatijs peragebantur floribus. priorū
 die decimj mensis xicotli huetzi appellati, xi
 ukteuhitli ignis deo, Deturbatis in nigentem qua
 dampnam non vulgarem Seruorum Caterual.
 a quibus tamen ad succurientibus, ad aramq.
 eius dei portuatis, allebat corde

Ratio festi celebrandi huiusmodi erat, tenebant
eryleis in delubri compluvium arborem perquam
excellsam, ubi ramis undiquaque exersis erigebat.
mox sensim depressam ne ad terram elideretur, ali-
gatisque fumibus ac permultis ornatae Comptamgan-
tis, pro Columnis Cunctis ac perstepentibus em-
dem erigebant, ac terrae in fossam firmabant. His
paratis, qui servos vivos Concremandos erant
oblaturi varijs plumis cocleis floribus ac
preciosis ornabantur, Corpusque luteo Co-
lore tingebant, ut qui ignem deo esset pelagi-
aris, Sa Cratusque, atque ^{haud sine} cum suis Capti-
vis Chorem Sationesque ~~Com~~ Celebratas
mediocri in noctem usque in tempe storm protrahe-
bant, ^{eosque} quos pulvere Consperebant, yauhtino,
quo sensus mortis hebetior ac mollior fieri solet,
~~pedibus~~ pedesque ac manus ligatos humeris impo-
nebant, atque ita ductis Cri Capram choris,
ac proiectis singularim in ignes. Sed prius quam
eo mortis genere animam agerent (quasi parum
esset igne ~~strepere~~) ereptis auctano euelleb-
tur cordi condum deo, atque ita immolabantur
adum omnes. Cumque affixum esset arboris
calumini simulacrum eius dei, Sa Cris perne-
tis impetum faciebant illudoes,

quot quot uiribus et ue locitate præstabant, fatis
 simis que, et dignissimè habebatur, qui Cæteroban
 terens, atque in sumas arboribus conas agilius
 conscendens illud solum inde deturbabat.
 Verum primæ die mensis undecimi, ochpamisti
 uolati sacra peragebantur deorum maximi cupa
 te teteminao uici seu auia noona Choriis in
 erub honorem in credibili ductis silentio, mac
 tataque femina euis dea in dutauestibus, et or
 namentis alijs illustrata. Quinque diebus
 te cuius mensis initium Cæsabant transactis
 lebutate ludique, et ad eius exordio saltatio
 nes ad s. Atuum usque, silentibus tamen
 cunctis, nullis que pulsatis tympanis, aut
 concussis sonantibus protrahebantur. quibus
 peractis mulier immolanda, quæ Diana dice
 satur imago prodibat, diuino ornata cultu,
 cuius que dea faciem et habitum ferent, et
 memerosa feminarum, sed præcipue obstetri
 cum actrici stipata ceterua. quæ in ima
 diuisa agmina, pugnam oppositis ^{statibus conspiciendis} ~~castro~~
~~ate locis~~ conserebant, latis in se se pacu
 thimis globulis, cuius ue enochli cõtextib.
 nec ante quatuor transactis diebus ^{cessante} ~~transactis~~ ~~lud.~~
 dem de magna adhibebatur cura,

netu hie Sa Crandadea, se cote paze mo rihura
pra sentiseret: siquidem merorei illo mofundi
aut dare lacrymas aduersum ac drem omne
reputabatur. Verum aduentante iam nocte
qua esset in mo Londa, pulcherrimis et impese
^{pro illoru tepori noie de Corata}
preciosis Compta vestibub, magna que Compta
Cura ~~se~~ in templum Silenho et Simulacra
incredibili ducebatur, veluti tendenda mu
reorem ad cui ino pincipi orbis, ad eoz
in Letificam mensam horrendum que dicit
+ ha Lommum, ubi Supina dorso que Cuius pra
imposita, quam Citi ssime Capite tunca batur,
direpta que spoliabatur pelle. hac euestigio
20 sub tub quib pra iam induebatur iuuenis, que
numerosa Comitatum Caterua, et celebrata
suma ducebant in templum hoitzi opochtii, ubi
erat ipse proprijs vngustub, quatuor Captiuo
rum subsurub Corda, traditurub que alio
non paulob sacerdoti Seruob, qui de in accesser
in mo Londi. Eodem mense rex regulabue
erub Ciuitatis aut oppidi, in quo pra staren
tur pra dicta Sa Cra lustrabat milites, ac dei
gebiteos qui nunquam in id usque tempus se
sem bellum contrahisset, quibus arma, etoz
nam assignabant militaria.

adscribebanturque pugilum numero, ut deinceps
 oblata occasione interessent prelijs, a lingue
 permulta fiebant que, et quod multi momenti
 visa non erant, et civitatis quoque causa in
 tanta pertranserant.

de mense duodecimo, atque tredecimo Caput
 undecimum.

Duodecimum mensem vocabant Teuhtlehu
 seu annu cum Divis, in quo deorum omnium,
 simul celebrabantur sollemnia, affirmam
 tibus aliquo tum temporis iter ternis esse.
 Ultima vero eius die longe celebriora, fir
 mum habentibus tum temporis iam tandem
 optatissimos rediisse. quinto ergo huius pu
 ori, puelle que delecta arab que omnibus
 pgre adibant, et varijs ramis exornabant.
 Tam eas que intra propria domicilia erant tex
 tura, quamque in edium Sacrarum pene
 trantibus vijsue publicis, aut civijs s'of
 ferebant que in di cum fumentum quod die uob
 cerentur ^{reddidit dea} ~~reddunt~~ ^{frugum inter contra p'm} ~~explerent~~ que ~~longi~~
 nis famem. Duodevigesima titlaca quide
 per florenti etate putabatur pmanere prior
 omnium dicebat accessisse, ideo que illi ~~in primis~~
 esca b adferrebant.

atque ea nocte opipare lauteque Conuiuabantur omnes,
obredditum Supremi eorum dei, mirum modum hila-
ribus, vix Sertim Viri feminae que Semio Confedre
qui non ante debitis honores autumabant illi
praestitisse deo quam bacho affluentes pleni-
mentis que impotes Debitis pudendis amimita-
tiam testarentur. postrema aut eiusdem
mensis festum celebrabatur maximum, utque
dij Cuncti dicerentur iam in Sacras ac Sidi-
di Catab a deb peruenisse, vesperina Cuius
gratia vesperino tempore praecedentis diei fa-
rinam theolli supra stramentum aliquod co-
gerebant, ut cum vestigia impressa cerneret,
venisse intelligeretur diuos. Totam noctem
summus Sacerdos in Somnem temagebat, co-
seruans magna animi intentione quando vesti-
gium aliquod esset appariturus, quo Conspectu
(ut ipsi dicebant) accessisset iam maximis cla-
moribus pronuntiabat. tunc ministri templi
cornibus, ~~laci~~ ~~tus~~ buccinis, tubis, sona-
libus, ac quotquot alijs instrumentis poterant,
ingentes edebant Cumpores ac Strepitus, uberi-
maque et paris esulentium genera ferebant
in delubra, deum exultantes et Simulacro prostrata
velut fessorum deuia ablucebant.

post hoc die uero dicebantur Seniores dii ultimi omnium
 accedere. Quo tempore incensa pyra magnis Laphiorum re-
 batur numerus in id incumbentibus adulescentibus ci-
 uitatis varia ornatu ipso emulantibus monozoru genera,
 illosque in pyram sensim proijcientibus. Aequae haec
 in his festis potissimum Celebrandis peragi Conueuerunt.
 Tredecimum mensum uocabant tepeit huius, quo sa-
 crasiebant in montibus editissimis totius no uae hispe-
 niae, unde magna ex parte imbrium tempore nubila
 conspicerentur eleuari. Ergebantur ergo in uisus
 cuiusque eorum honorem et decus Signa Boalina,
 humana figura, quibus nihil non offerebatur. Quin
 etiam ligneos eis dem dicebant angues ex arborum
 radicibus fabricatos, fusaque lignea + Boalli Consecta.
 men Cupataque Electuuntis, in Colubros conformata.
 imitatione quoque eorum Corticis, aliaque Construebant
 in memoriam et recordationem eorum qui aquis sub-
 mergi perisissent, aut ita ut non uis, sed humanis de-
 berent, praedictis que Simulacris, non sine peregrini-
 mis quibusdam Ceremoniis Consecratis offerebant
 ramales aliasque escas postquam varijs yphomum
 ac nutrimentorum generibus erant refecti. Aduer-
 tante autem festo celebrando in deorum honorem molitur
 in mola bantur quatuor feminae unus que uir. Mu-
 lterum alteram

Uocabant tepexocti, secundam matlilcuake, tertiam
am xochtelatl, quartam mayaboel. Vniu uero Matlil
nahoatl. Ornabant hos omnes chartis uilli & lenis
et ad locum sacrificij et hinc impositis ferebant fe
mine praeclassis condecoratae ornamento, et humeris
suppositis oneri. interemptis uero et Cordium iam ex
partes per gradus paulatine deturbabant, donec ad lo
cum rotati peruenirent ubi Capiti bus essent truci di.
quibus palis affixis praeculis affixi deferre mial
pul Cadauera deferbantur, ibique in portiones medio
eres diuisa impartiebantur Singulis oppidanis. Char
tas autem quibus ornauerant montem acoob ca rope
astra in Calpuli yozmittebantur pendere.
de quatuor decimo, et quin decimo mense Caput. 12.
Quatuor decimum mensem uocabant quochelli, quos ad
faciebant deo miscoatl, Sagitaeque et saeula, bellica
nempete, parabant. ac seruos nonyautos in eius
dei iugulabant honorem. Dum Sagitae interpolaba
tur, quod quater nos quinot plus mimes diei dur
re solebat, Sanguini ad auribus exnabendo, quo
tempora deorum mungent nonyatebant. id praesta
re assentes profelici ubere que Ceruorum uenatione
a superis impetanda. Qui facere differre bant spoliaban
tur linteis. Nemini licebat per hos dies ad uxorem
accedere,

aut semibis merum maguis, quod pulque uo cant
 potare. Sed postquam maiores Sagitas prioribus qua-
 tuor diebus effraxisent, alijs minoribus perandis
 studebant, et dabant operam, colligabantque qua-
 ternas totidem adiunctis tadis, atque ita coniunctas
 in paruob que aptate manipulos, mortuorum Sepul-
 chris, velut dijs manibus Sacras imponebat, cum
 singulis ^{manibus} singulos ~~manibus~~ ^{manipulos, et postquam} ~~manibus~~ ^{manibus} ~~manibus~~ ^{manibus}
 Sepulchris imposita mansissent, imminente iam noc-
 te ignibus confluebant, atque ^{per festam} interemptos ~~per~~
 dies varijs sollicitabant Cerimonijs. Decima die
 ius mensis Mexicani, et Atlacellam, in monte Cal-
 tepeci se conferebant, quem ceterorum genitorem
 atque parentem testabantur, et ubi ad eum peruen-
 tum esset, Cassabefeno construebant, ignem que ex-
 citabant, in his prater ea ealucemolientes. dom-
 de uero assumptis matutino Cibus sese conferebant in sy-
 uas ac fatus Corne, emicibue, innumera ambobus
 genera animalium, Ceruob, leporib, Coyotl, et alia
 eius faime perquam multa, frulati in que Cocuntel
 in sese, impetuque subito in predam fatus, in illapere
 opera numero sa fuebantur Captura. Venatione ex-
 ita occidebant Captiuob, atque seruos in templo ^{la}
 maltimci. Cum eos ligant manus pedesque, pergen-
 dunt velut arctos aut canes

^{aut} ~~hinc~~ ab his mita quadrupedia ad aram mactandos de
tulissent. Ac demum ~~rum~~ ^{rum} aliam, feminamque
non omne peregrinis varijsque mactabant. Cetero monij.
qui mi3 Coat. uxori quecui dicebant. magnes. idtm
in altero prestatatur templo, Cui nomen erat Mi3 Con
teopan. Quin de Cimum mensem vocabant panguet3a3
33tli, in quo Sa Crasiebant bestorum indeo ~~3333~~ ³³³³ pochthiua
to. in quo Sacerdotes deorum quaternos dies que Cedentes
festum abstinerebant a cibis, et alijs non mediocribus sese
distorquebant Cauatibus, ramis nocte in tempestates
uib ferentel, et alia molientel simili opera, quoru
sine ingenti mixu, ac magnis peragerentur laboribus.
Secunda huius mensis die Sational et Choraab. adori
ebantur, Carmina in hoit3ilo pochthi gloriam ac de
cul Cantabant, et in domiciliis Compulsijs ter
judia bantur. viri pariter ac femina, in stantibus pe
canthem exordientibus, et desinentibus ad noctem
in tempestam, ~~ducentel~~ permanentel mea Celebri
tate ^{luce} ~~ducentel~~ ^{luce} ~~ducentel~~ Nonauero die occidendos Captiuos
torum modorum ritibus atque Cerimonijs prepara
tos ~~tm~~ variatib que diuersis Coloribus et pigmentis, ac
perimulis adornatib papyris in Choras in ducebant,
in quibus viri feminas tenentel amplexu ~~obambulantel~~
hanc bini que obambulantel in Circulum mo serat ~~ele~~
hanc.

decima sexta huius incipiebant domini Seruorum aut
 Captiuorum abstinere acerbis, ac undeciesima, cho
 rent et Saltationes exercere. in quibus manibus in
 uicem apprensas manus feminis nexu quo dam adu
 gebantur. Cum his per templi Compluuium uelut repuo
 lutatis ac uelut repenti bus. Senioribus quibus dam
 uiribus interim Cantantibus, atque cingenti Conuen
 tuibus sanctis monumenta. post uarias autem Cele
 bratas Cerimoniales, ritus quos diuersos, et peregrinos
 descendebat a templo hoitzilopochtli Sacerdos aliquibus
 ductus uestibus pomalis dei, quatuorque seruos in
 coludi passus palmarum immolabat pile, qui erat in
 templo Teutlacchli, indeque profectus, ueruersam
 pro curia Cuius erat urbem, et Status Locis aliquot see
 uos occidebat ac Demum in duas factiones diuisi
 non sine quorundam interitu interuentione pugnant.
 Verum post ^{alios} multas Cerimoniales non multos iuxta
 templum hoitzilopochtli uersus occidebant captiuos,
 cum alia non uulgari Seruorum turba, Mortem ueris
 cuiusque illorum patris instrumentis pulsatibus
 celebrabant. quibus interemptis, tunc iudicis Conui
 uis, et Cantibus perstabant omnia, Donec Cele
 britati perscriptis ~~tempore fini~~ tempus fini reter.
 de reliquis tunc meridibus. Cap. 13

Decimo Sexto mense a tempeſtate invocato, in quo ob impetratam
pluviam, Cuius per se tempora magna ex parte apparere ſoleat
in dicitur, Dijs imbrum Sacra facere Hæſtolum Sacerdotes
Convenere. Vocatam pœnitentiam, atq; Sacrificiis tunc primis
exerſi. At comitibus ac fulguribus inchoantibus, ijdem mag
na Cura et Sollicitudine pœnitentibus ^{etiam} Vocantur Capalli offe
rebant, aliaque generat hymniamatum, in omnium indu
centibus illos tum temporis ad impediendum terribilium
concuſſo Cœlo. ac disruptis nubibus accedere. Oppidam uero
pollicebantur Curatores, ut montium Simulachra Vocata
ſepidibus, quoniam dijs imbrum Sacra eſſent, effingeret.
ac decima ſexta huius mensis parabant que cum quocumq;
ſtatuis offerrent, ac per hos quatuordecim ſeſe uarijs
modis diſtorquentes Crimimum Suorum pœnitentiã te
rabantur, uiri que a Coniugibus et a virorum Conſortio
Conuges prohorum abſtinebant. Accedente uero feſto quo
huius mensis poſtrema die Celeſtine erat mor, Charta
ceas phryſias diſcindebant, per hinc que in domicilio um
compluijs ſinebant affixas dependere. Fringebant Signa
montium ex +30 altis, ad rectis Cucurbitinis dentibus, ac
que oculis excoſſeolorum genere, quod Aycotluolat.
oblatibus que imbecis et magna reuerentia ^{culis} reſeratis.
Captiuos uero pro Cantibus, ſubſcriptionibus, uigilijs, ac
uaria publiſata organa, Conuenientem erat occidere.
a pœnitentibus +30 +30 pœnitentibus,

Indiove quo dam Lapideo atque magno ~~perdre~~, extruc-
 toque Corde. ac tandem exorso Capite ac Corp Cadaveris
 truncis Cuiuslibet ~~dispositio~~ impertitis, atque ornami-
 ce his eorum Combustis in Compluvijs domiciliorum.
 quo factu ferebant Omneque Instrumenta omnia qui dicitur
 eis in Servierant in aedibus ayauhlaei, ac Convic-
 tu potuque et mille ludorum modis finit demum im-
 ponebatur Celebritati: nam Caetera quae silentio per-
 transeo adeo erant querilia ut Superuacaneum
 fuerit enarrare. De Cimum Septimum mensem uoca-
 bant tititl, quo Sacra ceremoniam de illomateuhli,
 tonque, aut Co3camauh, in Cuius honorem feminae
 immolabant Cui et Cor, Caputque velut et reliquias
 timis discrimdebant. quo Capite appreso Capillis quibus
 praerit, ac ludos et Saltationes ornaret. hunc mulieres
 cum essent madaturis, induebant ornamentis eisdem
 in Cuius honorem moripra Cijebatur, ac Saltare Solam
 cogebant, Senum ConCentum imitatem more, et si flen-
 tem ac suspiria ingeminantem, Cum in mentem remi-
 ner, quam Cihissime miseranda morte esse ^{scu biteram,} ~~mortibusam,~~ ut
 tempore pomeridiano induebant illum Sa Cerdotes omni-
 deorum vestibul, praecunteb queducebant in eum tom-
 pli locum ubi esset ~~mortem~~ ^{mortem} obitura, et Lapideam
 posita ~~me mensae~~ offerendum dea Cui ferebant Sa Ca-
 extrahebant Cor.

ornamento turpidis futuro, dum ab aliquo vno preceun-
te ornato deorum more ac substantis imaginem referente
capillis apprensam deferret. Eadem die qua ^{sacrificia} ~~haec committuntur~~
tur mulier, mimori deorum in duo sexina diuisi quaedam
belli simulacra ^{achidos} representabant, ~~achidos~~ alijs alios
imperantibus perque templum omne huc et illuc cursitan-
tibus, multisque praestitis Cerimonijs. Sequenti die ~~appre-~~
~~missa~~ saculos molli quosiam stramento refovebat,
quales est gossipion et alia similis materici, gestabantque
sub linteis occultis, ^{et} ~~et~~ obuios atque improbitos
cum mimis crederetur verberarent. quod etiam imita-
bantur pueri. Duo de iugessimis menem vocabant $\gamma 3$ calli,
in quo xiuhteuhtli ignis deo, aut $\gamma 3$ locau huius faciebant sa-
era, signum magna industria fabricatum in illius hono-
rem fingentes. quo de flammis ore euomere videretur.
mastrantes que quarto quoque anno per hanc eandem cele-
britatem captiuos non nullos in huius dei honore, auri-
culas que in infantulorum eisdem annis natum pec-
forantes, et assignantes illis mazum ~~in~~ jed agrogos mo-
rum ue majores, ac velut doctrina ammoru quepa-
rentes. Decima die eiusdem mensis ignem recenter
excusitatum distribuunt coram idolo xiuhteuhtli, ~~per~~
claus conde corak ornamentis, in tempesta iam nocte
matutino autem cum primo oriretur sol, in census iam
vbi quezibus recentibus, confluebant adales centes, qui
decem praestitis diebus

quatuor reliquos anni dies, qui sunt ramarij pos
tremi, primus que februarij, vocabant nemotem,
seu Superua Lances, qm. haberent nefasti. Sunt
qui sentiant, Cum auri Culæ p p r u u l o r u m q u a r
tu quoque anno performentur, non aliis, Signasse
dies illos nemotem, seu bisextiles. ferebat ergo
que illas lucos esse in felicibus, natis que meis aduer
sa cedere omnia, quam obrem nemo vocabantur, si
quidem homines erant nemo quicquam, Sincero femi
nae nescioat. Nihil autem per hosce dies qm. in fud
ti essent, moliebantur, et ante omnia rixabuta
bant, atque Contentiones, in dubitatem habentes
qui per eos dies essent aduersus aliquem impro
bi, morosique, tales perpetuo permouentur, ac
fore semper improbos et morcos, quando in fa
ustum quoque esset quem piam cedere. Ergo
predicta fasta fixa dicebantur, qm. ppetuo in ka
suum mensem veniebant celebranda, aut duobus
diebus sequentibus, a lia vero mobilis, quoniam
a p p o c u r s u i n g e n t i s i g n o r u m d i c e b a n t u r d e s i n a r i.
Hæc autem Circulum unum complebant biscentum
ac sexaginta diebus. quomobrem quibusque annis
varios ac diversos menses occupabant.
de festis mobilibus. Caput. 17.

et canentes musica, quae nouerant, moru menta pul
sabant, ante illius aram. hydriamque in templi eius
compluuiis collocatam Caupones vino gratis imple
bant, ut cunctis potare uolentibus prestes set, sicut
tulis siphonibus ue ad sugendum paratis. quod si Compo
torum frequentia, quae semper in gens erat, magnam hy
dria partem contingebat ex inani, ~~Statim a hies~~ uersus
ab eis dem Cauponibus geoprijs in sumptibus atque expen
sis Coronabat. ita ut continenter ~~perisset~~ plena. quae
Cura potissimum pertinebat adeos, qui mifer met her
mina abscederant, et instanti uin de mia potebant.
hi enim primitias ^{eius} melles illius liquoris ad templum
eius dei uere tenebantur deferre. priori autem domi
lio Sigm Cetochthi heros regulique festum celebrabant,
cantabant, ac tipudiebantur in huius Sigm honorem.
et alijs multorum modorum ludis in cunctis meae cae
bantur, ornati ~~et~~ ^{qui sunt uti omni} plumaceis ~~aptis~~
ad dulcedum Chorijs ac saltationibus, ex ~~et~~ ^{is} ~~paratis~~,
ornabant que in obsequio, milites, aulicos, et canto
res multiplicibus ac preciosis donis. priori domo Sigm
catl Solemnia fiebant quot balcoati uentorum deo, re
guli primarijque urbium ac vicorum uiri, iuxta
aedes Calmecac, sibi habitabant sacerdotes, et nobilium
filij instituebantur. erat n. cenobi uelut quodam ca
nobium inq.

collocata erat imago eius dei quam eadie quanta poterant
 diligentia exornabant, cibaria cunctorum generum offe-
 rentes, et multo odoratissimas thymiamata, firmumque
 bentes eius modi Sigmum dicatum esse deo quibusdam Coas,
 et esse ei proprium ac peculiare. prima etiam domo Sig-
 mi Cemi quibus festum magnum celebrare erat consuetudine
 regulis, proceribusque, in honorem Iesabli pro Coas
 deorum maximè, nam id esse ei peculiare existi-
 mabant Sigmum. Cum autem omnes fere in trapi-
 uatibus domos ediculas atque aras haberent, erant
 eis Simulacrum eius dei, aliorumque multorum
 eadie eius statuam ornabant, thymiamataque, flos-
 culos, et edulentorum varia genera ^{illi} offerebant, Coturni-
 ces que pro eorum aris sacrificabant, uulvis Capitis,
 quod non solum a proceribus praestari solebat, regulisque,
 sed ab alijs quibus ea celebrata innotescerat, ^{et} idem que
 in templis, et Calpulisque peragebatur. Exponebant
 autem Cuncti ab hoc deo, multis sermonibus a ^{deprecatione} ~~prophetis~~
 generibus res omnes suas familiares augeti, ~~testantur~~
~~posse~~ ^{perit'ristob.} deum esse potentissimum. priori domo Signi-
 ce quae huius venerant deas Cioappilini. hab fama
 erat esse mulieres quae ^{enim} ^{acrisunt} priori pastubroni egissent
 animas, et earatione indearum innumerum resitae huius
 sent, ac domum Solis incolerent. hab putabant
 des cendere hoc Signo obnoxio regno

in terras, in ficere que pernicioſa Contagione, ac uariis
morborum generibus egreſſos domum, ſibiq; eiſq; obuios.
quã obrem vixerat per hos dies Cui extra domiciliu eſſet
occurrere. Ergo fundata erant ædificia in earum dæu
honorem Cui Caſiua omnia Cioateuh Calli (no Cata.)
aut Cioateopan, in quibus ſita erant illarum Simula
cra, que per hos dies præcipua reuerentia, et ſole
to maiori Ceſt adorabant, at que uenerabantur Cultu.
offerentes Ceſt ab amatu huius, eadẽ occidebantur in
earum honorem homines qui detenti Carceribus eãtali
oqui ob turpia facinora truci dandi. Quinta domo noſe.
na hoccaſi ſigni uocati Cequia huius, que erat in ſuis
tiſſima, habitabant facinoroſis hominibus qui que detine
rentur Carceribus in teſemptis. Regibus quoque pie
tate quadam ergo deos Comites ſeruos non nullos immo
Londos dono dabat dijs. Mer Capret uero orientales
diuitias ſuos, Theſaurus, ſup præſentia ſupellendi
ſia, ac præcioſa mercimonia, per noctem dapibus deo
uandis et uini omnis generis Ceſt Stagi que dabant opal.
flores olfaciebant, et tabacorum ^{in domum} ~~ferunt~~ te habebant,
atque inſpiciant, et in Cunde Comy dentes, at que con
fabulantes quanta per eam familiarem auxiliarentur
conſebant, atque prædicabant. re Colebant que qual
Cui Cui ſent, atque pergrasſent regiones, ſe ſromahi affi
cuentes alios qui

quibus obdesideriam, et nimirum patriam amorem
 quodque in adeo distantes per longam peruenire non fuisset
 ausi ~~angustias contingeret~~ vel familiaris angustioris
 tegerat, huiusmodi sermones in multam non desinat.
 secundam domo vocata umeacatl Signi vocati emalinah
 si magnum celebrant festum, ad testatli fucam per
 tinere certum habentes. hoc festo omacatl Simulacha
 erigebant, quique id nomen cupiebant propitium ha
 bere effigiem eius in domum ferebant, ut prospera
 sibi omnia contingeret, ac vel familiaris fieret modis
 abundantior, nec in suam sedem reducebat donec
 idem Signum rotante Caelo imperium in hac inferiora
 imperium exeret. priori domicilio Signi Cerepat
 educebant ornamenta omnia horti ziti pochthi exterege
 da, emundandaque ^{et} soli exponenda, certum habentes
 hoc esse illi et Camaxtle Signi peculiare. fiebat autem
 hoc in tlatelco, ubi per multa feculorum pulchre
 conditorum genera quadaximus die Simulacha huius
 pochthi ^{offerebantur} apponebantur, qualia heroibus regibusque
 mos erat apponi. Cumque Cocam illo deo aliquandiu
 Constiterent, Sa Cerdotes Sublatas parte bantur
 inter sese, hincque oblati oblationibus atque de
 uoratis epulabantur. ac mox thymiamatis hie
 bant, et cohermibus, truncatis Capitibus, et effuso
 Sanguine.

ornabant ergo ^{ijdem} illi eius simulacrum in domo Calpulle, ce-
 lebant que, et magna venerantur reuerentia. Reguli
 autem, proceres, nobiles, mercatores, ac diuites alij,
 nato sibi filio aut filia obseruabant quadie et horam, quo
 ue signo dominante ^{in lucam e dret} ~~et~~ nateretur, atque eue origo uateb
 ariolos que adibant, et eos imprimis omnium rerum fac-
 tos certiores consulabant super fortuna, aut infortunij
 ipsorum. illi, si prope pecum obhinebat Signum ex templo
 adhortabantur abluendos atque baptizandos, si uero
 aduersum in domum quampiam duplicatiorem delesse
 bant Di Lotandum. Quo tempore precibus Consuebat
 cognatis, amicis, atque affinibus, et Lucationi in-
 teressent, Ac prandio opparo illis parato pueri queromiar
 si uici abluerat obstetrix, (ad eum. n. id pertinebat munus)
 infantem in parentum aedibus. effusis multis precibus
 ad diuos, ne criminosis (quem admodum diximus) loci
 monijs. Cume his etiam Celeberrimis prope pecum Signum
 elegebant, Verum animaduertere oportet Lunulmo
 difesta mobilia, interdum eaque fixa dicebantur a
 sua Sede deprehasse. Velut apud nos quoque usum
 non semel uenire solet. Quin etiam festiua ludia
 celebrabant, que partim mobilia, ac partim fixa erant,
 celebrari. n. solebant per annorum stata quedam
 interualla, nempe quarto, aut octavo quoque anno.
 dicebantur autem fixa,

qm. diem mensern et annum Certum Sortirentur.)
 in eo quod quatuor quoque anno Celebra bant per foras
 quae auri cula infantibus ac pueris, obtebantur
 que deos ut fauste illos augeri atque a dolis esse
 permitterent, ac simul ieiunibul habebant, ^{suas milibus} ~~meo~~
^{at meo} ~~uero~~ quid octavo quoque anno, octo dierum prece den
 tuum intervallo ^{celebrant} Sole ^{at} tebantur Placens, ^{at} qd.
 Saltatim ibul Studebant induti gellibus variorum au
 um, et aliorum animalium, ferentes more ^{probos} ~~probos~~
 quazere fortunam, velut alibi Latius a nobis dicitur.

de Astologia indorum inuenta et instituta a qd Saltoan
 Caput 15.

Viginti pingebant Characteres, ac vni Cuique trede
 cim dies assignabant domiciliaue, aut alibi sub
 ditat effigies, quibus illa dominabantur assignabant,
 qui dies erant bis centum ac Sexaginta. et his imper
 tiebantur ³⁶⁵ ~~trecentos~~ anni dies, ^{est pene horas} Congy derontes quod
 signum vni Cuique Contingeret dies, finitibus autem bis
 centum ac Sexaginta reuertebantur ad exordium, ^{signo} at
 que ita de fortuna aut ^{naturam} infortunio ^{ab} ~~vidi~~ ^{ab} ~~con~~ ^{ab} ~~con~~
 bant, a ortu solis ad sequentis usque Lucis exor
 tum diem Computantes. hebdomas tredecim dies
 continebat, mensis Solos viginti, ad duo deusigintime
 sel mteger annib.

quater tunc decem uero anni ita in figuris die positi
 ut orienti tunc decem, totidem septentrioni austro
 et occidenti assignentur annum, quem ^{az} p. 551 sua more nobis hoc quo
 care subit, ac quinquaginta duos annos comprehendit.
 quo tempore ignem nouum exsuscitabant, super
 pedes cuiuspiam nobilissimi ^{capiti} in praelio
 non sine magnis atque peregrinis Crematum huius
 sacrificijs ac ritibus. nec decebat deinceps ueretur.
 hisce signis mobilia festa Constituebantur. prout
 signa haec aut illa, his aut illis anni contingebat
 diebus, et si alia essent fixa, et Certis (ut di. dnum
 est) diebus anni sacra. Ergo primum Signum erat
 cipat. Cui subijciebant. alij dies duodecim, ^{ac} toti
 dem signa, habebatur que felix. (non. n. opul. est. rui
 uam. sime et nulli Certo ^{felice} ~~monna~~ fundamento fortune
 nis memoratim recensere,) et si certum haberet,
 im probum hominem; Cuius uel fortuna ^{ctiam} ~~quam~~
~~tem uel felicis~~ ^{ffine} promissae a caelo facere salutem.
 hoc signo natu ex tempore abluabant, ac signi sui
 imponebant nomen, auorumue, aut (si uidebatur)
 in aliud Signum fortunatius locum transferre
 bant. in eadem Signum, si uideat ^{namis} ~~mas~~ fabri candul
 curabant primum clipeum cum aliquot pueris
 gitis, Cui umbilicum ab occisum affigebant.
 ac ferendum praebant in bellum

ibi que humanum. Sincero femina, fabello myone
bant muliebria ornamenta, in strumenta que non
di, atque texendi, quoniam ad mulieres spectato
mi assidere, umbilicū ^{appendicē} que humabant iuxta
folium. in ventres fuere vir quidam vocatus Cipac
thinal, et femina oxomoco, quos cum signis pone
bant. Secundum signum erat figurā tredecim alijs
signis atque diebus, ut cetera imperant. magnopere,
(ut narrant) adversum, presagium que Captivitate.
tam certum ex indorum vulgari stō, ut stā in se
ipsos licitarentur quibus id natalis gemis contigis
sest, ac leui momento morti offerrent, quanquam
subsidium aliquod præbere moris probatō aduer
sus cæliminas, studia virtutum et pie actiones
persuasum haberent. Quarta huius signi domibō
in vocabatur, dicitur herosibus, Solique, in cuius
grām tunc temporis etiam interficiebant Cohortibus.
apponebant ignem, actibus, offerebant plumas
ab cristas et Capite occidebantur nonnulli. Sors
die nati ^{habebat} erat indifferentē, Nam si masculus esset
fortem fore putabant, multos que in bello hostes
superarent, et Capite dicitur, aut aduerso mar
te occubiturum; Hac die Cuncti auriculat suabua
nerant, ^{ibij confundebant} sanguinem que fundebant in honorem
eius dei, quem dicebant

huiusmodi delectari Carnificijs. Septimaetia
 domus ^{puer} habebatur indifferens, quam venerabim
 tur pictores Limborariaeque, velut cum de Signo
 illis dicato loque mur apparebit. Tertium nota
 batur malat, quod Subeo editos diuitijs pec
 multis diceretur onerare, faelicet que et auda
 ces efficere, aut, quemadmodum alij sensere,
 pusillimies, et timidos, fulminibus que, et
 alijs casibus varijs obnoxios. Regnante hoc signo
 dicebantur descendere in terras dea Ciocateah,
 quam obrem Sacra illis eo tempore fiebant, offere
 bantur minera perplura, ac chartis permultis,
 ac varijs pidis Colcibus eorum induebantur si
 mulachra. Secunda huius Signi domus muncu
 patur uinctochts, Sub qua nati rino erant
 aeditissimi, incubabanturque multis quos dixio
 modis. Ceterum huius Signi domorum quaedam
 prospera, aduersa alia atque alia promit que
 diutino experimenti sunt Comperta. Quartiere
 Signi quod rochnit appellat, Cunctae domus repu
 tabantur aquis bus dam infelices, ab alijs uero for
 tunae ambiguae. hoc signo regnante nati, in Scu
 rilitatem erant propensi. Verum si Sorte sua
 faetue a caelo sibi Concesso Contenti degerent, ac
 ita in Lucem gauderet, p. dij. se,

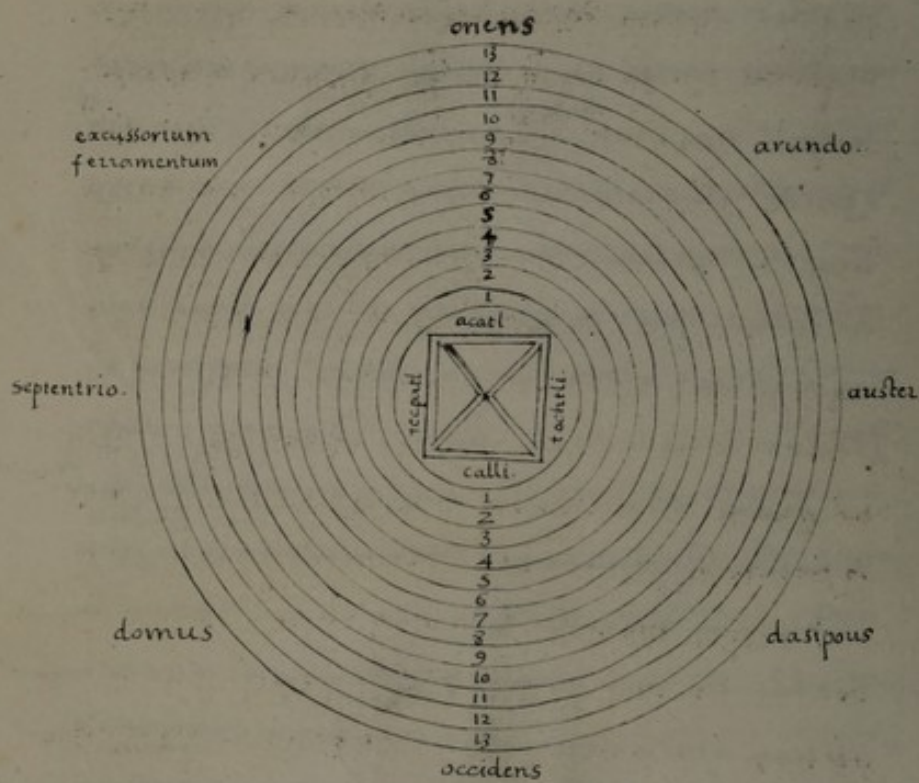
cenfebant aduersum, præter Secundam eius
domum, et quinque poonemas. Nomen Cecoth
dædum habebatur fortunatum, nisi ~~mea~~ Sube
nates propriae felicitati inuideret atque adiste
ect, propitium uero mercatoribus, quibus mot
erat Longa tunc temporis arduatione, admo
nere eos qui de medio Comertiorum gratia aliquo
proficis Cerehter, aut qui alias obeandem rem
aliquoties quãpiam regiones peragrassent, qd
illos facere expediret, Si ergo hi dum iterage
bant, Seruabant, quid omni mane bant Certis
ste bantur pro eis ~~precibus~~ Cerimonijs, a beun
xibus uero alijs diuersis. Sexta huius Signi
domus reputa datur aduersa, uelut et Ceteræ
omnes huius numeri domus: Sub eamim na
tibus improbos ferebant natci, male morigen
tis, detractores, bifrontes que. Septima domus
propter peri existimabatur augurijs, uelut et reli
qua Septima domicilia aliorum Signorum. oc
taua uero uelut reliqua octauæ sinistrae
nona in felix, felix decima, undecima uero
duodecimaque quartum felix, ac quartum in felix.
Neque aliter obsistebant in fortioribus. quam
eigentibus ad ablationem tridecimam. Signum
decimæ uelati E. Regni

producere homines virtute bellica praeclearos fa-
 tes ac felices, feminas vero virgines, ac lici-
 nis rei addiscendae idoneas atque fortunatas. pro-
 pterea erat id signum hostis, opocentis et Camastis,
 quam vocem Cuiuslibet mihia sacra faciebant hostis
 opocentis, per quos sequos tredecim dies, quo setial
 prosperos esse praedicabant. Un decimum signum
 dicebatur Cuiuslibet, et qui subconabebantur
 morigeri, obsequiosi, et in amicitias erant pro-
 pensis, in lirisque, amabiles, et musicis con-
 centibus deditissimi, artibusque illi liberalibus
 ferebantur inter eos, regnante hoc signo, quibusdam
 serere inter terram dabundere, morbos seminasse,
 nocere quibus quos dicitur, et obeam reom Cuius-
 si tunc temporis sedem continebant: Quando
 etiam tibi medicinae mortem quorumlibet expo-
 tantium praesagiebant, etiam si a cuiuslibet
 egeritudinibus ^{essent affligendi} inestarentur. Erat autem huius
 signi domus Secunda infesta. Secundum
 signum dicebatur Cuiuslibet. Qui subconabebantur
 cedantur, firma roboraque poterant huius
 letitudine, nervosi enim erant roboris et ma-
 xis, quem etiam doctores erant vidum quippe
 dum in dusteris, quartam quintam sextam et
 nonam domos

in Cunctis Signis reputabant aduersas. Scilicet
dam uero atque orauam, ambigua fortuna.
— tredecimum Signum. Caelum uocatum erat etiam
— fortuna promissa bene. S. in stitibus a conti
nentibus bonum, malum uero malis, atque in
prodis. quatuordecimum Signum uocatum Caeli
— li, prosperum erat, acignis deo peccatis; inique
heros a cregeb solennia peragebant ~~inter~~, e Le Prie
ad moderandas res publicas tunc festum celebrabat,
e Le Prie sua. fiebant et. tunc bellica expedi
ones; et homines sceleris morte predeantur, aut
qui ob atrocem culpam capti essent; quoniam decimum
Signum uocatum Caeli Credebat. aduersum, nat
ci que sub eo ^{hinc} fuerit ueneri homines a leatoret; prodis
— 9°, et quos infelix uita exiret maneret; feminae
uero pigra; dormitatis; et rebus quibus que op
— timis prestandis inutilis. Decimum sextum Signum
dicitur Caeli quauitli prosperum erat uita
— que dilatabat, hominibus Cunctis, qui sub eo nati
cerentur; et si non nulli eorum morerentur. Octissi
me. Decimum septimum uocatum Caeli, erat in
— fauorem sub eo natis; Nam si dimidium uita
— spacium illis contingebat felix, reliquum in
— felix praedicebatur futurum, magnaque ex parte
— in feliciter occubiteros prede
— gebant.

Erat autem peculiare Signum deo aquæ Cui sacra
 faciebant lixa, et qui monoxilis aquam in citiada
 circum ferebant. Octauum Cehelatl vocatum in fortu
 natum habebatur atque aduersum, nec non
 deusigesimum vocatum Lequaubtli: nascabantur
 quippe sub eo viri, quauquam fortes et audaces,
 impudentes tamen, male in dolis, loquaces,
 et alique, famina uero animosa, dicales,
 impudentes, petulantibus, et Lib Ciuæ. Dicebantur
 sub hoc signum descendere in terram deæ minores,
 et ^{officere} ~~edere~~ pueris atque puellis. quam ob rem per id
 tempus non erat ^{huc} balineum adire, aut domo
 egredi. Sub letochtli signo nempe ultimo atque
 uigesimo nascabantur homines parci Lucri Cupi
 di, auarique, et industrii ad rem familiarem
 augendam, atque Comparandam. puerpera u.
 statim in uisabant vicini, Cognatiq; sed pri
 us quam domicilium eius ingrederentur, genu
 in fanthe in ^{fricabant} ~~fricabant~~ se cum delatorum, ac re
 liquorum membrorum articulos, Cortum ha
 bentes ita nunquam posseluxari. quatuor
 dierum spacio a partu non erat ignem extrinquin
 pudemixam, quin prospera pueri fortuna
 (ut ipsi quidem putabant) auerteretur. Abha
 bant mahetno in fanthe

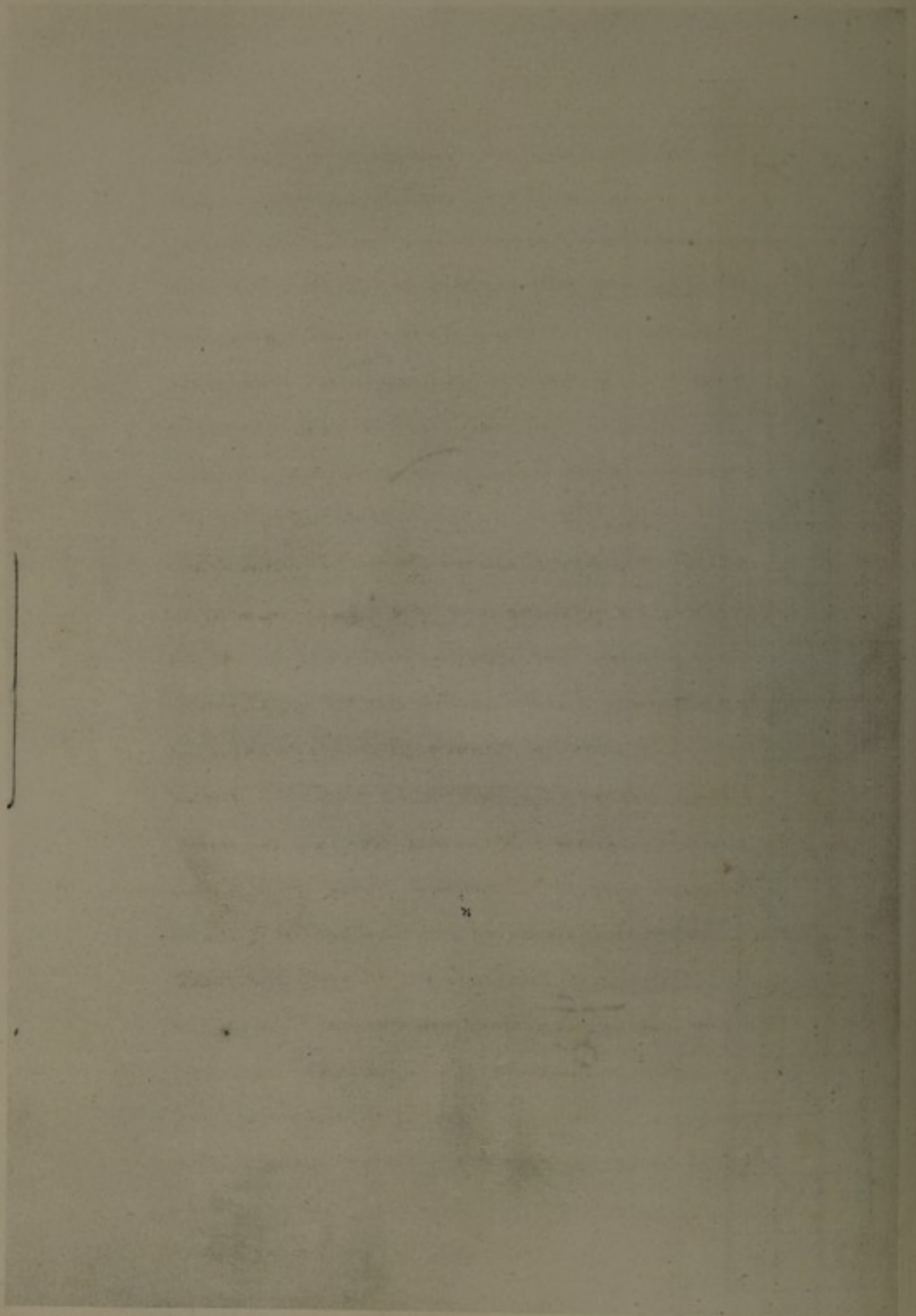
conuocabant que ad prandium quotquot poterant pu
 eros, protrafentes aut decelerantes lauacionem pro
 signi fortuna aut infortunio. Opipara quoque Semi
 bus, uetulis que. Cena parabat. nec non et ceteris
 conuincioneis aut conuincioneis amicitia. puero ma
 tuque uarijs sermonebus blandiebantur, sed hoc
 de re in ea huius historie primordia perplura.

|

capac tli	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2	9
hecac	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2	9	3	10
calli	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2	9	3	10	4	11
cuets palli	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12
coatl	5	12	6	13	7	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13
mors	6	13	7	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1
macatl	7	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2
cochli	8	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2	9	3
navio	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2	9	3	10	4
stcuisti	10	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2	9	3	10	4	11	5
ucoma tli	11	5	12	6	13	7	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12	6
flame	12	6	13	7	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7
acatl	13	7	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	3
oclor	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2	9
quauh cochli	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2	9	3	10
cocagua uhli	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2	9	3	10	4	11
olin	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12
tecpalli	5	12	6	13	7	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13
quauhli	6	13	7	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1
xochitl	7	1	3	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	3	2

3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			

Annorum Characteres, quim priori *Conspiciuntur*
 tabella, quatuor sunt. hi multiplicati per tredecim
 Constituant quinquaginta duos, quorum Summa
 annorum Cumulus seu periodus dicitur. vbi festus
 magnum Celebrabant. Ratio annorum Continetur in
 rit qua sunt in margine sinistra, ^{2^a tabella} ante signa, mox
 sequitur dierum Computatio redditis Cuius signode
 bus tredecim, aut totidem domiciliis exordientibus
 a capite, et ad caesam usque procedentibus, cui subq
 reuertentibus ad caput. Insequentibus Chaldaez
 arabicorum Computationem, qui tredecimum no^mpe
 rmonerunt numerum. Animaduertendum vero, una
 quodque Signum Cui adiungitur unitas imperium exor
 cere supra tredecim domicilia Subsequentia Cul
 duodenis Signis alijs, ex vicinis assignatis, quorum
 primum secundam, secundus tertiam, atq; tertiam
 de usque ad tredecim domum occupat. quod fit vicinis
 haec signa viginti tredecies multiplicata Circulum Com
 plent discentum atque sexaginta dierum, quo peracti
 ad signorum est reuertendum exordia. Spacio que
 mics periodi quinquaginta duum annorum complentur
 septuaginta duo Circuli, tempus duarum periodus
 volabant Cohue huc biliti, hoc est seculum, centum
 ue, et quatuor annos. haec enim erandi ratio pro subin
 dot no ue huc p. modo habet

qm. nec unde Capiat initium, aut ubi finem Sostater
dicere est illis promptum: non enim Sequitur or
dinem anni. Solum illi quicquid (si qui forte sunt) etiam
per hos dies stantibus eius poterunt reddere rationem
verum id domino remittunt, nemini sua protervia facta
si quod dogmatis persistere deprehendantur. Tempe
runt autem domicilia vim dominantium Signorum
ac praecipue si infeliciores differatur ablutio.

de alia cede Stronea Sacerdotum. Caput. 16

Non est Silenitio pertimorandum, nunquam defuisse
aliquem inter Sacerdotes eorum qui dii reputantur.
qui in Signatibus ad emone statueret suapte sponte se
ipsum offerre in molindrum, aut quibus diuis
summum praestare obsequium arbitroris huius
aut quod eo mortis genere formam immortalitatis
sequi sperarent adsequutos, aut quod illorum qua
tuor annorum Curriculo in maxima haberentur
veneratione, ac diuorum penè Conde. Cormentur
Cultu. Ergo in Signatibus ornatis, quibus id quod
deprehenderetur, noua his gamma proum Ciabocis,
peragrabat, diuorum impotentiam ac praecipue
Hic laeae illorum summi docent, Commendabat reli
gionem Mexicanorum

Summis præconijs extollebat, audientes uero cum, uidentesque sumopere reuerabantur, ac tanquam tesca
 + lupola imaginem pro-orati adorabant, et cum in suis
 alijsque similibus quatuor annos insumpsisset, ac
 mirando affectu titlacaxæ honori studuisset, libens
 templum reprobabat ac mendæ Lyidææ in cubano
 pedibus secundum vltro Carnifici dabat: ut Corexep
 tum sacraetur soli, ac misera anima æternis
 vrenda ignibus in tartara deturbaretur. Sunt uero
 qui negent illorum quenquam vltro se obtulisse mor
 ti, sed prædicta obijisse, Sex uob quos dam ex cap
 tuius, qui ea ratione aut alia necessario essent
 non multo post tempore mori uiri.

de ieiunio teoua Canen Si. Cap. 17

At teoua Canensibus quodam ieiunij gemis erat consu
 etum, quod sese a bipsis uolatum diuimum, quo
 sese quarto quoque anno disfructabant. modus uero
 quatuor adulescentes qui tuis ueniebat in men
 tem huiusmodi obsequio placere dijs templum
 adibant gossipims tantum modo linteis induti, ac
 tedi maxt lemin cupato pudenda. Solum pro
 leu erat, et Lapis proleui Cal. Meridie pla
 centam vnicam concinnatam ^{vnggsg} maizie, edebat
 admodum paruum ac tenuem, cum ex qua atolli
 gorthone.

parata ex eodem fumento, et Succo metl. Singu-
lorum mensuum diebus prioribus licebat illis
ueb Ci rebus quibus liberet, et pro libidine negotia-
re. Singulis noctibus bim illorum vigila bant
omnino a somno abstinenteb, et quater effunden-
tes sanguinem, et praeibit ^{pariter} queque missis litaeis
dijs uige sima quaque luce trās mitte bant paues
sumai, paulo ante perforatab, atque adhuc re-
cedante ofuorem sexaginta longab arundineb, atq;
ita quater in annis transactis umib quib que qua-
ter millia, trecentumque ac regimib reperiebantur
trāb mississe, quab peractū ieiunio cum multo thure ~~trās~~
mittebant comburebant, et gratiam fore putom
tes eius fumi suauitatem dijs. Siquis quameo-
rum ante quatuor annos transactos sacrifici-
cio in ~~confessio~~ morte moribat, Sufficie batur in
eius locum alter, heroum que mortes eo pra-
munciabantur iudicio. Si rem habere cum muliere ali-
qua deprehendebantur, Cogebantur mori per hunc cibum
in uerso populo verberati coram dijs, neq; ex pena
iusta atque aequa iudicabantur, euebtigio combus-
tis cadaveribus, cineribus que per aerem sparsis
neq; propium superesse possent, hominum, qui quatuor
annos a uenere non ualissent abstinere. Ceterū, quos
zalebat, (ita. n. ipsi loq; bant.) totius

In spacio Celestis abstinens que permansisset, in Cuius
 gremio ea peragebant Sacra. Tales ergo Verum religio
 adulescentes qui huiusmodi in Cuiusque absoluisset,
 summo in honore habebat motu Cuius, ceterique noua
 his genia heros ac reges, ac velut munitaque
 dam excolebant. Auent eorum annorum quater
 in interuallo cum demonibus familiariter loq
 conuictos, admiranda uaticinatos, eos que saepe
 saepius proprijs oculis uidisse. ac praecepit sub
 forma Capitis Cuiusdam promissam gerens Comam.
 Nec deerant ibidem, talis que in noua Hispania
 uiribus iuuenes, qui cum multis diebus ieiunasset,
 cutempudendi separarent cultus Lapidibus ab ipso
 neruo, in que foras sua Cuius in numero tenent
 ferent, Crassius Cuius illos quidem ac penem ipse
 equante et longitudine. quorum Con Crematorum fumus
 dijs statim offerebant. Siquis deficiente aere era
 ratione Sacrificium non peragebat neque reprobatur
 ungo neque propter gratia uideat, uerum in famise
 pudendubus, et in dignibus qui amplius in Conspectu
 deorum aut hominum ueniet

defecquet salso at Cap. 13

Fuit olim in Cuius uisus et cluit quodam totius
 noua Hispania Sacrum, atque athena Romae
 simul in Hispania gra, et longissimis quibus

uolabant regionibus. Hanc ferunt trescentum Sa-
cris adibus fuisse (Cum floreret idolorum cultus)
in signem. imo (ut alij testantur) totidem quot
dies continet annus. maxima ^{erat} ~~erat~~ omnium, quae
in hac noua hispania ^{ere. ac conspiciebantur} ~~fundata~~ ~~repaat~~, illa quam in
honorem quetzalcoatl ceperunt extruere. Vulgatum
siquidem est ammatos fuisse eotempore chululeses
eam a quare iugo uocato tlechualtepetl, Caelum
prope modum attingenti, aut alteri quod ob eam
bus perpetuo candet mureb. Candidum montem uolant.
uolebant nempe dram, et omnia lactum eius, (qm
diceretur is demon deris deus) a quare nubibus, ue-
rum in causa fuit nee oportens. Sact uastamachino
a cipsi uene a quata celo, ad summum usq; perde-
ceretur, ualida (si ipsi teorant) pro cellis, varijs
domitata tonitruis et fulminibus, sed ~~at~~ ~~est~~ ~~oppe~~
eduae ^{conuulsiore} maximo, tubae a que imitato formam, ex quibus
omnibus deprehensum et cognoscitur, ceteris de
ipili uis sedijs eam fabricam, nec a quo animo tra-
xisse, Reliqua eorum temp. homnia, hoc erum
celi sidumie et operis magnificencia ~~facile superare.~~
pendit in interruptum opus, sed ^{etiam in chonam tm} imensa ~~etiam~~
^{ne edum ferum} ~~etiam~~ uacitatis, uerberibus demceptis in decorum mundum
re-tulere. Ergo ibi celebrant quart quo q; anno festus
maxime in honorem quetzalcoatl.

diuissimis ac impense formosis ornamentis, co-
textis auro, argenti, gemmis, fennis que xari-
ouem colorum. Cuius gra. Concurrerant aliquot
Texcalla Sacerdotes, induiti vestibus Camax-
tleb. offerrebant nocte prorema torques variob
et Corollas e frumento indico intextas, et alijs
odoratis aut Spectandis herbarum differentijs. ad-
dentibus papyrus, quam praecipue arbitrabatur
gestandijs, Cochlearum, ~~daoff~~ dadi podium, acle-
porum aceruob. Ut vero festum celebrarent, in-
ducunt matutino vestibus praecipue sordibus a cho-
minibus aliquot immolabant. Nam licet praecipue
farentur, qm. huiusmodi formis omnino semper uelut
use
quetzalloat sepe, earum gentium in h' h' h' ac re-
ligionis indorum m'rauatur, ac uelut muen-
tor, non tamen a cede omnino abhinebant, aut
p'cebant hominibus tuicidandis.

de quodam festo maximo Texcalla. Cap. 19

Eadem fere festa Texcalla, que Mexi Can-
Aucotimicenses, Tepeacanses, Chulullenses
Acatlenses, aliaeque nationes, et res publi-
ce celebrabant, idem que matrandorum hominum
ritus apud eos omnes obhinebat. Sed decorum fes-
torumque, et dierum quamplurimum uariabat no-
mina

ac demum decimum annum accessisse iam pro
munciabat, in quo Corpora ^{exista} cent in eue obsequi
um ~~reparanda~~ ~~atque reparanda~~, et ideo quicun-
que debiles inproboque laboribus perferendis sen-
tiant aut in deorum obsequium refergebent ob
egredierentur a Compluvio templi, in ea quibus
diebus, nulla tunc temporis inveniendi nota, aut
iniuria afficiendi. Quod si ab inchoatu tei modo
sisterent, nec possent peragere, laborerent indigni
mimoratio deorum, reliquorumque ^{in hunc} ~~Sacerdotum~~
consortio, ac gradu, et dignitate deturbarentur
sacerdotio interdicerentur, ac spoliarentur ~~ter-~~
~~ris~~ rebus suis. Quam rem mirari statim occurrit ho-
rum hominum crudelitatem, atque amentiam exis-
timantium, non res proceras diuob que facere ho-
mineb affectent, ac sumopere vellet, sed
curis modicis laboribus humana uires valeant tollere,
que saepe numero infirmas sunt, atque imbecille, e-
tiam in his qui virtutem ^{exercitio} ~~studio~~ ceteris studentan-
tecellere, et diuinarum altissimarumque rerum
flagrant amore, nec valent animi affectibus
et propensionem in seruire, atque rebus prode re.
in quo virtutis omnis, atque honestatis vis sita est,
deoque proceras obsequium. Tran. S. A. P. S. J.
5. diebus praesignatis,

an omnes adessent rursus interrogabat,
 statuisserent que eum sequi atque emulari. respo-
 debant magna ex parte facturos libentissimi meque
 tum possent, eius que recessibus pro virili parte sua
 montibus, atque utayroificiscebatur Comitatus terce-
 tum et amplius sacerdotibus, in montem asperi-
 mum, excelsumque distantem ab urbe + loca ^{solis} ~~solis~~
 sexdecim mille passibus. Antequam culmen-
 nerent, resistebant sacerdotes omnes preces fun-
 dentes ad diuos, ascendente ad Culmen ^{solis} Achcauh
 + ~~li solo~~, qui omnium summus erat. introibat hic
 delubrum Matlacuaya, offerbatque officii
 idolee eius magna cum reuerentia, Smaragdorum, pu-
 mab pauominab vinentes, ~~apatium~~ + ~~gub~~, ~~et lo~~
 palli, inactab que ~~reata~~ epayro, ac mox reue-
 rebatur in delubrum Camaxtleb. iam tunc ada-
 rant omnes deorum ministri cum ~~deorum~~ lignorum
 factibus. Comede bant omnes ac Compotabant,
 liberabst: nondum enim inchoati ieiunio licebat
 quantam vellet operam impendere Symposiis,
 ac vino cibis que ^{exagerandis} ~~abdicandis~~. Accerdebantur
 dein de per multifabrilignarij, quadrezagumqz mter
 uallo ~~prece~~ quoque offuderissent ad deos, et tenui
^{dentem} ~~dentem~~ ^{capitibus} ~~capitibus~~ tenui
 arent surculos.

auspicatibus que interpollarent, et ea re Confedra
discedebant. Veniebant uestigio nova Culora
excubendarum artifices, qui idem qui quem
tegeis fecissent diebus, efformabant que ex
tremo lapide, quamplures gladios nova Culob
atque scapellob, ad palmi Contadem mi annixos
minime celeritate atque lemitate diligentes, impo
nebant que lineis recentibus ac mundis, sicarum
aliqua fonsibatur ant exacta sacra, in crepa
bant artificem, dicentes parum exquisitam me
diam ac vidus institutionem equo Cassione
precedentibus quinque diebus seruasse. Suffi
ebant praeterca sacerdotes recentes illos gladios
solique exponebant eis dem conoratos limiter,
a lacria quaedam carmina hilari in tonante so
no, ac praeuorum timpanorum timite. postqua
uero praelis per abeis pulsandis abstimissent,
tristes rursus canebant uerbus, occentu gra
ui ac pleno mergis. euectigio in gentibus editis
clallatibus ludu lacrymis que perstepe
bant omnia. Mox ordine cuncti procedentes
summum sequebantur sacerdotem praecuntem
ad supremum et temple gradum. qui arrepta
noua cula medias ^{omnium} ~~omnium~~ linguas perforabat
magna cu dext, ut quid ius exercicio

assuesset. nec licebat plures unica scalpello,
 sed solum modo unicam perforare. quam ob causam
 tantus in hoc ^{casum} peribat memerub. tunc genibus coram
 amantibus flexis exordiebant eos surculos perfo-
 ramina trās mittere: non nulli quae centum, alij bis
 centum, achcauthli senes quae quatercentum ac
 quinque ex crassioribus trans mittebant. fiebat
 hoc sacrum post noctem in tempestatem, quo tempore
 contus nonus inchoabat Achcauthli, rebovente
 reliqua sacerdotum turba, obeffluentem san-
 guinem, dolorem, atque excitatam inflammatio-
 nem, sicut muta, atque balbutiente. ieiunabant
 mox vicenob alios dies, tenuissimo ac ferè
 nullo assumpto cibo, et ne vulnera coalescerent,
 magna cura atque diligentia ^{curabant} contendebant. tunc
 missuri rursum die vigesima, quadragesima, sex-
 agesima, atque octuagesima totidem surculos,
 quot die tunc miserant priori, quo ^{sacrum} cap-
 tum est. post octuagesimam diem figebant ramum
 in medio compluvio quod ieiunandi alios octuagim
 adres qui supererant ad festinum usque diem
 in diem esset. Nec erat qui non pro more ieiun-
 nasset, et, parvis esctis solum, et aqua nulli rei
 mixta epotata. Non licebat nichilli mitim, nem
 pecaleh,

cocineo, pallentive colore. ita ut visu horridis-
 simi spectantibus occurrerent. nam præterua-
 rios colores mille demonum effigies appingebat.
 nec non serpentum, tigrium, Lincertarum, Colo-
 tum, et aliorum (siquæ sunt horridiora et se-
 rociora) animalium. tripudii ac saltationes
 incessanter exercebant (vespere festum præcedente
 accedentibus (quibusdam sacerdotibus et discipulis
 censibus, ut celebrati interessent) vestibus ce-
 terisque Quetzalcoatl ornamentis condecorati. in-
 duebant etiam Camaxtlen ac prorsus quædam
~~seu~~ effigiem alterius dei, quæ apud Camax-
 tlen collocata erat. Camaxtlen enim tunc
 medio crurum hominum æquabat longitudinem, alter
 vero deus eam quæ infantibus apud Camaxtlen esse
 videretur. quamquam illum quoque adeo revere-
 bantur, ut neque ad præspectandum eum oculos attolleret.
 in duebant Camaxtlen in ^{teatibus} pluribus, de super-
 que altero magno teuhxi coalli men cupato. quod
 erat per simile ei indumenti, quo de deorum causa
 hære si conquinatos signare solent, mexpali, at
 que persona, quam dicitur detulisse primos eius
 urbis fundatores epapaya huitla. unde ferunt
 Camaxtlem ipsum oriundum fuisse. Cr. St. et appo-
 nebant e simu. Con nexis pluribus,

maximam, ~ ^{per} disquet Colicines Colois. aureum
uten Chipeum, varijs pennis intertextum, brachi
o que sinistro adalligatum. dextera vero magna qu
dam Sagittam silicea munitam Cuspide. offerre
bant praeterea ei multorum generum flores, acqa
tium te Copalli. immolabant daarpodes, Cochermiles,
Culubros Lacuoras papilionis et alia animalia quos
quot veneri contrin gebat in agrib. Noctem etiam in tem
pesta in duebatur promore Sacerdos, ac lumen novum
ex suscitabat, somnificabatque in sperso ali cuius
viri primarij sanguine, quem vocabant filium Solis,
quod in ea Celebritate occideretur. Discedebant demde
singuli Sacerdotes in sua templa, ferentes lumen illud
novum, ibique idolis suis Captivos rictus aliquot
im molabant, nempe in templo Camaxtle, quod dicitur
erat in vico Ocoteulco (horrendum dicitur) totidem
quot Sacerdotes Summis Sacerdot perlinguae for
mentantibus miserat, in vico Tepeticpacis Centrum, ac
etiam in vicis Ticacloni, et Iquiahort Loni.
nec erat ^{in vico} oppidum aliquod, exire quae ^{ad} eam ^{ad} Republicam
estruant, ubi tunc quatuorve aut plures non occi
derentur. tandem fama est inmo Lisse + Lox Cretelab
ac Subditicis oppida, deuoras seque per singula
festa Camaxtle, quae quarto quoque Celebra bant
anno,

non centos aut mille homines, priora Matinagz
 cibaria sacerdotum humana carnes erant. ^{proprium} ~~prosa~~
~~ni uero~~ ^{menoribus} ~~sympalia sua erant de~~ ^{operabantur} ~~ferculis ex eis dem car-~~
 nibus paratis celebrabant, in humanam aedru,
 sese cibarijs imoque infarcentes. Erant uerote
 castre ac atroces, et in bellis gerendis indorum uir-
 fortissimi. magnam rem ^{peru-} ~~eruisse~~ existimabant, si
 plures pugna captos viros in partiam ^{relinquissent,} ~~transisset.~~
~~at~~ aris que oblitissent in no. lmdob. at quae
 cum Cortesius in eam penetrauit urbem, erant
 qui centum aut plures hostes propria uirtute de-
 perissent, ex gubissent que, iuxta ^{uignatob} ~~tur~~ ^{pr} ~~ssimoz~~
 dem omni arab ~~uignatob~~.

de urbe Texcalla Cap. 20.

Urbs Texcalla ab edito loco ubi sita est eo appel-
 lata nomine, ad littora fluminis, cuius fontis
 uisuntur apud Tlmcatepecum magnam eius
 prouinciae partem abluentis, ac tandem iuxta
 Tzalat Lomem effusis in ~~maris~~ austrinum ocea-
 num fundata, in quatuor amplius diuisis uicibus
 Tepeticpacum, Olotelcum, ~~et~~ Ticat Lomem, et
 Quinyahozit Lomem. Quondam bonorum ac diuiter
 hominum prudentia gubernari solebat, rebus ue-
 neta rebus publica, antequam que Xomma, et alia
 (quae hodie extant, non yauca)

monarchia. n. et basilia tyranis a beis reputat?
bellum gesturi quatuor ergebant duces e singu-
lis quaternum praedictorum vicorum singulos.
quorum alter in supremum, ac veluti maximam
militia designabatur. Aderunt duces alij sed qui
praedictis essent inferiores parerent quereis. Signis
quebantur exercitum, ac perado bello. Quom omnibus
fugebantur, quon sese ad illare cipiebant, dabant
statim penas. Seruabant in ararijs suis sacris
in genti religione binos sagittas, quas a fundaribus
orbis firmibus habebant descendisse, a quibus bellum
gesturi magnam educebant praesagia; nam si quapiam
illarum in exercitum hostilem excusa hostem ali-
quem suu ueniebat tempore de conor quenda uic-
toria nondubitabant, sin minus haerebant ac super-
zandos a exercitu inimico ominabantur. nec ali-
quam earum etiam in medium hostium iactam
arripere per duellibus patebant, sed a quomlibet
eorum agmine vindicabant, etiam si dum hoc
adsequerentur in genti uita periculum esset multum
obeundum. Sed autem, et viginti (ut diximus)
oppida adicuntur ei. Civitati parui esse. in quibus
centum et quinquaginta domorum millia memerant.
Coloni constant optima corporis habitudine, sunt belli
Cauri hete in Signeb,

Si finitimis Comparantur, inopem vitam tremisigunt, nā
 præter maximum nullius præterea rei catellus est
 ferax, Cuius Commutatione Cætera quæ vitæ necessaria
 sunt ab illis comparabantur. Erant in urbe nō pauca
 loca emporijs celebrandis dicata magna hominum frequē
 tia et multiplici rerum copia in Signibus. A dexte
 rimorum artificum copia. abundat agris herbiferis æqui
 pasendis gregibus et armentis, serendis frugibus et fructi
 feris arboribus ferendis aptissimis sit. Distat octomillibus
 passuum ab urbe montis matlacuaya imbricatus, qui
 hodie vocatur divi bartholomei. Venerant in terallos
 vini deum ometochthi. Omnium maximum habe
 batur amaxtle, qui et Mixcoatl dicebat. Cuius templum
 situm erat in Ocotelulco. ubi quotannis octingenti
 ferè occidebantur captivi. triplici idiomate singulis
 inter sese longedistantibus Civibus loquebant, nahonchi,
 otomilti, ac pinomextot. improbi sceleratique homines
 protrudebant in Carcerem, et Culpa Cognita atrocibus
 bant penas. hæc est illa celeberrima vobis cuius auxilio
 et fide visus est Cortesius ad expugnandam hanc novam
 hispaniam, et tot tamque stantibus oras regum hispa
 niæ adijciendas imperio Divina providentia non
 te omnia, Cui, quid quid victoriarum regibus his
 panie evenit, atque eventurum est humiliter
 acceptum ferimus.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 20 horizontal lines across the page.

De Expugnatione noue hispanie liberum
 francisco hernando mediceo et historico philippi secun-
 di regis hispaniarum et indiae, et totius noui
 orbis medico primario auctore.

Vixerat in hispania, medicam in universa europa,
^{impea} ~~zelens~~ a christophoro columbo expugnatis, redac-
 tisque in ditionem Caroli caesaris haetina, Cuba,
 alijsque vicinis insulis oceanum septentriona-
 lis, atque ^{aperta} ~~patefacta~~ ab eo dem uia in continentem,
 qui non regementi desiderio teneretur ~~per huc~~
^{vide} ~~transire~~, aut ob multa miracula similia, quae
 tunc temporis deus fama diuulgauerat, aut
 ob ingentem argenti, auris, et margaritarum ^{ceterorumque}
 copiam, quibus supra quam ^{quodalicui} ~~linguam~~ credibile est,
 (praeter soli ~~reuerentiam~~) ferebantur abundare.
 Non fuit ~~pooremus~~ inter hos hernandus Cortesius
 Mexellinensis ^{ingenuis} ab honestis, sed paulo humilioris
 fortuna natali ^{parentibus} ~~progenitibus~~, in ingenio ellato
 atque in quieto, ac propensione ad res gerendas,
 et nomen in uentura saecula pro ~~regandum~~, quae
 in litterarum studia ~~capessenda~~, atque ~~consec-~~
~~tanda~~. quae prius quam ab imine ~~(ut aiunt)~~
 saluta esset, in iuris et ~~rebus~~ ~~uultis~~ ~~parentibus~~,
 et ualere iussit

gymnasijs, de hique musarum Consortio, ad loca
 maiora natum, que est aliquando gesturum, ar
 cano quodam Consilio Superumque Providentia
 velut repudiavit atque desistit. Idcirco anno
 a xpo redemptore nostro nato. M. D. iij. ab Astur
 portu ^{securatore} ~~etiam~~ soluent in Hispaniam tandem est
 non tam ^{est} ~~perditur~~ ^{ut nescio} ubi rebus bellicis quo hab
 occasio se obtulit gestis, interdum vero urbanis
 ac rusticis negocijs decenti cura atque dilige
 tia, ^{trahit. # hunc dicit, versatib} ~~admiratib~~, effuso etiam aliquando clu
 mculis, atque expurgato argento, ita remanxit
 familiarem, ut cum vulgata milia provincie
 opulenta Cubanis iam innotesceret per fran
 cis cum fernandum Cordubensem anno. M. D. xlvj.
~~et petri de luarado~~ ^{etiam novitissimum, spolia,}
~~ac dem de per locum grissuam,~~ et optimam ab eg
 expugnatione ^{lacobus} ~~Dregul~~ ^{cus} ~~velat que~~ Cuba moderatoz
 speraret, ad quem ^{conceptione} ~~ex parte~~ pertinebat regiones illas
 caesai ^{non reditit Guisiltra hunc} ~~subire~~, non alicum ex tot ac terrarum for
 tissimis que ⁱⁿ ~~in~~ ^{hinc} ~~hinc~~ hinc expeditione praefecerit,
 aut parem iudicaverit Cortesio, ut qui praeter fidel
 audaciam et peritiam artium militarium, quae scie
 bat in eo accuratissima reperiri, naue et coeme
 re, ^{ac munire} ~~aut ex hinc~~ ~~ego~~ ~~isset~~, tanta rei exequenda op
 portunitas, et militum stipendijs persolvendis ab
 de sufficeret.

apud quos si age
 bat,

^{annua} receptis, oppido que impositum nomen epactarum
 quarta demum feria beato adis. Sacrae in portum ^{magni} postquam flu-
 diui Iohannis de ^{magna} munda volatu, amexi canis ^{magna} munda quae
 vero loitziapan, quod est litib, seu portum
 mare peruentum est. Eadem die, perib quam pro
 redis anchoris firmarent nauigia, in Colorem quod
 monoxilis deuechi in aliusum noxia classis uene-
 re, per Cupide sciscitantel ubi esset earum nauis
 um praefectus, ac dux. Qui facile reperit blon-
 dissimis illos excepit ueris, eacrat hominib que
 deha atque gumantab, ac remisit ad tentationem
 eue provinciae. Subim peratze mote cum amo
 deratozem, mone facturob ^{regem suum concessum} ut Cortesium statim
 adiret ^{cechozicis facturob} re formi domib, non uenisse huc
^{populos} bastatoz ut ^{essentue noxij} quiquam officerent, ac ^{ant} a ^{ant} i ^{ant} i
 hominum generi ^{essentue noxij} essent infestis noxij, sed fa-
 ciles ac benefici omnibus, ^{decege} plerumque propa-
 rent arcana, magno futuraz illorum animis et co-
 positub emolumento, atque voluptati, utq
 a cognitionem omnipotentis dei, et anima pece-
 tuam salutem spectarent. Quibus sermionibus
 alle dnt tent litzim, ad Cortesium uenit opulentul
 opiparumque premitent com eatum et noumib,
 habitis que permultis amilib ^{utro citro qz amilib}
 Sermonibus

Barbarus ille, et Cortesij, et uerae religionis amo-
re Captus est, ac statim motu cum am per muncios
^{ac pindum}
~~grappi~~ que opem, omnium quae uiderat, atque
audierat, admouit. Sed Mexicano rum domi-
nibus, cum his pannonum formam ^{uesti} huiusque
et moreb, uastitatem nauigio rum, et bellicorū
tormentorū inauditam et terrificam uim, to-
mitua ac strepitū ^{didic} accepisset, praeterea equos
ensium splendorem, ac cetera militarium
armorum genera, quibus tibi munebantur
in diis omnino admiranda, ac ueluti delap-
sus effectus, coepit nostrae gentis congressum atque
aditum perhorrescere, et impense reformidare.
quam ob rem mollibus uerbis, sed fulcatis et
uersutis, praemissis quae ad eum domis prouincula
nabatur. per suadere, ~~aut uerba imponere~~, ut
abstinere in urbem mexicanam constituto iam
(contaudierat) atque destinata desisteret, atque
abstineret. Affirmabat se magno peregrinatio
aduentu hominum, uelut acceperat a suis,
optimorum ac fortissimorum, mirum quem mo-
dum optare eorum suauissima familiaritate fieri,
et cum eis arduissimam imperi necessitudinem, sed
nere praedictum ueniret obstare ^{praefractionis}
^{praeferunt}
~~fracturae~~ ualitudinem, ~

et Cortesij accessu impedimento fore ferocissimas
 necdum ab eo domitas nationes, quarum fines
 a litorem urbem curtiibus essent omnino attinge
 di, quod Sine vita discrimine fieri nullo modo possit.
 addebat eius Cesaris que amiciciam quam libere
 amplecti, atque exo seculari, et interpretu a qua for
 tunarum suarum Computare blandimenta. Si quid
 esset in suis rebus, quod illi posset esse utile
 ac suave, Utro ad monitum Condonaturum, Ceter
 rum nullo modo videri sibi expedire, ut dum a
 micum affari satagit, ac dextram dextera
 Ci de Compedi, Sumo sese vitæ exponat periculo.
 a literis narrante Mexicani aduentibus Cortesij pri
 mordis afferentes tenente Superiori anno eadem
 litora gressu sua classe Redigalium imperij
 exa doreb, Calpix que patria vocatur lingua
 qui litris tum temporis ad ^{erant} ~~fuere~~, Conquedi
 nauibus, ut quidnam rei esset intelligerent,
 ac principi suo rem omnem ut erat m' craret,
 cymbis ad eum non vulgaribus de latis domis
 peruenisse, ac deum quendam esse Sumo in hono
 re habitum a Mexicanis putasse, quem aliquando
 tamen rediturum ad moderandas imperij habenas
 velut bitam orum artuam, si omnino persuaserat,
 remunciasse motecuma.

quando armis parum fidebat,
 qua arte, vi, aut dolo, set humque impium cepe-
 ret, ac in Columen Seruaret in Columen, at quoniam
 precepisse magos occurrere, qui solitis ue ne fideis
 aut emedio tollerent his pomos, perderentque qui
 sub que Cladibus affectus, aut ad urbem peruenire
 proficerent. ^{at} qui Cum id frustra tenta res redi-
 ssent, rursum que ad idem burgum argeremitte-
 rentur, reuer sis se Cundo in fe. Anre mote Clume
 men crasse, ^(etiam falso nescio) occurrere sibi quendam deum, subfa-
 sa et diij hominis imagine, numerosis preem-
 tum Capronis atque in perclitum in huius. uer-
 ba prorupisse: que nam haec est omexi Cami
 in Samia? Cur huc toties redne impudenter con-
 tenditis? qui duobus? aut quis est perditis
 stmi regis ueori animus? Nunc demum expis-
 citur? men demuo tepidat, innumeris rampis
 dem ostentis admomitus? a. Num est de illo, re-
 it eius in fe. ix imperium, des perate res sua
 sunt, nec in merito: innumera si quidem homi-
 cidia perpetravit, multos decepit, atq. delusit,
 in que regio fundus mone. Se his auditis hu-
 milite o. se. Crato in terram procidisse, orexi. se ad
 tare cepitibus, et Strausse feno, quo Conside-
 ret, des perisse illum tamen, nec cepitcere
 voluisse.

sed acerbè in diti sse, atque in Cusassæob dicentem, flosia
huc omexicam tenetis iter, in perpetuum de seram uos,
nec salus uestra, imperique Mexicensis amplius
sit mihi Cura. id cuius gratia huc missis fere m
lo modo potest, Conuertite oculos in uer dem, non uide
tis eam totam ignibus Conflagrare? ac bellorum dispo
si tumultu? adijciunt, tunc motecumam aca
co demonibus, quos deorum uice uenerabant ad
monitum præcepisse, occidit diffusa palude, ac dnu
tis pontibus uat, quos hispani arcerentur abgres
su. Nec plura sunt, in quibus in Comte Seniors,
et qui coggesta sunt quam plurimis ad fuisse a ca
teris Chronographis, adeoque a dipto Cortesio ges
torum suorum instar iulij Casaris. et author
et enarratore dissentire uideantur, que, aut qm
solis mexicamis Cognitaunt, aut qm prodigiosa
Historici qui anteme fuerunt prætermisere.
iamque ^{audisse} Cortesius accidisse Carolo Casari, dum
eadem ipsa gereret, per epistolam referbat, ut co
nedramus tempus uideatur exprobere, Si prius
que ante de bellatib. expugnata la regio
ne ac bellum in statum meorum dominab, appa
uerunt ostenta, uelut ^{presignia} signacorum que pãalo
post euenere, atque ~~premonica~~ paucis perstem
xero.

Ergo aliquot annos ante Cortesij aduentum, ut saepe
 non semel flamma quaedam pyramis, cuius alicui
 medium Caelum attingebat. exurgebat hinc a parte
 ortus. Statim a nocte in tempesta, a deo splendens
 fulgore, ut soli ipsi serena die mihi tanti posset Cuius
 Controversiam Comparari. Summa pars quoque Templi
 dei Huitzilopochtli municipalis sponte ac veluti per
 mira Culum conflavit, ut hementerque exardescens
 in cineres ditto Cibus conuersa est. Cui effusse
 de super ^{aque} ~~impet~~ non modo opem non habuerunt, sed ~~dei~~ sui
 vicem scandescentibus vestimentibus flammis praes
 tere. Quin Caelo sereno fulmen supra a demxi
 ubi cutli ignis deum, faciens impetum, totum
 penes combussit, et serenae die soleque fulgente come
 te tres Caudis longis protractis e caelo dilabivisi
 sunt, et ab occasu profecti in ortum scintillantes
 procurerunt. in tumuit praeterea Mexicanaeque
 tranquillae Caelo, ac silentibus ventibus mugientes
 que fluctus (quod antea nunquam narrator eue
 misse) uniuersam penes urbem submersere, quibus
 quod audiebantur nocte lugubres quaedam suscit
 ac tremula ^{voce} velut feminae La Chrymantis dicen
 tisque: nati perimus. et alias filioli quos
 feram, aut qui utant ¹⁵ ~~summa~~ ^{erupiam malis!} ~~caelum~~ ^{eripiamis}
 Cussione

Quinetiam aulupum, ^{quoque} retibus comprehensum est
avis in aedem gemis, fulcis pernis, gruid
forma ^{ac} magnitudine, et Capite orbiculari, quod
speculom Sigitto in quo Caeli quodam Cornobara
simulacrum, asterismis que eis Cogniti nec Cita
religionem ~~obser~~ olim obseruati orionis. Obstupu
it viso eo prodigio motecuma, Sed longe ueheme
tius Conspectus in eodem armatum equum ter
mis, et Cum scis Citacura abariolis, quid hoc pre
sagiet euenturum, Disparentibus subitis, neqs
responsis esset locus. Visa etiam per a tempo
ra saepe sunt horrentia multis Capiti bus mostra.
que ad motecumam delata statim euanescebat.
Necnon exercitus aduersi in aere pugnantibus si
milibus muniti armis eis quibus paulo post huc
pami has oras Subdidere. et pisces in solita
magnitudine dehiscente terra non longe a mexi
cana urbe Cum ingenti aquarum Copia prodi
entes. auxit miraculum, quod, ^{cu} Subiugatae
mibus motecuma in patriam Superbus rediret
actumens in diuina gloria, diceret que regulo
Cuis sua Lanensi, tutacessam omnia tot deuidis
ac Superatis proiun Cijs, respondit ille, nollis
perbre O rex, aut usque adeo fortuna blandime
tis fidere,

quando vis vi petiti solet. his ergo atque alijs por-
 tentis ex Carnificibus ^(ut referunt) per ea tempora mexicana
 ac futurorum praemonebantur euentuum, sed et
 caetera, quae in eius provincia expugnatione ges-
 tarent, quam breuissime absoluam. Cortesij
 ergo animus velut instigatus a caelo ad maximas
 res peragendas, quanquam proximis motu Caesa-
 re repugnante, ab itinere, quod in urbem Mexicanam
 conuertitur tenendum auerti nullo pacto potuit.
 atque ita per munus illum adhortatus est eum
 animum nullatenus mutaturum, nec de cetero
 redire in patriam, aut Caesarem ad rem maximam
 atque prudentissimum ^{regem,} principem totaque regioni-
 bus atque adeo longinquis imperantem, illo nec ui-
 so, nec salutato, redditurum pro aequa ratione
 caesari omnium quae eo in orbem percipientur, me-
 moratu dignorum, ideoque tentanda sibi esse
 omnia, ac vel grauiissima obicunda et discrimina
 nec cesset officio, aut ullam rem peragendam op-
 timo ac maximo caesari displiceret. illud sum-
 mo opere optare, ut quo animo illum inuiserit,
 nempe simplicissimo, atque candidissimo, eodem
 exciperetur, nec moleste aduentum ei iuberet,
 sed hilari potius et exposita fronte, ami-
 cum ex animo illum

namansem exciperet, atque expectaret. non enim
futuraum illi aliqua in regnum accedere, sed
^{pariter} in omni sub, quae decerent, ^{humiliter} seque maximopra
viter, atque inuicem. interea Cortesius
cessabat perquirere quidquid posset ^{ad} ^{aduersus Hispaniae captiuitatem} expugnandum
praesidium aliquod adferre, atque auxiliari. id vero
maximo iuuamento sibi fore arbitrabatur, motu ^{(quod proficimus ab aliis regulis con-} ^{sponte)}
cumam Circum vicinis regulis assiduo bello,
inimisque exactionibus, ac velut quadam tyranni
de oppressis valde in fensum, atque in mi
cum. fuit hoc Cortesio gratissimum, ut qui pre
dentis ^{in signi} et sagacis ingenio praeditus, et rerum belli
arum peritia valde in structus summum habebat,
illorum principum ^{visiorum} odia, atque ^{odiam} dissidia, in sua
cessura ^{et} commodum, magnoque ^{et} videlicet paranda fore
emolumento, eueniturum que, ut Simoteclum
aut caeterorum regum factionem sequeretur
ac tueretur parses, utraque ^{caeteris spoliatis} factione bellorum
caedis exhausta atque consumpta, ipse esset,
rerum caeteris spoliatis potiturus. haec Cortesi
um agentem motuclum a legatis offendere. admo
nent, ne mexicum frustra adire contendat, reue
a deo difficilem perseueret periclitari, et quae mo
lestia regi suo, nullius que ^{sub} futura sit. qui
sub Cognitis

aperitque Cortesij ^{Consilij} animo tentisim reducens se cum dosis,
 quos Hispanis administratoribus attulerat, recessit.
 Cortesius vero Constituit sibi Consilium, maxime erigere,
 at quem de quotquot urbes, Castella, aut oppida posset,
 pulvis eorum dominis expugnare, Hispanorum Coloniis
 paulatim inducere, atque illa regionem uniuersam sub
 iugare caesari. inquit ergo an porius quispiam pro
 prius offenderetur, iuxta quem edificare ^{imperat} ~~debet~~ uideat
 que ^{esset} ~~est~~ uelut orbis utriusque receptaculum, atque
 emporium, inuentus que est, Sinon oio. tutus ac fi
 deus, at Ceduis Syluis ~~repleta~~ loca stragantibus et Cons
 tuendis nauigijs valde opportunis, drues ac folix.
 quadringentis euestigio, ne occasio si bulla periret, Co
 mitatus Solijs procedit in mediterranea, offendit flu
 uium quendam, ac vicibus nonnullos hominum uacu
 os, sed multum generum Comitati bus refertos, qui
 bus risis, ac mirum in modum aris dente uerbate
 Soli redijt ad naues, ubi Conuocatis Solijs medicis
 oram illam sibi fore eundam ^{uisse esse} ~~reperiri~~, ubi que ^{edificandae} ~~erectae~~
 endae perquam accommodam, atque opportunam, qua
 meriti tuique sensim terminos dilatare possent, expug
 nare finitimas et Cuiusmodi pro uicibus, oppida
 condere, cum hostibus imperij amici ciam nira, atque
 auxiliares Copias a Sin Sulis adeoque uniuersa hisp. missas
 — ~~ut exciperet~~, atque uerzi.

sicut, animam que ^{cui} ~~est~~ ad summendam im-
 ditam de rege maximo incendebat, ipsu cu
 suis militibus ad futurum ei, et a suis par-
 tibus ^{magis diligentia} ~~perhibebatur~~ statuerum, neque aliam
 ob causam meas oras nauigasse crebat,
 quam puniendi tyrannos bonorumque oppre-
 sores, uis aequumque tuendi, et arcendam
 iniuriarum ab omnibus. His ergo ex corticidij
 uoto euentibus, alia uia reuersus est ad
 nauem. iuxta quam, cum oppidum non uulga-
 ribus amplitudinibus editiori quodam loco situm ^{nuncupatum Chiquisium.} ps-
 piceret, eo se contulit, eadem apud illum do-
 minum, sicut solis fueret, peracturus, quem mi-
 ramens uel tera atque ^{ante} ~~diuina~~ contendit in-
 culo amicitiae sibi copulare, atque ~~conuogere~~.
 et amote cum a fide conuocato odio proorsus
 auertere. Excebatatur imperio sum illius
 dominium, graue imperium, atque horribilem
 nec amplius perferendam tyrannidem, quae
 in fidiissimos seruos exercebat, exactiones
 in modicas et ab ingenuis uiris minime toleran-
 das damnabat, uigum molestissimam ab su-
 merit excutiendum suadebat, negabat redde-
 da esse illi deinceps uentigolia, quae in reusq;
 tempus maximo scelere ab eis exproscrat,

argue, ne dem Ceps soluerentur, ~~commissis ad mane~~
~~bat~~ totis viribus decerabat admirurum, facilli-
mumque id factu reputare, quando nec mexicanorum
vires ~~cum~~ in uisio his panorum Robor^{is} pares erant,
praecipue si indigenarum^{lithis} accederet ~~ist~~, nec Sicut,
deum opti. M. Sceleratiissimo regi amplius tantorum
criminum poenas Condonaturum. Interea motec-
cum quidam exactores ad exigendaue Trigalia,
(ingens Cortesij Consilij praesidium) adfuerunt: Nam
cum illorum aduentu magnopere regulus turba-
retur, ut qui exterius hominem alloqui de presen-
sub atrocibus poenis imperatori daturum timeret
et Capitale Crimen aduersus ~~dominam~~^{cum} perpetrasset
reputaret, ut bono animo et Cortesibus adhor-
tatus est, ac quo opinionem de potentia motec-
cum iam diu Conceptam labefaceret, Commenda-
retque his panorum audaciam, ac bellicam ~~uim~~^{uirtutem}, si-
mulque rebellioni saceret ~~semina~~ atque fundam^{ta},
quam sibi in modum profuturam ~~exornabat~~^{in ista uirtute}, Co-
prehensus Calpiqueb^{is} mira audacia, et in trepido
animo in Carcerem Coniecit, ac vinculis Con-
fuit detentus. Duobus An. illorum pernoctem
iussis clanculum dimitti, obtestatus per eos mo-
tecumam, ne solum amicitiam mire recu-
saret;

ine
Cupi^d exardescat, daturum quam citissime pos-
set operam, ut illius desiderio fieret ^{faceret} Satis, Di-
mittit Cortesius legatos placidis uerbis emoluit,
accessit iubet Chiauhtla regulum, ac ^{quae com}
que acciderant recendit. Detegit motu Cumam
minime ausum esse penas summere ad presen-
sorum exactum, nihil deinceps timendum
se favore appatione, ne ^{regalia} dia. deneganda
ac statim ab eo Conteamote Cumam, siue extor-
querentur, statuerum. Tenuit autem perca-
tempora ut bellum inferretur a Ticapanim
sibus mexicanorum amicos tempo ^{allos}, sed
Cortesio supplicante equitibus territi uer-
terunt statim. Tercia, Toppidum expugnatum
est. ^{sed neque} ~~quamquam nec oppidum~~ ^{spoliatis incolis} ~~spoliatum~~ est,
neq; ^{illud} cedebat, ne ^{viderent} hispani mo-
te Cumam amicos minime inuicij, atque mo-
lesti. ^{peru regni predicti} hac victoria ~~opponit illa~~ a Soluendorechi
gali. deinde immunia mansere, et Cortesio impon-
se obnoxij, atque amica. Hispanis uero tantum
accreuit honoris, ac bellica ^{ab hostibus} ~~utrumq;~~ ^{facti}
~~onem~~ ludib, ut uelut cum his ^{pamem} quibus
uis exercitibus supplicante ferentem magnopere refor-
midarent. his ergo noua hispania expugnatio.
ad his fundamentis,

rediit Cortesius in nouam ^{no Orizū} Hispaniam Coloniam
 ubi ^{no sine magnanimi letitia} offendit militem equorum que numerus
 quibusdam alijs, qui superuenerant, ~~maxime~~ ^{maxime}
 magnanimi letitia ~~audum~~, atque edifi orationem
 parum amplificata. Quam tam spoliatoram ^{partem} que
 in id usque tempus acciderant, mittit Cæsari,
 gesta omnia exponit, ut suorum laborum me-
 minerit obtestatur, polliceturque capto aut occiso
 nate cum ea regione in eius ditionem, et
 (quod maximum erat) in xpi. op. m. ouikered aduers.
^{simul} ~~partes~~ que in urbem Mexi Canamparat iter. Cu-
 que omnibus hispanis militibus temerarium
 ac demens uideretur, quin gentes non amplius
 unob tentare ^{rem} adeo difficilem ~~rem~~ aduersus
 indorum myriadas, timeret que ipso inuito hispa-
 niam, aut inoulab nauibus perendab, in ges
 audub facimib et quale fortassis nemo antea
 eet aggressus, Carie Corroda nauigia simulans,
 Laniculum quo indis incegerentur uisdit tere
 brari: ^{eo} ~~et nulla momento adent relictu alij~~ ^{pro sidio neque pudendo destituti}
 ter pugnarent procihu, et procihu, et in so-
 lis armis sitam salutem. promptu atq; in hepi-
 do animo quezerent. mox Consilij sui rationes
 tam prudentes ac falund e exponit, ea que suadella
 atq; lenocinio aureb eorum demulsi,

Et nullus fuerit tam pusillus animi ac languidus
deserti animi miles, quin non mollet ipsi sequi tuum mo-
ri, quam cum dulcibus nativis, et sub uxoris ~~et~~ nativis
amplexibus suavis vivere. ~~revertis~~ ergo in praesi-
dium urbis Centum et quinquaginta militibus, ac qu-
quaginta militibus in dorum in eibus propugnatorum
oblatibus, quadringentis hispanis ac mille modis amicum
Comitatus iter bonis auxiliis in urbem Mexicensem
parat agebat, Committens ^{in eorum oppida qui sunt} ~~qui sunt~~ ^{que oppidis} ~~obiter~~ occurreret,
~~revertens~~ deturbansque reperta de momem simulacra,
ac Crucis, piaque alia signa substituent. ~~ubi~~
~~in~~ (in bente motecuma) amice et officio se excipit.
donec non procul a urbe taxcalla murum quon-
dam lapideum offendit, humilemque, cuius ex-
tant etiam hodie vestigia, omnia tandem parte per-
uium, qua solapateret ^{adit} urbem sua. Hac cum
Copios Cortesius ducere vellet, quidam regulus mo-
tecuma subditus, subdole ac per insidias illum
adhortabatur, (quo in devia ac praecipiti adduceret)
alio transire, in Motecumae vellet esse grauius,
at ille suorum in dorum tutius ratus Concilium
eo intrauit, nec multo post quinque milibus tra-
catrelarum, qua qui illi obuiam uenire fugatis
mencij adfuerunt, Cortesium orantes veniam belli sua
liberant.

urbemque suam, et cetera quae illi possent esse
 sui dolo offerentes, et si eò se forte ^{recipere} ~~conferre~~ uel
 sent ipse socijque omnes aduicem trucidarentur.
 poterat die Mille alij + Lix Calceae occurrerent
 tibus qui potquam paulisper ^{ferunt consensu} ~~simulantes~~ ^{ssent} ~~conuenissent~~,
^{reuer si sunt} sese in locum ~~recepere~~, ubi octuaginta milia ho-
 minum occulti latebant. Qui tam vehementi im-
 petu in hispanos irruere, et quampluribus suis
 vulneratis, mirum tamen haberj de beat nomine
 occubuisse. Eanocte in uicum quendam parua
 serreperunt, ac in sequutam ~~sequedrem~~, quam
 fieri potuit munibissime permanere, qua a quin-
 quaginta milibus indorum impetibus incosfactus
 est, decerantibus in molituros illos in deorum de-
 cubit et honorem, neminemque ab eorum manibus
 euasurum, et qui tibus si sui esset quingentas
 plus milibus hispanos aduersus tot indorum milia
 pugnam conorere auduros. Sed aliter deo optimo
 M. rsum est, nam cum illi nobis, non simul
 sed paulatim adorirentur, factum est ut breui, aut
 vulneribus confosi perierint, aut morti metu per-
 teriti ^{si qd} sparsim aufererint, et ad tutiora receptacula
 sese conuerterint. Cumque cerneret tot milites
 ex eorum exercitu passim desiderari, hispanorum
 uero cadere neminem

arbitrati sunt non homines esse, sed in mortale
ob, et corpora gestare nullis vulneribus obnoxia.
quam obrem vix demersis adversus eos pugnare
sunt ausi. Sed quibus servos, thura, cortales et
placentas ad Cortesium misere: ut si atrox esset,
ut dicebant) deus resceretur servis, si mitis pla-
cibilis que pacaretur thure, si vero mortalis ^{et} huma-
nus que gallinis, Cerasis, placentis que paratis
^{utret} ~~vel Cerasis~~. At Cortesius mortalem se esse creabat,
neque alia ab humana constanti natura, eos
ipsos vero imprudenter ac temere agere, qui parumpe-
derent fœdus atque amicitiam, hominum, quorum
virtutem ac impetum, sine maximo sue gentis
in commodo, strage ac cedibus, nullo modo possent
sustinere. Nec tamen sequenti luce ad expositum
runt, mox tunc quoque adversus viginti milia
indorum pugnare coacti sunt, sed cum quinqueagi-
tandis speculatoribus, qui simulationis gratia co-
mentibus omnibus ad exercitum venerant, Cortesiusq;
dono dederant, manus iuberet abscindi, mirati
quis fieri potuisset, ut fraudem agnosceret, ac deus
aliquem servatorem ac conductorem ipsi adesse ami-
cum, et familiarem rati, qui desereret illi ac cana-
omnia, quæque ipsi mente ~~res daret~~ ^{adversaret},
referret atque miraret,

amplius aduersum eos pugnam Conserere non
 sunt ausi, Sed in domicilia reuersi. Cum Corte sioueral
 in re ami Ciciam turbulenti bus Contenderent. Accide
 bat quæ Ciquam bellizationem aduersus his panob
 gesti fuisse, habuisse persuasum taxalte Cob,
 ac Certo Certius Credidisse, milites nostros ami
 Ciciam in Culo Mexicani esse Conueniunt, hos ubi
 illum infensissimis, quo factum est, ut postqua
 rem alite se habere cognouerunt, mutata sententia
 sequemini deceptoribus, perpetuam Cum eis
 firmant atque ^{sanxerunt} ~~sanxerunt~~ ami Ciciam. at quæta Cor
 tesius taxalte Carum auxilio Contestuit quid ego
 uictoriarum ipsi euenit Credit adsequitur. Vix
 cum hac gereretur quatuor motecuma legatis
 ad Cortesij Castra peruenere egregium illi adferen
 tes munus. quo oblati, gratæque, ac p^{ro}pheticæ
 cepto affirmabant eorum regem Cum nio. stabilem
 ac perpetuam ami Ciciam Seruaturam, ac Solutu
 rum quo tam, quæ Cortesius Conseret indignum
 dum tñ inde in patriam ac apto desistenti Conuer
 teretur, neque in re bem Mexicani pro Cedere
 perseveraret, Non hoc vitare timore aut odii his
 panorum commotum, Sed amore patriæ, et ⁱⁿ pietate, ne
 si sterili atque infundo solo, adeoque in his iuris
 indigno,

diutius manerent, atque Consisterent. Generali prode
cepto munere illis a se Cortesibus, ac ostentari utali
quantis per apud eum manerent, noscitur atque ex
perimento deprehensus, quo patu motu cum de his
rebus vexaret atque uniret, procedente tunc tempe
Cortesium in Mexicensem urbem rediit prosperam
febris arripuit, aqua tandem liberatus in panam
cumperuenit, Cuius Ciues nonnulli cum Cortesio
amicitiam iniierunt, Sed ut Tlaxalteca idem
facerent, et in eadem perpetuo manerent obnixelu
erunt, ac tandem peregerunt. Quibus gestis his
panorum libantes animos, firmavit Cortesius
facunda oratione habitam ad Comitibus. qui appro
pinquntibus nobis Mexicanae timorem adeo regem tunc
conceperunt, ut de reuertendo ad maritimam suam
Coloniam cogitarent. Venit per ea temporam
teal Cortesij Tlaxalteca cum imperatore xi Cortesum
nomine, quadragenis Comitibus Heroibus, et cum
Cortesio re publica sua nomine iniicit amicitiam
optatissimam sane nostris, atque utilissimam,
qui orationem ad eum habuit, Cuius perstram et
valde artificiosam, Narrabat labores in genere
quos Tlaxalteca, ne obdicerent motu cum
millebant tollere, et ut gossipij et omnis gene
re uisum oemuriam.

qui hinc ea regio quae praegelidat est, Carebat, praeterea
 Salis praecipui nutrimentorum fere omnium Condimenti
 defectum, verum nihil esse aiebat, humanis usibus
 a deo necess^m. Cui ob libertatis amorem non libentissimi
 me renunciant, et tamen ultro se dedere Caesari,
 eiusque nomine Cortesio, quem eius legatum classis
 quae praefectum esse intelligebant, ob illius gentis quae
 totaque orbe Cognitas praclaras artes, dignissimas
 civium obsequij. Obsecrabatur, quando spon-
 tanquam subibant ^{fortitudo amiciam} ~~impetum~~, Hispanorumque sub-
 debantur iugo, dignaretur blande ac humane
 meos Se gerere, atque eos protegere, et tueri a tyran-
 norum iniurijs, neque permittere quenquam
 illis vim ullam inferre. Gaudens est mirum in
 modum eo munio Cortesius, ut quod sibi etu-
 sui et decori maximo futurum arbitraretur.)
 Comiterque ac blondere respondens publicabatur
 quid quid exposcebant a deo plenissime obten-
 turos. reuerhita ^Btaxcala sua adobat, ut se
 natus ac populus taxcalaensis ^Bpalom faceret, q
 inter eos essent Constituta, renunciant que Co-
 rtesium quam civissime illis ad futurum, et sese
 perpetuo exj. ^Bhucum illis amicum ex animo.
 impenor mo ^Blehu fuit Mexicani taxcala
 rum aduety.

veluti hostium infendissimorum mexicanum
perij. timentibus ne si hispanis amici Crato
ungerentur, mexicana res perirent,
cum multis in id usque tempus auxilian-
tibus aut suppetias ferentibus eent illis valde
graves ac noxij: atque ideo fidem eis habendam
negabant, ut perfidis flagitiosis et sceleratis
dererant liberum ingressum in sua munda
permittere hispanis, non benevolentia ac amo-
re dudum sed ut in ductos in Cautro que regu-
larent atque ^{opprimerent} ~~ociderent~~ ac demum a sterile
gatorium exposuissent liceret reverti ad mo-
tecumam, ut que cum Cortesio negociati eent,
munciaret, referret que quid deinceps eob
facere expediret. Si cuit discedere, redijt que
vix sex transactis diebus, munus ferens non
vulgare, iterumque, atque iterum more C
cum nomine Cortesium admonet, et orat,
ne met laxatensibus fidat, Contra lax
Caltenses mexicanum improbitatem tyra-
nidem, atque perfidiam damnabat, ac in su-
am urbem ducere non o nob maximo contend-
bant affectu. quibus licet dubijs Cortesius
a Siquandiu haereret, De Creuit tandem atque
animatus est haec calian

audacter atq; Confidenter petere, et alteru
 trifidioni more gerendo ~~stipul~~ que fieri (ut
 tandem euenit) ^{superiorum} ~~dominorum~~. illis ergo cum esse
 citu profectus est, equo itinere non modo illi
^{qui captae sunt} ~~in~~ euenit mali, verum nihil in omnia
 dantur + luxa + belae, quod ere futurum arbi
 tearentur ad amicitiam cum his panis sm ~~de~~
 gendam, atque confirmandam. at Cortebus
 cui nihil magis erat in uolens quam id idolum
 cultu ablegato, ac in ^{ozcum} ~~basatorem~~ Sque de ce
 to, verum religionem adserere, Caput
 euangelicis proferre thesauros, ac caele
 stia arcana propagare. execrari hominum
 in molitionem, atque a carnium nefario
^{animos illorum auertere} ~~esudete~~. a bonis naris munita quae
 neraoantur, ut quae fedissimi demoni
 nes essent nondum, ac nostra ueritatis
 eorum quae et estandi erroris rationes de
 tegere. illi autem quamquam non prohius
 ab idolo cultu abstinuerunt nostram reli
 gionem fuerunt statim ~~pro~~ ex animo amplexati.
 passim amendant fabi cari delubrum caput
 + equa diuersabantur his panis + tres Saora
 ibi quoti die celebraretur, non prociis modis
 ad stanti sub Saora pice

→ Taxcallan

Maximè primario meae republicae iurino. Antea
vero quam ab ea urbe discederet, suorum in-
cendebat quoque cum nonagente amicitia
miorum. mox sex milibus indorum Comi-
tibus in urbem Cholullam motu cum
amicam instantibus eius legatis et repug-
nantibus Taxcallis profectus per honori-
fice est, et valde officiose est exceptus. Mo-
teccuma vero legati non desinebant Cortesio di-
suadere iter in urbem Mexicanam, obmagentas
eius rei simulatas ac confidat difficultates.
sed cum fruon id totum tentassent, in idis secul
occidere de Creuerunt. At Cortesius patefacto
loquum
notasio Coniilio, et hospitiò fraudulentò atque
pessido p'ime Cognito, precepit suis, ut Cul-
primum audirent tormenti cuiusdam bellici
tonitruum, arma caperent, interam quem nemi-
nem egredi permitterent, eam qua hoc p'itab^{io}
exupt fuerat
ter domum. at Cholullenses magnam facibus
aggredunt, cum p'ri. proceradieb illuxit, demore
decem prodolor sacrificij causa hoit 3i lo p'ochti
bellorum deo decem mozhunt in fan tuob, pos-
tulavit ergo Cortesius amagiorati bus urbis. xxa.
mos proceres ad semitti, q. antedegresum a loquob,
no videret. hospitem saluta discedere.

uerionibus que illis, Caepit clausis prius rama
 is deurbis proceribus Conqueri, quod per in Sidrab
 eum occidere tentauerint. illi detectum et eorum
 concilium magno peremissati, rem omnem (ut erat)
 aperuere. Accersis praeterea iussit mote Cumale
 gatob dixitque illis vix posse si bi persuadere
 optimi, ut ipse animo conceperat, regem in ^{intu}
^{ei modi facinus} ~~seculi~~ Conspirasse, aut homini innocenti et ei dedi
^{mollitum} tissimo procerasse mortem, existimare que illi homi
^{tamen scilicet patenti esse.} nime consentiente ~~fuisse tantum~~. quanguam
 non puci exindis in Carcerem Coniectis Conscio,
 a deo que precipiente mote Cumale factum esse pla
 nea serebant. negabant mexicani a proximis
 excusabant domimum. At Cortesius tergenta illos
 proceres accersitos tuin Caris Capite iussit, ac
 signo dato hispani milites dieo Citius sex milia
 mdoium atro cibis inflidris plagis inuenteb
 occidere, Compi Larunt oppidum, opimis quod
 exuuijs ^{sunt} potiti. in Carcerem uero Conrechi obtes
 tabantur Cortesium ut eos dimitti iuberet polli
 citi Cives omnes, qui ad unum subter fugerat
 ac desceuerant oppidum, reduduros. Cumque
 conditionem Cortesius admitteret, ^{et} ~~admitteret~~
^{non meli huius} Captob, Sequitadie adeo hominum plenu iudicet,
 ac similibi Leuenisset noue.

neque aliud eo illi magis in votis, quam ut de
 prehenderet experimento Mexicum se Conferens
~~ubi cum manebat, si denderit~~ ~~ve semant Capto~~
~~desiderio, quanto pere amabat~~ quanto pere illius
 suspiceret, et amaret. ^{quod hoc} hoc motu ^{est} motu
 ma, ^{putabile est} ut quando nullo modo potuisset a bitinere in
 mexicum auertere in urbem admissum, se
 curum atque inermem ^{et} trucidaret, cui rei execu-
 dae, prohibentibus Superis, non est. ^{data occasio} illi ^{postea} postea
~~oblati occasio, aut facta copia.~~ Ergo digressus
 inde per montis iugum nivibus candentem ~~Carstis~~
~~dit~~ cum socijs, non sine labore conscendit.
 unde patet ^{omni exparte} ~~indigne~~ ^{ubi} ~~vastavallibus~~ ^{ubi}
~~ubi~~ mexicana, sita est, aliaque perpulcha
 atque in signa oppida, ^{in amana domo} ~~erat~~ ^{ubi} ~~vero~~ ad montem
 licem ^{edificium} amana domus, in qua ea nocte diuer-
 satus alium amoteccuma accepit munus.
 qui non aliter suam suorumque negotiorum
 salutem, ^{ruisum} pollicitus ^{reddi} se ^{reddi} ~~se~~ ^{reddi} ~~se~~ ^{reddi}
 tamis amplissima caesari uehigalia, ac illius
 imperio demiceps pariturum, dum tamen
 non ~~visa mexicana~~ urbe ad naues, adeoque in
 patriam reuertetur. At Cortesius in Choanum
 iter prosequutus, amaque mecum postera die
 peruenit,

Cuius oppidi
regulus oppidi tertia aureorum millia illi dono
dedit, Conquestus quoque mirum in modum dety
ran in de motecuma. et postquam in viciniam
quendam se contulisset, recta in mexicana
urbem tendenti venit illi obviam tet3 Coquiza
affinis motecuma, nomine Ca Camat3m, Blm
de excipiens Cortesium, sed rursus obrestatus ne
Mexicum tendere perseveraret. at ea cura par
sollicitante Cortesium y3tapalipam ^{ingressus est} ~~perseverant~~,
ubi postquam ^{quiescit} ~~canocte~~ mansit, atque genuit
ac sex millibus aureorum abierit regulas, qui
coninguneus etiam motecuma erat, donatus
proficiscitur Mexicum, et quando ^{ei rei impediri essent} ~~adit~~
sinapobit, a quatuor millibus procerum
preciosis ornatis ~~vestibus~~ honoriifice excep
tus est, et a Motecuma auro et gemis con
decorato, et preciosopalis de super Cortesio
numerosa procerum indorum Comitanteur
ba in Mote regiam perductus est. Sterm
tur mens ~~se~~ ^{generum} que Cundorum, et feru
loum ^{aurifero} ~~numeroso~~ onerantur apparatu,
eximiturque fameb, et statim a pradio, rsi
tur a rege, blandissimis que delmuletur ver
bis, quibus ^{mexicany} significabat, gratissimu sibre.
et ornamenti maximo

~ excepisse in ~~tra~~ suam urbem, adeo quem
 ~ tea properat a deb ~ nob eximios et praeda
 ris animi et corporis ~~dotibus~~ ^{dotibus} ornatos, ~~missos~~
 ~ que in tam longinqua regione, ^{regibus} a ~~l'imperato~~
~~re~~ ^{caesare} Carolo, regum omnium maximo, ~ erum age
 tulisse in animum in duxisse Cortesium,
 ~ non ee eius amicitiam satis ^{in partem} fidam, ^{in maliore} aut
 ~ tutam sibi ^{aut suis} eiusque Comitibus. Narrat
 se multo ante accepisse a maioribus aduenas
 ee Mexicanos, et ad instantissimis eo pervenis
 se regionibus, illorum que ducem, cum in patri
 am ^{reverti} ^{constitueret} ~~sedne~~ pararet, ~~sollicitum~~ paulo post ~~red~~
~~dit~~ ^{dit} ~~re~~ surum, existimare se ~~Caesarem~~ eum esse,
 quem ^{venturum} ~~rediturum~~ sperabat, ac simul diuitias
 illi ingentes ostendit in Hispanorum usum,
 ~ ubi esset opus, ceduras, ac pariter singuloso
 crozum pro cuius que ordine ac dignitate dis
 tribuebat, ut ad eum discedens. per hos dies Cor
 tesius ^{a Cunctis} ~~ab omnibus~~ noua Hispaniae primicipis
 et in ~ uebatur, et ~~cele~~ ^{cele} batur, non mediocri
 ~ ^{omnium} ~~audientium~~ app lausu et observatione in credibili
 iu (ut credi patet) sui imperatoris, aut propo
 sitione quadam congenita ~~videndi~~ ^{videndi} atque cognos
 cendi que ^{iniquam} ~~cumque~~ ^{ecum aut} ~~alias~~ sibi nec ^{etiam} ~~visa~~ ^{et} ~~log~~
 mita ~~erat~~.

vinctumque a de tuorum in Carcerem ^{seu acce} ~~detinere~~
 ut scilicet Capti rege, et Capitali pœne pro ar
 bitrio Cortesij obnoxio, Cetera tuta essent, ^{et eis} ~~et~~
~~Cortesio pœne~~ paterent imperio. Cum hac mente
 volueret accessere ad eum nonnulli ex indis ^{auxi}
~~icia~~ suis partes sequutis, cum quibusdam
 hispanis admonentes Moteccumam mox hisco
 rum ouem eadem ^{ut exitum} dirutis pontibus ac vijs
 quibus patebat exitus hac ratione oclusis, qua
 intercepta vehementer commotus est, et ad exe
 quenda que ^{mente agitauerat} ~~agitatuerat~~ inflammatus, atq; ita
 dispositis, ut oportebat, cunctis, ad mone factis
 que militibus moteccumam egreditur dicens
 maxime expedire, atque erentiusque esse ut
 se cum ^{ad eam abiret} ~~teneret~~ in domum eius designatam
 hospitio, neque ^{illum} ~~eam~~, donec licent ^{citracius capti} ~~per Cortesium~~
^{relineret.} ~~tentet~~ egredi, addebat non omne magna causa et
 culpa eius, id fieri, quando tum manente ebra
 lulla, tum in urbem a deb que sua, ^{uessuse ac fraudulenta} ~~admissa~~
 tentasset occidere, simulque ostendebat ei litte
 ras per quas Cortesio mun dabatur nouembris pa
 not aquapoposca Conscio moteccuma ~~fructe mtecep~~
 tob. indignatus est his sermonibus uefementer
 atque in ^{reuerbat} ~~percipit~~ ^{inquit}, impudens id eẽ mendacius
 ne que unquam se in hispano

Quam. uero quo tempore Motecuma templa adibat,
 in gens hominum turba in duorum honorem Sole
^{anteacos matlazzi}
 bat ~~in motecuma~~, Cortesius, iterat hunc amib, et deservitor
^{ois manitabi, et Scyricae}
 rei adeo atrocis Atestator, a motecuma multis
 precibus contendit ne pateretur, ^{tam} exacerat, ~~et~~ ^{que}
~~adeo~~ frequentem esse rem. Sque adeo. Superis
 in gratam, atque in uisam, aut permitteretur
^{myriadas uigulas}
 hominum matlazi, disceptas que addi in ferula.
 et cum perfungi de momum Simulachria. Conterias
 aegerime perditas in genb ferret, animos eorum
 per citos atque rae stuantes. blandis demul
 sit sermonibus, dicent nonob auxium, aut gem
 mas effodiendat in eab regioneb ^{trauci} ⁱⁿ ^{trifati} ⁱⁿ ^{trifati}
 horum existimas ^{et} itinerib, molestis, ed separ, sed
 ut indob vindicaret ab errore, ac veram religio
 nem ~~testaretur~~, assereret, et cunctorum, quo
~~rum~~ fieri posset, animis infigeret. Deum opt.
 M. praesse omnibus neminem dubitare
 sed quib is esset, non ^{omnibus} ^{haberi} ^{pro} ^{coperto},
^{very solis}
 sed ~~in~~ xpianis, quibus diuimus illuxit Sol
 apud hos. ^{fraxmi} in dubitatum quacesse, haberi
 ee cum essentia, ac terminum personarum
 numero, ac terminum, in finitum, omnipotentem,
 Creatorem, ac Seruatorum omnium rerum
 ca liget terra oximum modatorem.

Caphi in urbem ducuntur, Cortesius uero Cogni-
 to scelere, ac ^{una afectione} ~~veridica~~ ^{testibus} comprobato,
 utrumque publice iussit comburi, ^{facinus} facinus
 non minus audax ^{quam} motecuma et apprehensio.
 interea Cortesius perscrutabatur, quam amolus
 diuitijs que affluens eet, motecumae impu-
 que auri argenti que et gemarum ^{meo} offenderent, so-
 diana, quantum ab esset australis pelagus, et an
 septentrionale portum alium comodo rem cog-
 niti sortiret^{ur} ex capiendis atque seruandis nau-
 bus. ^{interim} ^{sim} ~~venere~~ Calama, et ³ loqui rex bellum ^{per}
~~extempora~~ bellum Cortesio parabat in fere,
 fecisset que, nisi hispanorum Saluti diuina
^{de proprio a motecuma} ~~providencia~~ conuulisset ~~motecuma~~, atque eo
 pro Curante Captus fuisset, et spoliatus oppidis
 cunctis quorum erat rex atque dominus. idem
 motecuma conuocatis proceribus ^{regni sui} imperij, Longago
 adeos orone habita imperium ^{tribus} felicis Caesaris
 seque omnes que suos, et imperij amplissimas
 subdidit ditionem. Dicebat iam diuis permittenti-
 bus, remisse ducem eius ^{prin. Capis} ^{regis}, cuius aduentus
 tam inu, tamque ardenti desiderio expectauerat,
 res, velut ^{vero regis} ~~Germano~~ domino, imperij redderen-
 tur habere. quibus Sici sum erat, Sat mexi-
 cen sium dnozum imperio intul,

et iam ad alium Spectare dominum, equum non esse
ei consistere, sed Cedere Consijs Superum, Caro
cum Caesarem dominum agnoscere, ^{et se} ~~sequi~~ tot illius
clementia tradere moderandos. quod tandem
non sine Lacrymarum ingenti effluvio acu
tius factum est, seque rexipse et caeteri alij iur
mento adstringere, in procerum pariter ob Caro
lo, atque illum pro dno atque imperatore adhib
ere, Seruituroque, et quoslibet exconet Sequa
turob. Simulque ^{numerosa} ~~in~~ illorum turba Saep
^{baptizate} ~~labore~~ est initiata, auri que et argenti ingenta
ceruus in obedientia signum mittendus Caesa
ri Cortesio exhibitus est. Sub Cepisset et Salub
^{Luna cum} ~~baptizate~~ Motecuma, in mors inopina in felici
Casu obstitisset. Ergo cum adeo felici reru euen
tibus Cortesius potiretur, ^{breui} et facile reliquas nouas his
paniae prouincias inderetur occupaturus, Motec
Cuma mutare Sententiam cepit, aut Suadentibus
^{diuinatione responsis} ~~oraculis~~, regniue hereditas, aut ^{res} ~~potentia~~ aduc
tibus, quod tam hinc, Segmitesque, res maximi
momenti gessisset. Tam igitur non adeo familiare
se praebat Cortesio, ^{quauis} non tamen in animu inducere
re poterat, ^{ei machinaret mortem} ~~ut occideret~~ ^{re} ~~procurasse~~. Cum quid
^{apud} ~~ut~~ Consultasset de hac re, tandem stetit sente
tia cum Culi parare loquus,

atque ad hortari Cortesium, et a nouabis pama
 di scederet, si faceret, Domus omni tum dimissurus,
 sin mihi daturam operam, et pariter cum suis
 occideretur: nam tamen si illum ex animo ama-
 bat, Censebat æquius esse atque eius maies-
 tadignius regnum, honorem, et subditorum sa-
 lutem atque in Colunitatem hominis extero,
 et tyrannidem exercentis amicitia præferre.

Ergo quod animo conceperat prompte est exequu-
 tus ad hortari Cortesium, ut a urbe die cedat,
 a deo que a imperij suis finibus, hoc expedire eius
 si oportumque saluti, si faciat omnes diui-
 tias dimissurum, sin mihi vita periculum
 maximum illis impere, et ^{cui} ipse etiam uolens
 prouid^{ere} ^{stare} præcauere nullo modo posset, aut in-
 dustria aliqua mederi. At Cortesius terassa-
 gax, et in negocijs quibus quem agni momenti gerere
 dis strenuus, Comperit habens si negaret in-
 deesse facultate^{et} Copias, quibus tam me mero-
 sae in dorum multitudini reuocaret, si uero ce-
 deret rem præclaris aut picijs gestam in fectis
 relicturnum, magnum que inde sibi suisque im-
 penderede cub, respondit se libentis si me obsequi-
 turum, sed nauibus et Comenibus Carere.

frama testabat.

de Creuerent, ac praecipue duodecim monachis famulis
 canis litteris ac religione in se mitibus procer
 tibus atque suadentibus: qui ob eam rem sub
 a catholicis regibus missi in hunc orbem
 instaurata praeterea est super his edificijs vrbis,
 a morano statium Cunctis magistratibus,
 quibus alia opulentissima Conde Coruis set,
 amplificata. a legatus demon, et ciuis
 ecclesiasticaque amplitudo in hunc usque
 diem augeri, et florere non cessat, ^{hond} non
 sine in genti Cortesij eiusque minorum
 uide: turbantibus tamen ^{ut} passim sole
~~fortuna, uel~~ ^{humanis casibus et seditionis, qui huiusmodi sunt} ~~vicissitudines aliquando~~
~~passis, tempus atque occasio datur ut~~ ^{quorum uanos conatus uentis et conatibus} ^{aliquando} ~~ut~~
 narremus, fauente xpo. opt. m. cui sit laus
 honor et gloria, per infinita seculorum sae
 cula amen.

Tantum ^{u.} in Cussit metum admirationemque in diis omnibus
 mexic. expugn, quae vrbis erat indianum superiorum
 nobilissima, atque potentissima, ut non solum alij
 populi motecuma subditi utro sese dederint cor
 resio, sed hostes quoque illorum totiusque nouae uolae
 hispaniae regna atque prouinciae, uelut bellorum aseex
 cuterent molestias, uelne illis acciderent quod quibus

timae cognouerant euenisse

at quarta hinc inde ^{Con Cuzcobani} ~~veniebant~~ in Mexicum legati⁷ eremotissi-
 mit Solis, in terque eos michuacanenses ab eorum rege
 missi⁷ vocati⁷ Caxonci hoste sancti qui Mexicano rege
 victori Cortesio gratulantes, et cum eo regis sui noie
 mituri amicitiam. hos Cortesius placide excepit ac
 quatuor dierum spacio iussit eo apud se iussit com-
 morari. ^{Interim} interim equitatum coram eis qua-
 drupedare et belli quaedam Ciesse simulachra, et
 Hispanorum virtus atque industria ad res geren-
 das ^{esset illis} ~~pateret~~, et ^{terroris} ~~ab~~ exteris nationibus ^{formidinis},
~~aque terroris~~. Tandem donauit⁷ quibusdam parui
 momenti ~~merci~~ supellectilibus remisit ad eorum
 dominum ^{Comitibus} ~~missis~~ ~~Comitibus~~ binis hispanis qui inue-
 sum illud regnum explorarent, et australe pelagus
 uiam aperirent. Ergo redeuntes in patriam ^{habitatione}
~~taque~~ ^{gentem,} regione ^{potentem} ~~renunciare~~, de natione hispanorum, ut
~~illorum~~ ~~eorum~~ ~~visere~~ ~~de~~ ~~creuerit~~, sed impediens ^{his} ^{quis} ^{illorum}
 a consilijs ~~illorum~~ ~~erant~~, Missit eo fratrem quendam suum
 magna heroum turba Comitatum. Excepit eum Cortesius
 beneuole et amice, atque habita praecleari generis ratione
 praecipit ostendi ei rates, sedemque, ac ruinam mexi-
 canam, praeterque hispanorum acies in gyrum sese ar-
 tifici ~~illis~~ ~~bellico~~ quodam ordine conuolentes, interim
 plumbeas sphaeras ac sagittas ballistis ^{et} ^{caelis} ^{ia} ^{caelis}
 aliasque belli⁷

imagines exigentes que possent et terrere hostris et ami
magis allicere
col ~~laheos~~. Obstupuit visis his i laheos, barbis que his
panorum et vestibus Consideratis post quatuor ab accessu
dieb reuersus Caonci featis que viderat omnia ordine
nareat. At Cortesius Cognoscens eius regis animum missit
xpoporum deolid, ~~ut chin cilla michualani~~ ut rem quapin
conderet quadragenis Comitatum equitibus expeditibus Centenis
ut chin cilla michualani Colomiam duceret, urbem quam
^{si daret} conderet, ~~si ita permitteret rex~~, qui non solum icabe
assequuti sunt, verum donati etiam ~~sunt~~ ab eo quinque
aureorum millibus, adoti dem argenteis, necnon res lin
teis multis plumis ac gossypinis, obtulitque de regno q
suum regibus hispaniarum, praecipua res huius regni
cabatur chin cilla, distans a mexicana centum ac quin quagim
ta passuum miliaria iuxta deuenam cuiusdam Colli
partem sita, in dulci quodam Lacu haud inferiori amplitu
dine Mexicani, multis optimisque abundante piscibus, undeto
ta regio habet nomen. sunt ibidem alij Lacus pisciosi, ^{neon} sunt
ex fontes per multos, non nullique adeo Calidi, ut vix possit
quib quammersamam Calorem tollerare, qui sunt balne
orum ad multos a gritudmet vtilium loco. optima cali gau
det temperie, adeo que salubri caelo, ut multos se conferat
gratia salutis aut seruanda, aut conferenda sequenda. fe
rox maizij frum orariorum olerumq Tabunda uenatione,
cernet gossypio.

viri sunt friviti mit pulchriores, frimi, laborum patientes,
sagitarumque dexterissimi ex Cussoreb. ac praecipue illi
quos teuhchichimecab vocant. fortes praeterea sunt, et
virtute bellica praestantes, ~~esse~~ et qui cum Mexicaxis
continenter bellum gerentes nunquam tamen aut
zaro Contigerit Superari. Sunt in ea regione multa ar
genti et auri Metalla Sed impuri. Sunt et Salinae optime
et ista in Saxa, praeterea Cocus optimus, mori edulan
tis bombycibus aptissima, fumentum ^{nomas} ~~his panibus~~
et pecorum greges. nec paucis quidem his pania, quod eo
habentem ~~non~~ ~~proveniat~~ ~~berius~~ ~~schub~~ ~~quem~~
proveniat. cessare ergo huius regionis exemplo nostris
armis segue ~~utro~~ ~~Cesari~~ ~~dedidere~~, tochtepec

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

[Vertical mark or signature]

DE ANTIQVITATIBVS NOVAE HISPANIAE - AVTHORE FRANCISCO HERNANDO

